

פרשת תרומה

ממרחן ורבנן גדולי ומאורי הדור

קריית שמונה

נחליה

חצור

מירון

צפת

כרם יואל

קריית שמונה

חיספה

טבעון

יבנאל

נצרת עילית

עפולה

זכרון יעקב

אור-נקיבא

בית שאן

נחליה

רעננה

כפר סבא

עמנואל

פתח-תקפה

בני-ברק

תל-אביב

אלנבי

כפר-דן

רמלה

באר-עצמה

מודיעין-עילית

נפתיצה

רחובות

טף-אילון

תל-ציון

ירושלים

טל-סטון

בית-שמש

ביתר-עילית

קריית-גת

עופים

אשקלון

זרועה

נתיבות

תל-אביב

אשקלון

באר-שבע

דומע

ירוחם

מצפה-רמון

מצורף

בלאט

במסורת אבותינו

מצורף

בטאון רמת אלחנן

קול ברמה
 קול ברמה - תוכנית טלוויזיה
 137 - 137
 קול ברמה - תוכנית טלוויזיה

הקבי"ה הבטיח שמי שישמור את התורה בתקופה שהיא תהא נרדפת - שמי יהיה גדול מאוד!

ה'בעיה' של חגבאים
היה ידוע כי חגבאים נמצאים בעיקר באזורי הים התיכון, אך לאחרונה התגלו גם באזורי הים התיכון, וזו הבעיה של חגבאים. חגבאים נמצאים באזורי הים התיכון, וזו הבעיה של חגבאים. חגבאים נמצאים באזורי הים התיכון, וזו הבעיה של חגבאים.

המבצע קיץ 2014

כל חסדל געה בבליח

זה מה שיקטיר הדימוי שלכם ויגרום לכם לרדודות פה
 קודם שלכם חיוס ובלגיון בפרסור

הפסנתר היחיד והיחיד
 המבצע קיץ 2014
 המבצע קיץ 2014
 המבצע קיץ 2014

המחיר: 10 ש"ח
 המחיר: 10 ש"ח
 המחיר: 10 ש"ח

לע"נ הגאון רבי ירוחם זלצברג זצ"ל

בהר"ר נתן ז"ל

נלב"ע ד' אדר תשע"ה

כל השביעין הביבין

זוכים אנחנו בסייעתא דשמיא גדולה להכנס לשנה השביעית להוצאת הקובץ גליונות, דבר זה ממש לא מובן מאליו וע"כ יש לנו הכרת הטוב גדולה ועצומה בראש ובראשונה לבורא כל העולמים שנותן לנו את הכח והזכות מדי שבוע להביא ללומדים דברים נפלאים לזיכוי הרבים ובהזדמנות זו נודה לכל כותבי הגליונות החשובים אשר טורחים מדי שבוע בשבוע להביא את דברי התורה ההלכה והאגדה לציבור החשוב להגדיל תורה ולהאדירה.

תודה גדולה עד מאד לכל הנציגים החשובים אשר טורחים רבות מדי שבוע לדאוג שיגיע אליהם הקבצים ולהפיצם ללומדי ותופסי התורה בכל רחבי הארץ.

יתן ד' ונזכה הלאה להגדיל תורה ולהאדירה ולהמשיך בהפצת התורה ביתר שאת וביתר עוז ונזכה כולנו לבנין בית המקדש במהרה בימינו בקרוב ממש.

בברכת התורה
מערכת "קובץ גליונות"

הקבצים הבאים

י"א אדר	תצוה	כ"ח סיון	קרח
י"ח אדר	כי תשא	ה' תמוז	חוקת
כ"ה אדר	ויקהל פקודי	י"ב תמוז	בלק
ג' ניסן	ויקרא	י"ט תמוז	פינחס
א' אייר	תזריע מצורע	כ"ו תמוז	מטות מסעי
ח' אייר	אחרי מות-קדושים	ד' אב	דברים
ט"ו אייר	אמור	ט' אלול	כי תצא
כ"ב אייר	בהר בחוקותי	ט"ז אלול	כי תבוא
כ"ט אייר	במדבר	כ"ג אלול	נציבים וילך
ז' סיון	חג השבועות- נשא	א' תשרי	ראש השנה
י"ד סיון	בהעלותך	ח' תשרי	האזינו-שבת שובה
כ"א סיון	שלח	ט"ו תשרי	חג הסוכות

מאמר ספר? הפרסום יקר?

פרסום במדור אוצר הספרים
ממוקד ומגיע בדיוק לקהל היעד
שאתה צריך!

וכל זה במחיר מוזל במיוחד
לתועלת המחברים.

פנה עוד היום
למערכת 'קובץ גליונות'

לעילוי נשמת

הר"ר שלמה וירג'ניו ז"ל
בן הר"ר אברהם ז"ל
נלב"ע ד' אדר ב' תשס"ח
תנצב"ה

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -
ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבהכ"נ:

יש לבחור בלחצן קופות נוספות.

חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדרים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע.ר.

לע"נ הרב
ר' מרדכי יעקב ז"ל
בן הרה"ח ר' דוד
אלימלך ז"ל
נלב"ע
כ"ט אדר ב' תשע"ט
תנצב"ה

לזכות ידידנו
החשוב הרה"ג
רבי פסח קראה
שליט"א
לרגל צאת
ספרו החדש
"סדר מגיד"
על הגדה של פסח

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

גיליון מס' 376 | פרשת תרומה תש"פ | שנה שמינית | עורך: יצחק גולדשטון

תשע"ג | תשע"ד | תשע"ה | תשע"ו | תשע"ז | תשע"ח | תשע"ט | תש"פ

מה שאלהך במישיחה הי"ן

אי"ה לקראת חג הפסח הבעל"ט, אנו עומדים להוציא "קובץ גליונות" מיוחד ומפואר מכבשונם ותורתם של מרנן גדולי הדור שליט"א וזצוק"ל, במהדורה מורחבת ומיוחדת. בעקבות ההוצאות הדפוס האדירות נבקש את עזרת הציבור.

כהכרת הטוב מיוחדת, כל מי שיתרום מעל מאה שקל, נכניס את שמו ובקשתו בימי הפורים הבעל"ט אצל מרן שליט"א, לבוא אל המלך להתחנן לו, ואי"ה זכות הפצת התורה וברכת מרן שליט"א יחישו ישועה וגאולה לכלל ולפרט.

לתרומות ולהעברת שמות ניתן
לפנות למס': 053-3145900

במחשבתו.

יה"ד שתזכה עוד רבות בשנים להפיץ את תורת מורנו ורבנו שר התורה שליט"א

בברכה מרובה
צבי כהן

מדוע הגליון לא מתייחס לענייני השעה, כמו בחירות, וצרכי הכלל?

הגליון הוא על פרשת השבוע, והולך סביב הפרשה. יש מדורים נוספים העוסקים בתורתו של רבינו שליט"א, אך ענייני ציבור אין מקומם אצלנו מהרבה סיבות.

העיקרית שבהם, כי הגליון מיועד לכלל הציבור בארץ ובגולה, מכל החוגים והעדות, וענייני ציבור אינו נוגע לכלל הציבור אלא למדינה מסוימת, אבל כאמור יש טעמים נוספים.

המדור 'יפה מראה' עם תמונה מרבינו שליט"א המתאימה לפרשה, נראה קצת חדשני, אכן?

לפני שנה ורבע התחלנו בפרשת ויחי עם המדור של תמונה מרבינו המתאימה לפרשת השבוע, רוב האנשים מאוד נהנו מזה, היו בודדים, שביקשו בחריפות להפסיק את זה בטענה שלא מכובד לשים תמונות בעלון תורני.

למעשה, אחרי שעבר כמה שבועות, גם המתנגדים הבינו שעדיף לעשות ענין 'וללמוד' תמונה תורנית מאשר...

אחד מאישי החינוך הכי מפורסמים, שלא היה מרוצה מזה ואף דיבר בפומבי נגד הרעיון,

ככל אשר שאלת

הצצה לפעילות הענק מהמתרחש מאחורי הפרגוד ב'דברי שי"ח'.

שמונה שנים אחרי ייסוד הגליון השבועי 'דברי שי"ח'. אנו זוכים שבוע אחרי שבוע, בחסדי ה' יתברך. כיום כמעט ואין יהודי אחד בכל מקום שהוא - שלא נתקל בגליון במהלך השנים. מידי שבוע הוא מופץ בדיוור אלקטרוני לאלפי כתובות כ"י, ומודפס בארבעה מאגדי עלונים שבועיים, המגיעים יחדיו לתפוצה עולמית של אלפי אלפי גליונות. להגדיל תורה ולהאדירה. מעת לעת אנו נשאלים שאלות רבות על מטרת הגליון, עורכיו, ועל המדורים השונים, ננסה בקצרה לעשות מעט סדר בדברים.

מה הסיבה להוצאת הגליון השבועי?

לפני שמונה שנים ראיתי צימאון עצום בציבור הבני תורה והבעלי - בתים, לשבת לשולחן שבת עם 'משהו מרבי חיים קניבסקי', פירוש על התורה, הארה מוסרית, הלכה אקטואלית, חשבתי לעצמי אלקט מכמה ספרים לפי סדר הפרשיות, ואדפיס כל שבוע.

אבל זה לא היה כל פשוט... מיום ליום ראיתי - ואני ממשיך ורואה את זה, כי תורתו של רבינו היא כמעין המתגבר. רק בביתי בלבד נמצאים למעלה ממאתים ספרים עם שות"ם שונים מהרב שליט"א, נוסף על זה כתבי תלמידים רבים שעדיין לא יצאו, ואת ספריו שחיבר רבינו עצמו, ואלפי פסקי הלכה המפוזרים בספרים רבים.

אבל ראינו סייעתא דשמיא בחוש, למצוא דבר מתאים מידי שבת בשבתו, ולזכות הרבים.

רבינו עובר על אחד העלונים הראשונים שיצאו לאור

האם רבינו מרן שליט"א הסכים לגליון?

בפעם הראשונה שהבאתי לו הוא התפלא, את מי מעניין כל כך מה שכתבתי ואמרת...

אבל למעשה הוא שמח עם זיכוי הרבים. הנכד הצדיק רבי גדליה הוניגסברג שליט"א אמר לי כמה פעמים שהוא עיין בזה ונהנה מאוד. שמעתי מעוד נכד, שמרן שליט"א קיבל לא מעט מכתבי שאלות עם הערות על המופיע בגליון, והשיב בעין יפה כדרכו בקודש.

רבינו עובר על הגליון

מי הרבנים האחראים על תוכן הגליון?

על פי בקשת בני רבינו שליט"א, אני מוסר מידי שבוע לשלושה תלמידי חכמים חשובים, לעיין בהנכתב, ואם יש דבר שאינו ברור או יכול להיות מכשול, הם מתקנים את הדבר.

למעשה, הדבר מיותר כי עיקרי הדברים המובאים בגליון הם מפי ספרים של מרן שליט"א ותלמידיו, ספרים שכבר הוסמכו כנאמנים ואין לנו צורך באישור נוסף. אבל כדי שייצא דבר מתוקן אנו מתאמצים יותר.

האם יש תגובות מהציבור?

זה לא יאומן. בכל שבוע אנו מקבלים עשרות (!) תגובות מרבנים, דיינים, תלמידי חכמים ומוצי"ם, אברכים ובני תורה ותלמידי הישיבות. אנו משתדלים להגיב לכל אחד אך לא תמיד הדבר אפשרי.

אחד מההערות שכתב לנו הגאון רבי צבי כהן שהסתלק לעולמו בחודש האחרון:

על השאלה המובאת ב"דברי שיח", נשא-שבועות, שנשאל מורנו שר התורה שליט"א מדוע הוא מברך בר"ת, הרי ממה שאין יוצאים מצוות ספירת העומר בר"ת מבואר שר"ת אינו כלום, השיב מרן ברוב ענוותנותו: הברכה שלי בין כך אינה כלום. אך החילוק פשוט: ספירת העומר צריכה ספירה ובפה. ואם אינה במילים שליומות אינה נחשבת לספירה, ואילו ברכת איש לרעהו אינה מה שאומר בפיו, אלא מה שחושב

כעבור תקופה התקשר להתנצל, ואמר שעד שלא ראה בחוש איך זה מביא תועלת לאנשים, לא ראה בזה ענין.

מה המטרה של מדור בעיני חינוך בעלון לפרשת השבוע?

אחד המלמדים בתלמוד תורה בו אני מלמד, האיר את עיני ואמר לי כי מדור חינוכי המיועד לאבות והבנים יחדיו, יביא תועלת עצומה, משום ש 'דברי שיח' הוא מהעלונים הבודדים שבכל גווי הציבור קוראים אותו, חסידים מתנגדים וספרדים, רחוקים וקרובים, ובדורנו בו יפי נפש למיניהם מרבים לדבר על סובלנות, פתיחות, אהבה, כבוד הבריות, ומנסים להשכיח את חינוך המסורת שקיבלנו מדור דור, זה המקום להביא את דרכי המיוחדת של רבינו בחינור, ולהביא אור בנושא עמום זה.

"מאין ירק זה נזק?"

כל עבודות הגליון, הכתיבה, הגהה, עריכה, איסוף החומרים נעשים בהתנדבות גמורה.

עבודות הגרפיקה והדפוס והמשלוחים, עולים בהתאם, ואנו מקוים שהציבור יסייע כפי יכולתו.

האם יש עוד תוכניות?

בודאי. אנו שוקדים על הדפסת שלושה כרכים, מקבץ של כל העלונים שהופיעו מאז ועד אתה, ולגוון את המדורים. מפני גודל האחריות, אנו

מגובלים מאוד בפרסום ולא יכולים להדפיס כל דבר.

היכן ניתן להשיג את הגליון בכל שבוע?

המעוניין לקבל בדוא"ל, ישלח בקשה לכתובת: 0573145900@OKMAIL.CO.IL כמו כן ניתן למצוא גליון זה במארזי העלונים לשבת המופיעים בחנויות, בבתי כנסיות ובריכוזים החרדיים, כמו 'קובץ גליונות', 'כל העלונים', 'עלוני השבת', 'יחיד ממתקים' ועוד.

ויהי רצון שנזכה יחד להרגיש את קדושת השבת, להתענג על השם וליהנות מנועם השבת וקדושתה, ורבינו מרן שליט"א יאריך ימים ושנים מתוך בריאות הגו"נ עד ביאת גואל צדק, בב"א.

ברכה מרובה יצחק גולדשטוף

עלי ששה

וכו'.
אחד שאל שהוא הגיע לגיל ששים מה עליו לעשות, ענה מו"ר שיאמר מזמור לתודה.
שאלוהו, בהגדה 'מתחילים בגנות ומסיימים בשבח' מתי זה סיום השבח, והשיב בתחילה היו עובדי ע"ז ועתה קרבנו וכו' מתן תורה הוא סיום השבח ויתר ההגדה הוא הסבר סיפור לדברים הנ"ל.
אחד חלם שהולך למות מה יעשה, ענה מו"ר שיעמוד בברכת כהנים ויתפלל בויחנך.
אחד חלם על תרנגולת הודו מה בא לרמז לו? השיבו רבינו - שלא מכין באמירת הודו.
אמרתי לו באחד הימים: היום לפני 42 שנה נעשיתי בר מצוה, חיך ואמר אריכות ימים ושנות חיים טובים ואח"כ הוסיף ובריאם.
איטר יד שהשתתק בידו הימנית איך יניח תפילין, השיב ביד שמאל.
בהר נוף במקום הפיגוע נשאו עדיין ארבע פצועים וכן הגבאים עושים, קודם אומרים מי שברך על ארבע פצועים ואח"כ על שאר חולי ישראל האם עושים הגון, השיב הם צודקים כך צריך לעשות.

הרבה פעמים מבקשים ברכה לזכות לבנים, ואומר תתפללו והיא הסגולה הכי טובה ופעמים אומר בדיקת מזוזות או הבדלה על יין דוקא.
אחד בא ורצה להתיר כתיבת ד"ת בחול המועד במחשב, אמר מו"ר הרב קשה להתיר זה.
שאלוהו כמה יין צריך להוסיף למיץ ענבים בד' כוסות, השיב שמיץ ענבים מעיקר הדין זה טוב, לכתחילה אמנם עדיף יין, ולכל כוסות של ברכה כל השנה עדיף יין כי הוא מועיל לזכרון.
שאלוהו, בימים שאין אומרים תחנון האם אומרים קל א"א, והשיב שלא.
אדם שלא מילא כרסו ש"ס ופוסקים, האם מותר לקרוא זוהר על הפרשה, השיב לקרוא סתם וודאי שמותר אבל מי שלא מילא כרסו ש"ס לא יבין את הזוהר.
שמחתי והעליתי חיך על פני מו"ר הרב, כי אמרתי לו, זכיתי היום [אור לייא ניסן תשע"ה] לקיים ארבע אמות חדשות בארץ ישראל, הלכתי על הגשר של מו"ר הרב...
הגיע אחד לבקש ברכה על בת זוגתו בשם לירון, אמר מו"ר שליט"א אין כזה שם, ובתחילה ניסה ליתן לו שם אחר שמתחיל בל', אבל כאשר לא התקבל ברצון אמר יש הרבה שמות רבקה שרה

רשימות אישיות קצרות, מפוקסיו של תלמיד רבינו הגאון רבי יצחק שלמה קרליבך זצ"ל, ממה שזכה לראות, לשאול ולשמוע במחיצת רבינו מרן שליט"א (תודתנו נתונה לאחיו הגאון רבי יחיאל שליט"א על מסירת הדברים לע"נ רבי יצחק שלמה בן שמואל)

פרק י"ד

שאלו אלה שנוהגים כרמ"א לבצוע בליל שב"ק על התחתונה ובליל יו"ט על העליונה איך ינהגו כשנפגשים שבת עם יום טוב כמו השנה, והשיב מסתבר ששבת עיקר ונפק"מ למצות.
ביקשו מבדחן שיבוא לשמח חתן יתום, אומר הבדחן שמוכן לבא, אבל יארציט אביו חל באותו לילה, השיב מו"ר, זה זכות גדולה לאביו.
מו"ר הרב שליט"א היה ש"ץ בעש"ק ויקרא יארציט על אמו ע"ה ונוסח התפילה אמר 'למינים למלשינים ולאפיקורסים', שאלתי מהו נוסח זה, והסביר לי, בתחילה אמרו למלשינים ולא הבינו מה זה הוסיפו למינים, היום יש הרבה עמי הארץ שגם א"ז לא מבינים לכן הוספתי לאפיקורסים.
שאלתי האם יש ליטול ידים אחר טיפול דיאליזה כמבואר לענין הקזת דם, וענה נראה שצריך.

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com
ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, ושו"ת מרבינו.

התלמוד הירק'י"ב פרק ח' (ב) - אשא עיני אל ההורים (כ"ד ס"ח ב')

אין קולות ואין חומרות

האווירה בביתו של רבינו היתה מאד ומתמיד אוירה של דקדוק הלכה ויראת שמים. בבית לא חיפשו קולות ולא חומרות, היו הוראות והנהגות של אסור ומותר, חייב או פטור. אנב, המעיין ברבבות התשובות של רבינו לשואלים, בכתב ובעל פה, רואה כי כמעט ואינו משתמש במונח 'חומרא'. לדידו, יש הלכה פסוקה. צריך או לא צריך. אין ספקות והתלבטויות. ההלכה היא כמו קו ישר, לצידה הולכים בכל מהלך החיים. ההלכה נר לרגליו, והיא מנחה את כל פעליו. חומרא? נעדרו? שייך לאנשים שאינם בקאים דיים בהלכה, וקשה להם להכריע ברור, או אנשים שמסיבות שונות חוששים לדעות נוספות, אבל לדידו, בכל נושא הוא מעיין הטיב ומכריע כפי רבותו האחרונים.

בודאי, יתכן שהוא נושא ונותן בענין מסוים, ונוטה להחמיר ברעות מסוימות, אבל אם נוטה להחמיר הרי שכבר יש הכרעה ברורה, ואחרי ההכרעה הדבר כבר שוב אינו חומרא אלא דין גמור.

נציין מספר דוגמאות, מהם נבין כי יתכן ששורש הפסיקה היא חומרא אבל אחרי שכך הוקבע, הוא נוהג בזה דין לכל דבר. רבינו השריש בביתו חוק מאוד את נושא הפרשת תרומות ומעשרות, גם בדבר שקונים מהכשר מהויר, למעשה, מעיין בשורש הדברים נראה כי הדבר קרוב יותר לחומרא, אך בביתו גם הבנים וגם הבנות ידעו: לעשר מכל דבר זו הלכה פסוקה היא, וחובה גמורה, לא אוכלים לפני שמעשרים.

הדבר נשנה בהנהגות נוספות הקשורים למאכלות: זהירות במשקים שהיו מגולים, באוכל שושה תחת המיטה, ועוד ועוד, הנה כל זה אינו חמור כל כך להרבה מן הפוסקים, ומכל מקום אחרי שרבינו קבע להימנע מזה, הדבר נתפס לדין ככל הדינים ואין זה חומרא.

אחרי שקבע להחמיר במשקין מגולים, נהפך לדין ולא חומרא. הג"ר רבי שמואל מופשוביץ מירושלים, מביא לרבינו קופסאות דבש מייצור מיוחד עם השגחה של בלי גילוי.

לא 'להחמיר' יותר מההורים

לא פעם באים צעירים לשאול האם להחמיר בנושאים שונים, כשרות, השקפה, ממונות, תלמוד תורה, יותר מההורים, שאלה רגישה זו מצויה מאוד אצל משפחות רבות שמסיבות שונות הבן רוצה להחמיר יותר. לדידו של רבינו השאלה כמעט ולא קיימת.

ברוך כלל תשובתו היא ברורה: אם האבא נוהג שלא כדן, הבן צריך להתנהג כדן, אין זה חומרא, ואם האבא נוהג כדן והבן רוצה לנהוג כדעיות אחרות, הדבר תלוי כמו איזה מנהגים הם נוהגים.

אין פרץ ואין צווחה

חתנו מקורבו הגאון רבי זליג ברוזמן שליט"א, ראש ישיבות סריגורא בבני ברק, ודרך אמונה - לוד, שהה לצידו של מרן

זה איפה גם העיצה לכל הנבוכים השקועים בבלבול, ולא יודעים כיצד לנהוג והולכים אנה ואנה, בלי למצוא מורה דרך מוגדר: עשה לך רב - והסתלק מן הספק! כמו שנוהג רבינו ללכת בכל דבר אחרי רבותיו הקדושים ז"ע, ולאור פסקי ההלכה בשולחן ערוך ונושא כליו בכל נושא ונושא.

הקטנים עם הגדולים

עוד כלל ברזל הנהיג בתוך ביתו, שילד קטן אינו פטור ממצוות. בכל מה שאפשר עליו להתנהג כמו גדול. לילד קטן אין היתר לשקר ולגנוב, ולא לאכול בלי הכשר, לא לשלטל בשבת ואינו פטור מתלמוד תורה.

מיותר לציין, כי גם החיובים האלו הם ברמה המתאימה לילד, אבל עצם ההרגשה היתה תמיד באוויר: הקטנים אינם סוג ב' של יהודים.

הילד הוא לא יהודי מסוג ב'. עשרות ילדי חמד ממתינים לרבינו שליט"א, כשהוא יורד ממדרגות ביתו.

גם בעוד הנהגות שונות במהלך החיים הקפיד על קטנים ממש, כמו הקפדה על שש שעות בין בשר לחלב גם לקטנים ממש, זהירות בנטיילת ידים של הבוקר ליד המיטה בדווקא, הקפדה מופלגת על כבודם של ספרי הקודש ועוד, אכילת 'חריין' למרור בפסח, גם לבנות, תפילה ג' פעם ביום, הנה בכל זה ידעו גם הקטנים: שחייבים להחזיר בזה ואין 'חכמות' להקל בזה.

היו דברים רבים שהוא סבר לקולא אף שהרבה מחמירים, נביא על קצה המזל: בתענית לא הקפיד על קטנים שיצומו עד לגיל מצוות, ואפילו שעה אחת, חוץ מתענית של יום כיפור, קולות רבות בנקיון הבית לפסח שצוה בזה לפי דקדוק ההלכה ולא לפי הרגשת הלב, ועוד ועוד.

הנה בכל זה, הוא העביר הרגשה אצל בני הבית כי לדידו אין כל טעם להחמיר, כי זה הדין ולא יותר.

חיוב חינוך גם לתינוק בן יומיו

האמוד לעיל אינו מגרע או סותר לשיעורי החינוך שנתנו חז"ל בקטן, אלא לחדד את העובדה כי האווירה בבית היתה שההלכה שייכת לכולם ולא רק לגדולים.

באחד מתשובותיו (בספר דעת נוטה, ציצית, עמוד שי"ט) מחדד רבינו יותר את השקפתו אודות חינוך הקטן, וכותב כי בחינוך ישנם שני ענינים: יש חינוך פרטי שעל האב לחנך את בנו, אבל זה רק כשהילד הגיע לגיל המתאים. הוידע להתעטף אביו חייב לקנות לו ציצית, הוידע לנענע בלולב, חייב במצוה זו, וכן כל מצוה ומצוה לפי המתאים לילד.

אבל ישנו עוד מצות חינוך כללית, שמוטל על האב והוא נוגע לכל ילד משעה שנולד, כשיכול לחבק מעט את הדבר: לחנך את הילד 'להרגיל' אותו וללמד אותו עוד לפני שהגיע לחינוך, כדי שידע איך לקיים את המצוה כשיגיע לחינוך. וזה שייך בכל מצוה, ובכל ילד, ואמנם אין חייב בזה כל פעם, אבל בכללות, האבא צריך לראווג שיהיה לבנו מושגים ושהוא יבין איך לעשות את המצוות. ועיין שם דאיות רבות לזה.

שעות רבות, הן כחתן והן כחברותא ללימוד הירושלמי, כידוע וזה רבי זליג לכתוב פירוש מפי מרן על סדר תלמוד ירושלמי, ולהביא אור גדול בתלמוד זה, שלא רבו הלומדים בו כמו תלמוד בבלי.

וכן הוא מעיד בפנינו: האווירה בתוך הבית פנימה, בין הילדים להורים, בין הילדים לעצמם היתה תמיד דגושה ושמחה. שמוציא חמי שליט"א עצמו דקדק על קלה כבחמורה, אין אצלו 'סתם' דברים, הכל מתוכנן, ההלכה לא אוזנת שום קושי, ולא גרר קפידה, אדרבה, בגלל שהיו כל כך דקדוק בהלכה כמעט אינו זוכר שאלות שהתעוררו. כי כשעושים הכל כדן אין שאלות.

הילדים תמיד היו שמחים ומאושרים, ההלכה לא אוזנת עול, אלא שמחה של קיום התורה ומצוותיה.

הילדים היו שמחים. בן רבינו, הגאון רבי שלמה (משמאל) לומד באושר עם חברותא כנער צעיר.

אני זוכר מקרה די חריג בסעודת שבת שהתעורר שאלה. כידוע חמי שליט"א משתמש בשבת כשרוצים להוסיף מלח בתבשיל, רק ב"מלח של שבת" דהיינו במלח שעבר תהליך בישול, כדי שלא יהיו שאלות בשבת של 'מבשיל'. היה אברך שבקבעות כל שנה בפורים היה מביא 'משלוח מנות' שקית מלח מבושל, כדי שיהיה לו לשימוש במשך השנה.

פעם אחת הרבנית ע"ה סגרה את השקית עם פתיל (דומה למה שסוגרים איתו את שקית הלחם פרום) ומורי חמי הבחין בזה בשבת ולא רצה לפתוח, וחשש שיש בזה איסור של פותל חבלים שאסור משום קושר, ולפתוח אסור משום מתיר. ושלח לשאול את השכן הגאון רבי גדליה גדל זצ"ל, שענה להחזיר, אבל בכל זאת מו"ח חשש ולא רצה לפתוח.

אבל זה לעיתים רחוקות, באופן כללי לא היו שאלות וספיקות, ע"כ מהג"ר זליג שליט"א, וישר בזה על שהוסיף לנו בסכר פנים יפות.

חתנא דבי נשיאה הגאון רבי זליג ברוזמן שליט"א, יושב סמוך לרבינו.

והסתלק מן הספק

האמת היא שהנהגה זו יש לה מקור מפורש במסכת אבות פרק א' משנה ט"ו, עשה לך רב והסתלק מן הספק, על ידי שתעשה לך רב ללכת בדרכיו ולשאול אותו בכל ענין, לא יהיו לך ספקות (רבינו יונה).

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

077-2092005 ☎ 053-3145900

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 - שלוחה 1586

קהילות 073-2757000 - שלוחה 4310

חותנו ז"ל).

במעמד הסיום הש"ס של רבינו שליט"א, ערב פסח. ראשון משמאל לכוש טלית ותפילין, נראה רבי נתן דוד זצ"ל (מתוך רב המכר 'אלא ד' אמות')

לכבוד מע"כ הרב גולדשטון שליט"א

ראשית תשובה על הגליון הנפלא "דברי שייח" שאתם מו"ל מדי שבוע. ממש מחיה נפשית.

היום נסתלק מאתנו איש יקר באנשים ירא ושלם הרב משה גוטסמן ז"ל מבני ברק.

להבחי"ח הייתי בידדות עם ר' משה ז"ל, וכמה פעמים בביקורי בארץ זכיתי להתלוות אליו בביקורו השבועי אצל מרן שר התורה שליט"א.

מדי יום שיש, הי' ר' משה נכנס אל מרן שליט"א כדי להגיש בפניו את העלון עם תורות ורמזים על פרשת השבוע שה' מוציא לאור.

וכאן מתגלה גדולתו של מרן שר התורה שליט"א, אינני מדבר מגדלות ב"תורה", אלא מגדלות ב"בין אדם לחבירו", בכל יופיו והדרו.

כמעט מדי שבוע בשבוע, הי' מרן שליט"א מקדיש דקות ארוכות כדי לעבור בעיון רב על כל הגליון, מריש ועד גמירא, בכל הרגע והניחותא, וזאת בנוכחותו של ר' משה ז"ל. כמה פעמים ראיתי שמרן שליט"א הי' צוחק כשקרא איזה אמרה שנונה מא' מגדולי ישראל.

ובשנה האחרונה כשר' משה ז"ל ביקר אצלנו בחו"ל, סיפר לנו, שטרם נסיעתו הי' אצל מרן רבינו שליט"א, והצטדק לפניו שהוא נוסע מחוסר ברירה, עקב חובות. נענה לו רבינו שליט"א: "גם לי יש חובות..." (בלימודים... כמוכן), נענה ר' משה ז"ל ואמר למרן שליט"א: "אני רוצה להתחלף עם החובות של הרב..." נתחייך רבינו שליט"א והראה לו באצבעו לשלילה...

יהי זכרו ברוך!

מוקירכם

ברוך גרוס אנטווערפן-בלגיה יצ"ו

רבינו שליט"א מדבר עם ר' משה. (ערב שבת פ' משפטים תשע"ז)

לע"נ ר' משה בן ר' יוסף ז"ל מנדלוביץ

שהתפרסמו הדברים שהשיעור כתוב בספר אבי עזרי, סיפרו בני ביתו כי מרן שליט"א אמר כי פעם הרצה חידוש זה לפני מרן האבי עזרי והסכים עמו מלבד קושיא אחת, [שכתובה גם היא שם באבי עזרי].

ד. הגאון רבי נתן דוד ראה פעם את מרן שר התורה מתהלך עם סלים, ניגש והציע את עזרתו אך מרן סירב באומרו וכי אעשה אנגריא בתלמיד חכם? הגאון רנ"ד הפטיר בענווה: נו נו מי יודע כמה אני תלמיד חכם... אך מרן ענה לו בחיור מיניה וביה עם גמרא נוספת: אם כן ממה נפשך, לא אשתמש, כי הלא אין משתמשים בשמש עם הארץ...

ה. מעשה בבחור יתום שהציעו לו שידוך שהגון לו והתראו הצדדים, אך לא היה מי שיתחייב על השידוך בצד לשני הצדדים סיפרו על כך לרנ"ד פרידמן שאמר להם כי כדאי שיעלו אל מרן שליט"א הוא בטח ימצא רעיון איך לשוות את שני הצדדים, וכך עשו עלו לפני מרן ושטחו את המצוקה שיש ישדוך ראוי ואין מי שיתחייב כראוי, בס"ד מופלאה עמד שם יהודי גביר ושמע את כל הסיפור מיד אמר למרן כי הוא לוקח על עצמו את ההתחייבות ובא הכל על מקומו בשלום.

ו. רבי נתן דוד היה ממשתתפי השיעור הקבוע בספר חיי אדם יחד עם מרן שר התורה שליט"א מידי שבת קודש אחרי תפילת וותיקין (נוסד על ידי הגאון רבי נחום מאיר קרליץ, ומרן שליט"א היה אומרו מידי שבת וכאשר מרן שליט"א הפסיק החליפו הגה"צ רבי ישי מנדל שליט"א).

ז. שיעור נוסף היה בבית מדרש ועד היום הזה, שיעור דף היומי.

לפני שבע שנים בשמחת סיום הש"ס של השיעור הקבוע ל'חבורה הקדושה' של הלומדים ושומעים את השיעור מפי הגאון ר' יעקב שוב שליט"א, מרן שליט"א השתתף בשמחה רבה ולפני צאתו רבי נתן דוד ברכו בחום רב שנזכה יחד להשתתף בסיום הבא בעוד 7 שנים. מרן הביט עליו בתודה על הברכה ולפתע פרץ בבכי של התרגשות.

והנה, לפני כמה שבועות מרן אכן זכה והשתתף בסיום הנוכחי, אבל רבי נתן דוד כבר לא יכול היה להשתתף (אולי משום כך אז פרץ מרן בבכי...). רבי יששכר דוב אנגל שליט"א ורבי גבריאל כהן שליט"א מהקבועים (ומידידי המובהקים של הגרנ"ד), הזמינו את הגאון רנ"ד להגיע להשתתף, אך עיניו של רנ"ד זלגו דמעות צער ולא יכול היה למלא את בקשתם. שיבלחט"א.

(ברכת יש"כ לחתנו הגדול הגאון רבי יעקב אריה אריאל שליט"א על עזרתו בעין יפה, לזכר נשמת

איזהו חכם ? איזהו גיבור?

בראשית השבוע נפטר בבני ברק אחד מגידוליה ומשעשועיה של בני ברק התורנית, עילוי חריף שגדולי התורה אהבו לשוחח איתו בלימוד מחמת בקיאותו ועינו המהיר.

מרן שר התורה שליט"א הכיר היטב את הגאון רנ"ד פרידמן מהיכל כולל חזון איש ומבית המדרש לדרמן והם שוחחו רבות בלימוד התורה הן בכולל והן אחרי התפילות בבית המדרש. בניו ונכדיו של רבי נתן דוד זכו לקרבה מיוחדת ממרן שליט"א. כי מרן שר התורה היה סבור שיש לרנ"ד דין תלמיד חכם לכל הדינים.

נביא בזאת על קצה המזלג, מהקשר ביניהם.

א. להגאון רנ"ד היה תקופה מסוימת בביתו כעין 'חנות ספרים קטנה' - לספרי בר מצוה ועוד, ומרן שליט"א רכש ממנו כמה פעמים ספרי קודש.

רנ"ד היה מספר לילדיו כי באחד הפעמים, בימים ההם, ניגש אילי מרן שליט"א, שאל והתעניין: "כמה כסף אני חייב לך על הספרים שקנית לאחרונה בהקפה?" השבתי לו את הסכום המדויק. הביט עלי מרן שליט"א וביקש "ר' נתן דוד במטותא מינייכו, אל תאמר לי סכום, תאמר לי בצבעים - ירוק, אדום, חום וכדומה - כמה שטרות מכל צבע, ואתן לך" הנה לכם בדורנו תלמיד חכם אמיתי שכולו תורה באמת ואינו יודע בצורתא דזוזא בנן של קדושים (כלשון הגמרא) כך היה מצביע רבי נתן דוד לבניו ראו מי יש לנו עדיין בדורנו שהוא כדמות דורות הראשונים, ועד היכן אפשר להגיע גם בדור האחרון.

ב. מרן שליט"א היה מתעניין לפעמים מפיו של רנ"ד אודות ספרים עתיקים שהיו ברשותו, והיה לו לרבי נתן דוד הבנה ויידע אודותם.

מנהגו של חתנו של מרן שליט"א הגאון הרב יהושע צביון, להגיע מידי ערב פורים ולבקש מרבי נתן דוד ספר חדש שעוד לא ראה מרן בכדי להראות לו בפורים ולשמח אותו.

שנה אחת הביא לו רנ"ד את הספר שם עולם על תורת כהנים, מרן שליט"א שכל כך התרגש להכיר את הספר, שלח במוצאי הפורים את הספר חזרה יחד עם דרך אמונה והקדשה!

ג. שנת תשס"ב בחודש אב ביום היארצייט של מרן הסטייפלער מסר מרן שליט"א שיעור אחרי תפילת וותיקין, הגאון רבי נתן דוד פרידמן התפלא הלא השטיקל הזה הוא כתוב בספר אבי עזרי פ"א מאיסורי ביאה הי"ב, וכיצד זה אומרו מרן כחידוש שלו?

בדיקה מהירה העלתה שמרן האבי עזרי מתחיל את החידוש בשאלני בחור מפה ישיבת לומזה... עיין שם. שמרן משבח את הדברים שם. לאחר

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

• שיחת מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א •

ונמצא כי עסק התורה אינו קשה, כי הטבע מושך לזה, ואדם נברא עם טבע שנמשך לתורה, עד כדי כך שכתוב (משלי ה, יט) באהבה תשגה תמיד, ובגמרא (עירובין נד, ב) קראו מקרא זה על רבי אלעזר בן פדת שהיה יושב ועוסק בתורה בשוק התחתון של ציפורי וסדינו מוטל בשוק העליון, ועל כגון זה נאמר באהבה תשגה תמיד, שמרוב אהבת התורה נדמה כמי שאינו בר דעת, ששכח היכן הניח את בגדו. וכיוצא בזה מובא בגמרא (שבת פח, א) על רבא שבשעת לימודו מעד את אצבעו ויצא ממנה דם, ולא הרגיש כלל בזה מרוב שהיה שקוע בתורה. זהו כוח התורה!

הלומדים לפי טבעם יותר מנצלים את הזמן

ומה זה נוגע לנו? אינני בא לומר תוכחה, רק בתור עצה טובה וידידות. הנה אם נבחן את כל זמני הלימוד שאדם לומד, מתי יש סקרנות ומתי לא, אפשר לראות איזה סדר יותר מעניין ואיזה סדר פחות.

וכמדומה שבדרך כלל, אצל רבים מהציבור, סדר שלישי יותר מעניין, מפני שלומדים בו לפי הטבע, כפי מה שמעניין, ומאד נהנים מזה, אבל בסדר שני הלימוד פחות מעניין, ובסדר ראשון עוד יותר פחות, כי אז לומדים לאט, ומתעכבים יותר על המידה, וזה נגד הטבע, וכשלומדים נגד הטבע זה פחות מעניין ואין הצלחה. ואמנם יש כאלה שמנצלים כל רגע גם בסדר א', אבל לא כולם כך, ויש כאלה שהלימוד בסדר א' פחות מעניין אותם, והסימן לזה הוא האם לומדים בהתמדה ומרגישים שחבל על כל רגע, או שמרגישים שיש זמן ולא ממהרים לבוא בזמן לסדר.

וזה דבר ידוע גם אצל אברכים, שבדרך כלל אלו שלומדים יותר כמות ממהרים לבוא לסדרי הלימוד, כי חבל על כל רגע, וגם באמצע הסדר לא מפסיקים, כי הלימוד מעניין ומושך, אבל אם לומדים בעיון גדול, על פי רוב, כשהוא נגד הטבע, לא ממהרים לבוא לסדר, ובאמצע הסדר משתעממים וצריכים להפסיק לשתות משהו... כי הלימוד לא לפי הטבע.

וטבע רוב בני אדם הוא שהפשוטות יותר מעניינת, ולכן בסדר א' אם לומדים לאט זה נגד הטבע. ואמנם יש הרבה שלומדים לפי הטבע, ואזי כל רגע מנוצל ובאים בזמן לסדר, אבל לפי הנראה לא כולם כך.

סדרי הישיבה ולימוד המוסר

ועוד דבר שחשוב לדעת, כי הנה בישיבה יש סדרים, תפילה, ואחר כך סדר א', ומנחה, וסדר שני, ומעריב, וסדר שלישי, וידוע שמי ששומר ומתנהג על פי סדרי הישיבה מצליח, אבל מי שלומד אפילו הרבה יותר אם זה לא לפי סדרי הישיבה אין הצלחה, וההצלחה אינה אותה הצלחה כמו אם שומרים על סדרי הישיבה, ואין צורך בהסברים לזה אלא כך המציאות, שמי ששומר על סדרי הישיבה מצליח. וזה כולל את כל הסדרים: תפילה עם סדרי הישיבה, וסדר ראשון עם סדרי הישיבה, ומנחה בישיבה, וסדר שני להתחיל בזמן, ואחר כך מוסר, ומעריב, וסדר שלישי.

ובענין סדר המוסר כבר דיברנו הרבה פעמים, שרבים לא יודעים מה החשיבות של סדר המוסר. אדם צריך חינוך, וצריך להיות מסודר, עם הנהגה מסודרת על פי התורה, ומי שעוסק ולומד בספרי מוסר זה משפיע על כל ההנהגה ומביא לחיים מאושרים. כפי שכבר סיפרתי שאמרו לי רבים ואפילו בעלי משפחה, שהתחילו ללמוד מוסר בקביעות בכל יום, אפילו זמן מועט, קביעות של ספרי מוסר, ועל ידי זה כל הבית השתנה! והמצב רוח בבית הוא אחר לגמרי, ונהיה בית מלא שמחה, עם שמחת חיים בבית, על ידי קביעות יום יומית ללימוד המוסר.

אדם שחי עם חשבון וכל היום מסודר עם תכנית מסודרת, לא לפי טבע היצר, אלא לפי השכל, על פי התורה, כל החיים הם חיים אחרים ומאושרים, וזה אפילו בבעלי משפחה, כל שכן בחורים, מי שהוא מסודר לפי סדרי הישיבה, הוא מאושר וגם מצליח. כך המציאות.

השיעורים בישיבה – שימוש חכמים

והנה בישיבה יש גם שיעורים, והשיעורים הם שימוש חכמים, ובאבות פרק ששי אמרו שהתורה נקנית בשימוש חכמים בדיבור חברים ובפלפל התלמידים, וכן אמרו בגמרא (תענית ז, א) הרבה למדתי מרבותי, ומחברי יותר מרבותי, ומתלמידי יותר מכולם.

שתי סיבות לעסק התורה

שינוי באבות (א, ב) על שלושה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים, והדבר הראשון זה תורה.

וכן המסילת ישרים כשמבאר את כל המדרגות לפי סדר הברייתא של רבי פינחס בן יאיר, זהירות וזריזות וכל המעלות, הדבר הראשון זה תורה, וכדאיתא שם בתחילה תורה מביאה לידו זהירות.

ואמרו חז"ל (קידושין ל, ב) בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין, ובמסילת ישרים פרק ה' כתב כי אם הבורא שברא את היצר הרע והוא המכיר תכונותיו, גילה לנו שהתבלין כנגדו זה התורה, פשוט שזו הרפואה היחידה, ואין שום רפואה אחרת לתחלואי היצר, כי היצר הרע חזק מאד, ורק תורה היא התבלין והרפואה כנגדו.

ונמצא לפי זה כי החיוב של עסק התורה יש לו שתי סיבות. הא' מצד עצם מצות תלמוד תורה, וכפי שאנו אומרים בברכות התורה וציוונו לעסוק בדברי תורה, כמו שכתוב (דברים ו, ז) ושיננתם לבניך ודברתם בו וגו', ולמדתם אותם (שם ח, א), אך בנוסף לחיוב עסק התורה מצד עצמו, זה גם עצה ורפואה נגד היצר הרע.

חובת העבודות לנצל הזמן והכוחות

וידוע כי שלמות האדם היא כשמנצל את כל הזמן, וכל רגע מנוצל לקיים מה שהתורה מחייבת, בניצול הזמן, וגם באיכות העבודה.

וכבר נאמר (ויקרא כה, נה) כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם, ודרשו חז"ל (ב"מ י, א) ולא עבדים לעבדים, ומדובר שם גם לגבי עבדים כנענים, דהיינו שהעבודות שלנו להקב"ה היא עבודת גמורה, כמו עבד כנעני, שכל הכוחות של העבד משועבדים לאדון. וחייבי העבודות הם כל התרי"ג מצוות, שאנו חייבים לקיימם עם כל הכוחות.

וכן אנו אומרים בהנני מכוון לפני הנחת תפילין, שכל כוחותי ומחשבותי יהיו משועבדים לעבודתו יתברך, ואין זו מידת חסידות, אלא זהו חיוב העבודות, כי לי בני ישראל עבדים, עבדי הם.

וצריך לנצל את כל הזמנים, וכל הכוחות, כפי שכבר הזכרנו בשם מרן הגר"ח מבריסק זצ"ל על מה שאמרו בגמרא (סנהדרין צט, א) כי דבר השם בזה וגו' כל שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק, ואמר רבי חיים כי הדברים אמורים לא רק על ביטול זמן, אלא גם באיכות, אם אדם יכול להיות דבוק בתורה בריכוז המחשבה בהבנה בהעמקה יותר, והוא מתעצל ואינו מתעמק, זהו גם כן בכלל האמור כי דבר השם בזה, שהוא לא מחשיב את התורה, ואין זה מעניין אותו.

המתיקות והמשיכה לעסק התורה

ובאמת לימוד התורה מעניין ומושך, ויש סקרנות לדברי תורה, וגם יש מתיקות בתורה, כמו שכתוב (תהלים יט, יא) "ומתוקים מדבש", והיינו יותר מדבש, כי דבש אי אפשר לאכול ממנו הרבה, ואם אוכלים הרבה דבש זה נמאס, אבל מתיקות התורה לעולם אינה נמאסת, ואדרבה כל מה שיותר עוסקים בתורה זה יותר מתחשק ומרגישים יותר טעם והנאה גדולה יותר. זהו כוח התורה, והוא מתוקים מדבש.

ומצינו עוד שהתורה נמשלה גם לליין, ולחלב, ולמים, וללחם, כמו שכתוב (ישעיה נה, א) הוי כל צמא לכו למים, ובהמשך הפסוק שם יין וחלב, וזה נדרש על דברי תורה כדאיתא בכמה מקומות, וכן בשיר השירים (ד, יא) דבש וחלב תחת לשונך, ובמשלי (ט, ה) לכו לחמו בלחמי ושתו ביינ מסכתי, והם משלים על כל מיני חלקי התורה, בנגלה ובנסתר, שיש הרבה חלקים בתורה, והם משולים לכל הטעמים הנוכחים.

אך מלבד המתיקות יש גם סקרנות, שלימוד התורה מעניין מאד, כמו שכתב רש"י על הפסוק (דברים ו, ו) והיו הדברים האלה אשר אנכי מצווך היום, כדיוטגמא חדשה שהכל רצין לקראתה, והיינו כמו חוק חדש מהמלך שכולם מתעניינים בו, ורוצים לדעת מהו, כך דברי תורה מעניינים, וכן בפרשת והיה אם שמוע (שם יא, יג) אשר אנכי מצווה אתכם היום, פירש רש"י שהיה עליכם חדשים כאילו שמעתם בו ביום, וכך היא המציאות באמת, שדברי תורה מאד מסקרנים ומעניינים.

ובשימוש חכמים יש שני עניינים: ידיעות, והבנה. כי מלבד ידיעת הגמרא הפשוטה יש עוד הרבה ידיעות בראשונים ובאחרונים כגון קצות ונתיבות ורבי עקיבא איגר, וצריכים רב לזה. וגם להבנה צריכים שימוש חכמים אך להבין את עומק הדברים עם שכל הישר.

ויש עוד שימוש חכמים לגבי ההנהגה, אך ההנהגה הראויה, וזה ענין נוסף, אך כאמור בשימוש בתורה יש שני עניינים, הידיעות וההבנה.

חזרת השיעורים – דיבוק חברים

דיבוק חברים שזה יותר מרבותי, אין הכוונה על הידיעות, שבו לא שייך מחברי יותר מרבותי, אלא הכוונה על ההבנה, שדיבוק חברים מוסיף בהבנה, כשחוזרים עם חבר על השיעור, החזרה נותנת יותר בהירות והבנה במה ששמעו בשיעור. וידוע שהיו כאלה שבבחרותם חזרו הרבה פעמים על השיעורים, כי רבים היו מבקשים מהם לחזור איתם, וחזרו על השיעורים עם כל מי שביקש מהם, ויצאו גדולי תורה מיוחדים!

זהו הענין של דיבוק חברים, שנותן יותר בהירות בהבנה.

פלפול התלמידים – בהסברה לחברים

וגם פלפול התלמידים מוסיף הבנה לרב, כי התלמידים שואלים אותם שאלות שלא חשב עליהם, וצריך להסביר להם, וכל הסברה מוסיפה לרב עצמו יותר בהירות, ומקבל יותר הבנה על ידי שאלות התלמידים.

אבל זה שייך לא רק לרב, אלא גם התלמידים בינם לבין עצמם, אם אחד מבין יותר והשני מבין פחות, הרי הוא כמו רב והשני כמו תלמיד, וכשהשני שואל ומבקש שישביר לו, זה שימוש חכמים אצל השואל ופלפול התלמידים אצל המסביר, ויש לו בזה תועלת של פלפול התלמידים, ואם שניהם שווים בהבנה זה דיבוק חברים שגם כן מוסיף בהירות, אבל מי שצריך להסביר למי שלא מבין זה מוסיף עוד יותר בהירות.

ולכן צריך סבלנות עם חברים, וכשאחד שואל את השני ומבקש שישביר לו את השיעור, צריך לדעת כי בזה שמסביר לו הוא עושה חסד לא רק עם המבקש, אלא גם הוא בעצמו זו תועלת גדולה מאד בשבילו! כי ההסברה ופלפול התלמידים מוסיף בהירות יותר מכולם.

ומעשה שהיה בתלמיד חכם גדול שביקשו ממנו ללמד ילדים בגיל צעיר כמו כיתה ו', ושאל את מרן החזון איש זצ"ל האם זה כדאי, ואמר לו החזון איש שזה כדאי לא רק מצד זיכוי הרבים, אלא בשבילו ולתועלתו, כי יצטרך להסביר להם גם דברים פשוטים שלא חשב עליהם כלל כשלמד לעצמו, והילדים שואלים שאלות שהוא לא היה שואל אותם, וכשמסביר להם זהו פלפול התלמידים שיש בו תועלת גדולה מאד.

גם חשוב מאד להכין לפני השיעור את הגמרא רש"י ותוספות, ויש גמרות שצריך להכין פעמיים, מפני שזה סוגיות מסובכות קצת, וכדאי להכין אותם פעמיים. עד כאן דיברנו בנוגע על תורה.

עבודת התפילה בהרגשת הלב

ויש גם עבודה, עבודה שבלב, ולעבדו בכל לבבכם (דברים יא, יג), עבודה שבלב זו תפילה (תענית ב, א), ולפי דעת הרמב"ם בתחילת הלכות תפילה זו מצות עשה דאורייתא להתפלל בכל יום.

ועבודה שבלב צריכה להיות עם הלב, אבל מי שאומר רק את המילים ולבו בל עמו, בלי איזה התעוררות של הלב, זו לא עבודה שבלב, רק עבודה שבפה, וצריך שתהיה עבודה שבלב קצת להבין ולהרגיש מה שהוא אומר ומבקש, וכמו שכתב המסילת ישרים בפרק י"ט כי מי שהוא בעל שכל נכון במעט התבוננות ושימת לב יוכל להרגיש בתפילה שהוא עומד ומדבר עם הקב"ה כדבר איש אל רעהו ומבקש ממנו דבר ומחכה שיענה לבקשתו, ויש אנשים כאלה שתפילתם היא במדרגה זו.

ויש עוד מדרגה שכתוב בשולחן ערוך (או"ח צח, א) שהתפילה היא בהתפשטות הגשמיות וקרוב למעלת הנבואה, כמו שידוע על החזון איש והבריסקער רב שבשעת התפילה כל החושים בטלו אצלם, ולא הרגישו ולא שמעו כלום ממה שנעשה סביבם, ומעשים שהיו שדיברו אליהם בשעת התפילה והם לא שמעו כלל מרוב שהיו שקועים בתפילתם, עד כדי כך שייך כזה ריכוז בהתבטלות כל החושים הגשמיים, וזו מדרגה.

אבל יש עוד הרבה מדרגות בתפילה קודם המדרגה הזאת, שתהיה עבודה שבלב, וגם מקום התפילה, במקום רינה שם תהא תפילה (ברכות ו, א), במקום קבוע (שם ו, ב), ובמקום שלומדים (שם ח, א), להתפלל בציבור, עם כוונה. זוהי עבודת התפילה.

צורת הדיבור בנחת עם הבריות

והדבר השלישי גמילות חסדים, בין אדם לחברו, זה דבר גדול מאד, כגון לקבל כל אדם בסבר פנים יפות (אבות א, טו), ושיהא דיבורו בנחת עם הבריות (יומא פו, א), כמו שכתב באגרת הרמב"ן שכל דבריד יהיו בנחת, וכבר נאמר (קהלת ט, יז) דברי חכמים בנחת נשמעים, צורת הדיבור שיהיה בנחת, שהשני ירגיש נעים כשאני מדבר איתו.

להיזהר מכל ביקורת על אחרים

ויש עוד דבר בין אדם לחברו שקשה מאד לקיים, אבל אפשר להתרגל בזה, וכשמתרגלים זה לא קשה: להיזהר שלא לדבר דברי ביקורת על אחרים. ובתחילה קשה מאד להיזהר מזה, מכל מה שיכול להיות ביקורת על מישחו, ואפילו ביקורת אמיתית שאינה שקר, אבל היא ביקורת, שיש למישהו איזה חיסרון שלמות ומדברים על כך.

ואפילו אם אחרים לא שומעים, וגם מי שמדברים עליו אינו יודע כלל מזה, כי אם זה ייוודע לו ויגיע אליו הרי זה גורם צער וזה ממש לשון הרע, אבל אפילו שהוא לא שומע ולא יודע כלום, הרי אין שום תועלת מהביקורת וזה לשון הרע, ועל כך נאמר (תהלים לד, יד) נצור לשונך מרע! וזה דבר שקשה מאד להיזהר בו אבל כשמתרגלים זה לא קשה.

והחפץ חיים בשמירת הלשון (שער התבונה פ"ג) כתב "ואם לפעמים יהיה מוכרח לדבר אודות מי, יהיה בתכלית הקיצור ולא יאריך. וכזה שמעתי על הגאון רבי רפאל מהמבורג, שארבע שנים קודם פטירתו סילק מעל עצמו עול הרבנות, וכשהיו אנשים נכנסים אצלו, ביקשם שלא ידברו בביתו אודות שום איש. וכזה שמעתי על גדול הדור אחר, שהיה זהיר מאד שלא יישמע על פיו שום שם איש", עד כדי כך היה נזהר שלא להזכיר שם של אדם, כדי שלא יגיע לידי איזה אבק לשון הרע שיכול להיות.

לדון לכף זכות גם בלב

ועל כל פנים זה דבר שכדאי מאד להתרגל בו, שלא להוציא מהפה מילת ביקורת על מישחו, וגם בלב לדון לכף זכות, כפי שכבר הזכרנו מדברי הגמרא (שבת קז, ב) שמי שדן אחרים לכף זכות אזי מידה כנגד מידה גם בשמים ידונו אותו לכף זכות, ומובא שם בגמרא מעשה באחד שדן לכף זכות בדבר שהזכות היה לא שכיח ולא מסתבר כלל, ואף על פי כן הוא תלה לזכות שיש איזה סיבה רחוקה שמחמתה לא נתנו לו את מה שמגיע לו, ולבסוף נתברר שבאמת כך היה, וזו הייתה הסיבה, ואמרו שם על זה, ואתה כשם שדנתי לזכות המקום ידן אותך לזכות.

מידה כנגד מידה, כזה רווח והצלחה זוכים על ידי שדנים בלב לכף זכות! על ידי מה שבלבי אני לא חושד בו אלא דן אותו לכף זכות, והרי בשמים יודעים את מה שאני חושב, השם יודע מחשבות אדם (תהלים צד, יא), ומידה כנגד מידה גם בשמים דנים אותי לכף זכות, בכל ההתנהגויות שאני נכשל, בשמים דנים לזכות, שאני שוגג או אנוס ואינני אשם.

וזה דברים ששייכים מאד לכל אחד ואחד בכל רגע ורגע, לא לדבר ביקורת על אחרים וגם בלב לדון לכף זכות. ובאמת זהו מה שכתוב (ויקרא יט, יח) ואהבת לרעך כמוך, ובמסילת ישרים פרק י"א כתב כמון ממש, ומי שאוהב את השני 'כמוך' זה לא קשה לו, וממילא כל הנהגתו היא עם סבר פנים יפות, וכף זכות, כי זה כמון, כמון ממש!

אלו הם הדברים, וכפי שהקדמנו לא באנו לומר תוכחה אלא עצה טובה איך להיות בשלמות, אך בפרט סדר המוסר זה הכרחי, והוא ממש פיקוח נפש רוחני, כמובן יש ללמוד בספר מוסר שמעניין, כי לימוד שמשעמם אינו משפיע, אבל יש הרבה ספרי מוסר ויש הרבה חלקים שמעניינים, ויש אנשים שהכל מעניין אותם, וכל אחד לפי טבעו יכול למצוא ספר מוסר שמעניין וישפיע עליו להיות בעל מדרגה, אם כן אשרינו מה טוב חלקנו שזה בידינו ואנו יכולים להיות בעלי מדרגה בעזרת השם.

לעילוי נשמת הרבנית מרת אסתר
ב"ר משה צבי הכהן פלונצ'ק ע"ה
פ"ת - אנטוורפן - בני ברק

נדבת ידידינו הרב נפתלי יצחק אורלנצ'יק שליט"א
לע"נ חמיו הרה"ח ר' שמואל זאב ב"ר יוסף מאיר ז"ל - נלב"ע ח"י שבט תשע"ה
וחמותו מרת איטה ב"ר יעקב ע"ה - נלב"ע ל' שבט תשע"ד

לעילוי נשמת
מרת אסתר ב"ר יצחק וואלף ע"ה
לונדון - בני ברק

לעילוי נשמת מרן הגאון הגדול רבי יעקב ב"ר צבי יהודה אדלשטיין זצוק"ל. נלב"ע כ"ז שבט תשע"ז - תנצב"ה

פיקודי ה' ישרים משמחי לב –
אימתי הן ישרים כשיוצאין מפי ישר
(מדברי מרן שליט"א ע"פ חז"ל
נלקוט תהלים)

ממגד

גרש ירחים

פניני הלכה אגדה ומוסר משלחנו של רבינו
מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין שליט"א

פרשת תרומה תש"פ לפ"ק * גליון 21 * עיה"ק ירושת"ו * כתבי תלמידים

ויקחו לי תרומה

כח המחשבה

יש להבין כיצד המשכן נעשה קדוש, ומהיכן באה קדושתו? והנה כתוב ויקחו לי תרומה ופירש רש"י לי - לשמי, היינו שקדושת המשכן באה על ידי כוונת הלב לשם שמים, כלומר לשם הציווי שכך צוה הקב"ה, או אפילו בלא ציווי, כמו שכתב המסילת ישרים בפרק י"ט שיש דרגה לעשות רצונו יתברך אפילו בדבר שאין עליו ציווי מפורש, רק מובן מאליו שכך הוא רצונו, ובזה יהיה נחת רוח לפניו, וזהו כבוד שמים, הכוונות האלו זה מה שקידש את המשכן.

האדם עם הכוונה שלו, כשמכוון כוונה טובה, הוא מקדש את מה שהוא עושה, וגם הוא בעצמו מתקדש בזה, כיון שהוא מקדש את המשכן, גם המשכן מקדש אותו, מידה כנגד מידה, וכפי מה שהוא מקדש כך ההשפעה חוזרת אליו בחזרה, וכך הוא בכל העניינים ההשגחה מן השמים היא במידה כנגד מידה, מי שעושה חסד מקבל חסד, ומי שמשפיע מידות טובות מקבל מידות טובות.

והכל תלוי בכוונת הלב, כוח המחשבה שבאדם הוא גדול כל כך שהכוונה לבד מקדשת! מצינו דברים שכוונה לבד מספקת בהם, כגון הקדש ותרומה שקדושתם חלה במחשבה, וכן נדרי מצוה שאדם מחייב את עצמו על ידי קבלה שבלב, וכשחל עליו חיוב הרי זו דרגה נוספת של קדושה, שהחיוב עצמו מקדש את האדם.

וכפי שאנו אומרים "וקידשתנו במצוותיך" היינו שהציווי עצמו שנתחייבנו בתרי"ג מצוות זה כבר מקדש אותנו, ומי שמצווה ועושה הוא יותר קדוש.

וכמו כן כשאדם מחייב את עצמו בנדרי מצוה, הוא מתקדש מחמת עצם החיוב שחל עליו, אם בדברים שבין אדם למקום, או בין אדם לחברו כגון שמקבל עליו לעשות חסד, חל עליו חיוב לעשות חסד מחמת הקבלה שבלב. ויש אומרים שאפילו אם לא היה בכוונתו להתחייב, רק חשב מחשבה לעשות מצוה ולא חשב שיהיה בלי נדר, חל עליו חיוב מכוח המחשבה. ועל ידי המחשבה המחייבת נעשה מקודש, ומקבל דרגה של קדושה על ידי הקבלה שבלב. זהו כוח המחשבה!

(משיחות רבינו שליט"א)

ושכנתי בתוכם

ההכנה הנצרכת להשראת השכינה בישראל

ענין המשכן הוא השפעת קדושה לכל כלל ישראל, כמו שידוע מחז"ל (מובא בנפח"ח א, ד ועוד) על הפסוק "ושכנתי

בתוכם" - בתוך לבו של כל אחד ואחד, היינו שהיתה השפעת קדושה מן המשכן על כל כלל ישראל.

אכן זה לא היה פשוט, והיו צריכים הכנה לזה, ראשית היו צריכים קודם לקבל את התורה, כי בלי תורה לא שייך לזכות לבית המקדש ולמשכן, ואפילו אחרי קבלת התורה גם כן, עדיין לא היה כל כך פשוט לזכות להשראת השכינה כמו שהיה במשכן, והיו צריכים לזה איזו התעוררות מיוחדת שכלל ישראל יתעוררו יותר לקדושה ולקרבת אלוקים על ידי מיתת בני אהרן נדב ואביהוא.

כמו שכתוב על המשכן (שמות כט, מג) "ונקדש בכבודי", ופירש רש"י אל תקרי בכבודי אלא במכובדי, במכובדים שלי, כאן רמז לו מיתת בני אהרן ביום הקמתו, ע"כ, והיינו כי מיתת בני אהרן גרמה התעוררות בכלל ישראל, כמו שמביא רש"י (ויקרא י, ג) מדברי חז"ל שכשהקדוש ברוך הוא עושה דין בצדיקים מתיירא מתעלה ומתקלס, "מתיירא" היינו שזה עושה השפעה גדולה להוסיף יראת שמים, "ומתעלה ומתקלס" הם מדרגות השייכות לאהבה, כאלו מדרגות גבוהות של יראה ואהבה זכו כלל ישראל על ידי ההתעוררות שהייתה במיתת נדב ואביהוא, ורק אז היו ראויים לזכות להשראת השכינה בדרגה שהייתה במשכן.

ולאחר ארבעים שנה זכו להיכנס לארץ ישראל, שבה יש את קדושת הארץ, וזוהי זכות נוספת לכלל ישראל, שזכו להיות בקדושת הארץ, שהיא מדרגה של קדושה יותר ממה שהיה בחוץ לארץ.

ואחר כך זכו לבית המקדש שהוא יותר מהמשכן, ורק בארץ ישראל יכול להיות בית המקדש, אף על פי שגם במשכן היה מחנה שכינה אבל זה לא כמו בית המקדש, ואז זכו למלכות בית דוד ולשלמה המלך, עד שהתחילה הירידה בחורבן בית ראשון וחורבן בית שני, ומאז אנו נמצאים בגלות.

אבל אחרי הגלות, כלל ישראל מובטח שתהיה הגאולה השלמה, שאז יבנה בית המקדש השלישי עם דרגות של קדושה יותר ממה שהיה כל הזמן, אפילו יותר ממה שהיה בבית ראשון, בבית שלישי תהיה יותר קדושה, וזה יהיה בית שיביא לשלמות של כלל ישראל עד שלמות כל הבריאה כולה.

(משיחות רבינו שליט"א)

ועשו ארון עצי שטים וגו'

תורה בשלמותה - בשלמות המידות

בעל הטורים ביאר כי רמזה לנו התורה כאן מה היא תורה

בשלמותה, "ארון בגימטריא נזר, שכתר תורה עולה על כל הכתרים וכו'. אמתים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קומתו - כל מידותיו היו שבורות בחצאי אמות, ללמד שכל מי שלומד תורה צריך לשבר ולהשפיל עצמו", היינו שהארון מרמז על תורה, ומידות הארון היו שבורות לומר שהתנאי לשלמות התורה הוא לשבר ולהשפיל את עצמו.

ובעל הטורים כדרכו קיצר במילותיו וכתב "לשבר ולהשפיל עצמו", ומשמע שהם שני עניינים: "לשבר" ו"להשפיל", והביאור בזה נראה, כי כידוע יש שני סוגי מידות רעות, הא' מידות רעות של תאוות והנאות הגוף, כאכילה ושתייה וכדומה דברים שהגוף נהנה מהם, והב' מידות רעות של תאוות הנפש, כמו גאווה כבוד ושררה, והם שני עניינים,

מידות רעות מצד הגוף, ומצד הנפש.

ונראה שזהו שכיוון בעל הטורים לשבר ולהשפיל עצמו, "לשבר" היינו שבירת התאוה של הנאות הגוף, וכלשון רבינו יונה בשערי תשובה (א, ל) שבירת התאוה הגשמית, ו"להשפיל" היינו ענווה ושפלות, להתרחק ממידת הגאווה.

וזהו התנאי לשלמות התורה, אם אדם משבר ומשפיל את עצמו, שאין בו מידות רעות, והמידות הם טובות, אז שייך שיהיה לו הכתר תורה, ואז תורתו היא בשלמות, ואז ה'ארבע אמות של הלכה' שלו הם כמו בית המקדש, אבל אם המידות רעות, אין זו תורה בשלמותה.

בחדש אדר בשנת תשע"ב, כאשר גדל הקיטרוג על בני הישיבות העוסקים בתורה, ובאה דרישה מצד השילטונות לגייסם לצבא ח"ו, העמיד מרן שליט"א את חובתינו בשעה זו, ובפרט בחדש אדר המסוגל ביותר, וכדלהלן ;

שמעתי שיש עכשיו קטרוג ברחוב על בני הישיבות, ויש דרישה של השלטונות לגייס את בני הישיבות, והעיתונאים וכלי התקשורת עושים רעש גדול מזה, ועלינו לדעת כי בזמן שיש קטרוג למטה, זהו סימן שיש קטרוג למעלה, והיצר הרע שהוא גם השטן והוא מלאך המוות (ב"ב טז, א) עולה ומקטרג למעלה, ועכשיו בחדש אדר שהוא זמן המסוגל לתורה מאהבה, התביעה גדולה יותר אם לא מנצלים את הזמן כראוי, ודוקא עכשיו בחדש אדר, שהוא זמן מיוחד של קבלת התורה מאהבה, יש קטרוג גדול יותר, מפני שאין אנו מנצלים הזמן כראוי לדבקות בתורה מאהבה, וכפי הנראה שעדיין חסר לנו ההחלטה וכוחות הנפש להבין שחודש אדר הוא זמן של התמדה בתורה.

ויש ענין נוסף בחדש אדר שהוא גם החודש האחרון של השנה, וכמו שמצינו בספרים כי סוף השנה הוא זמן של תיקון על העבר, וכתבו בספרים שיש ארבעה זמנים של תשובה, בכל יום לפני השינה, כל שבוע בערב שבת, כל חודש בערב ראש חודש, וכל שנה בערב ראש השנה, כך גם חודש אדר שהוא סוף השנה, זהו זמן הראוי לתשובה ולתיקון על כל השנה, וכיון שזהו זמן שמסוגל לתשובה ולתיקון על העבר, ויש בו חיוב של התמדה בתורה יותר מכל השנה, אם לא מקיימים את החיוב יש קטרוג מיוחד באותו הזמן.

ושמעתי שיש ישיבות חשובות שיש בהם התמדה גדולה בימי הפורים, וגם בחוץ לארץ יש סדרים גדולים של תורה בפורים, וכל אלו שעוסקים בתורה בפורים זוכים לישועות נפלאות, ברוך השם זכינו לקיים סדרי לימוד בשיבה בליל הפורים, ומן הראוי לקבוע סדרים של תורה גם ביום הפורים, ויחד עם זה לקיים את מצוות היום ושמחת פורים כהלכתה, בדרך הטבע בחורים צעירים זקוקים לזה יותר, וכמו שמצינו בשולחן ערוך הלכות שבת (או"ח שא, ב) כי למרות שאסור לרוץ בשבת, אבל בחורים המתענגים בקפיצתם ומרוצתם מותר, כי זהו העונג שבת שלהם, וצריכים לקיים את שמחת הפורים כהלכתה, אבל יש לעשות זאת במידה במשקל ובמשורה, עם זהירות שלא לפגוע באחרים, וכן שלא תהא קלות ראש ופריקת עול מתורה.

הארה מוסרית

עומק דבר ולקח טוב במהות הפרשייה

מאוצר שיחותיו של המשגיח הגה"צ רבי משה אהרן ברוורמן שליט"א

גיליון מס' 38

פרשת תרומה ה'תש"פ

בס"ד

מבטאה השכלה ורוחניות אף על פי שבחומר שלו הוא שווה לבעלי חיים, זה דבר שכל אחד ואחד יכול לראות ולהבחין והוא מובן לכל, אך יש הבחנות עמוקות של תוכניים רוחניים אשר מורים כל מציאות ומציאות שיש בחומר של עולם הזה ושל הגשמיות שבו אשר רק מי שיש לו מבט מיוחד יוכל לראות ולהשיג זאת ומבט זה מהתורה אפשר לקבלו ולהשיגו. ועיקר מי שהיה בעל המדרגה וההשגה בזה היה בצלאל.

הבחנה זו במהות ובתוכן הנמצאות בעולם הזה – התוכן הפנימי והרוחני, והעמדת בניין על פי המציאות הפנימית של כל חלק וחלק והבנת התאמתם לא על פי החיצון והחומרי בלבד. זהו מה שמביא להשראת השכינה במקום הזה. דהיינו התגלותו יתברך אף במציאות דלמטה, וזאת משום שהלמטה והחומר אינו עיקר ואינו חשוב כלפי עושי המשכן אלא אדרבא מה שחשוב ועיקר אצלם הוא הפנים והתוכן המסתתר בתורה. אותם חומרי המעלה זו לא נעלמה אלא נגזזה ואף לאחר כך שייך להגיע אליהם.

שאף שניתן להשיג למי ששייך למדרגה עליונה זו, כל חומר וחומר גשמי, איזה עניין רוחני מסוים יש בזה מה שאין בחברו כפי שבגשמיות אין דומה עניינו של כסף לעניינו של זהב ושל שניהם לשל נחושת עץ תכלת וארגמן, כך ממש אין דומה ענינם הרוחני של אלו לאלו, וכל אחד ואחד עניין בפני עצמו הוא. ואם רואים שהשתנו כלי המקדש והמשכן שיש מכסף ויש מזהב ויש מעץ ויש אבני נחושת ויש מצופה זהב מבפנים ומבחוץ, הרי הפירוש הוא שכל אחד ואחד מאלו עניין אחר לו מיוחד, ושונה ממשנהו. וכשם שאין לשולחן אפשרות למלאות תפקיד המנורה כלפי המציאות החיצונית של העלאת נרות תמיד וכן ההיפך אי אפשר למנורה להיות מקום ללחם הפנים, כמו כן העניין הרוחני של המנורה נובע ובא דווקא מעניין הזהב ומצורתו של המנורה מקשה אחת, מהעניין הרוחני ממציאות הרוחנית של הזהב.

כבר נתבאר שמעניינו של המשכן יש ללמוד מעלת ומדרגת בני ישראל שרק במעשיהם יכלו להביא לידי כך שתשרה שכינה במעשי ידיהם. ואשר זה מלמד ומגלה שד' הוא "אלוקי ישראל" כביכול פונה ופועל לפי פעלם ופנייתם.

ומה היו המעשים אשר יביאו לידי כך ש"ושכנתי בתוכם" זה נתפרש בכל הפרשיות הללו של עשיית המשכן וכליו, ורק משום כך יכלו לעשות ולפעול פעולות הללו בכוח פרשיות התורה.

אמנם זה לא סגי, דלא זו בלבד שמהתורה למדו איזה פעולות ואיזה מעשים וכלים הם צריכים לפעול לעשות ולהכין אלא יותר מכך, מכוח התורה הגיעו לידי כך שידעו להבין ולהשיג את התוכן המסתתר מאחורי הלבוש והמעשה הגשמי והחומרי של החלקים שמהם נעשה המשכן ואשר מכוח זה היה בזה הכנה להיות מקום להשראת השכינה. שהרי נתפרש בחז"ל שעניין הכלים וחלקי המשכן יש בהם עניין וסדר פנימי אשר זה היווה הכנה למקום השראת השכינה ואשר צירוף כל החלקים מהווה מקום להשראת השכינה.

הבנת התוכן והרוחניות אשר יש ללמוד מהצורה והאופן החיצוני שמתגלה לעין בשר, כי כל עניין החומר והגשם הוא רק צורה ומעטה שמתגלה למטה. אשר ממנו יש להקיש וללמוד את העניין הרוחני שכלול בזה כפי שהוא מתגלה בעולמות עליונים בהבחנה בדבר הוא מה שאפשר לראות גם בעולם הזה. הרי מובן ופשוט שכל רואה יבדיל וישנה אם רואה ריבוי בעלי חיים בהמות או עופות שרואה כאן כמות של כך וכך בעלי חיים הראוי להפיק מהם תועלת בשר וחלב וגזיות וכדו' אם רואה ריבוי בני אדם לא יעלה על הדעת מחשבה כהאי גוונא, הרי בני אדם הם מציאות של חכמה השכלה ושייכות לאלוקות ויכול אדם אחד להיות שקול כנגד אלף ויותר. צורת אדם

וכמו השלחן שייך למציאות הרוחנית של העץ וזר זהב סביב לו מטבעות זהב ובדים מצופי זהב וכו' רק מבט של ילדות ושל עם הארצות יחשוב שיש רק ענין של יופי ושל צורה מקרית חס ושלום איך לשאת את השולחן.

אלא בוודאי שכל כלי וכלי וכל חלק וחלק היה לפני עניינו הרוחני שצריכים לו להקמת המשכן, ושלפי זה ממש היה מראהו הגשמי והחומרי ועושי המשכן ידעו מה הם פועלים ועושים במעשיהם ובפעולתם בחומר ובגשם, ומה השייכות בין חלק לחלק ולמה ולאיה עניין רוחני הם מצטרפים ופועלים.

ועיין רמב"ן (כ"ח, ב') בסוף דבריו "והיו הבגדים צריכים עשייה לשמן, ויתכן שיהיו צריכים כוונה וכו' שיבינו מה שיעשו וכבר אמרו דמות דיוקנו מנצח לפני בבית מלחמתי" עכ"ל ועוד בפ' "ועוד שהוא חכם גדול בחכמה ובתבונה ובדעת להבין סוד המשכן וכל כלליו למה ציוונו ואל מה ירמזון ולכן אמר ד' למשה שיראה הפלא הזה וידעו כי הוא מילא אותו רוח אלוקים וכו'".

ועיין עוד: (לב, ח) "להגיד, שעשה לבדו הארון והטעם בעבור שהוא מלא רוח אלוקים בחכמה ובתבונה ובדעת שיתבונן בו ויעשנו בכוונה רצויה כי אין במעשהו אומנות גדולה וכו' הזכיר ההבאה אל משה כו' להגיד חכמתם שהביאו אליו הכול כסדר וכו'".

ועיין שמות רבה (ל"ד ב') מה התורה קדמה לכל אף הארון קודם לכל, הרי למדנו מדבריו שעושי המלאכה לא זו בלבד שכיוונו לעשות רצון קונם אלא אף ידעו עניינם והבינו מה שיעשו אל מה ירמזון ואף את הסדר ידעו שאי אפשר להקדים ולאחר המוקדם, כיוון שבמבט הרוחני, בעניין הרוחני של הכלים יש מהם בעלי תוכן עיקרי יותר ומוקדם יותר מהשני, וצריך הוא להקדים לו ולהיות לו שורש הכנה ובסיס לקיומו ולמציאותו.

ויש כאן להבין כי כאשר מתעלה האדם לסלק מעצמו את המבט הגשמי והחומרי ורואה בחומר ובגשם רק לבוש לתוכן העצמי שלו שהוא הרוחני שבו דהיינו השפעתו ורצונו לקיים הדבר והעניין הרי זה עצמו הוא כבר הסיבה לכך שבמקום זה ובמעשים הללו תבוא ותתגלה שכינתו יתברך. אם אמרו חז"ל (סוטה י"ז) שהתכלת דומה לים וים לרקיע ורקיע לכיסא הכבוד הרי צריך להבין שמי שרואה בתכלת רק השייכות לכיסא הכבוד הרי הוא הופך את התכלת שהוא רואה במקום להשראת השכינה, ועד צריך להבין שאין זה רק

בגדר סימן ומזכיר בלבד שהרי תכלת לא במצוות ציצית לא מצינו לו מעלה כל כך גדולה.

ואמנם בבניין המשכן והמקדש הרי נתפרש בחז"ל ובראשונים שכל חלק וחלק היה כנגד חלק רוחני בעליונים, ושכלול היה במשכן ובמקדש כל חלקי הבריאה העליונים והתחתונים. ובשמות רבה מצינו (ל"ג, ד) "כי כל בשמים ובארץ, אתה מוצא כל מה שברא הקדוש ברוך הוא למעלן ברא למטון. למעלה זבול וערפל, למטון ד' אמר לשכון בערפל. למעלה שרפים עומדים ממעל לו, למטון עצי שיטים עומדים. ולא עוד אלא שחביבין כל מה שלמטה משל מעלה, שהניח וירד למטון. ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, הוי כל בשמים ובארץ" ושם (ל"ה ו) "אמר לו כתבניתם בתכלת וארגמן ותולעת שני וכו' וכשם שאתה רואה למעלה כך עשה למטה, ואם תעשה כאותה של מעלה – למטה, אני מניח סנקליטין של מעלה ומשרה שכינתי ביניכם למטה עכ"ל.

איך אפשר לעשות "כתבניתם" "כאותה שלמעלה" זה ייתכן מי שיכול להבחין בתכלת וארגמן את הלמעלה שבהם את הרוחני ואת המיוחד הטמון בו, וכשעוסק בהם אין עוסק בחיצוניות שלהם בלבד אלא הם משמשים לו רק כבית אחיזה איך לאחוז ולערוך בעניינים הרוחניים הכלולים בהם, ולהביאם אחת אל אחת ולקרבתם זה אל זה ולעשותם משכן אחד.

וצריך לדעת שאף על פי שגם אחרי שהוקם המשכן ועומד על מעמדו הרי זה רק בזכות כלל ישראל שהם במדרגה שראויים לכך שיהא להם מקום שבו יזכו להרגיש את השראת השכינה ואת התגלותה. ואם חס ושלום אין ראויים לכך הרי גם קיומו של המקדש הוא מאחר והוא עלול להפסיד מעלתו. אך הנה בכל זה עצם המעלה של השגת החומר והגשם רק כלבוש וכמעטה על פנימיות רוחנית, מעלה זו לא נלקחה מהם ולא נאבדה מהם אלא הם בגדר מוסתרים וגנוזים שצריכים להתאמץ ולחזר אחריהם כדי להעלותם אבל הם ישנם והם משפיעים במידת מה גם עתה כשהם גנוזים אבל ישנם והן הרי באמת עתידים לחזור עם ביאת משיח צדקנו כי הם נשארים קיימים.

רשימות תלמידים

משיעורי מרן הגאון רבי דוד פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת בית יהודה

פרשת תרומה תש"פ

את התורה, הרי הוא שמח. וזה כמו שנתבאר, דמתחילה היתה התורה של הקדוש ברוך הוא, וכשנתנה לנו הרי היא נעשית שלנו, עד שמדמה זאת למוכר שראוי לו להיות עצב על הדבר שפירש ממנו.

והנה מצינו כמה דינים בתלמוד תורה דבעינן שיהא דומיא ד'קבלת התורה', וכמו הדין דהקורא בתורה צריך לעמוד, דיליף לה במגילה דף כ"א ע"א מדכתיב 'ואתה פה עמוד עמדי', והדין דכשם שניתנה התורה על ידי סרסור, כך אנו צריכים לנהוג בה על ידי סרסור (ירושלמי מגילה פ"ד ה"א), והדין דבעל קרי אסור בתלמוד תורה דומיא ד'יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחורב' (ברכות דף כ"ב ע"א), והביאור בזה, על פי מה שכתב ב'נפש החיים' שער ד' פרק י"ד בשם הוהר ריש פרשת חוקת, דמאן דאשתדל באורייתא, כאילו קאים כל יומא על טורא דסיני לקבל אורייתא, ועיין שם שכתב, שכמו בעת מעמד הר סיני, גם עתה בעת שהאדם עוסק בתורה, בכל תיבה, אותה התיבה ממש נחצבת אז להבת אש מפיו יתברך כביכול, ונחשב כאילו עתה מקבלה בסיני מפיו יתברך שמו, ולכן אמרו רבותינו זכרונם לברכה כמה פעמים 'והיו הדברים שמחים כנתינתן מסיני' (עיין ירושלמי חגיגה פ"ב ה"א), ע"ש. והיינו, דכשם שבמעמד הר סיני ניתנה התורה לכל ישראל, כך בכל עת שכל אחד מישראל עוסק והוגה בתורה, הוי זה לדידיה 'קבלת התורה', והתורה ניתנת לו אז.

ובזה יתבאר דברי רש"י בקדושין דף ל"ב ע"ב על הפסוק 'כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה' (תהלים א'), דבתחילה היא נקראת תורת השם, ומשלמדה וגרסה היא נקראת 'תורתו'. והיינו, שכאשר האדם לומד את התורה וגורסה, הרי הוא מקבל אז את מתנת התורה מיד הקדוש ברוך הוא, והרי היא נעשית שלו, וכמו שנתבאר. (ויתכן להוסיף, שבמעמד הר סיני קיבלו כל ישראל את התורה, ונעשית של כל ישראל, מעין דוגמת 'ממון השבט', וכאשר כל יחיד מהם לומד את התורה, הרי היא נעשית שלו ביחוד). ומצינו בגמ' עירובין דף נ"ד ע"א שדרשו מאי דכתיב 'ומדבר מתנה' (במדבר כ"א) – אם אדם משים עצמו כמדבר זה שהכל דשין בו, תורה ניתנה לו במתנה. הרי דהתורה הינה דבר הניתן במתנה, והרי היא ניתנת מחדש לכל אחד מישראל אשר משים עצמו כמדבר.

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם [כ"ה, ח']

נראה הביאור, דאף דמקום שכינתה של השכינה הינו ב'מחנה שכינה', מ"מ מתקיים בזה 'ושכנתי בתוכם', דהקב"ה שוכן בתוך ישראל, דעל ידי שנמצאת במחנה שכינה, אשר הוא בתוך 'מחנה ישראל', נחשב ששוכנת במחנה ישראל.

והנה שיטת רש"י ב'בזחים דף ס' ודף ס"א, דבשעת המסעות, אף לאחר שפירקו את קלעי החצר, נשארו כל שלשת המחנות שהיו במדבר בקדושתן, אפילו מחנה שכינה, וכדיליף לה הגמ' שם מקרא ד'ונסע אוהל מועד', אף על פי שנסע 'אוהל מועד' הוא [ועיין בחדושי מרן רי"ז הלוי פרשת במדבר שהביא סייעתא לזה מדקתני ב'ברייתא דמלאכת המשכן' דבשעת המסעות היו שני דגלים מלפניהם, ושני דגלים מאחריהם, ומחנה לויה ומחנה שכינה באמצע]. אולם התוס' והשט"מ"ק שם הוכיחו ממסקנת הסוגיא דמנחות דף צ"ה ע"א, דבשעת המסעות פקעה קדושת מחנה שכינה, ופירשו דהילפותא ד'אף על פי שנסע אוהל מועד הוא' קאי רק לענין מחנה לויה ומחנה ישראל דמחניהם קיימים בדגלי השבטים, ע"ש. וביאר אאמו"ר הגאון זצ"ל, דלא שייך 'מחנה לויה' ו'מחנה ישראל' בלי 'מחנה שכינה', ואם כן בשעת סילוק המחנות, דבטלה קדושת מחנה שכינה, היה הדין נותן שתבטל גם כן קדושת מחנה לויה וקדושת מחנה ישראל, ולזה צריכין לטעמא ד'אף על פי שנסע אוהל מועד הוא', דחשיב כאילו יש כאן מחנה שכינה, וממילא שייך שיהיו מחנה לויה ומחנה ישראל.

דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי [כ"ה, ב']

בחדושי אא"ז הגרי"ז זצ"ל כאן כתב בתוך דבריו, דבאמת עיקר הדבר שתהא תרומה כזו של ציבור לעבודת המשכן, היתה מצוה וחובה, וזהו דכתיב 'דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה' בלשון ציווי ומצוות עשה, אלא דמצוה זו ביסודה ועיקרה דינה שהיא חובת ציבור, ולא חובת יחיד, וכמו עיקר המצוה של 'ועשו לי מקדש', שהיא רק חובת ציבור, ולא חובת יחיד, כמבואר בספר המצוות להרמב"ם סוף מצוות עשה, 'עוין שם', וזהו דמסיים הכתוב 'מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי', דאצל היחיד הוי זה רק 'בדבה', ולא חיובא, עכ"ד.

ואשר לפי זה צ"ע טובא בדברי הרמב"ם בפ"א מבית הבחירה ה"ב – והכל חייבין לבנות ולסעד בעצמן ובממונם אנשים ונשים כמקדש המדבר, ע"כ. שהרי מפורש בפסוק כאן, שבמקדש שבמדבר לא נתחייבו היחידים לסעד בממונם, אלא רק 'איש אשר ידבנו לבו', ואם כן איך כתב הרמב"ם שהכל חייבין לבנות ולסעד בעצמן ובממונם כמקדש שבמדבר, וצ"ע.

אכן עיקר דברי הרמב"ם שם, שבמקדש שבמדבר נצטוו האנשים והנשים לבנות ולסעדו 'בעצמן' ו'בממונם', מפורש הוא בפרשת ויקהל, דכתיב 'קחו מאתכם תרומה לה' כל גדיב לבו יביאה את תרומת ה' זהב וכסף ונחושת וגו' (שמות ל"ה) – וזהו ציווי על סיעוד המקדש בממונם, ולהלן כתיב 'וכל חכם לב בכם יבואו ויעשו את כל אשר צוה השם' וגו' – וזהו ציווי על סיעוד המקדש בעצמן. וכאשר נצטוו כן עשו, וכדכתיב להלן שם 'ויבואו כל איש אשר נשאו לבו וכל אשר נדבה רוחו אותו הביאו את תרומת ה' למלאכת אהל מועד' וגו', 'ויבואו האנשים על הנשים כל גדיב לב הביאו חח ונום וטבעת' וגו' – הרי שסיעדו האנשים והנשים את המקדש בממונם, ולהלן כתיב 'וכל אשה חכמת לב בידיה טוו' וגו', 'וכל הנשים אשר נשא לבן אותנה בחכמה טוו את העיזים' וגו', 'ויקרא משה אל בצלאל ואל אהליאב ואל כל איש חכם לב אשר נתן ה' חכמה בלבו כל אשר נשאו לבו לקרבה אל המלאכה לעשות אותה' וגו', 'ויעשו כל חכם לב בעושי המלאכה את המשכן' וגו' – הרי שסיעדו האנשים והנשים את המקדש בעצמן.

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם [כ"ה, ח']

ובמדרש כאן איתא, משל למלך שהיתה לו בת יחידה, בא אחד מן המלכים ונטלה, ביקש לילך לו לארצו וליטול לאשתו. אמר לו, בתי שנתני לך, יחידית היא, לפרוש ממנה איני יכול, לומר לך אל תטלה איני יכול, לפי שהיא אשתך, אלא זו טובה עשה לי, שכל מקום שאתה הולך, קיטון אחד עשה לי שאדור אצלכם, שאיני יכול להניח את בתי. כך אמר הקדוש ברוך הוא לישראל, נתתי לכם את התורה, לפרוש הימנה איני יכול, לומר לכם אל תטלוה איני יכול, אלא בכל מקום שאתם הולכים, בית אחד עשו לי שאדור בתוכו, ע"ש. ומבואר, שהתורה נמשלה לבתו היחידה של המלך, שהיתה מתחילה שלו, ואחר כך נתנה למלך אחר, ומעתה היא שלו, אלא שקשה עליו פרישתו הימנה, ולכן מבקש לדור בשכנותם.

וזהו שאנו אומרים בברכת התורה – 'אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו', והיינו שמתחילה היתה התורה של הקדוש ברוך הוא, ונתן לנו את 'תורתו', ואנו מברכים אותו על מתנה זו שנתן לנו, וכמו שאמר הגר"ח שברכה זו הינה ברכה על החפצא של תורה [עיין בחדושי מרן רי"ז הלוי הלכות ברכות], והיינו שיש לנו לברך על מתנת התורה שניתנה לנו, ולכן אבדה הארץ על שלא היו מברכין בתורה תחילה, דבזה הראו שלא החשיבו את התורה למתנה חשובה שראוי לברך עליה, וכמו שביאר הר"ן בנדרים דף פ"א ע"א בשם רבנו יונה. ועיין בברכות דף ה' ע"א שממשילה הגמ' את נתינת התורה לישראל, לאדם שמוכר חפץ לחבירו, דהמוכר עצב לפי שפירש ממנו הדבר, ומידת הקדוש ברוך הוא אינה כן, שאף על פי שמכר

ועל כל פנים נמצינו למידים מזה, דקדושת מחנה לוי ומחנה ישראל תליא במציאות מחנה שכינה, ויסוד זה מתבאר גם מדברי התוס' שם (ד"ה מאי) שכתבו בתוך דבריהם, דתימה הוא לומר דבחרב הבית, וחומות ירושלם קיימות, ולא תבטל קדושת ירושלם, דהא ירושלם לא נתקדשה אלא בשביל הבית, ואיך יתכן שקדושת הבית תבטל, וקדושת ירושלם קיימת, ע"ש. הרי דפשיטא להו להתוס', דלא שייך קדושת 'מחנה ישראל', בלי קדושת 'מחנה שכינה', ומבואר בדבריהם גם טעם הדבר, דכל קדושת מחנה ישראל הוא בשביל שיש בתוכו 'מחנה שכינה'.

ולאמור יש קצת מקור לזה מהך קרא ד'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם', דמבואר מזה דמה ששוכן הקב"ה ב'מחנה שכינה', מיקרי זה ששוכן בתוך 'מחנה ישראל', ויתכן דזהו יסוד קדושת מחנה ישראל, משום זה דנחשב שהשכינה שוכנת בתוכה, וממילא שפיר תהא קדושת מחנה ישראל תלויה בזה שמחנה שכינה קיימת בתוכה, דבנתבטל קדושת מחנה שכינה, אין השכינה בתוכם כלל.

ונתתה את הפרוכת תחת הקרסים, והבאת שמה מבית לפרוכת את ארון העדות, והבדילה הפרוכת לכם בין הקודש ובין קודש הקדשים [כ"ו], ל"ג]

הנה צ"ב בסדר הכתוב כאן, דפתח במצות נתינת הפרוכת תחת הקרסים, ומסיים במהות ענין הפרוכת שהוא להבדיל בין הקודש ובין קודש הקדשים, ובאמצע מצינו על הבאת ארון העדות מבית לפרוכת.

ועיין בפירוש הרמב"ן כאן שביאר, דאין כאן ציווי לעשות כסדר הזה, דהא לא מיירי כאן בציווי על הקמת המשכן, אלא בציווי על עשייתו, אלא כוונת הכתוב כאן שישים את הפרוכת תחת הקרסים, כדי שיהא הארון שמה מבית לפרוכת, ותבדיל הפרוכת בין הקודש ובין קודש הקדשים.

והיה אפשר לומר הביאור בזה, דה'ארון' הו' דין בקודש הקדשים, דבלא הארון לא הו' 'קודש הקדשים', וזהו שאמר הכתוב כאן 'והבאת שמה מבית לפרוכת את ארון העדות', ובכך יהא מקום זה 'קודש הקדשים', ותהא הפרוכת מבדילה בין הקודש ובין קודש הקדשים. אמנם א"כ יקשה לפי מה שהיה אאמו"ר הגאון זצ"ל רגיל לומר בדעת הרמב"ן לעיל פסוק כ"א, דה'כפורת' אינה כלי בפני עצמה, אלא הו' חלק מהארון, ואם נאמר דמה שהזכירה התורה בכאן את הבאת הארון אל מבית לפרוכת הוא משום דהארון משווי ליה 'קודש הקדשים', אם כן היה צריך להזכיר כאן גם את ה'כפורת', שהרי גם הכפורת הו' מכלל קיום הדין של 'ארון' דמשווי ליה להמקום שמבית לפרוכת קודש הקדשים.

לכן נראה לבאר, דהנה ראיתי מביאים בשם אאמו"ר הגאון זצ"ל שאמר, דמלבד היות ה'פרוכת' מחיצה להבדיל בין הקודש ובין קודש הקדשים, היה מענינה גם לשמש מסך על הארון, ולכן כיסו בה את הארון בשעת המסעות, משום שזהו ענינה של ה'פרוכת' להיות מסך על הארון, ואמר שכן הוא מבואר בתוס' בב"ב דף ג' ע"א, שכתבו בשם רבנו תם, דהמחיצה שעשו במקדש ראשון במקום הפרוכת נקראת 'אמה טרקסין', ד'טרק' הוא מלשון 'טרוקי גלי' בברכות דף כ"ח ע"א, ו'סין' הוא 'סיני', כלומר, אמה זו מפסקת וסוגרת את הלוחות שניתנו בסיני שהיו מונחים בארון שהיה בבית קדשי הקדשים, הרי דענינה של ה'כפורת' הוא להפסיק ולסגור את הארון שהלוחות מונחים בתוכו. ויש להוסיף, שכן הוא מבואר בלשון הכתוב בכמה מקומות, כמו מאי דכתיב בפרשת תצוה - 'מחוץ לפרוכת אשר על העדות יערוך אותו' וגו' (להלן כ"ז), 'לפני הפרוכת אשר על ארון העדות' וגו' (להלן ל'), ובפרשת פקודי - 'ושמת שם את ארון העדות וסכות על הארון את הפרוכת', ויבא את הארון אל המשכן, וישם את פרוכת המסך, ויסך על ארון העדות' וגו' (להלן מ'). הרי מפורש דמכלל ענינה של הפרוכת הוא להיות מסך על הארון, ובדברי התוס' בב"ב שם מבואר עוד, דהפרוכת הינה בשביל ה'לוחות' שבתוך הארון, וגם זה מפורש בתורה בפרשת אמור דקרי הכתוב לפרוכת 'פרוכת העדות' (ויקרא כ"ד). ואם כן יש לומר, דזהו שהזכירה התורה בכאן את הבאת הארון אל מבית לפרוכת, דהפרוכת באמת משמשת לשני דברים, א' להיות מסך ללוחות, ב' להיות מבדלת בין הקודש ובין קודש הקדשים, וזהו שאמר ונתתה את הפרוכת וגו' והבאת שמה וגו' והבדילה וגו', כלומר, דנתינת הפרוכת הינה כדי שתהא מסך לארון העדות שתביא שמה, וכדי שתהא מבדלת בין הקודש ובין קודש הקדשים. ולפי זה ניחא הא דנקט הכתוב כאן

את הארון לבדו, ולא הזכיר גם את ה'כפורת', שהרי הפרוכת אינה משמשת מסך על הארון עצמו, אלא על הלוחות המונחות בתוכו, וכמו שנתבאר בדברי התוס' בבבא בתרא.

ועשית את המזבח וגו' שלש אמות קומתו [כ"ז, א']

עיין בפירוש רש"י, דרבי יוסי אומר, נאמר כאן 'רבויע', ונאמר בפנימי 'רבויע' [להלן ל', ב']. מה להלן גבהו פי שנים כארכו, אף כאן גבהו פי שנים כארכו, ומה אני מקיים 'ושלש אמות קומתו', משפת סובב ולמעלה. ומקורו בגמ' זבחים דף ס' ע"א.

ואשר לכאורה צ"ע בזה, דהא ה'סובב' באמצע המזבח הוא, ואיזה מקום הוא למדוד ממנו את מידת גובהו של המזבח.

אכן יעוין ברמב"ם בפ"ב מבית הבחירה ה"ה שכתב, וזה לשונו - מזבח שעשה משה, ושעשה שלמה, ושעשו בני הגולה, ושעתיד להעשות, כולן עשר אמות גובה כל אחד מהן. וזה הכתוב בתורה 'שלש אמות קומתו', מקום מערכה בלבד, עכ"ל. ולהלן בהלכה ח' כתב, 'וגובה מקום המערכה שמונה עשר טפח'. ולהלן בהלכה י"ז כתב, 'מידת ארכו ומידת רחבו ומידת קומתו אינן מעכבין, והוא שלא יפחות מאמה על אמה ברום שלש אמות כשיעור מקום מערכה של מזבח מדבר', ע"כ. ובחדושי מרן רי"ז הלוי שם האריך ליסד שיטת הרמב"ם בזה, דמן הסובב ולמעלה הו' 'מקום המערכה', וכלשון הגמ' בזבחים דף ג"ד ע"א - וחוזר ומביא מלבן שהוא כ"ח על כ"ח אמות וכו', והוא 'מקום המערכה', הרי דיש מקום מסוים במזבח שנקרא 'מקום המערכה', והתורה נתנה מידה על מקום זה - שנקרא 'מקום המערכה' - שתהא קומתו שלש אמות, ומידה זו מעכבת במזבח גם לדורות, ע"ש.

ולפי זה מוסבר היטב מה דנקטה התורה כאן את שיעור גובה המזבח משפת סובב ולמעלה, דמשפת סובב ולמעלה הו' מקום מסוים הנקרא 'מקום המערכה', ושפיר שייך ליתן מידה על מקום זה.

וכל יתדותיו וכל יתדות החצר נחושת [כ"ז, י"ט]

עיין בפירוש רש"י, ד'יתדות' הן כמין נגרי נחושת, עשוין ליריעות האוהל ולקלעי החצר, קשורים במיתרים סביב סביב בשפוליהן, כדי שלא תהא הרוח מגביהתן. ואיני יודע, אם תחובין בארץ, או קשורין ותלוין וכובדן מכביד שפולי היריעות שלא ינעו ברוח, ע"כ.

והנה בשבת דף כ"ז ע"ב תנן, כל היוצא מן העץ, אינו מטמא טומאת אהלים, אלא פשתן. ובגמ' אמר רבי אלעזר, גמר 'אהל' 'אהל' ממשכן, כתיב הכא 'זאת התורה אדם כי ימות באוהל' (במדבר י"ט), וכתיב התם 'ויפרוש את האוהל על המשכן' (להלן מ'), מה להלן של פשתן קרוי 'אהל', אף כאן של פשתן קרוי 'אהל'.

ונחלקו הראשונים בפירוש הך דינא דהל של פשתן מטמא טומאת אהלים, שהתוס' שם פירשו, דמיירי באוהל שחיברו לקרקע, דביטלו מתורת 'בגד', ובקרא ד'והזהר על האוהל' (במדבר י"ט) נתחדש דאוהל המאהיל על המת נטמא, ומגזירה שוה ד'אהל' 'אהל' ממשכן גמרינן דחידוש זה נאמר רק באוהל של פשתן, אולם הרשב"א שם פירש, דמיירי באוהל מיטלטל, דאיכא עליה תורת 'בגד', ומגזירה שוה ד'אהל' 'אהל' ממשכן גמרינן דקרא ד'והזהר על האוהל' מיירי דוקא באוהל של פשתן, אבל אוהל של שאר מינים אינו מיטמא.

באופן דנמצא, דלשיטת התוס' נאמר בזה דין טומאה מחודש על אוהל של פשתן המחובר, ולשיטת הרשב"א נאמר בזה דין טהרה מחודש על אוהל של שאר מינים המיטלטל.

ואמר אאמו"ר הגאון זצ"ל, דפלוגתייהו תליא בשני פירושי רש"י כאן, דהתוס' סבירא להו כפירושו הראשון של רש"י שהיתדות של המשכן היו תקועין בארץ, ועל כן מפרשי דהגזירה שוה ד'אהל' 'אהל' ממשכן הוא באוהל מחובר, ובעל כרחך דבקרא ד'והזהר על האוהל' נאמר דין טומאה מחודש על אוהל של פשתן המחובר, אולם הרשב"א סבירא ליה כפירושו השני של רש"י שהיתדות של המשכן היו רק קשורין ותלוין, ועל כן מפרש דהגזירה שוה ד'אהל' 'אהל' ממשכן הוא באוהל המיטלטל, ונאמר בזה דין טהרה מחודש על אוהל של שאר מינים המיטלטל. ובעיקר מה שנתבאר בדברי הרשב"א יש לאאמו"ר דרך אחר בזה, ונדפס בשיעוריו עמ"ס כלים פכ"ז מ"א.

גיליון 109, פרשת תרומה תש"פ

שואלין ודורשי

פנינים משיחותיו ותשובותיו של מורינו הגאון הגדול רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א
ראש בית הוראה הכללי ירושלים, רב דק"ק אבי עזרי מרכז פתח תקוה

הקב"ה מדבר אלינו דרך ה'קורונה'

עומד מלבד רצונו יתברך, ולא רק בשלום מדינות העולם שזהו דבר הנראה בבירור שיד ה' מנהלת אותו, ושהמצב הוא נפיץ ביותר ודורש לעורר רחמי שמים מרובים, אלא אף בדברים הנראים בטוחים יותר כגון עולם הרפואה המתקדם, גם שם רק הקב"ה הוא הרופא חולים והוא המחליט מי ידבק והאם בכלל יצליחו לייצר חיסון או תרופה.

הסוחרים בשוק פנו לחפץ-חיים בידי

אף הנביא ישעיה מעורר על כך שהצרות המתרחשות מסביב באות לעורר את ישראל, ואם לא שמים לב אליהם חלילה, הן הולכות וקרבות יותר עד לתוככי המחנה רח"ל (מב, סה) "מי בכס יאזין זאת יקשיב וישמע... ותלהטו מסביב ולא ידע, ותבער בו ולא ישים על לב" ומבאר רש"י "הבאתי פורעניות על האומות, מסביב כדי שיראו ישראל ויקחו מוסר... וכיון שלא חש להבין זאת ולשוב מרשעתו, פורענות האומות שמסביב בערה בעצמו" והמצודות דוד פירש ביתר בהירות "ולא ישים על לב, להבין שבא בהשגחה".

מזן החפץ חיים אמר כי כאשר שמע את הסוחרים המכריזים על סחורתם בשוק, בשעה שהכריזו בפולנית הבין שאין כוונתם אליו כי הם מנסים להציע את מרכולתם לגוי הסביבה, אך אם קריאותיהם באידיש, מסתבר שדבריהם מכוונים אלינו, ליהודים.

לאזורנו, מדבר אלינו.

אך הדברים מפורשים ברש"י (שמות ז, ג) "ואני אקשה את לב פרעה - מאחר שגלוי וידוע לפני שאין נחת רוח בעובדי עבודה זרה לתת לב שלם לשוב, טוב לי שיתקשה לבו למען הרבות בו את אותותי שעל ידי כן תכירו את גבורתי. וכן מדתו של הקב"ה שמביא פורענות על עובדי אלילים כדי שישמעו ישראל וייראו, שנאמר (צפניה ג, ז) הכרתי גוים נשמו פינתם אמרתי אך תראי אותי תקחי מוסר".

הרי מפורש בדברי הנביא שכיון שכל העולם כולו מנהל בשביל עם ישראל שהם תכלית הבריאה, שהרי העולם נברא בשביל ישראל שנקראו ראשית (בראשית רבה א, א), ממילא גם מקרים רחוקים ביותר שאירעו בקצווי תבל וכגון אסונות כבדים שמעוררים השתאות בלב כל שומעיהם, נעשו אך ורק בשביל לעורר את לב בני ישראל, שישמחו אל לבם את תוקף מידת הדין השוררת בעולם.

ולצערנו בגלל המלל המדובר ברחוב בשאלות שונות ומשונות כמו איך קרה שלא מצליחים בעולם הרפואה המודרני לעצור נגיף קטלני שכזה עד שאלפים רבים נהרגו ועוד יש הטוענים שמספר הנדבקים האמיתי גבוה בהרבה ומוסתר על ידי הרשויות בסין, ועל היערכות לקראת חלילה אסונות שלא ידבקו אחרים, לא שמים לב אל המטרה העיקרית ולא נשמע כיאות הקול המעורר לכך שזו יד ה' הבאה לעורר אותנו ולהראות ששום דבר לא

בפרשיות אלו מובא באריכות כל פירוט מהלך בניית המשכן וכליו, והוא תכלית הבריאה לעבודת ה' והשראת השכינה. וכאשר היה בית המקדש עומד על תילו, עיני כל יושבי תבל היו נשואות להר ה', ואף הנכרים היו עולים לשם ומתפללים ואף מתקבלות היו תפילותיהם לרחמים ולרצון, כתפילת שלמה (מלכים א, ח) שביקש בעת שחנך את בית המקדש.

ואומנם בעונותינו אין המקדש על מכוננו ואינו זוכים לראות בגלוי כבוד מלכותו יתברך, אך הקב"ה מנהיג את העולם כולו בצורה בה ניתן לראות את יד ה' המנהלת כל דבר ודבר, וכפי שאומרים בפסוקי דזמרה לשבת "השמים מספרים כבוד א-ל", עצם ההסתכלות בכך שהשמים עומדים על תילם, הם המספרים את כבוד ה'. "ומבשרי אחזה אלוה" (איוב יט, כו) כל אדם יכול לראות איך גופו מתנהל בצורה מסודרת ומופלאה, המוכיחה בבירור את יד ה' שייצרה את הגוף הפלאי הזה, ומשגיחה עליו בכל עת בהשגחה פרטית ומדוקדקת.

אך ישנם זמנים בהם הקב"ה לא רק "מציץ מן החרכים" (שיר השירים ב, ט) בהראותו את השגחתו הפרטית, אלא אף "משגיח מן התלונות" (שם) בצורה גלויה יותר. ובימים אלו כאשר העולם כולו עומד מפוחד למול המגיפה הגדולה המשתוללת בראש כל חוצות שכילתה כבר אלפים רבים, עומדים כולם ומשתאים איך יכול נגיף שכזה להלך אימים על מדינות שלמות ומיליוני אדם נמצאים בהסגר מחשש להידבקות, וכל זאת בשנות האלפיים בהם כבר הסטריליזציה נמצאת בכל מקום. ואמנם בשנים קדמוניות שלא שמרו על סטריליות והיגיינה היו מגיפות רבות כפי שמוצאים בספרי הראשונים על שאלות הלכתיות ותפילות שחברו באותם הזמנים, אך בעשרות השנים האחרונות לא שמענו כלל על התפרצות מגיפה אדירה שכזו.

והנראה בבירור בזה הוא שזה בא להראות שאין עצה ואין תבונה נגד ה', ורק הקב"ה הרופא כל בשר ומפליא לעשות הוא עשה, עושה ויעשה, הוא המחליט אם תתפרץ מחלה ואם יידבקו. וברצונו גם עולם הרפואה המודרני לא יוכל לעמוד מנגד עד כדי שעשרות אלפים יידבקו וכל המדינות שסביבם ייכנסו לפאניקה ופחד נוראי.

התבוננות מעמיקה יותר מעמידה את השאלה, למי הקב"ה פונה בזה והרי אותם המיליונים המתגוררים בסין ובשכנותיה, אינם מבינים כלל את יד ה' המופנית אליהם בזה. ואם בשלנו הרעה הזו ועל מנת שיתעוררו עבדי ה' לחיזוק בעבודתו יתברך, אם כן איך אסון מרוחק כל כך שבעזרת ה' לא יקרב כלל

שו"ת הלכה למעשה

משולחן ראש בית ההוראה • במשנת מרן רבינו הגר"ש אלישיב זצוק"ל

עניית אמון אחר קטן המוכר

שאלה האם כשמוחנכים קטן לברך, מותר לומר עמו שם ה' במפורש ולענות אחריו אמון.

תשובה אם הגיע לחינוך והיינו "שיודע למי מברכים" (ברכות סח, א) כיון שמוחנכו בזה לברך כיאות מותר לומר עמו שם ה', אך עדיף להימנע כשאפשר לרמוז לקטן לומר מעצמו. אך אם הוא קטן מגיל זה, אסור להזכיר עמו שם ה' במפורש. הוא הדין בעניית אמון כיון שהגיע לחינוך יש לענות אחריו אמון (אורח חיים רטו, ג), למרות שמוכר ברכה לעצמו, ולא דווקא כשעולה למפטיר ומברך לציבור. אך קודם שהגיע לחינוך אין לענות אחריו אמון כיון שאין עליה שם ברכה.

ואם עושה זאת בכדי לחנכו לענות אמון כשיגדל, אין זו אמון לבטלה ומותר לענות אחריו אמון, אך אם אין קטן יודע שעונה אחריו אמון, כגון שעונה בשקט, ממילא לא מרגילו בזה וכיון שאין ברכתו ברכה, אין לענות אמון.

יש להוסיף כי בביאור "גדול העונה אמון יותר מהמוכר" (ברכות נג, ב) הביא רבינו זצוק"ל בשיעורו כי בגמרא הפרטית של זקנו בעל הלשם שבו ואחלמה ראה שמציין שם בהערה לעיני בביאור הגר"א לתיקוני זוהר המבאר ששם הוי"ה המוזכר בברכה בגימטריא הוא 26, אך נקרא בשם אדנות שהוא 65. ואילו 'אמן' בגימטריא הוא 91 כמניין שני השמות יחד. (שיעורי מרן הגר"ש

- ברכות תרל).

שו"ת הלכה למעשה

«««

ברכה על ראיית הפיל והקוף

שאלה מי שראה קוף כבר כמה פעמים ולא בירך משנה הבריות, האם עדיין יכול לברך.

תשובה ברכת משנה הבריות על ראיית קוף נאמרת פעם אחת בחיים, למרות שעברו שלושים יום מאז שברך. ואם לא בירך כשראה בעבר, יכול לברך בראיה הבאה. הוא הדין ברואה פיל, אך 'קיפוף' הנזכר בגמרא (ברכות נ"ט, א) אינו יודעים מהו ולכן דין זה לא מתקיים כיום (שיעורי מרן הגר"ש - ברכות תרמ"ט).

בירך בחופה 'שהכל' במקום 'הגפן'

שאלה מי שכובד לברך שתי ברכות ראשונות בחופה ובמקום לברך הגפן טעה ובירך שהכל נהיה בדברו, האם יצאו ידי חובתו.

תשובה המברך יצא בדיעבד ויטעם מעט מהיין, אך החתן והכלה יכולים לומר "לתיקוני שדרתיך ולא לעונתי" ויתנו לאחר לברך, אך הוא עצמו לא יברך בשנית הגפן, כיון שסוף סוף הוא לא צריך לברך שוב על היין (צינוי הלכה - נישואין כ"א).

עבודה כנהג מונית ביום הפורים

שאלה האם נהג מונית יכול לעבוד ביום הפורים, כיון שהימנעותו תהא הפסד רב מאחר ורבים רבים משתמשים בשירותיו בחג.

תשובה אמנם העושה מלאכה בפורים "אינו רואה סימן ברכה מאותה מלאכה לעולם" (אורח חיים תרצ"ו, א). אך כיון שהציבור נצרך לשירותיו, הרי שזהו "צורך פורים" ומוותר אף בלא שימנע כלל מעבודתו המרובה.

נתינת סכום גדול לשני עניים

שאלה מי שרוצה לתת בפורים למתנות לאביונים חמש מאות שקלים, האם עדיף שיחלקם לעניים רבים, או שיתן את מלא הסכום לשני עניים.

תשובה למרות שבכל השנה עדיף לחלק לעניים רבים, כמבואר באבות (ג' טו) "והכל לפי רוב המעשה" ופירוש הרמב"ם "שהמעלות יושגו בהכפלת מעשי הטוב פעמים רבות, ולא כשיעשה מעשה אחד גדול", בפורים עדיף לתת רק לשני עניים, משום שמתנות לאביונים הוא בכדי שיחיה לעני נחת רוח ושמחה על ידו. ואמנם אם רוצה לתת סכום גדול מאוד, ייתן לשני עניים סכום נכבד שישמחם, ואת השאר יחלק לעניים נוספים, ולא ייתן סכום גדול מאוד לשני עניים בלבד.

שכאשר תיפתח הדלת ויורם התריס, או אז יבחין בכל הקורה מסביבו גם בשמים וגם בארץ.

אכן מאתנו נדרש שתהיה לנו לא סתם שמועה מהקורה סביבנו, אלא שמועה חדה שבה נוכל להאזין אף למסרים הרחוקים יותר ונוכל לקלוט את מה שמבקשים מאתנו ואת מה שלא אומרים בצורה מפורשת ממש. ובכך נשמע את הקול המתהלך כאן.

ואם עד היום כאשר בסליחות בשני וחמישי יש רפיון, כגון בבקשת "הסר ממנו מכת המגפה" או בבקשת "יהי רצון מלפני אבינו שבשמים... למנוע משחית ומגפה מעלינו מעל כל עמו בית ישראל" שתמיד היה נראה כמושה שלא שייך אלינו אלא בקשה מהמאה הקודמת, כעת יש להתחזק בתפילה זו ובכל התפילות על רפואה בכלל. וביותר יש להשיב אל לבנו להתחזק בעבודתו יתברך בכל העניינים.

ואכן בכל פעם שנשאל מו"ר מרן הגר"ש אלישיב במה להתחזק לאחר שאירעו אסונות בקהילות שונות, השיב שרוב הקהילה הוא היודע ומכיר מקרוב את נפש העם, והוא שצריך להורות להם את הדרך הישרה. משום שלב יודע מרת נפשו וקשה ליומר משהו כללי שצריך להתחזק בו, כי אם אצל האחד החיזוק הנדרש הוא בשמירה מלשון הרע, אצל חברו העניין הזה מחזק ודווקא שמירה מדיבור בשעת התפילה צריכה חיזוק, ואילו אצל רעהו נדרש חיזוק דווקא בשמירת השבת. אך כל אחד ואחד צריך להתחזק מוכוח ההתבוננות בתוקף מידת הדין השולטת בעולם.

עולם של רחמים

הקב"ה מנהיג עולמו במידת הרחמים, רואה חרפתו ושותק, רואה שלא מתאמצים מספיק בלימוד ולא הולכים בצניעות ראויה, או שמזלזלים בתפילה ובשאר המצוות, וכן אם לא משתמשים בכל הכוחות האדירים שחנן אותנו, ובכל זאת איננו חסרים דבר, וברוב טובו הוא מעניק לנו עוד ועוד מידו הפתוחה והרחבה, בחן בחסד וברחמים.

אך עולם של רחמים אין פירושו עולם של ויתורים, שהרי "כל האומר הקב"ה וותרן ייוותרו מעיו (בבא קמא ג' א)". ואמנם הוא מאריך אף, אך לבסוף הוא גובה את שלו. "מאריך אפיה וגבי דיליה" (בראשית רבה תולדות סז) וכשמידת הדין יורדת לעולם, אין מי שיכול לעמוד בפניה רח"ל.

והנה ניתנה לנו הזדמנות להציץ למידת הדין הנוראה הקיימת בעולם. ואם נתבונן בזה וניקח לתשומת לבנו את המוסר העולה מהצרה המרחפת על ראשנו ונחדיר את יראתו לליבנו פנימה כנאמר "האלוקים עשה שייראו מלפניו" (קהלת ג' יד) שביאר רש"י שתכלית עשיית הפורענות היא בכדי שייראו מלפניו, אם בזה נתחזק ונקבע בלבנו את יראתו ואהבתו, בוודאי שחיזוק זה יהא כתרס בפני הפורענות ורופא חולי עמו ישראל ישמרנו מכל צרה וצוקה ומכל נגע ומחלה ברפואה שלמה.

כמו כן אף הקב"ה מנהיג את העולם ושולח מסרים בהנהגותיו. עלינו להביט נמוחה ולבחון למי הוא זועק בהנהגותיו. האם זו קריאה לגויים, או שמא לאחים תועים הרחוקים מהבנת המסרים כיאות. הם הרי לא מבינים את השפה שלו. בוודאי איתנו מדבר הקב"ה בכל הנהגותיו, ואת תשובתנו הוא דורש. ואם חלילה לא מתעוררים מבעוד מועד קריאות האזהרה הולכות ומתעצמות וכפי שאמר הר"ן (תרוש השי"ש) "ואין ספק כי מי שרואה כל התלאות שהם התראות ה' יתברך, ועודנו מחזיק בדרכו הרעה, שהתיר עצמו למיתה".

מי שבמקום נטילת ההתחזקות והמוסר מהמגיפה הנוראה הזו מעדיף להתעניין בחדשות אף ממגנים אחרים מסוימים וכמה כבר נדבקו ביממה האחרונה, הרי הוא ממש כמי שהתרו בו עדים שלא יעשה מעשה שעונשו מיתה, ולא שת ליבו לדבריהם ועשה המעשה האסור, שבה התיר את נפשו למיתה. כפי שממשיך הר"ן ואומר "כי כל המקרים הם בכדי שיתעוררו ישראל לתשובה, וכשאננם מתייסרים ברעת אחרים, הפורענות הולכת הלך ונסוע הלך וקרב".

וממילא ודאי שכשהקדוש ברוך עושה מעשים בקצה העולם, ויתירה מזו אם מעשי הקב"ה קרובים אלינו יותר, ובחלוף הימים כבר שומעים על מקרים בארצנו של הידבקות מזה, הרי שהאזעקה הזו קרובה אלינו יותר מתמיד. שהרי הנכרים המרוחקים מעבודת ה', ואף אחינו הרחוקים צריכים עוד עבודה רבה בכדי להסיר טומאה ומחיצות רבות מאוניהם, שבהם יוכלו לשמוע את קול ה' הנשמע בזה.

פוסק הדור נשאל: במה להתחזק?

במדינות ערב היו מקומות בעבר שהענישו גנב בקטיעת ידו, ואם היתה זו גניבה קטנה יחסית קטעו רק אצבע אחת, ואם זה לא עזר, נקטעו שתי אצבעות או כף היד. הם הבינו שלכל דבר אמור להיות תג מחיר, וכיון שאדם גונב בידו צריך להעניש את היד על כך. אך התורה מענישה את הגנב ברציעת אזנו "אוזן זו ששמעה על הר סיני לא תגנוב והלך וגנב, תרצע" (קידושין כ"ב ב) משום שהתורה מלמדת שלא היד היא הגורמת לגניבה, אלא האוזן היא הגורמת לזה. וכדברי השערי תשובה (ב) שהאוזן הוא האבר הנכבד מכל האברים, כמובא בבבא קמא (פ"ה ב) שאם סמא את עינו משלם לו דמי עינו, ואם חרשו נותן לו דמי כולו. כיון שמי ששומע את מה שקורה מסביבו ולא סתם מעביר את הדברים ליד אוזנו אלא מפנים את שמועו, הוא אדם שמחובר לעולם. אך מי שלא שם לב למה שמבקשים ממנו בני ביתו ולמה שהתורה דורשת ממנו, הוא מנותק הן בבין אדם למקום והן בבין אדם לחברו. וכעין כך הגדיר בעל העלי שור' את מי שמנותק מסביבתו ולא מחזיר אל קרבו את המסר העולה מהסובב אותו שהוא כמי שנמצא בחדר אטום עם תריסים מוגפים,

מסביב לשולחן

עורך - הרב שלמה רוזנשטיין

עלון שבועי לבני הישיבות סביב נושא ספרה פרשה בעיון בהלכה באגדה ובסוסר

משולחן גבוה

הרב מאיר שולביץ

עיקרי הענין

עיקרי הענין כלי המשכן

א] הציווי על המשכן וכליו בפרשתינו. נצטוינו בתחילת פרשת תרומה, (כה, ח) וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹכָם: (ט) כָּל־אִשְׁרֵי אֲנִי מֵרָאָה אוֹתָךְ אֶת תְּבִנֹת הַמִּשְׁכָּן וְאֶת תְּבִנֹת כָּל כְּלָיו וְכֵן תַּעֲשׂוּ: וברש"י כאן, וכן תעשו - לדורות אם יאבד אחד מן הכלים או כשתעשו לי כלי בית עולמים, כגון שולחנות ומנורות וכיורות ומכונות שעשה שלמה, כתבנית אלו תעשו אותם. ואם לא היה המקרא מחובר למעלה הימנו, לא היה לו לכתוב וכן תעשו אלא כן תעשו, והיה מדבר על עשיית אהל מועד וכליו: והקשה הרמב"ן כאן, "ולא ידעתי שיהיה זה אמת שיתחייב שלמה לעשות כלי בית עולמים כתבנית אלו, ומזבח הנחשת עשה שלמה עשרים אמה ארך ועשרים רחב (דה"ב ד א)": וכתב המהר"ל בגור אריה כאן ליישב את קושיית הרמב"ן, ובודאי קושיא של הרמב"ן ממזבח הנחושת לא קשיא מידי, דלא קאמר רק לענין הכלים אשר הם מטלטלין במשכן ובאוהל מועד, אבל המזבח דהוא מחובר בארץ, כמו המקדש עצמו, ואין חילוק בין המזבח של בית עולמים ובין העזרה וקדש קדשים, שלא היה שוה למשכן, דמאי שנא אלו, כמו שהיכל והעזרה וקדש קדשים לא היה שוה למשכן, הכי נמי המזבח לא היה שוה למשכן, כי המשכן היה מטלטל ובית עולמים קבוע, אבל כלים המטלטלין, כגון הארון והשלחן והמנורה, היו שוים בבית עולמים למשכן:

ב] תרומה וכלי המקדש מכסף כשר. כתב הבית הלוי שהטעם שפרשה זו באה אחרי פרשת משפטים, דבתחילה קודם שיעשה האדם צדקה בממונו צריך לראות שלא יהיה בממונו חשש גזל, **דאם לא כן אין הצדקה מועלת לו כלל**, וכמו שלולב הגזול פסול משום מצוה הבאה בעבירה, וכו' עיי"ש. וצ"ע על הבית הלוי מה שדימה זאת ללולב דהרי כאן סו"ס העני הרויח וקיבל, משא"כ בלולב שכל המצוה היא בנ"א למקום, א"כ כשהוא גזל אין כאן שום תועלת דעבר על רצון הבורא, אבל בצדקה סו"ס הועיל לעני. [ולא משמע שכל דבריו כוונתו רק בצדקה לגבוה ולא בצדקה לעניים]. וצ"ל דהא גופא חידש הבית הלוי דגילתה לן התורה בזה, שכל מה שהיא רוצה את נתינת האדם הוא רק בממון כשר ולא בממון

שיש עליו שאלות ופקפוקים בבעלותו וכדו'. וביתר ביאור היה אפ"ל שהמצוה בצדקה זה לא שיהיה לעני, וכידוע כי למה הקב"ה עשה אותו עני ואותך עשיר, וכי חסר לו לתת לעני, אלא הכל בשביל שאתה תתן, ואם כן אף שהוא מצווה שבין אדם לחברו, מכל מקום ענינה שמצווה האדם שייתן משלו, וכשאתה לוקח דבר שלא ברשות הקב"ה אם כן הפסיד כל ענין המצוה, והוא מצוה הבאה בעבירה.

ג] עשיית המקדש לשמה. ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, ופרש"י ועשו לשמי בית קדושה, ומשמע דיש דין בעשיית המקדש דצריך להעשות לשמה. וכן בסוף פ' יתרו מזבח אדמה תעשה לי שתהא תחלת עשייתו לשמי, וצ"ע דבירושלמי (ה"ד בתו' שבועות ט"ו) דלעתיד לבא יירד בית המקדש של אש מן השמים כדכ' מקדש ה' כוננו ידיך, ואם יש הלכה של עשיית לשמה איך יוכשר בהמ"ק שנעשה מאליו והא צריך כונה לשמה להכשירו. ואולי יש לומר דאין דין לשמה של מקדש לעשות בה חלות קדושה ולקדשם כמו לשמה דתפילין וס"ת, אלא כמש"כ הרמב"ם פ"א מבית הבחירה ה"כ אין עושין כל הכלים מתחלתן אלא לשם הקדש ואם נעשו מתחלתן להדיוט אין עושין אותן לגבוה וכו' והיינו שייעשו ויהיו מיוחדים מתחלת עשייתן לגבוה, ומדויק לשון רש"י פ' יתרו תחלת עשייתו לשמו ולא כתב שיהא נעשה לשמי אלא דמתחלת עשייתו יהא נעשה לשמי וכן כאן כתב רש"י ועשו לשמי בית קדושה ומה הוסיף מהו לשמה לשם גבוה והוסיף בית קדושה ר"ל שמתחלת עשייתו יהא נעשה לשם בית קדושה, אמנם א"צ שיחול חלות קדושה רק שלא ייעשה לשם הדיוט, וכלשון הרמב"ם ולכן כשר גם בנעשה למעלה בנין של אש. אמנם עדיין צ"ע דעיי"ן בכתבים עה"ת המיוחסים למרן הגרי"ז פ' תצוה דיש דין לשמה במקדש וכלים וצ"ע, ועי' בקריית ספר סוף פ"א מהלכות בה"ב דמבואר נמי דדין לשמה היינו תחלת עשייתו לגבוה. ואולי צ"ל דהנה המהר"ל דסיקין בפר' בעלותך מבאר עה"פ באיכה טבעו בארץ שעריה אבד ושיבר בריחיה שאע"פ שביהמ"ק השלישי יירד מן השמים אותם שערים שנגזזו ויוקמו ע"י ישראל שיעשו בהם תיקון, ומבואר בב"ב נ"ג ב' שהבונה פלטרין בנכסי הגר ובא אחר והעמיד להם דלתות קנה, ובתיקון זה ייחשב שישראל בנו את הבית ויקיימו בזה מצוות ועשו לי מקדש וזה מה שאנו אומרים בתפילת הרגלים והראנו בבנינו ושמחנו בתיקונו, ומעתה יש לומר דבחקל זה יתקיים המצוה דהכונה דלשמי וייחשב להם ככונת לשמה בכל הבניין.

מין שר התורה

רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א

ביקוע עצים לשם הקרוב

בראשית כ"ב ג, ויבקע עצי עולה. הא דכתיב עצי עולה נראה משום דמצוה לבקע העצים לשם עולה, וכמו שהמזבח צריך לבנותו כדי להקריב עליו כמש"כ בחז"ל זבחים סי' כ' (ב) סק"ו, וכן כל כלי שרת יש לעשותן לשם כלי שרת כמש"כ בדרך חכמה פ"א מביה"ב ה"כ, ויתכן שאסור לשנותם לקרבן אחר, ולכן קרי לי עצי העולה וצ"ע. ואע"ג דאמרינן במכות ח א בעצי המערכה אם מצא חטוב אינו חוטב, אפשר דה"מ לחטוב מהמחומר, אבל לבקע אח"כ ולשפות להו לגזירין (עי' מנחות ק"א א) בעי לשמה. (טעמא דקרא)

עשיית מזבח החיצון מזהב

נראה דאע"ג שכל הכלים אם העשירו מצוה לעשותן של זהב, כמש"כ הרמב"ם בפ"א מביה"ב ה"ט, אבל הכיור וכו' לעיכובא שיהי' של נחושת, וכן משמע בזבחים כ"ב א' לנחשת הקשתיו, ולכן עשה שלמה י' כיורות של נחשת כמפורש במ"א ז, וכן כתבנו בברייתא דמה"מ בפ"ב, ואע"ג דכל הכלים ראויין לקדש, מ"מ צריך שיהא הכיור וכו' במקומן וכו', וצריך שיהא נחשת, וצ"ע שרבונו לא הביא, ויתכן שכללו בפ"א ה"ו בין הדברים שמעכבים, וכמ"ש שם ע"ש בבה"ל.

(דרך חכמה ביה"ב סוף"ג)

כלי קודש שאפשר לתקנו

כלי הקודש שנקבו או שנסדקו אין סותמין אותן, אלא מתיכין אותן (כלי המקדש פ"א ה"ד). כתב בעה"ש שאסור לגנוז ולקנות חדשים אם אפשר לתקן, דהוי בזיון הקדש.

ויש להביא ראי לדבריו ממ"ש בזבחים פ"ח א' סכין מטרפת היתה במקדש ונמנו עלי' הכהנים וגנזוה, ומה היו צריכין להמנות, כיון שקרו תקלות יקחו אחרת. וע"כ שאסור לגנוז, והיו צריכין להמנות אם זה נקרא שכיח תקלה.

(דרך חכמה כלי המקדש פ"א ה"א)

עשיית כלי המקדש אם חשובה מצוה לעצמה

הרמב"ן כתב בסה"מ מ"ע ל"ג, דכל אלו {עשיית כלי המקדש} אין נחשבינן מצוה בפ"ע לפי שהן הכשר מצוה, ושלחן ללחם הפנים, והמנורה להדלקת הנרות, והמזבחות להזאות, [והוסיף הרמב"ן שלפיכך נמנה הארון במצוה בפני עצמה].

וצ"ע א"כ מה הוקשה לו מארון, הא גם הוא הכשר מצוה לצורך ההזאות שבין הבדים וגם הזאות של פר העלם כנגד הארון, ואי משום שאין מעכב, שבבית שני היו מזין בלי הארון רק על מקומו, א"כ יש לחשוב גם את מזבח הקטרת, שהרי אם איננו מקטירין קטרת במקומו כמש"כ רבנו פ"ג מתומ"ה ה"ב, וכ"ה בזבחים נ"ט א, ושמא ס"ל שעיקר הארון נעשה להניח בו הלוחות, וכן משמע ברמב"ן שם.

(דרך חכמה ביה"ב פ"א)

הגאון רבי צבי קושלבסקי שליט"א

ראש ישיבת היכל התורה בציון

בד' הראשונים איזה כלי חשוב ככלי שרת

הראשונים נחלקו אם סכין הוא אחד מכלי שרת, דהתוס' בחולין (ג א) כתבו שאינו כלי שרת, דכיון ששחיטה כשרה בזר, א"צ כלי שרת בשחיטה, אך התוס' בפסחים (סו ע"א) כתבו דהסכין הוא כלי שרת. והנה ברש"י סוטה י"ד ע"ב כתב וז"ל, סכין הוא כלי שרת, דתניא כל הכלים שעשה משה משיחתן מקדשתן, מכאן ואילך עבודתן מחנכתן, ולכאן צ"ב מה הוכיח רש"י מהברייתא דעבודתן מחנכתן דהסכין הוא כלי שרת, והא הברייתא מיירי כיצד חלה קדושת כלי שרת, אך אכתי מנ"ל שסכין הוא כלי שרת.

ונראה בזה, דהנה מצינו שנאמרו בתורה שני פרשיות בעשיית הקדושה דכלי שרת, האחת "וימשחם ויקדש אותם" (במדבר ז), שמזה למדים משיחתם של כלי שרת, ופרשה נוספת "אשר ישרתו שם בקודש" (במדבר ד), ומזה למדים שהכלי שרת מתקדש גם על ידי עבודתו, ולא רק ע"י משיחתו (שבועות ט"ו ע"א). ונראה לומר דב' הפרשיות שנאמרו, חלוקים הם ביסוד דינם מהו כלי שרת, וכמשי"ת.

ובהקדם יש להביא, דהנה השמ"ק בזבחים (מ"ז ע"א) כתב דא"צ שהסכין תהיה כלי שרת, כיון ששחיטה אינה עבודה וכשרה בזר, וכתב השמ"ק דאע"פ שצריך בה כלי, מ"מ אי"צ שיהיה כלי שרת, כיון שהדין שצריך כלי שרת למדים מהקרא "ועשית מזרקותיו" שנאמר גבי כלי המזבח, אבל לגבי שחיטה לא כתיב ועשית סכיניו, הלכך לא בעינן כלי שרת בשחיטה. ומבואר מדבריו דס"ל דהמקור לכלי שרת הוא רק מהפרשה הראשונה "וימשחם ויקדש אותם", וכיון ששם לא הוזכר הסכין, ולא נאמר ועשית סכיניו, אזי אין מקור שהסכין יחשב כלי שרת.

אולם בריטב"א ביומא (ל"ט ע"א) מצינו דעה אחרת. דהנה בגמ' ביומא שם (ע"ב) מבואר דההגדרה שנעשית בשעירי יוה"כ אינה עבודה, ומ"מ איתא שם בע"א שהקלפי היה כלי שרת, והק' התוס' ישנים ביומא שם, איך הקלפי היה כלי שרת, והרי כלי שרת עבודתן מחנכתן, וזה אין בו שום עבודה דהגדרה לאו עבודה היא, ואיך יהיה כלי שרת, ועי"ש שביאר שבאמת הקלפי לא היה כלי שרת, ופי' דברי הגמ' שם בע"א.

וכתב הריטב"א ביומא שם ליישב קו' התוס' ישנים, דבאמת הקלפי חשוב ככלי שרת, ואע"פ שאין עושין בו עבודה מ"מ הוא מתקדש בהגדרה, דכיון דעבודת קלפי אינו אלא בהגדרה, זו היא עבודתו לקדשו, ואשר ישרתו בס' קרינן ביה, עכ"ל. כלומר, דאע"פ שהגדרה לאו עבודה, אך מ"מ כיון שההגדרה היא עבודתו של הכלי, ס"ל לריטב"א שגם כלי שמשרת בו בקודש נעשה כלי שרת מחמת שמשרתים עמו בקודש, ואע"פ שאינו בכלל פרשת מצות עשיית כלי שרת.

נמצא דלדעת השמ"ק ילפינן מפרשת וימשחם ויקדש אותם, דרק הכלים שציוותה תורה בעשייתן בזמן עשיית המשכן, ונמשחו יד עם המשכן, רק כלים אלו הוו בכלל כלי שרת, ובפרשה השניה נתחדש רק שכלים אלו יכולים להתקדש גם ע"י עבודתם. אך הריטב"א סובר שישנם ב' פרשיות בענין כלי שרת, ובפרשה של "אשר ישרתו בס' בקודש", התחדש דלא רק כלים שנצטוו בעשייתן בזמן עשיית המשכן חשיבי כלי שרת, אלא כל כלי שעושים בו שירות במקדש, נחשב ככלי שרת ע"י עבודתו.

ולפ"ז יבוארו היטב דברי רש"י בסוטה שהביא את הברייתא דעבודתן מחנכתן, כמקור לשיטתו שסכין חשיב כלי שרת, וצ"ב מה המקור מברייתא זו שסכין הוא כלי שרת. ולהמבואר נראה שרש"י בא ליישב קו' השמ"ק בזבחים שהבאנו לעיל, שכתב שסכין אינו בכלל כלי שרת כיון שבפרשת "וימשחם ויקדש אותם" לא הוזכרה הסכין, ולכן הביא רש"י את הברייתא של עבודתן מחנכתן, שמהפרשה של "אשר ישרתו בס' בקודש" מבואר שכלי שרת, הוא כל כלי שנעשה לצורך שירות המקדש, ואפי' שלא הצטוו על עשייתו כשהצטוו על עשיית כלי המקדש, וכיון שע"י הסכין נעשה מעשה שירות במקדש משום שעושין בו שחיטה שמכשירה את ההקדבה שפיר חשיב ככלי שרת.

והנה הק' האחרונים (מקדש דוד קדשים ב, א) על התוס' ישנים שהצריך עבודה לחינוך הכלי [ומטעם זה נקט שהקלפי אינה כלי שרת], דא"כ מחבת ומרחשת שהם כלי שרת ואין בהם עבודה, כיצד מתקדשים, וכן משאר כלי שרת כמידות וביסות, שמשתמשים בהם כדי לבלול את המנחה, וחשיבי כלי שרת אע"פ שאין בהם עבודה כ"א מלאכה, ובע"כ דסגי במלאכה כדי לקדש את הכלי, וא"צ דוקא עבודה, ועי"ש שנשאלו בקו' על התוס' ישנים.

וע"פ דרכנו נראה ליישב, דהתוס' ישנים ג"כ מודה שיש ב' פרשיות שמבוארות בהם ב' דרכים איך נחשב לכלי שרת, וא"כ ברור הוא שכאשר ציוותה התורה על כלי מסוים בפרשת "וימשחם ויקדש אותם", אחשיבה בכך שע"י המעשים המיוחדים להם ייעשו לכלי שרת, ולכן מחבת ומרחשת וכדו', שנכללים בציווי התורה בפרשת "וימשחם ויקדש אותם" נעשים לכלי שרת ע"י מלאכתן גם בלא עבודה, אבל ב"קלפי" שלא נכלל בציווי התורה שם, לא יכול להיות כלי שרת רק ע"י שמשרתים בו בקודש, וכיון שההגדרה אינה בקדש אינו יכול להיות כלי שרת.

(ע"פ קול מהיכל - ב, עי"ש הרחבה)

דן מצוות עשייתם. לשיטת הרמב"ם עשיית כל הכלים והמשכן הכל זה כלול במצוה אחת, שכתב בספר המצוות לרמב"ם מצות עשה כ, והמצוה העשרים היא שצונו לבנות בית עבודה. בו יהיה ההקדבה והבערת האש תמיד ואליו יהיה ההליכה והעליה לרגל והקבוצ בכל שנה כמו שיתבאר (מ"ע כז - ט לט מו נב - ד פג - ה ו"ל' פט - צ קנו) והוא אמרו יתעלה (ר"פ תרומ') ועשו לי מקדשוכי. וכבר בארנו (ריש שרש יב) שזה הכלל הוא כולל חלקים ושהמנורה והשלחן והמזבח וזולתם כלם הם מחלקי המקדש והכל ייקרא מקדש וכבר ייחד הציווי בכל חלק וחלק. ואילו הרמב"ן בהשגותיו שם מ"ע ל"ג כ' דהכלים אינם בכלל מצות המשכן אלא כל כלי הוא מצוה אחת עם עבודתו, המזבח עם הקרבנות השלחן עם לחם הפנים המנורה עם הדלקתה עי"ש.

ה' דין זהב טהור. כתב המשך חכמה (שמות כה י) הנה בארון לא נצטוו על זהב טהור רק ארון וכפרת, אבל הזר והבדים אם כי לא יסורו ממנו אינן רק זהב לא טהור, והוא כי הטהרה הוא ההכנסה לכור לצורפן ונמצא דההכנסה לכור הוא כמו עבוד בעור. לכן הארון עצמו הוא כמו עור הקלף שכותבין עליו תפילין שצריך עיבוד לשמה אבל הזר זהב והבדים המה כעור הבתים שלשיטת הרמב"ם אין צריך לעבדם לשמה והכרובים לא היה צריך לכתוב שהם של זהב טהור כיון שהם מקשה מגוף הכפורת.

ו' עשיית הכלים ע"י מי. רק על הארון נכתב בפסוק ויעש בצלאל את הארון (לז,א) ויש להבין מדוע ביתר כלי המשכן לא כתוב ויעש בצלאל אלא רק בארון וכתב המשך חכמה דכלים אחרים עשו גם אחרים לצורך בית המקדש הראשון והשני, וכן כשיבנה ביהמ"ק במהרה בימינו נעשה כלים עבור הבית השלישי אבל ארון היה רק אחד זה שעשה בצלאל ונגזז בזמן בית ראשון כדאיתא ביומא נ"ג והוא שעתיד להתגלות בעת בוא גואל צדק בב"א.

ז' חינוך. בכמה מכלי המקדש אמרו שבתחילת עשייתם לא יתחילו לעבוד בהם אלא בעבודות מסויימות: אין מחנכים (כל התחלת כניסת האדם, או הכלי, לאומנות שהוא עתיד לעמוד בה, נקרא חנוך, רש"י עה"ת בראשית יד יד). מזבח הזהב אלא בקטורת הסמים, ולא מזבח העולה - החיצון - אלא בתמיד של שחר, ולא את השולחן אלא בלחם הפנים בשבת, ולא את המנורה אלא בשבעה נרותיה בין הערבים (משנה מנחות מט א; תוספתא מנחות ז ה; רמב"ם תמידין א יב, ושם ג א,יא, ושם ה ג).

כלי המקדש

לשונם

מי שבידו היו כלים של בית המקדש, ובאו אויבים ח"ו ורצו לקחתם והוא רוצה לשונם כדי להחזיקם, יש לדון אם יש לו לחוש לאיסור "לא תעשון כן לה' אלוהיכם".

והנראה בזה פשוט, דאין איסור 'לא תעשון כן', וראיה ממש"כ בשו"ת הרדב"ז שמוותר לשביר עצמות מות כדי להצילו מביזיון ולקחתו למקום קבורה, והביא ראיה מפירוש המשניות להרמב"ם שהסביר, מריצה היינו כלי שבו מרוצצין את גולגולתו, ראה בזה משניות שקלים פ"ח.

ואף שאין לאו בעצמות מות, מ"מ מוכח משם דבעינן שם של מעשה בזיון.

תייר

מי שצא לבקר אצל שריד בית מקדשינו, והודיע ברבים קבל עם ועולם שהוא תורם דינרי זהב לצורך עשיית המנורה לבית המקדש שיבנה במהרה בימינו אמן, עתה מנהל הכותל רוצה כסף זה כדי לבנות מנורה לעידוד התיירות, נראה שיש לדון בכל זה בכמה עניינים, האחד, כיון שכליבו היה לבית המקדש ולא ידע שעדיין אינו בנוי, מומילא בליבו היה שלא לתת ואף אפשר לקחת ממונו לצורך אחר.

הפקר

ידוע כי הרשב"א בקידושין דף נ. ס"ל כי דברים שבלב שלא סותרים את המעשה היו דברים, ונחלק עליו הר"ן ריש פ"ק דפסחים במש"כ דהפקר צריך פה, אף שהפקר לא סותר כלום ומשמע כי בכל ענין דברים שבלב אינם דברים, אף תייר זה לכאורא מה שחשב בליבו אין זה דברים.

סימן רמ"ז

אכן לפי המבואר בחוה"מ סי' רמ"ו כל מתנה שאדם נתן מסיבה מסוימת אף שלא אמר אם התבטלה הסיבה התבטלה המתנה, וראה שם במי שנתן מתנה מפני אויבו, כאשר התפאר עמם, בטלה המתנה. אף בנידון זה אין ספק והמתנה ניתנה לצורך מסוים גם אם לא אמר כן, וידוע כן, המתנה בטלה. ועדיין יש לדון בזה בהל' הקדש.

'כלי המקדש'

הרמב"ם בתחילת הלכות בית הבחירה כתב: 'מצות עשה לעשות בית לד' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות וחוגגין אליו שלש פעמים בשנה שנאמר ועשו לי מקדש'. למדנו כי מטרת ותכלית מצוות בנין בית הבחירה היא להיותו בית 'מוכן' להיות מקריבים בו הקרבנות.

בהלכה ו' שם כתב הרמב"ם: 'ועושין במקדש שבעה כלים, מזבח לעולה ולשאר הקרבנות וכבש שעולים בו למזבח'. כלי המקדש הראשון שמונה הרמב"ם הוא מזבח העולה, כשיטתו שתכלית המקדש להקרבת קורבנות לכן המזבח הוא כלי הקודש החשוב ביותר.

הרמב"ן בתחילת פרשת תרומה כתב: 'והנה עיקר החפץ במשכן הוא מקום מנוחת השכינה שהוא הארון. כמו שנאמר: 'ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפורת'. על כן הקדים הארון והכפורת בכאן, כי הוא מוקדם במעלה'. הרמב"ן לומד שתכלית בית הבחירה להיות מקום להשראת השכינה, מקום ממנו נשמע דבר ד' ולכן הארון והכפורת הם כלי המקדש החשוב ביותר.

נמצאנו למדים כי לדעת הרמב"ם תכלית ומטרת בית המקדש הקרבת קורבנות ולדעת הרמב"ן תכלית ומטרת בית המקדש 'מקום השכינה' ממנו יוצא דבר ד'.

כלי המקדש הארון והמזבח, הארון מקום לוחות האבן מקום התורה, נושא הארון הם נושאי התורה. המזבח הוא מקום תפילה וכפרה. שניהם גם הארון וגם המזבח נמצאים בבית המקדש במקום בו 'מלאכי אלוקים עולים ויורדים' מקום שהוא 'שער להעלות התפילות והקרבנות לשמים'.

יעקב אבינו מגיע להר המוריה הלילה יורד והוא נשאר ללון שם. 'וישכב במקום ההוא' מביא רש"י: 'לשון מיעוט, באותו מקום שכב, אבל י"ד שנים ששמש בבית עבר לא שכב בלילה שהיה עוסק בתורה'. יעקב אבינו עמוד התורה כשהוא מגיע להר המוריה, למקום המקדש הוא זוכה לגילוי שכינה 'והנה ד' ניצב עליו'.

הוא זוכה לשמוע את דבר ד' ומתקיים בו 'ונועדתי לך שם'. עתה עליו להשלים את ההתקשרות עם בורא עולם בעבודת התפילה והקרבנות. הוא לוקח את האבן אשר שם מראשותיו מושח אותה בשמן ועושה ממנה מזבח 'וישם אותה מצבה'.

'ועשית מנורת זהב טהור' התורה מפרטת לפרטי פרטים את צורתה של המנורה, ירכה, קנה, גביעיה, כפתוריה ופרחיה ודרך עשייתה 'כולה מקשה אחת זהב טהור'.

המנורה ושבעת קניה מרמזים על בריאת העולם, על שבעת ימי בראשית בהם נהפך החושך שעל פני תהום לאור עולם. על השכינה שירדה ושרתה בעולם ועל האור שהיה רואה בו האדם מקצה העולם ועד קצהו. ומובא בפסיקתא רבתי שכשחטאו אדם הראשון, קין, דור אנוש, דור המבול, דור ההפלה, אנשי סדום ופלשתים הסתלקה שכינה מרקיע לרקיע ושבה לרקיע השביעי.

'בא אברהם וסיגל מעשים טובים והורידה מרקיע שביעי לשישי, בא יצחק ופשט צווארו על גבי המזבח וירדה לחמישי, בא יעקב ונטע אהלים לתורה והורידה לרביעי. אחריהם לו, קהת ועמרם, בא משה והורידה למטה כמו שכתוב: 'ויכס הענן את האהל וכבוד ד' מלא את המשכן'.

על הכתוב: 'תיעשה המנורה' כתב רש"י: 'מאליה לפי שהיה משה מתקשה בה אמר לו הקב"ה השלך את הככר לאור והיא נעשית מאליה'. במעשה המנורה התקשה משה רבנו יותר מכל שאר כלי המשכן ולא עמד לזה בצלאל אשר מלאו הקב"ה 'ברוח אלוקים בחכמה בדעת ובתבונה לעשות כל מלאכה'.

משה רבנו התקשה איך נשיב את האור, איך נחדש את התנאי של 'כאיש אחד בלב אחד' שקדם למתן תורה, כדי שתשרה השכינה במשכן ותאיר לעולם כולו. אומר לו הקב"ה אתה תעשה מה שביכולתך. קח כיכר זהב וזרוק לתוך האש כי הקב"ה חפץ במעשינו עד כמה שידיו מגעת.

בברית בין הבתרים, מביאה הגמ': 'אמר אברהם לפני הקב"ה רבונו של עולם שמא חס ושלום ישראל חוטאים לפניך ואתה עושה להם כדור המבול וכדור ההפלה אמר לו לאו אמר לפנינו: רבונו של עולם במה אדע אמר לו קחה לי עגלה משולשת וגו' יקריבו קורבנות ואכפר להם.

אברהם אבינו ממשיך ושואל: 'תינה בזמן שבית המקדש קיים בזמן שאין בית המקדש קיים מה תהא עליהם אמר לו כבר תיקנתי להם סדר קרבנות כל זמן שקוראין בהן מעלה אני עליהן כאילו מקריבין לפני קרבן ומוחל אני על כל עונותיהם'.

נדע ונתבונן, נכיר ונצטער, על מה שחסרנו ומה שאבדנו משחרב בית מקדשנו. נצפה לגאולה, נתחזק בתפילה ובתחנונים לפני בורא עולם: 'שיבנה בית המקדש במהרה בימינו ושם נעבודך ביראה כימי עולם וכשנים קדמוניות'.

ניסוי הסכין בשעת ברכת המזון

מקור המנהג

מובא בשו"ע (או"ח סימן ק"פ ס"ה) וז"ל "ונוהגים לכסות הסכין בשעת ברכת המזון, ונהגו שלא לכסותו בשבת ויו"ט". וכתב הב"י ב' טעמים לדבר, האחד מפני שברזל מקצר ימי האדם, ואין זה מן הראוי שיהיה מונח על השולחן הדומה למזבח שמאריך ימי האדם, שנאמר "לא תניף עליהם ברזל" (רוקח סימן שס"ז). וטעם שני כתב בשם רבינו שמחה, לפי שפעם אחת הגיע אחד לברכת בונה ירושלים ונזכר בחורבן בית המקדש ותקע סכין בבטנו, ע"כ נהגו לסלקו בשעת ברכה. וכתב שלפי טעמו של רבינו שמחה לכאורה אין לחלק בין ימות החול לשבת ויו"ט, ומסיק שמכל מקום מנהגן של ישראל תורה הוא. והט"ז כתב טעם החילוק בין שבת ליום חול, משום שהמעשה היה ביום חול ולכן אי אפשר לגזור אלא כעין מעשה שהיה, כמו שגזרו שלא יצא אדם בסנדל המסומר משום מעשה שהיה, וגזרו דוקא בסנדל כעין המעשה. והמג"א כתב טעם אחר וז"ל "משום ששולחן דומה למזבח ובמזבח כתיב 'לא תניף עליהם ברזל', ובשבת אין בונין מזבח וליכא רמז למזבח".

כתב הלבוש (שם) "וצ"ע מה שונה שבת ויו"ט מבחול גם לטעם ראשון, וכי בשבת ויו"ט אין השולחן נקרא מזבח כמו בחול", ותירץ שבארצותיו סוברים כהטעם הראשון ששולחן דומה למזבח, ובמזבח נאמר "לא תניף עליו ברזל", והכוונה שמסלקין את הסכין כדי שיהא לנו לזכרון שלא היו מניפים ברזל על המזבח בשעת בנייתו, ולא נטעה בזה כשנזכר לבנותו, אבל בשבת ויו"ט, שכבר ידוע שאין בנין ביהמ"ק דוחה שבת ויו"ט אין צריך לעשות זכרון דלא תניף ע"ש.

ניסוי הסכין בלילה

נאמר בגמ' (שבועות ט"ו) שאין בונין ביהמ"ק בלילה, וכן פסק הרמב"ם (פ"א מהל' בית הבחירה ה' י"ב) וז"ל "אין בונין את המקדש בלילה שנאמר (במדבר ט') 'וביום הקים את המשכן', ביום מקימין ולא בלילה. ולכאורה לא רק משכן אין מקימים בלילה אלא אף מזבח אין בונין בלילה, ומהאי טעמא לא בנה יעקב אבינו מזבח עד שהאיר הבוקר. וא"כ לכאורה כשם שאין מכסין את הסכין בשבת ויו"ט משום דאין בנין מזבח בשבת, הוא הדין גם בלילה לא יצטרכו לכסות את הסכין שכן אין בונין מזבח בלילה. ומצאתי שבספר רביד הזהב (סוף פרשת יתרו) הקשה כן. וכתב הגאון רבי צבי פסח פראנק זצ"ל (הגהות על טאו"ח סי' ק"פ ובספרו מקדש מלך עמוד קמ"ג) לתרץ עפ"י מה שכתב הערוך לנר (סוכה מ"א) ובשו"ת בית יצחק (או"ח סימן ג') בשם ר' שמחה בונם איגר זצ"ל (בנו של הגעק"א זצ"ל), דרק את הבית אין בונין בלילה, וכמו שמדוקדק בפסוק "וביום הקים את המשכן", דוקא גוף המשכן ולא כלי

המשכן, דזה פשוט דכלי המשכן אינם בכלל המשכן. דהרי בכל מקום כתוב "את המשכן וכליו", וא"כ גם את המזבח אפשר לבנות בלילה שהוא בכלל כלים, ולכן צריך לכסות את הסכין בלילה. וכ"כ בס' מקדש דוד סימן א' אות א'.

ועוד יש לומר על פי מה שכתב בעל קהילות יעקב זצ"ל (שבועות סימן ט'), דדווקא הקמת ביהמ"ק וגימורו אין עושים בלילה, אבל לגבי ההכנות לעבודת הקודש, כאריגת יריעות עשיית האבנים וכיו"ב גם הלילה כשר. וזה מה שכתב הרמב"ם (פ"א מהל' בית הבחירה ה' י"ב) וז"ל "הכל חייבין לבנות ולסעד בעצמם ובממונם אנשים ונשים", ולכאורה הרי הרמב"ם כתב באותה הלכה שאין בונים את המקדש בלילה, ולפיכך בנין ביהמ"ק נחשב הוא למצות עשה שהזמן גרמא, וא"כ נשים היו צריכות ליפטר ממצוה זו כשם שנפטרו ממצות תפילין, וא"כ מדוע בבנין ביהמ"ק נשים חייבות, אלא י"ל שמה שכתב הרמב"ם שנשים חייבות לבנות ביהמ"ק, היינו כל ההכנות והעשיות הנצרכות לבנין ביהמ"ק וזה נוהג גם בלילה.

ולכאורה מצינו בזה מחלוקת הרמב"ם והרמב"ן, דהרמב"ם בספר המצוות מ"ע כ' כ' כתב "הוא שציונו לבנות בית הבחירה בו יהיה ההקדשה והוא אמרו יתעלה 'ועשו לי מקדש' (שמות כ"ה), וכבר ביארנו (בשורש י"ב) שזה הכלל הוא כולל חלקים ושהמנורה והשלחן והמזבח וזולתם כולם הם מחלקי המקדש והכל יקרא מקדש", ומבואר מדבריו דמצות המקדש כוללת את עשיית כלי המקדש, וכ"ה בס' החינוך מצוה צ"ה, ולפי"ז גם כלי המקדש נכללים במצות בניית המקדש, ולפי"ז כמו שאין בונין המשכן בלילה ה"ה כלי המקדש אין בונין בלילה. אולם הרמב"ן במ"ע ל"ג חולק על הרמב"ם וכתב "לא נמנה אנחנו עשיית השלחן והמנורה והמזבח מצוה, מפני שנצטוונו לשום לחם לפני ה' תמיד וצויה אותנו בהכשר העבודה הזאת שהיא לשום אותה בשלחן", והיינו דעיקר המצוה היא הנחת לחם הפנים על השלחן וכן הדלקת נרות במנורה, ולכן לא מונים את עשיית הכלים כמצוה בפני עצמה, הואיל ועשיית כלים הוא רק הכשר מצוה להנחת לחם הפנים ולהדלקת הנר. ולפי"ז אין כלי המשכן בכלל המשכן ואפשר לעשות אותם בלילה. אולם במנחת חינוך מצוה צ"ה אות קטן ח' כתב דגם דעת הרמב"ם דאין כלי המקדש בכלל מצות בנין ביהמ"ק אלא מצות לחם הפנים וכדומה וממילא, ולפי"ז אין בונין מזבח בלילה, אולם ממה שהבאנו ממש"כ בס' המצוות משמע דכלי המקדש בכלל מצות המקדש (עי' מרן רי"ז הלוי ז"ל עה"ת פרשת תרומה).

צרו ברכות לכבוד הרה"ג רבי אליקים דבורקס שליט"א מו"צ בד"צ "שארית ישראל" לרגל הוצאת ספרו החדש "נתיבי המנהגים" חקרי הלכה ומנהג בעיני חג הפורים יהי רצון שיזכה לחבר עוד ספרים להגדיל תורה ולהאדירה

הודעה משמחת

בסיעתא דשמיא, ולבקשת ציבור הקוראים,
אנו מתחילים אי"ה מסגרת נוספת של הפצת
העלון במייל,
המעונינים להצטרף ישלחו בקשה
למייל: MISAVIV1000@GMAIL.COM

הופיע ויצא לאור

"מסביב לשולחן"

על חמישה חומשי תורה בעימוד חדש ומאיר עיניים
50 נושאים על פרשיות התורה

להשיג: ספרי הישיבה

הנושאים הבאים

תצוה- מצות משלוח מנות, ענינא
דיומא.
כי תשא- הפסקה.
ויק"פ- תפילת שמונה עשרה, ולמה
י"ח, כנגד י"ח ציווין שכתוב בפרשת
משכן שני, (ירו' ברכות פ"ד ה"ג).

מכון ירושלים

אוצר מפרשי התורה

אוצר כל הפירושים והביאורים על התורה
בעריכה תמציתית וייחודית
להשית בחנויות הספרים

אשת חיל

מדרישים, נפתר,
ראשונים, אחרונים, חסידות

נשיח בחוקיר

סיפורי הוד

אחר מטתו של מרן פוסק הדור
רבי נסים קרליץ זללה"ה

גליון מס' 215 – תרומה

לקראת הבחירות

תמליל שו"ת מרבינו מיום הבחירות לכנסת - י"א שבט תשע"ג

א. חבר עירייה הבטיח לסדר הנחה בארנונה של כ-חמישים אלף שקל תמורת הצבעה חד פעמית למפלגה שאינה חרדית?

תשובה: "אפילו אם יתן מאה אלף שקל אסור להצביע למפלגה שאינה חרדית. צריך להצביע רק ג'!"

ב. בחורה שלומדת בפנימיה, אביה התקשר וציוה עליה שלא תצביע, מה תעשה?

תשובה: "זה כמו אם אביה ציוה עליה שתעבור על דברי תורה".

ג. אברך שהשווער שלו לא מצביע, וכעס עליו אם ישמע שהוא מצביע?

תשובה: "למה שיידע"? "ואם ישאל, מותר לשקר מפני דרכי שלום".

ד. רבינו בתקיפות רבה: "מרן החזו"א אמר לכולם להצביע"

למה הוריד רבינו את החליפה באמצע הדיון?

רבי ישראל זיכרמן שליט"א רבה של 'אחוזת ברכפלד': 'ביודעי ומכירי קאמינא' – מעשה ובאו לבית דינו של רבינו שני יהודים לדין – תורה, האחד היה יהודי מכובד בעל משרה תורנית לבוש בחלוקא דרבנן, והשני היה יהודי פשוט - 'בעל'בת', שלא היה לבוש אפילו בחליפה. איך שהחל הדיון, ראו שרבינו זז על הכיסא בחוסר נוחות. הרגישו שמשוהו מפריע לו.

לפתע, להפתעת הנוכחים, אמר רבינו "חם כאן", קם ממקומו, הוריד את כובעו ופשט את החלוקא דרבנן...

כמובן שאחריו גם ה'בעל דין' המכובד פשט את חליפתו, כי לא היה נעים לו לשבת עם חליפה כשרבינו יושב בלי חליפה.

מדוע עשה כך? בגלל 'הלכה בשו"ע'!

כתב השו"ע (חו"מ סימן י"ז ס"א) "ואם היה אחד מהם מלובש בגדים יקרים והשני מלובש בגדים בזים, אומרים למכובד, או הלבשהו כמותך, או לבוש כמוהו". ואף שכתב הש"ך שם "דהאידינא לא חישינן", כנראה הרגיש רבינו שהלה מרגיש מזה חוסר נוחות באופן חריג.

מדוע הורה רבינו לא לעשות שבע ברכות?

רבי דוד כהן שליט"א רב ומו"צ בלונדון: הוראה זו שמעתי מרבינו בעת ה'שימוש' בהוראה. מעשה בזוג שהתגרשו. לפני שהאישה עמדה להינשא בזיווג שני באו בני משפחתה לשאול, שהיות והייתה 'שאלה' בנישואין הראשונים, האם מן הנכון לעשות שבע ברכות כל ימי השבוע?

השיב רבינו, "אפילו שמן הדין אפשר לברך שבעה ימים שבע – ברכות, מכל מקום מן הראוי שלא יעשו. והסיבה, כיוון שיהיה מזה בזיון לחתן הראשון". והוסיף רבינו ואמר, "בעבר כבר באה לכאן שאלה כזו, והזוג לא קיבל את ההוראה, והלך לשאול רב אחר שהסכים שיעשו, וכעבור כמה שנים הם באו ואמרו שאין להם ילדים, ואמרתי להם שזה 'עונש' על שגרמו בזיון לחתן הראשון".

מה שאלה הרבנית את רבינו לפני כל נדרי?

רבי עזרא צ'ולק שליט"א – אביו של איש החסד הר"ר חנניה צ'ולק שליט"א: בעבר גרתי בשכונת לרבינו, ברחוב הרב בלוי 5. זה היה בתקופה שהיה להם רק חדר אחד. בערב יום כיפור אחד הזדמן לי לשמוע איך שהרבנית שואלת את רבינו, היות ושני הילדים הגדולים ישנים במיטה אחת, ולאחרונה שמה לב שהדבר מפריע להם בלימוד, האם היא יכולה להתפלל שיהיה יותר רחבות?

לא שמעתי מה רבינו השיב לה, אך זה היה מספיק כדי להבין את דרגתם.

אי אפשר לשנות את כל העולם...!

מידי פעם היו באים אנשים לעורר בפני רבינו על כל מיני מכשולות שיש בדור בכדי שרבינו יתריע עליהם. פעמים רבינו הסכים, ופעמים סירב. פעם אמר לאברך שבא עם הצעה מסוימת לתיקון: "צריך לדעת שיש הרבה דברים אחרים לתקן קודם, ויש סדר עדיפויות!".

בהזדמנות אחרת אמר: "צריך לדעת שאי אפשר לשנות את כל העולם!".

תלמיד חכם אמיתי אינו צריך שום כבוד!

כשלמד רבינו בספר שערי תשובה (שער ג' אות קמ"ז) את הטעמים שמבאר בהרחבה על איסור "מבזה תלמיד חכם" – אחד המשתתפים אמר לרבינו, שרואים מכאן שגם תלמיד חכם צריך כבוד וזה עוזר לו.

הגיב רבינו ואמר בהחלטיות: "אין דבר כזה, תלמיד חכם אמיתי אינו צריך שום כבוד". "כל הטעמים שכתב השערי תשובה זה בשביל הציבור, לא בשביל התלמיד חכם עצמו". וכשניסו שוב לטעון שאולי יש כן דבר כזה, אמר רבינו "תעבור שוב על כל הקטע ותראה שאין כאן שום רמז לדבר כזה".

פנינים משולחן רבינו הגאון רבי אברהם גנחובסקי זצלה"ה

פרשת תרומה תש"פ • גליון שם"ט

לע"נ הרבנית הצדקנית מרת אסתר הדסה ע"ה בת הר"ר רפאל יונה זצ"ל

ד. נר חנוכה באיסור

הנה יש לעיין במי שקיבל על עצמו תוספת שבת בשבת חנוכה, ואחר כך שכח שקיבל תוספת שבת והדליק נר חנוכה, האם יצא בהדלקתו, או דילמא הוי מצוה הבאה בעבירה. ולהצד דלא יצא אם כן יאמר לאחר שלא קיבל תוספת שבת שילדיק עבורו. ולכאורה להאמור לעיל בדירושלמי מבואר דבמלאכת שבת לא אמרין מצוה הבאה בעבירה, אם כן שפיר יצא. [וראיתי נידון זה האם הוה מצוה הבאה בעבירה, בספר הדרת מרדכי להגאון רבי מרדכי מסלאנים (בחלק משיב בדבר הלכה סי' ב') וכתב דיש לומר דלא יצא, והביא דברי הירושלמי].

מצה של טבל

הנה הקשו תוספות בסוכה (ל' א' ד"ה משום) למה לי קרא דמצה של טבל אינו יוצא בה, [כיון דלא מיתסרא משום חמץ כיון דאין איסור חל על איסור], תיפוק ליה דאינו יוצא בה משום דהוי מצוה הבאה בעבירה. והנה יש לדון לתרץ קושיית התוספות, דנפקא מינה באופן שבאמת אינו מתכוין לאכילה וגם לא הוי פסיק רישיה, כגון שהכניס לתוך פיו מצה של טבל ואינו מתכוין לבולעו, דבכהאי גוונא ליכא עבירה מפאת דהוי דבר שאינו מתכוין ואם כן לא הוי מצוה הבאה בעבירה, אבל מצות אכילת מצה קיים. ואם כן בכהאי גוונא בעינן קרא דלא יצא ידי חובתו במצה של טבל.

ויש לדון בהאי תירוץ בכמה אנפי:

א. האם באינו מתכוין קיים המצוה

הנה העירו דכיון דאמרין דדבר שאינו מתכוין שרי מפאת דאין מתייחס אליו, מנא לן דבקיזם מצוות סגי בהא, אלא נימא דגם המצוה לא קיים. ואם כן אזדא תירוצינו.

אך לענין דדבר שאינו מתכוין באמת קיים המצוה, דהרי לא אישתמיט בשום דוכתא דגם במצות עשה איכא להאי מילתא. והנה אף לסברת המעירים הנ"ל, מכל מקום מודו דבמצוה שתכליתה הטבה, דקיים המצוה, שהרי איתא (רש"י דברים כ"ד י"ט) שמי שנפלה סלע מידו ומצאה עני נתקיימה מצוות צדקה. [ועיין בחמדת שלמה (או"ח סי' כ"א) דתליא את המצוה דצדקה הוי פעולה ידידה שיתן צדקה או דילמא המצוה שהעני יתא לו].

ב. הרי נהנה

וכי תימא דבאכילה לא שייך פטור דדבר שאינו מתכוין דהרי נהנה, אך הא חזינן דאפילו נהנה שרי כל שאינו מתכוין ולא פסיק רישיה, דהרי באיסורי הקדש שרינן בדבר שאינו מתכוין ולא פסיק רישיה. וכמו כן חזינן בכלאים דכתבו תוספות בפסחים (כ"ה ב' ד"ה לא) דיש היתירא דדבר שאינו מתכוין ואינו פסיק רישיה. אמנם הגרע"א (קמא סי' ה') כתב דבכלאי בגדים אע"פ דאינו מתכוין ואינו פסיק רישיה מכל מקום דמי לחלבים ועריות.

מצוה הבאה בעבירה

דָּבָר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ לִי תְּרוּמָה מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לָבוּ תִּקְחוּ אֶת תְּרוּמָתִי (כ"ה ב')

כתב בבית הלוי (על התורה) הנה באה פרשה זו אחרי פרשת משפטים, דבתחילה קודם שיעשה האדם צדקה בממונו צריך לראות שלא יהיה בממונו חשש גזל, דאם לא כן אין הצדקה מועלת לו כלל, וכמו דלולב הגזול פסול משום "מצוה הבאה בעבירה".

וזהו שאמר הפסוק (ישעיה נ"ט י"ד) והוסג אחור משפט וצדקה מרחוק תעמוד, דאחר שהוסג [א"ה. פירוש הוסר] המשפט על כן גם הצדקה שעושין עומדת מרחוק ואינו מועיל להם כלל. וזהו שאמר הכתוב (שם נ"ו א') שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבא וצדקתי להגלות. ועל כן אמר להם תחילה משפטים ואחר כך ציוס על נדבת המשכן.

החפץ עבירה או האדם עובר עבירה

הנה אמרין בגמרא שבת (ק"ה ב') דהקורע על מתו בשבת חייב, ואע"פ שמחלל את השבת יצא ידי קריעה.

ופריך בירושלמי (פרק האורג ה"ג) דהרי מצה גזולה אין יוצאין בה בפסח דהוי מצוה הבאה בעבירה, והכא נמי הרי מקיים מצות קריעה על ידי עבירה ונימא דלא יצא דהוי מצוה הבאה בעבירה.

ומשני, התם במצה גזולה הוי המצה גופה עבירה משא"כ הכא בקורע רק הוא עבר עבירה. [והובא הירושלמי בטור (יו"ד סי' ש"מ סע' כ"ח) ובבית יוסף (שם)]. ופירש הגרע"א (קמא סי' קע"ד) דהיינו דכל היכא דאין החפץ עבירה אלא האדם עבר עבירה יצא ידי חובתו.

ויש לדון בהאי יסוד בכמה אנפי:

א. מילה שלא בזמנה

הנה כתב הגרע"א (שם) דמשום הכי במילה שלא בזמנה בשבת, מכיון דאין גופה העבירה אלא רק האדם עשה עבירה, אם כן קיים המצוה ולא אמרין דהוה מצוה הבאה בעבירה. [א"ה. נפקא מינה דאין חייב בהטפת דם ברית].

ב. קרא ההפטר בעל פה

הנה בחקרי לב (או"ח סי' י"ג הל' ברכת השחר סי' מ"ט, ועוד עיין באו"ח סי' ט"ו ד"ה ואנכי) דן בקרא ההפטר בעל פה שלא מן הכתב ועבר על הא דדברים שבכתב אי אתה רשאי לומר בעל פה, דלא יצא מפאת דהוי מצוה הבאה בעבירה.

ולכאורה דמי להירושלמי דאין כאן חפץ של עבירה ואם כן בדיעבד יצא ידי חובתו.

ג. קריאת שמע בבית הקברות

הנה דנו בפסוקים (עיין שולחן ערוך סי' ע"א סע' ז', ובעונג יום טוב סי' ט"ז) במי שקרא קריאת שמע בבית הקברות ועבר על לועג לרש חרף עושהו, האם יצא, ודנו משום מצוה הבאה בעבירה, וגם בזה לכאורה להירושלמי לא יהא חסרון. וצריך תלמוד.

[אך באמרי בינה בהל' בשר וחלב סי' די נחלק על הגרע"א. ובהאי נידון אם בחלבים ועריות מחייבין דבר שאינו מתכוין ולא פסיק רישיה, עיין באחיעזר ח"ב סי' נ' וח"ג סי' נ"ז].

ג. הוכחה דבנהנה חייב באינו מתכוין

הנה בהאי נידון אם בחלבים ועריות מחייבין בדבר שאינו מתכוין אף באינו פסיק רישיה, לכאורה יש להוכיח מהט"ז דחייב,

דהנה בט"ז (סי' שי"ז סק"ג) סבירא ליה דאף בספק פסיק רישיה לשעבר חשיבא אינו פסיק רישיה, והלכך שרי לסגור תיבה אף היכא דיש ספק אם יש זבוב שניצוד בהתיבה.

ותיקשי מהו סברת הט"ז, הרי להצד דיחנו זבוב הא הוי פסיק רישיה. ולכאורה יש לבאר דסברת הט"ז דאזלינן בתר מחשבתו אם הוא פסיק רישיה או לא, ואם כן אע"פ דאיכא צד דיחנו זבובים, מכל מקום הרי במחשבתו הוי ספק ולא הוי פסיק רישיה.

מעתה אם כן בכל מתעסק הרי סובר שהוא מותר, ואם כן לישתרי גם משום דבר שאינו מתכוין דהרי לא חשיב פסיק רישיה. וצריך לומר דאין הכי נמי, ורק בחלבים ועריות חייב מכיון דנהנה. אם כן חזינן דבנהנה חייב אף באינו פסיק רישיה. [אך להחולקים על הט"ז אינה ראייה, דשאני חלבים ועריות דהוה פסיק רישיה].

ולפי זה יתחדש דמתעסק בכל התורה הוה התירא להט"ז דהרי הוי אינו מתכוין, ודלא כהגרע"א (קמא סי' ה') דנקט דהוי עבירה רק פטור מקרבן. [אלא בדברי נתיבות המשפט (במקור חיים סי' ת"ל) דמתעסק לא חשיבא עבירה כלל].

אך יש לדבאר דברי הט"ז באופן אחר, דאין טעם הט"ז דאזלינן בתר מחשבתו, ובאמת בפסיק רישיה והוא סבר דאינו פסיק רישיה, קא עביד איסורא, והא דשרינן במקום ספק, היינו מטעם אחר, דהוה ספק לכל העולם והלכך לא חשיבא פסיק רישיה, משא"כ במתעסק דלכולי עלמא ידעינן שהוא איסור, הוה פסיק רישיה. ואם כן ליכא להוכחה הנ"ל דבנהנה חייב אף באינו מתכוין ואינו פסיק רישיה.

כמה פעולות שאחת מהן עבירה

עוד נראה לי דאף אם נימא דלא כוונתי דבאופן הנ"ל דלא התכוין גם לא קיים המצוה דאכילת מצה, מכל מקום אכתי התירוץ נחא,

דהנה מוכחא במשנה ברורה (סי' שכ"ח ס"ק קנ"א) דבכמה פעולות שאחת מהן ודאי תביא לעבירה, חשיבא פסיק רישיה. [אמנם עיין באבני נזר אה"ע סי' רמ"ז ס"ק ג' דפשיטא ליה להיתר].

ואם כן נימא דיש בפיו כמה חתיכות מצה ורק אחת מהם טבל, וידעינן שאחד מהם תיבלע, נמצא דלענין טבל הוה דבר שאינו מתכוין, דהרי אינו פסיק רישיה שיבלע דוקא החתיכה של טבל, אמנם לענין המצה שפיר הוי דבר המתכוין, דהרי ודאי יבלע חתיכה אחת מהמצה שיש בפיו.

א. חבירו תחב לו

הנה העירו דאין התירוץ נכון, שהרי ההכנסה בתוך פיו ממקום דמצי לאהדורי למקום דלא מצי לאהדורי, הא איהו קא עביד לה, וכאשר עושה אותה הוה פסיק רישיה, ואם כן אין כאן פטור של דבר שאינו מתכוין דהרי מסופק אם יגיע למצב שיעשה פעולה של פסיק רישיה.

אך הא אם חבירו תחב מצה לגרונו ברצונו למקום דלא מצי לאהדורי, יש לומר דיצא, וכדחזינן בחלב שתקעו לרצונו דחייב משום חלב, [וכמו כן באשה הנבעלת], ואם כן משכחת לן כשחבירו תוקע בו מרצונו, ואינו פסיק רישיה שיתקע למקום דלא מצי לאהדורי.

ב. חייב גם בלא מעשה

אבל באמת זה אינו, דאטו אשה הנבעלת ולא ברירא שתהא כאן העררה והוה לא איכפת ליה, אטו נימא דיש כאן היתירא דדבר שאינו מתכוין ולא פסיק רישיה, והרי כיון שגם בלא מעשה חייבת מאי איכפת לן דלא הוי פסיק רישיה.

דהרי מבואר במקור חיים (סי' תס"ו ביאורים סק"ב) דאם חייב גם בלא מעשה אם כן חייב גם בדבר שאינו מתכוין, ומשום הכי הוכיח במקור חיים דבאיסור הנאה בעינן לעשות מעשה הנאה, והרואה בהמתו אוכלת חמץ אין צריך להפרישה מכיון דאינו עושה מעשה, דהרי אם

נימא דאסירא בהנאה גם בלא מעשה, אם כן אמאי שרינן בדבר שאינו מתכוין ואינו פסיק רישיה, דהאי פטור אינו אלא באופן דבעינן מעשה. [אלא דקשיא על זה מכלאים באינו מתכוין ואינו פסיק רישיה אמאי שרינן, והרי אף בהלכישו חבירו מרצונו חייב משום כלאים, וזה באמת צריך ביאור].

נמצא דתירוצינו אזדא ליה, דאם נימא דאיירי בבולע בעצמו, הרי כתבנו דאין כאן פטור של דבר שאינו מתכוין, דהרי הספק הוי אם יבלע ובזה יעשה פעולה של פסיק רישיה, ואם נימא דאיירי בתקע חבירו, נמי אין כאן פטור דאינו מתכוין ואינו פסיק רישיה, כיון דחייב אף בלא מעשה. [ולטעם זה אף בבולע בעצמו לא יהא האי היתירא].

ג. ג' חילוקים בפסיק רישיה

שוב העירוני דתירוצנו נכון, דהנה יש לחלק ג' חילוקים:

חדא, אם אדם מסופק אם יעשה כלל פעולה, וכאשר יעשה היא תהא פסיק רישיה, בזה ודאי אסרינן מספק. [וכדכתב הגרע"א (פסחים פ"ד ב') דחיישינן שמא פקע, והיינו שמא יניח הרבה גחלים ויהא אז פסיק רישיה].

שנית, היכא דעושה פעולה ויש ספק במקבל הפעולה, כגון במכה בידו, וספק אם במקום ההכאה יש פרי שיקצר. זה תלמי בדברי הט"ז (סי' שי"ז סק"ג) בסוגר תיבה וספק אם יש שם זבובים.

[ומכל מקום ברופא שנותן לחולה זריקה, לכאורה שרינן כשמסופק אם יצא דם, אע"פ דאם יש וריד במקום הזריקה ודאי יצא דם. וצריך לומר דלא כל גוונא דמי לספק זבוב דזה ניתן לבדיקה ולהסתכלות. וגם זבוב הוה דבר נפרד מהתיבה משא"כ בוריד. וצריך תלמוד].

שלישית, אם יש ספק בעצמות הפעולה, אם יעשה חזק או חלש, זה לכאורה אכתי בכלל דינא דדבר שאינו מתכוין וכמו גנור ספסל ויש ספק במהירות הגרירה או בכובד הספסל. [וכל הדברים צריכים תלמוד].

מעתה אם נימא כהני חילוקי, שפיר יש לקיים חילוקנו, דלעולם איירי בבולע בעצמו ובגוונא דהוי דבר שאינו מתכוין ומסופק אם יבלע, כגון שמסופק בעוצמת פעולה הבליעה אם על ידי הפעולה הזה יבלע או לא.

הטבל בטל ברוב

הנה הבאנו לעיל קושיית תוספות בסוכה (ל' א' ד"ה משום) למה לי קרא דמצה של טבל אינו יוצא בה, תיפוק ליה דאינו יוצא בה משום דהוי מצוה הבאה בעבירה.

ולכאורה יש לדון ליישב, דנפקא מינה באופן דליכא מצוה הבאה בעבירה, כגון שהטבל בטל ברוב, אבל לבתר קרא מיפסל ולא מהני בזה ביטול ברוב, וכמו מיעוט של מצה שלא לשמה שנתבטלה ברוב של מצה לשמה, שכתבו רבנן בתראי דלא מהני לזה ביטול ברוב.

ויש לדון בהאי תירוצא בכמה אנפי:

א. אם אין טבל יחול חמץ

אבל באמת אין התירוץ נכון, דהנה הקרא דילפינן ממנו דאין יוצאין במצה של טבל, היינו דבעינן סוג מצה דאם היה מחמיץ היה אסור משום חמץ, משא"כ במצה של טבל שלא יחול איסור חמץ, דאין איסור חמץ חל על איסור טבל.

מעתה הרי הכא אם הטבל בטל ברוב ודאי יחול על זה חמץ. נמצא דהאי תירוצא ליתא.

[ואע"פ שבעת הלישה היה לחודיה אך הא דמי לכל טבל שלאחר שנאפה והפרישו ממנו תרומות ומעשרות הוה מצה כשירה].

ב. הנפש חיה כתירוץ הנ"ל

שוב ראיתי בתשובות נפש חיה (בחיזוקים בסוף הספר דף כ"א ב') שכתב האי תירוצא, וכתב דאין לשאול דבכהאי גוונא יחול איסור חמץ על טבל כיון דהטבל רק חצי שיעור והחמץ שיעור שלם, דהא לרי' שמעון קיימינן ולדידיה לקי על כל שהוא.

[דבריו הם להא שכתבו תוספות בחולין (ק"ב ב' ד"ה שאין) דאיסור דשיעור שלם חל על איסור דחצי שיעור, אך כבר הקשו רבנן בתראי

דבסוגיא במעילה (ט"ו ב) מבואר דגם בכהאי גוונא אין איסור חל על איסור].

ג. האם ביטול ברוב מהני לעשות איסור

הנה לכאורה תירוצא דהנפש חיה רק להשיטות דביטול ברוב רק לענין להתיר האסור, אבל לא לאסור מיעוט היתר שנפל לרוב היתר, דאם נימא דמהני ביטול ברוב אף להשלים, אזדא האי תירוצא, דהרי גם לאחר קרא מהני ביטול ברוב שהמצה של טבל יהא מצה כשירה.

ובהאי נידון דן בפרי מגדים (שער התערובות שער' א' פ"א ושער ג' פ"ה) והביא דמנחת כהן (חלק התערובות ח"א סי' א') דן בזה, ובחתם סופר (או"ח סי' קע"ח, ועיין שם עוד י"ד סי' רע"ז) נקט דספר תורה פסול בטל בבי ספרי תורה כשרים, ובעונג יום טוב (סי' ד') נקט דלא בטל ברוב בכהאי גוונא, וכן באור שמח (פ"א מהל' ציצית הי"א ובפס"ו ממאכלות אסורות הי"י), וכן בחזון איש (טהרות סי' א' סק"י, מעשרות סי' ז' סק"ו, שביעית סי' ז' סק"ק ט"ו ד"ה שם הי"א). [ועיין מה שהבאנו באריכות בגליון פרשת וישלח תש"פ].

ד. בטל בב' כזיתים מצה שאינה שמורה

אך העירוני דתירוצ' הנפש חיה הוה לכולי עלמא, וכגון באופן שכזית מצה של טבל נתערב בשני כזיתים מצה שאינה שמורה, ואוכל את כל שלשתם, דבלא קרא יצא, דהרי איסור טבל בטל ברוב, אמנם לבתר קרא לא יצא, כיון דאיסור חמץ לא יחול, ואין לומר דהמצה של טבל נעשה מצה כשירה כמו הרוב, דהרי הרוב אינו מצה שמורה. [והנה לפי זה גם לא תיקשי אהא דשאל הנפש חיה דאיסור חל על חצי שיעור].

ודפח"ח.

ה. ג' ציבורים

לכאורה יש לדון ליישב קושיית התוספות בעוד דרך, דאיירי שיש ג' ציבורים, חדא מצה לשמה וחולין, חדא מצה לשמה וטבל, וחדא מצה שלא לשמה וחולין, ופרש אחד מהם, דלאיסור טבל לא חיישין דהרי רוב הציבורים הוי חולין וכל דפריש מרובא פריש, ואם כן יצא ידי חובתו, אבל לבתר קרא דמצה של טבל חשיב מצה פסולה, הרי רוב הציבורים פסולים [או מחמת טבל או מחמת שלא לשמה] ואם כן לא יצא. אבל גם תירוצ' זה ליתא, דגם בלא קרא תהא פסולה דרוב הציבורים פסולים, ונהי דבפועל ליכא איסור טבל, אבל כלפי שמיא גליא דבציבור של טבל אין יוצאין בו, כד נימא דמצוה הבאה בעבירה הוי גם בשוגג. [משא"כ בתירוצ' הקודם של ביטול ברוב, שם האיסור נהפך להיות היתר וליכא מצוה הבאה בעבירה].

לריב"א הוה מצוה הבאה בעבירה

הנה בנודע ביהודה (קמא חו"מ בסוף הספר) אייתי קושיית חתן המחר, דהנה שיטת הריב"א בתוספות בחולין (קמ"א א' ד"ה לא) דהא דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה, כגון עשה דכסוי הדם דאינו דוחה עשה ולא תעשה דחרישה ביום טוב, היינו דעשה אינו דוחה העשה, אבל עכ"פ העשה דחי הלאו, ואם כן הלאו הוה כמאן דליתיה ואין לוקין עליו.

ותיקשי, הרי כיון דאסירא ליה למיעבד העשה מפאת דאינו דוחה העשה השני, אם כן הוה ליה מצוה הבאה בעבירה ולא קיים העשה, אם כן אין עשה שידחה להלאו ושוב ילקה.

ויש לדון ליישב בכמה אופנים, ובזה יתבאר כמה גדרים בדינא דמצוה הבאה בעבירה:

תירוצ' א' - עשה דוחה עשה

הנה בנודע ביהודה כתב ליישב, דהא דאין עשה דוחה עשה, הוה לכתחילה שיהא בשב ואל תעשה, אבל לאחר שכבר עשה בקום ועשה וקייים העשה השני, אמרינן להיפוך דקיים העשה השני.

תירוצ' ב' - המצוה על התוצאה

הנה בתורת חסד (סי' ל"א אות ג') כתב סברא, דהיכא דהמצוה אינו על הפעולה של עשיית המצוה אלא על התוצאה, כגון בפריה ורביה, לא שייך לומר מצוה הבאה בעבירה.

[הנה כתב ברמ"א (אה"ע סי' א' סע' ו') דאף בנולד לו בן ממזר, קיים מצוות פריה ורביה. ומקורו בבית יוסף בשם הריטב"א ביבמות (כ"ב א') דמביא ירושלמי ביבמות (פ"ב ה"ו) דבנו ממזר הוא לכל דבר אפילו לפריה ורביה. וכתב במנחת חינוך (מצוה א') דנראה דלאו דוקא אם היה לו בן ממזר בהיתר, כגון גר שמותר לישא

ממזרת והוליד ממנה ממזר, אלא אפילו נולד באיסור, כגון שבא על הממזרת או על חייבי כריתות והוליד, מכל מקום קיים המצוה כי בנו הוא לכל דבר].

מעתה דן בתורת חסד דבכסוי הדם נמי המצוה על התוצאה, והיינו שהדם יהא מכוסה, ואם כן לא נימא בזה מצוה הבאה בעבירה.

וראייתו שדנו מפאת האי סברא לענין אם בית דין הרגו במיתות בית דין בשבת, האם נתקיימה כאן המצוה אע"פ דהוה על ידי עבירה, דנימא דהכא לא אמרינן דהוה מצוה הבאה בעבירה, מכיון דהמצוה דמיתת בית דין הוי על התוצאה של המיתה, לקיים ובערת הרע מקרבך.

תירוצ' ג' - החפץ אינו אסור

הנה בתשובות חמדת שלמה (או"ח סי' ל"א ד"ה ועל) כתב ליישב קושיית הנודע ביהודה לפי הירושלמי דיום טוב אין החפץ אסור.

דהנה אמרינן בגמרא שבת (ק"ה ב') דהקורע באבלו ועל מתו חייב, ואע"פ שמחלל שבת יצא ידי קריעה. ופריך בירושלמי (פרק האורג ה"ג) דהרי מצה גזולה אין יוצאין בה בפסח דהוה מצוה הבאה בעבירה. ומשני, התם במצה גזולה הוי גופה עבירה משא"כ הכא בקורע רק הוא עבר עבירה. ופירש הגרע"א (קמא סי' קע"ד) דכל היכא דאין החפץ עבירה אלא האדם עבר עבירה, יצא. והכא נמי בחורש ביום טוב ליכא חפצא דאיסור.

אך באמת הנה בחמדת שלמה (או"ח סי' ל') הביא דברי תוספות (סוכה ל' א' ד"ה משום) דהאוכל מצה של טבל לא יצא ידי חובתו משום מצוה הבאה בעבירה.

ותמה עליהם דלפי הירושלמי הרי מצה של טבל לא דמי למצה גזולה, דהרי בשלמא במצה גזולה נעשה עבירה בהמצה והעבירה נקרא על המצה, משא"כ במצה של טבל לא נעשה עבירה בהטבל אלא רק אסור לאוכלו. ונשאר בתמיה.

והשתא אם תוספות לא סברי ככלל דהירושלמי, שפיר הקשה בנודע ביהודה על הריב"א.

אמנם יש לחלק, דטבל שאני ממלאכות בשבת ויום טוב, דבטבל עכ"פ האיסור מחמת החפץ ודמי למצה גזולה, משא"כ לענין מלאכת שבת ויום טוב דאין האיסור אלא על האדם.

[הנה בתשובות תורת חסד (או"ח סי' נ"ו, ועוד עיין סי' ל"א) נמי כתב ליישב קושיית הנודע ביהודה מכח הירושלמי וכדברי החמדת שלמה, וכתב דעיקר הפירוש בירושלמי הוא דאין החפץ אסור].

תירוצ' ד' - בעידניה

הנה כתבו תוספות (סוכה ל' א' ד"ה הא, גיטין נ"ה א' ד"ה מאי טעמא, בבא קמא ס"ו ב' ד"ה שמע מינה, ס"ו ב' ד"ה אמר) שאם גזל בהמה ונתייאשו הבעלים והקדישו, [למאן דאמר יאוש כדי קונה], לא הוי מצוה הבאה בעבירה, דבעידן המצוה [דהיינו ההקדש] כלתה העבירה. חזינן דאם העבירה נגמרה קודם למצוה ליכא משום מצוה הבאה בעבירה.

וראייתו בתורת חסד (שם) דכתב ליישב דלהאמור ליכא בכסוי הדם מצוה הבאה בעבירה, דהרי עביד דחרישה לפני הכסוי. [וכתב דהוה נמי טעמא דבממזר קיים פריה ורביה]. ועיין לקמן.

אך כתב בתורת חסד דהרי בירושלמי לית ליה האי טעמא, דהא הביא בירושלמי דבהוציא מצה לרשות היחיד לא הוי מצוה הבאה בעבירה רק מחמת דאין החפץ עבירה, והרי התם בעידן קיום המצוה כבר פקעה העבירה דהוצאה ועכשיו אין עבירה. [ולכן כתב בדעת הירושלמי דבפריה ורביה המצוה על התוצאה].

אמנם בתשובות הגרע"א (שם) באמת הקשה על הירושלמי ממצה ברשות היחיד, דהא בלאו הכי אינו מצוה הבאה בעבירה מכיון דהעבירה נגמרה. ותירץ הגרע"א דאיירי באופן שהוציא מצה בפיו מרשות היחיד לרשות הרבים ובלעו ברשות הרבים בדרך הליכתו, דבעידן קיום המצוה דהיינו שעת בליעתו נגמרה העבירה דבליעתו זה הנחתו, נמצא דהאכילה והעבירה באין כאחת.

בעידניה לענין מצוה הבאה בעבירה

הנה הבאנו לעיל דבתורת חסד (שם) כתב ליישב קושיית נודע ביהודה, דליכא בכסוי הדם מצוה הבאה בעבירה כיון דעביד הכתישה

לפני הכסוי, וכדכתבו תוספות דאם העבירה נגמרה קודם למצוה ליכא משום מצוה הבאה בעבירה.

א. איירי גם באופן דבעידניה

הנה לכאורה יקשה, דהנה אמרינן בגמרא ביצה (ח' ב') דמותר לקיים מצוות כיסוי הדם ביום טוב, דעשה דכיסוי הדם ידחה הלא תעשה דכתישה ביום טוב. ומקשינן בגמרא דהא לא הוי בעידניה, דקודם כותש הרגבים ואיכא חילול יום טוב ורק אחר כך מקיים המצוה דכיסוי הדם. ומשני דבהדי דכתיש קא מכסה, ואם כן הוי בעידניה.

שמעין דאיירי גם באופן דהוי בעידניה, ואם כן שוב תיקשי קושיית הנודע ביהודה דהוה ליה מצוה הבאה בעבירה.

ב. פלוגתא רבינו תם ורשב"א

יש לדון ליישב, דהנה הקשו ברמב"ן וברשב"א ובריטב"א ביבמות (ו' ב') היאך בעינן למילף לענין מיתת בית דין מ"לא תבערו אש", דעשה דמיתת בית דין דוחה לא תעשה דמבעיר ובישול בשבת, הא לא הוה בעידניה, דהבערה והבישול הוי קודם המיתה, דקודם מבעיר ומבשל הפתילה, ורק אחר כך מכניסו לתוך פיו כדי להמיתו.

ותירצו בשם רבינו תם, דמשכחת לן דבעידנא דעקר הלאו מקיים העשה, כגון שפתחו פי הנידון למיתתו, והפתילה נתונה בתוך צינור, וסוף הצינור בפי הנידון, ועל ידי שהוא מבעיר ומבשל העופרת, בבת אחת העופרת נתכת ונשפכת לתוך הצינור שבתוך פיו וממיתו, נמצא שבאין כאחד ההבערה והבישול ביחד עם קיום מיתת בית דין.

אמנם ברשב"א כתב דזה אינו, דאכתי לא הוה בבת אחת, דהרי העופרת נכנסת לתוך פיו וממיתו רק אחרי פעולתו. אמנם סברת רבינו

תם דאזלינן בתר פעולתו, והרי איהו גמר פעולתו והעשה נעשה אחר כך ממילא. [משא"כ באופן רגיל כשמבעירו מבחוץ נמצא דאחרי המלאכה עדיין חסר הפעולה שמכניסו לתוך פיו].

והנה בדברי חיים (ח"א או"ח סי' ל') אייתי קושיית הברוך טעם, דתיקשי על הרשב"א מגמרא הנ"ל, דבהדי דכתיש קא מכסה, דהרי גם התם נימא דאינו בעידניה, דהרי המצוה מקיים רק לאחר הכתישה כשהעפר מכסה הדם. אבל לרבינו תם ניחא, דהרי איהו גמר פעולתו.

ותירץ בדברי חיים, דגם הרשב"א מודה דשאני לענין כסוי הדם דהמצוה הוא בהפעולה והלכך הוי בעידניה, משא"כ לענין חיוב מיתת בית דין דהמצוה בתוצאה, ואם כן לא הוי בעידניה, דהתוצאה של הכסוי הוי רק לאחר הפעולה שעושה. [אך שמעתי לדון דהרי כשכותש על ידי החיתוך הולך העפר הצדה ומכסה הדם והוה בעידניה].

ג. עבירה קודם המצוה

מעתה אם נימא כדדברי חיים אתי שפיר, דנהי דיש כאן דין עשה דוחה לא תעשה בכסוי הדם לרבינו תם, ולפי דברי הדברי חיים גם לדעת הרשב"א, מכל מקום העבירה נגמרה קודם שקיים המצוה ואין כאן מצוה הבאה בעבירה.

אלא יש לדון לרבינו תם דכשם שאמרינן בזה עשה דוחה לא תעשה דאיהו עשה פעולתו הכי נמי נימא לענין מצוה הבאה בעבירה. נמצא דספיקא דידן אם סברת רבינו תם דמהניא לעשה דוחה לא תעשה מהני נמי למשוי מצוה הבאה בעבירה.

[אך הא לענין פריה ורביה כתב בתורת חסד דהעבירה קודם. ויש לומר דהתם גרע].

עניני שבת

נפקא מינה בזה גם בלולב הגזול דמיפסל משום מצוה הבאה בעבירה, ולהנזיל לא הוי עבירה כי לרבותיו שרי ליקח מחבירו בכהאי גוונא, האם ייאסר הלולב בהנאה גם להני דסברי דיש כאן עבירה, כיון דלהנזיל שרי.

ולענין כד נקטינן דגם עבירה בשוגג מקרי מצוה הבאה בעבירה, [כמבואר בתוספות בסוכה ל' א' ד"ה משום], הוא הדין במי ששומע לרבותיו, מכל מקום לאדם אחר חשיב מצוה הבאה בעבירה.

ג. נפקא מינה לענין קושיית התוספות

אמנם אם הוה אמרינן דלא כן, יש ליישב קושיית תוספות (סוכה ט' א' ד"ה ההוא) שהקשו למה לי קרא לסוכה גזולה, תיפוק ליה מפאת מצוה הבאה בעבירה, דמעתי נפקא מינה היכא דאליבא דרבותיו של היושב לא הוי סוכה גזולה, [כגון דסברי דהוי ממון שלן], אבל לאחרים חשיב סוכה גזולה, דמפאת מצוה הבאה בעבירה, לא חשיב עבירה גם לענין אחריני דסברי דהוי סוכה גזולה, וגם בשבילם נעשה הסוכה אסור בהנאה, משא"כ מפאת קרא דגזולה, הרי לאחרים לא חשיב סוכה כלל ולא נאסר בהנאה. ודמי לאתרוג דלרבותיו דהנוטל אין בו מום, אבל לאחרים הוי מום ופסול, דלאחרים אינו אתרוג ומותר בהנאה.

הבדלה בשכר של חדש

הנה כתב במשנה ברורה (ביאור הלכה סי' רצ"ז סעי' ב') דמי שמבדיל על שכר של חדש ומוציא אחר ידי חובתו, והמבדיל נוהג היתר בחדש אבל השומע נוהג בו איסור, אם השומע נוקט דהוה איסורא מדינא לא יצא ידי חובתו, ואם הוי רק בתורת חומרא, יצא ידי חובתו.

א. הנשאר בכוס אסור בשתייה

קיימא לן (שו"ע סי' תצ"א סעי' י"א, י"ג) דכוס של קידוש הוי כוס של ברכה וצריך רביעית, וצריך לשתות ממנו מלא לוגמיו דהוא רוב רביעית.

ויש לעיין בגוונא שיש לפנינו כוס קידוש שמותר לו לשתות ממנו רק רוב רביעית, אך הנשאר בכוס אסור עליו בשתייה, כגון שעשה עליו קונם או שבועה, מי אמרינן דיצא ידי חובת קידוש דהא איכא קמן כוס של ברכה דיש בו שיעור יין הראוי לשתיה, או דילמא בעינן שכל הכוס יהא ראוי לשתיה דאי לאו הכי לא חשיב יין.

ולכאורה חזינן מהמשנה ברורה הנ"ל כהצד דהיכא דאסור לשתותו לא הוי כלל יין, דאם רק מצד העבירה הרי למוציאו אין עבירה.

ב. לשומע הוי מצוה הבאה בעבירה

יש לדחות דמכל מקום להשומע חשיבא מצוה הבאה בעבירה. ויש

לעילוי נשמת

הרבנית הצדקנית
שרה רבקה ע"ה בת
הרה"ח יקותיאל יוסף צ"ל
מחברתו הטוהרה של
כ"ק מרן אדמו"ר הקוה"ט
זי"ע מביאלא בני ברק
נלב"ע ח' אד"א תשע"ט

משנכנס אדר מרבין בשמחה

שמועה טובה תדשן עצם

**בס"ד יצא לאור עולם
אגן הסהר חלק שלישי**

למעלה משש מאות עשרים עמודים חדשים, הכולל בתוכו עובדות והנהגות חדשות שעדיין לא נתפרסמו לרבים, עצות והדרכות, פניני הלכה, חידות ופרפראות מרבינו זצוק"ל.

ניתן להשיג:

בירושלים - משפ' פיש רח' גבעת משה 12 (קומה אחת לידת) טל' 02-5373351
בבני ברק - משפ' פיש רחוב הרב קוטלר 21 טל' 03-6188995 0533149777

ברכת מזל טוב

להגה"ח רבי חיים מאיר הורוביץ שליט"א

אבדק"ק דז'יקוב

ואב"ד לממונות גבעת זאב

תלמידו המובהק של רבינו שלמד עמו
בחברותא רבות בשנים

לרגל נשואי בתו הכלה שתחי' עב"ג שיחי'

י"ר שיזכו לבנות בית באמן בישראל, לתפארת בית אבותם, ויזכו ההורים לרוב ברכות ונחת, ובכל אשר יפנו יצליחו, ימים על ימי מלך תוסף, יפרצו מעיינותיך חוצה, וימלא ד' כל משאלות לבם לשובה. אכ"ר

נא לתרום להדפסת
הגליון
סוקולוב 17 ב"ב
L5703949@gmail.com

זאת למודעי הדברים הנדפסים כאן אינם תמיד בלשוננו של רבינו זצ"ל, מפאת שלפעמים דרכו היתה לכתוב בקצרה, ולתועלת המעיינים היה מן הצורך להוסיף תיבות קישור והסבר. הרבה פעמים האריך רבינו בכמה וכמה דרכים ואופנים באותו ענין, ולפעמים עשר ידות על הנדפס כאן, ע"כ במקום שהאריך העתקנו רק חלק מהדברים.

וידבר משה

דרשות הגאון ר' משה נתן יונגרייז זצוק"ל

פ' תרומה

'ויקחו' לי תרומה - ולא 'ויתנו' לי תרומה

א] בתחילת הפרשה נאמר 'ויקחו לי תרומה וגו', וידוע מה שעמדו המפרשים למה נאמר ויקחו, ולכאורה היה לומר 'ויתנו לי' ומהו 'ויקחו', ובשב שמועתתא (בהקדמה) והביא מהתולדות יצחק והאלשיך שכתבו ליישב שבאדם חשוב קבלתו כנתינה, והנותן הוא הלוקח, וא"כ כל שכן בבורא יתברך שמו שכנותנים לו כאילו לוקחים ממנו.

ובש"ש הוסיף שכל זה הוא רק כשנותן שלא ע"מ להחזיר, אבל אם נותן ע"מ להחזיר הרי לא שייך בזה דין מתנה לאדם חשוב [וכמו שהאר"י שם], ולכן כתב רש"י 'ויקחו לי' - לשמ"י היינו שלא ע"מ לקבל פרס, שלא כמו בשאר המצוות שצריך לעסוק אפילו שלא לשמה, משום שרק כשאינו ע"מ להחזיר ולקבל תמורה שייך לומר 'ויקחו'.

ובאופן נוסף פירשו למה נאמר 'ויקחו' לי תרומה, ע"פ דברי התרגום יהונתן (ויקהל לה, כז) על הפסוק 'והנשיאים הביאו את אבני השוהם ואת אבני המלאים לאפוד ולחשן', שתרגם שעניי השמים היו הולכים לפישון ודולים משם את אבני השוהם ומורידים אותם על פני המדבר, והולכים נשיאי ישראל ומביאים אותם לצורך המלאכה ע"ש. ולפ"ז יש לבאר ש'ויקחו' קאי על הנשיאים שיקחו את האבנים מהמקום שהעננים הביאו לשם את אבני השוהם ואבני המילואים.

צדקה מ'ערב רב' - רק כשהוא בשלימות הכוונה

ב] והנה בפסוק נאמר 'דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו וגו', ובבית הלוי (על הפרשה) הביא מהוזה"ק (ח"ב קצה, א) שמפרש שמה שנאמר מאת 'כל איש' כולל גם את הערב רב שגם מהם יכלו לקחת.

והנה בב"ב (י, ב) איתא, תניא אמר להן רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו, בני מהו שאמר הכתוב צדקה תרומם גוי וחסד לאומים חטאת, נענה רבי אליעזר ואמר צדקה תרומם גוי אלו ישראל וכו', וחסד לאומים חטאת, כל צדקה וחסד שאומות עובדי כוכבים עושין חטא הוא להן שאינם עושין אלא להתגדל בו, ומקשינן, והתניא האומר סלע זה לצדקה בשביל שיחיו בני וכו' הרי זה צדיק גמור, לא קשיא כאן בישראל כאן בעובדי כוכבים.

וביאר הבה"ל שהגוי שאינו מאמין בה' ובשכר ועונש, החסד שעושה הוא חטאת לו, שהרי אינו עושה אלא להתגדל ולא לשם מצוה כיון שאינו מאמין בשכר ועונש, אך בישראל שהוא מאמין אזי גם כשכוונתו בנתינה כדי שבזכותה תגיע לו טובה ואינו לשמה, מ"מ הוי מצוה גמורה ונקרא 'צדיק גמור', אבל כשאינו מאמין צריך שיצורף לנתינה גם כוונה טובה, ואם נותן שלא לשמה נחשב הוא לו לחטאת.

ומעתה ביאר שזהו מה שאמר הכתוב 'דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה', היינו שבישראל שמאמינים לא הטיל שום תנאי אלא יקבלו מכולם מכל מי שיתן. ואמר עוד הכתוב, 'מאת כל איש' היינו הערב רב, 'אשר ידבנו לבו תקחו את תרומת', שבהם נאמר תנאי שרק כשמכוונים בו לשם שמים אז תקחו, אבל אם מכוונים לטובת עצמם, אל תקחו מאיתם שזה לא נחשב לצדקה.

ובטעם הדבר, מדוע אצל המאמינים נחשבת הצדקה גם כשכוונתו לטובת עצמו, ואילו אצל כאלו שאינם מאמינים רק אם כוונתם לש"ש הצדקה נחשבת, ביאר הבה"ל בשני אופנים, א. ע"פ דברי רש"י שם שכתב שבגוי שנותן צדקה, אם לא נעשה רצונו הוא מתחרט על מה שנתן, משא"כ בישראל שאינו מתחרט על כך שנתן צדקה.

ועוד ביאר הבית הלוי בדרך אחרת, שישאל שמהאמין בה', גם כשנותן על מנת שיחיה בנו זוהי מצוה, שהרי הקב"ה חפץ שיחיו בניו מאמיניו,

ונמצא א"כ שגם כוונתו שיחיה בנו היא עצמה כוונת מצוה, משא"כ בגויים שטובת עצמם אינה מצווה כלל אלא חסד לאומים חטאת ולהכי מצוה זו אינה נחשבת כלל למצווה.

והוסיף, שזהו מה שנאמר באבות (ד, ד) 'ששכר מצוה מצוה', היינו שהשכר שהמאמינים מקבלים עבור המצוה, הוא גם מצוה, שכן הוא רצונו יתברך להיטיב למאמיניו, ונמצא שכוונתו לזה גם כן נחשבת כמצווה, ויקבל שכר עבור השכר וכן לעולם בלא גבול, משא"כ במי שאינו מאמין, שלא שייך כל עניין זה.

אשרי 'משכיל' אל דל - ביום רעה ימלטהו ה'

ג] והנה בבית הלוי (דרוש א') הביא מדברי האחרונים לחדש במצות צדקה, ששונה היא מצות צדקה מכל המצוות, שבוה מהני יותר גם שלא לשמה, והיינו משום שכל המצוות הם חיוב על האדם לעשותם מצד עצמם, וכשעושה אותם שלא לשמה נמצא שחסר לו באותה שעה 'קיום' של המצוה, בדרך משל אם לומד שלא לשמה, אם נאמר דאינו נחשב כלימוד מה שלומד שלא לשמה, א"כ הרי באותה שעה הוא בטל מלימוד התורה, ונמצא שבאותה שעה אע"פ שהיה מחויב מצוה ביטלה ולא השלים חוקו.

אולם בצדקה שאם אין העני לפניו אין עליו חיוב של צדקה, ורק מחמת שיש עני המבקש פרנסה יש עליו כעת חיוב של צדקה וכמאמר הכתוב 'כי תראה ערום וכסיתו', וא"כ הרי גם אם נותן לו שלא לשמה, מ"מ הרי יש לעני כסות להתכסות וכעת אינו ערום ואין חיוב לכסותו, וכן כשמאכילו שוב אינו רעב, ונמצא שעתה שאין כאן ערום ורעב אין עליו חיוב של מצות צדקה כלל, ולכן אפילו אם הנתינה היא שלא לשמה מ"מ ע"י שנותן צדקה הועיל לזה שעכ"פ אינו עובר ומבטל את המצוה.

ואמנם ודאי יש חילוק בין שתי הנתינות, שבנותן לשמה הוא מקיים 'מצות צדקה', אולם כשנותן שלא לשמה אע"פ שאין עליו את העונש של מעלים עין מן הצדקה שהפליגו חז"ל בעונשו שהרי הוא כעובד עכו"ם, משום שאין העני לפניו, אך מ"מ לא קיים את המצוה אלא שנפטר מחיובה, והרי זה דומה ממש למי שאינו לובש בגד בן ארבע כנפות שאין עליו חיוב של ציצית, מה שאין כן כשנותן לשמה שקיים מצות צדקה והוא דומה ללובש בגד בן ד' כנפות ומטיל בו ציצית. ומבואר במנחות (מא, א) שכשאנו לובש בגד שיש בו ד' כנפות הרי אין עליו חיוב כלל, אך מ"מ בעידן ריתחא עונשים על כך שאינו 'מקיים' את המצוה אלא 'פוסט'ר' עצמו מהחיוב.

ובזה ביאר את הפסוק בתהילים (מא, ב) 'אשרי משכיל אל דל, ביום רעה ימלטהו ה'. ואיתא במדרש רבה (פ' בהר לה, א) אשרי נותן אל דל לא כתיב כאן, אלא משכיל אל דל ע"ש. וביאר מרן הביה"ל שהפירוש 'משכיל' הוא שנותן אל הדל בהשכל ומצרף לנתינה הזו גם מחשבה טובה שיהיה לשמה, ואז גם 'ביום רעה' היינו בעידן ריתחא, 'ימלטהו ה', וישמרהו בזכות הצדקה, ולפיכך לא נאמר 'נותן' אל דל, משום שהנותן בלא כוונה טובה נענש ביום רעה. וזהו הפירוש 'מתן בסתר יכפה אף' היינו שכשנותן בסתר ונותנה בכוונה טובה ולשמה אז 'יכפה אף'. אלו דבריו הנפלאים והמתוקים מדבש.

'אם אלוקים אהב עניים - מפני מה אינו מפרנסם'

ד] בבית הלוי (שם) הביא מדברי רבותינו האחרונים שחידשו עוד בדין מצות צדקה, שאף אם בכל המצוות לא מהני כשמקיימים את המצוה שלא לשמה, מ"מ שאני מצות צדקה משאר המצוות שעיקר המצוה

האם נאמר דין 'לשמה' או דין 'כוונה' בצדקה

ה) ואולם עדיין יל"ע לפי סברת האחרונים מהגמרא בפסחים (ח, א) דאיתא התם שאין חייב לבדוק חמץ בחורים ובסדקים מפני הסכנה, ומקשינן, והא אמר ר"א שלוחי מצוה אינן ניזוקין, אמר רב אשי שמא תאבד לו מחט ואתי לעיוני בתרה [יבוא לחפש אחריה]. וכהאי גוונא לאו מצוה הוא? והתניא האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיה בני וכו' הרי זה צדיק גמור. וכתב רש"י 'הרי זה צדיק גמור - בדבר זה, ולא אמרין שלא לשמה עושה, אלא קיים מצות בוראו שצוהו לעשות צדקה, ומתכוין אף להנאת עצמו שיזכה בה לעולם הבא או שיחיו בניו'. ומבואר בגמרא שמצות צדקה שווה לכל המצוות שבתורה, וצ"ע לדבריהם, שרק במצוות צדקה התחדש שמועילה בה נתינה שלא לשמה משום שלא איכפת לו לעני, וא"כ מה הראיה מהכא לבדיקת חמץ שגם כשעושה שלא לשמה חשיב שקיים חובת בדיקה ונאמר בו דינא דשלוחי מצוה אינן ניזוקים.

ובהכרח שהגמרא בפסחים אזלא כמו הטעם הראשון, שמקיימים מצות צדקה משום שהקב"ה רצה לזכות את ישראל לפרנס את העניים, וכיון שהעני עצמו אינו צריך את הצדקה, להכי גם בצדקה הוא רק דין 'נתינה' אין מתחשבים בדעתו של העני אלא הוא ככל המצוות שצריך לעשותם לשמה. וכיון שהטעם הראשון הוא העיקר כפשטות הגמ' בב"ב וכפי שנקטה הגמרא בפסחים, צ"ע דברי האחרונים הנ"ל שכתבו לחלק בין מצוות צדקה לשאר המצוות.

וראיתי בספר דבר שמואל (פסחים שם) שכתב ליישב שמסתבר שנידון האחרונים לא היה האם יש דין לשמה, שהרי מה בכך שאינו עושה לשמה, הרי לשמה הוא מעלה גדולה אך אינו מעיקר קיום המצווה וכמו שאמרו חז"ל בפסחים (נ, ב) לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות שלא לשמה, ובהכרח שהנידון בדבריהם היה דין כוונה במצוה, ובוה כתבו לחלק שאפשר שבצדקה אמרין שמצוות אינן צריכות כוונה שהרי עכ"פ נהנה העני ולא דמי לשאר המצוות, אבל היכא שמכוון למצוה, אלא שיש לו עוד פניות ואינו עושה לשמה, בזה ודאי יצא ידי חובתו לכו"ע.

ומעתה אפשר ליישב שהנידון בפסחים לא היה בדין 'כוונה' אלא בדין לשמה, שנקטה הגמ' שמה ששלוחי מצוה אינן ניזוקים הוא כשעושים לשמה, ולזה הביאו ראיה מהנותן צדקה על מנת שיחי' בני שהרי זה 'צדיק גמור' דאם אמרו שהוא צדיק גמור בהכרח שגם זה נחשב ללשמה, והן הם דברי רש"י שכתב 'ולא אמרין שלא לשמה עושה' עיי"ש, ולהכי גם כשעושה עבור עוד עניין, כיון שעושה לקיים מצוות בוראו הוי כלשמה ונאמר בו הדין של שלוחי מצוה אינן ניזוקים.

ולפ"ז ניחא היטב שאין סתירה מדברי הגמ' לדברי האחרונים הנ"ל, שאע"פ שמצוות צדקה שונה משאר המצוות דלא בעינן 'כוונה', אך עכ"פ למדה הגמ' מהכא לעניין אחר שהעושה לשם מצוה ולדבר נוסף חשיב לשמה ודינו כשלוחי מצוה שאינן ניזוקים.

והנה לעיל (אותב) הובא מדברי הבה"ל (פ' תרומה) שביאר בדברי הוזה"ק שאע"פ שהערב רב היו בכלל תרומת המשכן, מ"מ הם בכלל 'מכל איש אשר ידבנו לבו', היינו שלגבי הערב רב יש לקבל מהם רק ממי שיינתן מתוך נדיבות הלב ושלא ע"מ לקבל שכר, וזה אינו רק דין 'כוונה' במצוה אלא דין 'לשמה', וכפי שהובא לעיל (אות א) גם מהש"ש שדייק ברש"י שנאמרה כאן הלכה מיוחדת ש'לי - לשמי', מה שלא נמצא כן בשאר המצוות.

ומתבאר שיש אופנים שכשאין הצדקה נעשית לשמה אינה נחשבת כלל, וא"כ צ"ע שוב מהסוגיא בפסחים, ונראה שמדין הצדקה לא בעינן 'לשמה' אלא רק דין 'כוונה', אלא שכשיש לו פניות אחרות איכא חיסרון שאם לא יתקיים רצונו יתחרט וזהו חטא כמו שיש לגוים כשנותנים צדקה וכש"כ רש"י, והסוגיא בפסחים היא דין אחר שמעלת 'שלוחי מצוה' נאמרה רק כשעושים לשמה וכנ"ל. ודו"ק.

הוא הנתינה לעני ומה איכפת לו לעני המקבל מהי מחשבתו של הנותן, הרי בין כך וכך מגיעה לו עכ"פ הטובה מהנותן.

והנה בב"ב (י, א) איתא, 'שאל טורנוסרופוס הרשע את ר"ע אם אלוקים אוהב עניים הוא מפני מה אינו מפרנסם, א"ל כדי שניצל אנו בהן מדינה של גיהנם, א"ל [אדרבה] זו שמחייבתן לגיהנם, אמשול לך משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שכעס על עבדו וחבשו בבית האסורין, וצוה עליו שלא להאכילו ושלא להשקותו, והלך אדם אחד והאכילו והשקהו, כששמע המלך לא כועס עליו, וכו', אמר לו ר"ע אמשול לך משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שכעס על בנו וחבשו בבית האסורין וכו', והלך אדם אחד והאכילו והשקהו, כששמע המלך לא דורון משגר לו? ואנן קרוין בנים דכתיב בנים אתם לה' אלוקים, אמר לו אתם קרוים בנים וקרוין עבדים, בזמן שאתם עושין רצונו של מקום אתם קרוין בנים, ובזמן שאין אתם עושין רצונו של מקום אתם קרוין עבדים, ועכשיו אין אתם עושים רצונו של מקום וכו' ע"ש.

והקשה הבה"ל (שם) שבקידושין (לו, א) פליגי ר"מ ור"י, דעת ר"י שכשאתם נוהגים מנהג בנים אתם קרוים בנים וכשאין אתם נוהגים מנהג בנים אין אתם קרוים בנים, ור"מ אומר שבין כך ובין כך קרוים בנים, ולשיטת ר"י קשה דא"כ אין חיוב מצות צדקה בזמן הזה, הא מבואר בגמרא בב"ב ש'לדעת ר"ע מצות צדקה היא משום שקרוים בנים, וכמו המשל שלכן האב שמח שמאכילים את בנו.

וביאר שהרי אם נתבונן בתשובתו של ר"ע נמצא שאמר לו ב' סברות, שבתחילה השיב ר"ע לטורנוסרופוס שהטעם שהקב"ה אינו מפרנס את העניים כדי שניצל אנו בהם מדינה של גיהנם, היינו שהקב"ה אוהב את העניים, ואם לא היינו מפרנסים אותם הוא היה מפרנסם בעצמו, רק שרוצה לזכות אותנו במצוה הזו כדי שניצל אנו על ידה, אלא ששוב הקשה לו טורנוסרופוס, אדרבה זה מחייב אתכם משל למלך שכעס על עבדו וכו', והרי תשובה גנובה היא זו, שהרי ר"ע השיב לו מקודם שהקב"ה אינו בכעס כלל על העני, ואדרבה עוד אוהבו, והיאך מדמה לו למלך שכעס על עבדו, ובהכרח שאותו רשע לא קיבל את תשובת ר"ע הראשונה, והקשה לר"ע לפי דעתו הנפסדת שהקב"ה בכעס על העני, ולזה השיב לו ר"ע שנית שהוא משל למלך שכעס על בנו וכו', ואנחנו בנים לה'.

והנה כששוב חזר ושאל אותו שהלא אין אתם עושים רצונו של מקום, והשיב לו ר"ע 'הלא פרס לרעב לחמך וכו', היינו שיש שתי סבות, אם קרויים בנים יש את התשובה הב', ואם איננו קרויים בנים ח"ו, הרי יש את התשובה הראשונה שעיקר ההנחה אינה נכונה ואין העניים נקראים חייבים כלל אלא הקב"ה עושה אותם עניים בכדי לזכות אותנו. ומיושב היטב שגם לדעת ר"י שבזמן שאין עושים רצונו של מקום איננו קרויים בנים, אך עדיין חייבים במצות צדקה מחמת הטעם הראשון כדי לזכות אותנו, והוא טעם אמיתי ונכון לכשעצמו.

ולפי המבואר, כתב הבה"ל שדברי האחרונים הנ"ל שחידשו שמצוות צדקה שונה מכל המצוות ומועיל בה נתינה שלא לשמה משום שלעני אין נפק"מ מה כוונת הנותן, תלויים הם בשתי הסברות הללו, שכל סברתם שייכת לפי הטעם הב' שהקב"ה כביכול בכעס על העני, ואם העשיר לא היה נותן לעני לא היה הוא יתברך מפרנס לעני כלל, א"כ הרי עושים טובה לעני 'בנתינה', ושייך סברתם שמה איכפת לעני במחשבתו כיון שעכ"פ מגיעה לו טובה מהעשיר וזהו עיקר מצוות צדקה, אבל אם נאמר כהטעם הא' שהקב"ה אוהב את העני ואם לא היה נותן לו העשיר היה הקב"ה מפרנסו בעצמו, נמצא א"כ שאין עושים כלל טובה לעני בנתינה, שהרי מה שהוא עני זהו רק בכדי לזכותנו, וא"כ מצות צדקה היא ככל המצוות המעשיות שבתורה כהנחת תפילין וכדומה שרק מעשה הנתינה עצמו הוא המצוה ולא הטובה לעני, וממילא הנתינה צריכה להיות לשמה כמו בכל המצוות שבתורה.

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 240
שבט תש"פ

מוקד העירוב
בארץ הקודש
054-84-833-20

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

לפי"ז יש שתי סיבות שיש לתקן את צורת הפתח, באופן שתהיה כשרה ומהודרת.

בשבוע זה הגיעו משתתפי השיעור וסיפרו, שהם חזרו ועברו במקום הנ"ל והבחינו שהאחראי תיקן את הדבר, ועשה צורת הפתח חדשה במקום סמוך, שבה אין את החששות הנ"ל. השמחה היתה ניכרת על פני המשתתפים, שבמקרה זה הם ראו איך מגלים את הבעיה, וגם איך האחראים המסורים מבחינים ומתקנים כל דבר.

דין צורת הפתח במעמידי השלטים בכניסה לירושלים

בהמשך הסיוע עברנו בכניסה לעיר, ויש שם שלטים גדולים מעל הכביש, והם תלויים על ברזלים ארוכים ששוכבים על שני עמודים בשני צידי הרחוב. במבט ראשון התעוררנו לחשוב האם יש להם דין צורת הפתח, שהשלט יוכל לשמש לעירוב, ויש לזה מעלה שהוא סוגר את כל

צורת הפתח מהעמודים והשלטים בכניסה לירושלים

הכניסה לעיר עם צורת הפתח חזקה ויציבה, [לשיטות שמועיל צורת הפתח בכביש זה]. אבל לאחר התבוננות נוספת בצורת החיבור של הברזלים השוכבים, שמנו לב שהם לא מעל העמוד עצמו, אלא העמוד מתרחב בסופו, והברזלים יושבים על החלק המתרחב בלבד, אחד מצד ימין של

העמוד ואחד מצד שמאל, אבל לא על העמוד עצמו. במצב כזה אין להם דין צורת הפתח, ואף בעירוב עירוני שיש בו בלא"ה עמודים עקומים, ומקילים להחשיב את החוט שיושב על ראש העמוד כיושב על גבי עיקר העמוד, מ"מ אינו דומה למקרה זה, שהעמוד עומד ישר ויש לו תוספת שמתרחבת לצד, והרי זה כמו יתד שיוצאת לצידי העמוד, שבזה ודאי שהמשקוף שנמצא מעל התוספת אינו נחשב מעל גבי העמוד עצמו, לכן לכאורה אי אפשר להחשיב את הדבר לצורת הפתח.

אבל יש לדון שיהיה דין צורת הפתח ע"י הרשת המחוברת באמצע (ראה בתמונה), שנעשתה בשביל שיהיה אפשר לעבור למעלה לחבר ולהסיר שלטים, והרי הרשת נמצאת בין שני הברזלים שבצדדים, ומתחילה מהעמוד שבצד אחד של הכביש, עד העמוד שבצד השני, וא"כ לכאורה הרשת יכולה להיות המשקוף. אבל יתכן שרשת אינה

הברזלים אינם מעל העמוד, והרשת שמועיל

כשרה למשקוף משום פתחי שימאי, כמו שאומרים בלחי שדבר מחורר אינו כדרך הפתחים ואינו כשר לכמה שיטות, וכפי שנהוג להקפיד על כך, ה"ה במשקוף שמצאנו שגם בו יש דין פתחי שימאי [ברא"ש וברע"א המובא בשעה"צ (סי' ש"ב ס"ק מ"ו) לגבי חוט בשיפוע, ובחזו"א (סי' ע"א ס"ק י"א) לגבי הפסק פחות מג' טפחים באמצע המשקוף]. ולפי"ז אין לרשת דין משקוף, או שמא אפשר להתחשב באחד מהפסים של הרשת, שהוא לבד יהיה משקוף, ואז יהיה לנו דבר שלם שממשיך מצד לצד.

בעוד המשתתפים עומדים ודנים בהלכה, לפי הידיעות שרכשו בלימוד השיעורים, הבחין אחד מהם במזוזה המוצמדת לעמוד הימיני של השלטים (בתמונה ליד החץ), זאת אומרת שמישהו כבר חשב על כך שיש כאן צורת הפתח, ואף קבע בה מזוזה, וכעת נשאר לנו לדון האם זה אכן צורת הפתח גמורה, שניתן גם לסמוך עליה להקל, להכשיר אותה לעירוב.

מסיוור העירובין שימת לב גם לדיני טומאת כהנים

בין המשתתפים היה אברך אחד שעסק בדיני טומאת כהנים במקומות שונים, והוא העלה שיכול להיות בזה שאלה לענין טומאת

עשיית צוה"פ בשבילים שדוחבם פחות מ' אמות

בגליון הקודם הבאנו סיור שנערך בעירוב הסמוך לכניסה לירושלים, ובו השתתפו לומדי השיעורים במסגרת לימוד בודקי עירובין שע"י מוקד העירוב, במהלך הסיור הודגמו הלכות רבות, בפרט בעירוב של השכונה הסמוכה לכניסה לעיר, שכעת עקב העבודות והשיפוצים שבכניסה, חלו בו שינויים רבים, והיה ניתן ללמוד הלכות רבות, ממגוון הפתרונות שנעשו לקיים את העירוב כהלכה במהלך העבודות.

באחד השבילים המובילים אל השכונה, היתה צורת הפתח מברזל [פרופיל], כנהוג בעירובים המהודרים במקומות שהפתח אינו רחב. ואע"פ שהפתח לשביל הוא פחות מ' אמות, לא מתירים אותו ע"י עומד מרובה, כיון שרבים עוברים בו, וכתב השו"ע (סי' שס"ה ס"ב) שפירצה שבוקעים בה רבים אינה ניתרת בעומד מרובה, משום שנחשב כדרך הרבים וכדין מבוי מפולש (משנ"ב שם סק"י). והוסיף המשנ"ב שם שאף לשיטות שהרחובות שלנו אין להם דין מבוי אלא רק דין חצר, ובחצר מבואר בשו"ע שם שאין דין פילוש ואין חיסרון של פירצה שבוקעים בה רבים והיא ניתרת בעומד מרובה, מ"מ המשנ"ב הכריע כדעת הבית מאיר שאע"פ לענין זה יש למבואות שלנו דין מבוי, לכן בכל מקום שמשמש מעבר לרבים כגון שביל, אע"פ שאין ברחבו י' אמות והעומד מרובה על הפרוץ, מ"מ עושים בו צורת הפתח.

עמוד שמוצמד לפניו קרש קבוע

בשביל הנ"ל עקב העבודות שנעשו בסמוך לשביל וגדרו את המקום בקרשים, לא היה ניתן להשתמש בצורת הפתח הישנה, כיון שאחד העמודים היה בתוך השטח המוקף לבניה.

בעקבות זאת האחראי עשה צורת הפתח מאולתרת בתוך השביל, ובצד אחד השתמש בעמוד ברזל שהחזיק את הקרשים והגגון שנעשו בשביל לשמור על ההולכים בתוך השביל. האחראי קשר את החוט מעל גבי ראש עמוד הברזל, ולכן לא העמיד לפניו לחי. כשהגענו למקום הבחנו שיש קרשי בניה שמוצמדים לעמוד לפניו, והתעוררנו לדון בו מצד שתי הלכות. הנידון הראשון מצד דין פתחי שימאי, כיון שהיה קרש דק ושוכב שמוצמד באמצע העמוד, ועומד שם באופן קבוע למשך כמה חודשים, עד התקדמות הבניה, א"כ הרי הוא כחלק מהעמוד, ויוצא שיש בליטה בעמוד שאינה כדרך הפתחים, והרי זה כעין הדין המוזכר בגמרא (עירובין דף יא. ברש"י), שאם יש אבן נכנסת ואבן יוצאת הרי זה פתחי שימאי, אמנם יש מקום לדון

עמוד ברזל ועליו מוצמד קרש, והמרחק מהקרש

שאף שבקרש עומד בקביעות, מ"מ אינו מקלקל את צורת העמוד. ואע"פ"כ יש מרבני העירובים שמורים בזה להחמיר מחשש פתחי שימאי, כיון שהקרש מוצמד אל העמוד בקביעות.

עמוד שנמצא כנגד עובי הכותל מבחוץ

דבר שני שיש לדון במקרה זה שאע"פ שהעמוד ניכר, מ"מ אם באים מכיון השכונה ושטח העירוב, העמוד אינו ניכר ואין שטח ד' טפחים לפניו, משום שהפועלים הוסיפו בצידי השביל עוד מחיצה מקרשים גדולים שמצמצמת את רוחב השביל, והיא מגיעה עד כשני טפחים לפני העמוד, יוצא שהעמוד נמצא כנגד עובי המחיצה, ואינו בולט לפניו ודבר זה כתב החזו"א שהעמודים של צורת הפתח צריכים לבלוט כנגד הרשות אל תוך הפתח, כי יסוד הדין של העמודים הוא שהם סותמים מקצת הפתח, וע"י חיבור המשקוף נוצר סתימה לכל הפתח, משא"כ אם העמוד נמצא כנגד עובי המחיצה, הרי זה עמוד שנמצא אחורי הכותל ואינו מועיל. (אמנם יש שרוצים לדייק מדברי השער הציון (סי' שס"ג) שלא כתב ענין זה, דמשמע שאינו סובר שבצורה כזו נחשב אחורי הכותל, מ"מ להלכה מורים כדברי החזו"א).

להניח, לשיטות שאומרות שיש בשערי העיר דין סוף טומאה לצאת, כי כאשר יעבירו את המת יהיה אהל הטומאה תחת השער, וממילא זה יוצר טומאה אפילו לפני שעבירו אותו, א"כ כל זמן שיש מת בירושלים שעתידים להוציא אותו להר המנוחות או לעיר אחרת דרך כביש הכניסה לעיר, יהיה אסור לכהנים לעבור תחת השלטים האלו, שמא יהיה על כל רוחב הכביש. ואמנם תחת הרשת לא יהיה דין אהל הטומאה, למרות שלגבי עירובין יש לבדוק ונידון כסתום. אך לגבי טומאה אינו עובר ע"י לבד. אבל תחת הברזלים שבצדדים, למרות שאינם כשרים לצוה"פ כנ"ל, אבל אם יש בהם פותח טפח הרי הם אהל לטומאה, כאשר המת עובר שם, לשיטות שיש בזה סוף טומאה לצאת. ויש לעיין בזה, אך אין כאן מקומו.

לימוד דיני התחומין בשיעורים ברחבי הארץ

במסגרת השיעורים של לימוד 'עירובין למעשה' שע"י מוקד העירובין, יש כעת הרבה קבוצות שעוסקות בלימוד דיני התחומין המעשיים, עם חישובי התחומין לערים ובתי חולים ברחבי הארץ, עשרות אברכים בבני ברק ובירושלים, במודיעין עילית ובית שמש, אופקים ונתיבות, מוסיפים ללימוד הרגיל שלהם, עוד שעות רבות של לימוד ההלכות המורכבות, שאנשים אינם מודעים להם.

להרבה אנשים נראה שאיסור יציאה מהתחום הוא דבר רחוק, כביכול הוא "מחוץ לתחום" של ההלכות שהם נכשלים איתם למעשה. אבל באמת זה דבר שכיח ביותר. אמנם לא בכל שבת, אבל בסה"כ יש הרבה מקרים, שאנשים עושים טעויות גדולות רח"ל, מחמת חוסר מודעות להלכה.

בשבוע זה למדנו בשיעורים את חישובי התחום לבתי החולים איכילוב, אסותא ת"א, תל השומר, בילינסון ושניידר. שבכל שבוע יש אנשים שמשתחררים במהלך השבת, או שהולכים לבקר את המאושפזים, ויש שאלות רבות שמגיעות למוקד העירובין על דיני התחומין. וכנגד זה גם הרבה שאינם יודעים לשאול ולברר את ההלכה הנכונה.

אדם שהשתחרר מבילינסון והלך עם העגלה לעיר אלעד

השבוע לאחר השיעור, נגש ת"ח ממורי ההוראה בעיר 'פתח תקוה', שמתחת בשיעורי התחומין, וסיפר מעשה שאירע לו לאחרונה, בשבת בבוקר הוא פוגש ברחוב אדם שהולך עם עגלה ותינוק, ומחפש בית כנסת. הוא התעניין בשלומם, מדוע הוא צריך ביכ"ס אם הוא מגיע עם עגלה. והאיש סיפר שהוא גר באלעד, והיה בבית החולים בילינסון עם בנו, וכעת הוא השתחרר מביה"ח, והולך עם בנו בעגלה אל ביתו באלעד. הת"ח תפס מיד שהאיש אינו מודע להלכה הכרוכה במעשיו, ואמר לו מיד שאין אפשרות כזו בשבת, כי העיר אלעד נמצא מחוץ לתחום בודאי, המרחק הוא יותר משני קילומטרים, שאפילו עירוב תחומין מערב שבת לא היה עוזר לכך.

ועוד יותר, יש לו גם איסור טלטול, כיון שמחוץ לעיר אין שום עירוב, ולכל השיטות אסור לקחת את העגלה עם התינוק עד לעיר אלעד. בדרך זו מדובר גם בהליכה בכביש בין עירונ, שהטלטול בו לרוב הפוסקים אסור מן התורה, ואע"פ שהכלל בדינו "חי נושא את עצמו". כותב המשנ"ב (סי' ש"ח ס"ק קנ"ו) שעכ"פ מדרבנן אסור, ואפילו בכרמלית שהוא תרי דרבנן, ג"כ אסור. ואם יש לו בעגלה עוד שקית או בקבוק וכל דבר אחר, שוב הטלטול במצב זה אסור מן התורה.

הת"ח הנ"ל ראה את המעוקה של אותו אדם, ברור שאי אפשר להתייחס לו ללכת לאלעד, אך גם לא להותיר אותו ברחוב ללא קורת גג. הת"ח הציע לו שיבוא אל ביתו, ואירח אותו לשבת עד מוצאי שבת, שאז יהי מותר לו לחזור אל ביתו עם בנו.

מדבר זה אנו רואים עד כמה אדם חרדי שמשומר שבת בכל הלכותיה, בכל זאת יכול להגיע לידי טעות חמורה כל כך, וכל זה מחמת חוסר הידיעה שהלכות עירובין ותחומין נוגעים למעשה. על כן חשוב מאוד ללמוד וללמד את ההלכות המעשיות בעירובין, וכל מי שמעורר ומחזק את הנושא, יש לו זכות גדולה, שאי אפשר לדעת מה יצא מכך, כמה אנשים נוספים יינצלו ע"י מחילול שבת.

ישיבה שביקשה ממוקד העירובין מפת התחום לבחורים

בשבוע שעבר היתה ישיבה ממודיעין עילית שנסעה עם הבחורים למתחם בצפון ליד נהריה, שנקרא מור ואכזיב. במתחם זה מגיעים במשך השנה ישיבות רבות, וכן בימי בין הזמנים הוא מושכר גם למשפחות. לפני שהישיבה נסעה למקום, התקשר אחד מהרבנים לשאול את "מוקד העירובין" מהו שיעור התחום, וביקש שנשלח להם מפה שבה יהיה מסומן היכן גבול התחום המותר, כדי שהבחורים שמסתמא יצאו לטייל לא יצאו מחוץ לתחום.

יש לציין שזה דבר חשוב מאוד כאשר נוסעים למקומות כאלו, שרוב האנשים אינם שמים לב להלכות האלו, שבתוך העיר בימים כתיקונם אינם מצויים, ולכן גם אשר הם נוגעים למעשה, הם לא עולים

שיעור התחום אינו גדול, והחסרונות במדידה בזמנינו

והנה במקום הנ"ל מדובר במתחם שמנותק מכל ישוב ומכל עירוב, ואינו מתחבר לעיר או מושב אחר. לכן צריך לחשב את התחום לפי המתחם בלבד [עם עוד מתחם נוסף הצמוד אליו], ולפ"ז שיעור התחום אינו גדול כלל, כי אלפיים אמה הם בסה"כ כקילומטר אחד, [לשיעור הגר"ח נאה 960 מטר, ולשיעור חזו"א 1150 מטר]. מרחק שאדם רגיל הולך ברבע שעה, ובהליכה מהירה ובפרט בחורים שנמצאים בצפון, מגיעים למרחק זה בפחות מ10 דקות! ולכן צריך עירנות רבה שלא לצאת מהתחום.

בפרט במקום נופש שנמצא על שפת הים, רבים יוצאים לטייל לאורך החוף למשך חצי שעה או שעה, והרי בזמן כזה אפשר ח"ו לעבור פעמיים את התחום.

מוקד העירובין ערך מפה אווירית, ושירטט בה את הגבול שעד אליו מותרים ללכת, ומסר אותה שידיפסו לבני הישיבה. אמנם בזמנינו שלא מודדים בשטח עם חבלים, כמו שמבואר בגמ' (עירובין דף נא), לא ניתן לקבוע את התחום במדויק, מחמת כמה סיבות. א. חישוב צורת הריבוע במקרה זה מוטלת בספק, כי כאשר יש למתחם [שהוא רשות היחיד] צורה מרובעת, ואפילו אינו מרובע שלם, ולא צלע אחת ארוכה לאורך כל המתחם, דעת החזו"א (סי' ס"ק כ"ג) וכן משמעות המשנ"ב (סי' שצ"ח ס"ק"ה) שצריך לרבע לפי צורת הצלע הארוך, ולא לריבוע עולם. וקשה לציין במדויק את הגדרות של המקום בתצלום האווירי. כמו כן גם ביישובים, יש הרבה ספקות הלכתיים בקביעת צורת הריבוע, ובחיבור בין בתי הישוב. ב. צריך לקחת בחשבון את שיפועי הקרקע, שבהלכות מדידת התחום, הם נחשבים וממעטים חלק מהמידה, כמבואר בשו"ע (סי' שצ"ט) מתי הם ממעטים ומתי לא. ג. יש מחלוקת בין השיעורים כנ"ל, ואע"פ שמדובר בדין תחום דרבנן, הוראת הרבנים שבהוראה כללית יש לחוש לשיעור רח"ל, ולא להקל סתם כשיעור חזו"א, ואכמ"ל בזה. ד. הסימון במפה אינו יכול להיות מדויק במאה אחוז, כי כל מילימטר של סטיה בסימון, הוא יותר מעשרים אמה בשטח. לכן ציינו במפה רק את המקומות שהם ודאי בתוך התחום, והשארנו את הספקות בחוץ, כיון שאין באמת צורך מיוחד ללכת למקומות המסופקים. [ועי"ז גם מי שיטעה קצת ויחשוב שהסימון היה עוד חמישים מטר, עדיין יוכל לחזור למקומו עם צירוף החישובים השונים, ולא יתקע שם לכל השבת].

דיני הטלטול במתחם, ועשיית עירוב חצרות

יש להוסיף גם על העירנות לדיני הטלטול, שכיון שהמתחם מנותק מכל ישוב ואין שום עירוב במקום שמסביב לו, אין שום אפשרות לטלטל מחוץ למתחם כלל, ללא ספק. אחד מרבני הישיבה הנ"ל התקשר לוודא את כשרות המתחם עצמו, כיון שאם המתחם אינו מוקף, חייבים לסדר לו עירוב. אי אפשר להביא בחורים למקום שאינם יכולים להעביר מהחדרים לחדר האוכל ולביהמ"ד, כי ברור שיכולים רבים להיכשל בשוגג ובחוסר שימת לב, להעביר דברים בשבת. בפרט שמדובר במשפחות ממודיעין עילית שהורגלו לטלטל בכל העיר על סמך העירוב המיוחד והמושקע שבמודיעין עילית.

במקרה זה מדובר במקום מוקף כדן, רק יש להקפיד על השער הגדול שיהיה סגור, כדי שלא יהיה פתח יותר מ"אמות, ואז לא יתיר אותו "עומד מרובה על הפרוץ", כי פתח יותר מ"אמות אינו נחשב פתח (שו"ע סי' שס"ב ס"ט).

עשיית עירוב חצרות במתחם שכולם אוכלים יחד

בנוסף יש להניח לכתחילה עירוב חצרות בתוך המתחם, למרות שכולם מתכננים לאכול יחד בחדר אחד, ובש"ע מבואר שאם כולם אוכלים בחדר אחד [חמשה ששבתו בטרקלין אחד] אינם צריכים עירוב. בכל זאת מתוך הנסיון הרב של "מוקד העירוב" עם מאות מקרים כאלו, שלפעמים גילו אח"כ שהיה אחד מהקבוצה שלא הרגיש טוב לפני שבת, והביאו לו את הסעודות לחדר, או בחור שרגיש לגלוטן, צליאק, ומביא איתו אוכל מיוחד ואוכל בחדרו, ואח"כ מיסב עם כל בני ישיבתו, ואף אחד לא יודע שהוא כביכול דירה בפני עצמה, וגם אנשי צוות הישיבה לא תמיד יודעים על כך. לכן הנכון הוא, גם כשנמצאים לבד בני משפחה במתחם סגור, לעשות עירוב חצרות לחומרא בלי ברכה.

פרטי הנחת עירוב חצרות בקצרה, ניתן לראות בחוברת הלימוד החדשה שי"ל בשבועות אלו. נין להשיג בבני ברק, רח"ו אור החיים 23 משפחת אנגלרד. במודיעין עילית רח"ו אור החיים 14 קומה ג', בטל' 089798930.

פנינים מאירים

חארות ופנינים ממשנת רבותינו - על חדף חיומי

גליון 8

פרשת תרומה

ברכות נ"א - נ"ז

חמחלות לא מחיידקים - רק מעפירות!

יש תרופות שמועילות, או חיו היא חשוכת מרפא, עד שלכל מחלה יש שם בפני עצמה.

אך האמת היא שכל המחלות אינם מקרים בעלמא, אלא יש גדודים של מלאכי חבלה, שנשלחו לתפקיד מסוים, והתסמינים הללו הם התפקיד שמוטל עליהם, והם מבצעים אותו בדיוק לפי מה שנצטוו, והם 'נאמנים בשליחותם'.

הרופאים בימינו מסבירים שהמחלות הם תוצאה של חיידקים מסוימים, והאקלים עם תנאי התפתחות מסוימים גורמים להתפתחותם, ולהפצת המחלות, או לחילופין להבראה מהם.

וצריך לדעת את היסוד הזה, ולהאמין בו באמונה חושית - שהם כולם 'שלוחי דרחמנא', והם לא באו מעצמם, אלא הבורא שלח אותם, והם כולם עושים באימה רצון קונם.

ובה מובן מדוע צריך היתר מיוחד - 'ורפא ירפא' - מכאן שניתנה רשות לרופא לרפאות, שאילולי התירה התורה במפורש להתרפאות, הרפואה היתה נחשבת כאלו נלחמים בשלוחי הבורא.

א"ר ישמעאל בן אלישע: שלשה דברים סח לי סוריאלי שר הפנים - אל תטול חלוקך בשחרית מיד השמש ותלבש וכו', מפני שתכספית ואמרי לה אסתלגנית של מלאכי חבלה מצפין לו לאדם, ואומרים אימתי יבא אדם לידי אחד מדברים הללו וילכד.

[ברכות נא.]

וברש"י: תכספית - שם חבורת שדים, אסתלגנית - שם חבורת מלאכי חבלה.

הנה במסכת גיהינום שבספר ראשית חכמה מוזכרים כמה פעמים שיש כתות כתות של מלאכי חבלה, שלכל כת תפקיד מוגדר, אומר הגאון **רבי ירוחם ממיר** זצוק"ל שגם כאן בעולם יש כתות כאלו.

האנשים רגילים לחשוב שבעיות בריאותיות נגרמות כתוצאה מקלקול במערכת הטבעית של האדם, אמנם ניתן לראות את פלאי הבריאה במהלך המחלות - שלכל מחלה יש מסלול ברור של טבעים, צורת ההתפשטות וההתדבקות, מהם התסמינים שלה, ואחר כמה זמן תחלוף, אם

הרפאות מקפדת

ואמר רב יהודה שלשה דברים מקצרים ימי ושנותיו של אדם... והמנהיג עצמו ברבנות - דא"ר חמא בר חנינא מפני מה מת יוסף קודם לאחיו? מפני שהנהיג עצמו ברבנות.

סיפר הגר"ש ניימן: שבערוב ימיו של הגאון **רבי נחום פרצוביץ** זצוק"ל - לאחר שחלה, אמר לתלמידיו:

כשביקש ממני הגאון **רבי אליעזר יהודה פינקל** זצוק"ל לכה כראש ישיבה ולמסור שיעור כללי, חששתי, ואמרתי לו - שבגמרא משמע שעל כל מרביץ תורה נגזר מספר שנים מדויק שבהם יכהן בתפקידו... וכשיסתיים תפקידו, יאלץ לעזוב את העולם!

וביקשתי ממנו שאני רוצה ללמוד עוד כמה שנים... ולצערי צדקתי... כנראה שקיבלתי את התפקיד מוקדם מידי...

לימוד ברציפות

העיסוק בדברי התורה היתה כ"כ גדולה, עד שכל הפסקה הכי קטנה נחשבה להיסח הדעת - ביטול תורה.

והסביר שעד כמה שיש הבדל בנינו לדורות הקודמים בגודל כוחות הנפש שהיה להם, עוד יותר גדול הוא גודל יגיעת התורה וקבלת עולה, שהיתה להם.

היגיעה שלהם נבעה מתוך אהבת תורה עצומה, ושאיפה עזה לדעת ולהבין את כל התורה כולה, ולכן זכו לכל המעלות המופלגות.

וכל אדם שירחיב את שאיפותיו, ודאי שיגביר את יגיעתו, ויתגבר ללמוד ללא היסח הדעת, וממילא יצליח בלימודו יותר, לא רק כפי שמתאמץ אלא בכפל כפלים, גם מבחינה טבעית, וגם מצד ההבטחה של 'הרחב פיך ואמלאהו'.

ת"ר היו יושבין בבית המדרש והביאו אור לפנייהם בש"א כל אחד ואחד מברך לעצמו... קסברי מפני בטול בית המדרש. תניא נמי הכי - של בית רבן גמליאל לא היו אומרים מרפא בבית המדרש, מפני בטול בית המדרש. [נ"ג.]

וברש"י: מפני בטול בית המדרש. שבזמן שאחד מברך לכולם הם צריכים לשתוק מגרסתם כדי שיתכוונו כולם וישמעו אליו ויענו אמן.

לכאורה הרי גדול העונה אמן יותר מהמברך, ומדוע לא יפסיקו לרגע קט, בשביל להרוויח מצווה גדולה?

הגאון **רבי אהרון קוטלר** זצוק"ל היה מביא מכאן דוגמא לעמל התורה של הדורות הקודמים, שהתמדתם והריכוז שלהם בעת

להעריך את מעשי האחרים

ולכן אמרו שגדול העונה יותר מהמברך, כלומר מי שמסוגל להעריך ולהחשיב פעולה טובה של חברו, אפילו שהוא עצמו לא עושה אותה - גדול יותר ממי שעושה בעצמו דברים חשובים, אבל לא מכבד ומעריך את מעלותיו של רעהו.

ומבהיר שאין זה רק רעיון בלבד - אלא זהו פשטות דברי חז"ל, שהרי אנו רואים במציאות שיותר קל לו לאדם לכוון בברכות שמברך בעצמו, מאשר להמתין ולהאזין לברכות חברו, כדי לענות עליהם אמן.

והסיבה לזו היא 'כח התחרות' המונח בנפש, שמסרב לכבד את השני ולהכיר בטוב הטמון בו, והכח הזה משתקף ובא לידי ביטוי אפילו בדברים הקטנים האלו.

למימרא דמברך עדיף ממאן דעני אמן והתניא ר' יוסי אומר גדול העונה אמן יותר מן המברך. [נ"ג:]

לכאורה אינו מובן מהי המעלה והגדולה של ענית אמן, הרי היא בסך הכל הסכמה לדברי המברך - ומדוע היא חשובה יותר מהברכה עצמה?

מסביר הגאון **רבי יוסף יהודה ליב בלאך** זצוק"ל שחז"ל גילו לנו כאן יסוד חשוב בכוחות נפש האדם - שיתכן אדם שיתעלה בעצמו, ויעשה הרבה מעשים טובים, אבל כשרואה את השני שעושה מעשים טובים, אינו מסוגל להעריך ולהחשיב אותו.

פח התפילה אפילו לסעבר

הרבי התפלל, ומיד למחרת הגיע מברק המורה לחיילים לעזוב את העיר, באו האנשים לרבי ובקשו שישב להם את כספם, בטענה - שהלא המברק נשלח יומיים קודם לכן, עוד בטרם קיבל הרבי את הכסף לצדקה, ובטרם התפלל, אם כן לא תפילתו של הרבי היא שהושיעה אותם, המברק בכל מקרה היה מגיע.

אמר להם הרבי וכי רציתם שאתפלל היום והחיילים יסתלקו רק כעבור יומיים? תפילתי הועילה עד כדי כך שכבר למפרע הגיעה הישועה!

בני העיר קיבלו את דבריו, והגישו את טענותיהם לפני המהרש"ם שיכריע עם מי הצדק.

המהרש"ם הצדיק את הרבי, והביא ראיה מפסוק מפורש, שכאשר שהה ארון האלקים בבית עובד אדום הגיתי נאמר 'וישב ארון ה' בית עובד אדום הגיתי שלשה חדשים ויברך ה' את עובד אדום ואת כל ביתו', ואמרו חז"ל [ברכות סג:] מהי היא ברכה שברכו? אמר רב יהודה בר זבידא זו חמות ושמונה כלותיה שילדו ששה ששה בכרס אחד.

הנה הארון שהה בבית עובד אדום הגיתי שלשה חדשים, ואם החמות ושמונה כלותיה ילדו בשעה שהארון היה בביתם ששה בכרס אחד, על כרחך שההארון התחיל לפחות ששה חדשים לפני שהארון הגיע לביתם, רואים אנו סיים המהרש"ם את דבריו שברכת הארון הועילה למפרע.

והצועק לשעבר הרי זו תפלת שוא. [נד.]

הנה כשהשונמית באה לאלישע לבכות על בנה שמת, כתוב 'ויבא ויסגר הדלת בעד שניהם ויתפלל אל ה' ', ולכאורה זה היה תפילת שוא - אחרי שהילד כבר מת?

לפ מלפנים ושרים צידה?

פלגי מים לב מלך ביד ה'. [נ"ה.]

סיפר **הגאון רבי יוסף ישראליון** זצוק"ל שהגיע פעם לדבר עם **מרן הגרא"מ שך** זצוק"ל בנוגע לפירצה שהתעוררה באותה עת, ונכנס אליו עם כל המסמכים הנוגעים לענין המדובר, והגרא"מ לא התייחס.

כמה פעמים ניסה לעורר את הענין אך הגרא"מ לא התייחס, אחרי כמה חדשים הראה לו שוב, ואז הגרא"מ התעורר כארי ולחם בכל הכוח כנגד פירצה זו.

הגר"י הביע את פליאתו באזני **מרן הגרא"ל שטינמן** זצוק"ל מה השתנה הפעמים הראשונות מהפעם האחרונה? ואמר לו מרן הגרא"ל: הרי מקרא מפורש - פלגי מים לב מלך ביד ה', ומאן מלכי? רבנן! וממילא כשרצון ה' היה להילחם בזה, עורר את לבו של - מלכי רבנן שילחמו בזה, כשרצון ה' היה שעדיין לא ילחמו בזה ממילא מרן זיע"א לא נלחם.

אומר הגאון רבי שמשון פינקוס

זצוק"ל שחז"ל לא אמרו שתפילה לא מועילה למפרע, אלא אמרו הלכה בהלכות תפילה, שאין מתפללים ומבקשים על העבר.

אלישע כשבא להחיות את בן השונמית לא ביקש לשנות את המציאות למפרע - שהנער לא יהיה מת, אלא ביקש שמכאן ולהבא הנער יחיה.

ומביא ראיה ממעשה שהיה בזמן המהרש"ם, שהיתה עיר שסבלה מאוד ממחנה צבאי שהה בה, והחיילים נכנסו לתוך הבתים אכלו ושתו ובזזו ורוששו את העיר, מצב בלתי נסבל זה נמשך חודשים ארוכים.

בני העיר הלכו לבקש ישועה מרבי מפורסם שהיה באותו אזור, אמר

להם הרבי - תנו לי אלף רובל לצדקה ואני אתפלל שבוכות צדקה זו יסתלקו החיילים מהעיר, חלק מבני העיר סירבו - לא די במה שהתרוששו עד היום מהיכן נוכל לתת עוד אלף רובל, אבל החלק הגדול התארגן ואסף מבני העיר את אלף הרובלים והביאום לרבי.

פח הפרפה של יהודי

פרשת תרומה

וְנָתַתְּ אֶת הַכֹּפֶרֶת עַל הָאָרֶן מִלְמַעְלָה וְאֶל הָאָרֶן תִּתֵּן אֶת הָעֵדֻת אֲשֶׁר אֶתֵּן אֵלָיָה.
[כ"ה כ"א]

יש להבין מדוע הקדימה התורה את נתינת הכפורת לפני נתינת לוחות העדות - אפילו שלא ניתן להניח את הלוחות בתוך הארון אחרי שמכסים אותו בכפורת?

אומר הגאון **רבי אברהם יצחק ברזל** שליט"א יתכן והתורה באה לרמז לגמרא בברכות [נ"ה.] אמר רבי יוחנן: אין הקדוש ברוך הוא נותן חכמה אלא למי שיש בו חכמה, שנאמר 'יהב חכמתא לחכימין' ומנדעא לידעי בינה'.

ומהי החכמה הראשונה? בקשת החכמה!

הקדמת הכרובים - שפניהם כפני תינוק שמסמל את בקשת החכמה - באה להורות שניתן להתמלא התורה רק עם הקדמה של בקשת החכמה.

וראה עוד בנפש החיים [שער ד' ה'] שהכרובים שפניהם איש אל אחיו מרמזים על 'יראת ה' ואהבתו', וגם זאת ניתן להכליל בדברים אלו, שזוכים לראשית חכמה - רק עם יראת ה', קדמה לה.

לרפואת רבי אברהם יצחק בן חנה מערא שליט"א

ואמר רב יהודה שלשה דברים מקצרים ימיו ושנותיו של אדם מי שנותנין לו... כוס של ברכה לברך ואינו מברך... דכתיב ואברכה מברכך. [נ"ה.]

אמר **מרן הגרא"ל שטיינמן** זצוק"ל שניתן לראות מכאן את כח הדיבור של כל יהודי, שהרי מענישים את כל מי שלא מסכים לברך, אפילו אדם פשוט, מפני שגם על ברכתו נאמר 'ואברכה מברכך'.

וכעין זה מצינו [בב"מ קו, א] שחוכר שהפר את ההסכם, ולא זרע בדיוק את המין המסוכס, ולבסוף נשתדפה השדה, חייב, כי המחכיר יכול לטעון שאם היה יודע מה זרע בשדהו, היתה התפילה יותר מדויקת, ותפילותיו היו מתקבלות - כדכתיב 'ותגור אומר ויקם לד', ודין זה נאמר גם על איכר פשוט!

חנפואה של רבי משה פיינשטיין

אמר **רבי יוחנן השכים** ונפל פסוק לתוך פיו הרי זה נבואה קטנה [נ"ז:]

סיפר הגאון **רבי משה פיינשטיין** זצוק"ל שכאשר יצא מרוסיה לארצות הברית, עברה הרכבת לריגה דרך ברלין, ונרדם בלילה בתוך דאגה איך יוכל לפעול להרבות כבוד שמים מחוץ למקום בו הוא מוכר.

בבוקר התעורר לאחר שחלם את הפסוק 'ושמעו אמרי כי נעמוי [תהילים קמא], ואמר לעצמו הרי ר' יוחנן אמר שזה נבואה קטנה, וכנראה רמזים לו משמים שדבריו יובנו ויתקבלו ברצון. וכשהגיע לריגה ראה שיש שם ציבור שאינם בני תורה, ודרש שם דרשה גדולה באגדה, ודרשתו עשתה רושם רב, ומאז החל לדרוש גם באגדה.

לתגובות והארות וכן לקבלת הגיליון בתחילת השבוע

ניתן לפנות: peninim88@gmail.com

הפנינים מלוקטים ועורכים בשינויי עריכה וקיצור נדרשים

דבריהם

מראות מרן רשכבה"ג רבנו אהרן יהודה ליב שטינמן זצוק"ל | גליון מס. 34

בעניני' בה'דות

להם מצוה אחת יש בידן אם אתם מבטלין אותן מידם כבר הם אבודין, ואיזה זה הדלקת מנורה שכתוב בה להעלות נר תמיד, כל זמן שמדליקין אותן תמיד הם עומדין וכו' עמדו וטמאו כל השמנים, וכשחזרו בתשובה למסור נפשם על העבודה הושיעם ה' על ידי כהנים עובדי העבודה בבית ה'. על כן נעשה הנס גם כן בגרות תחת אשר הערו נפשם למות על קיום העבודה, ולפיכך לא קבעום אלא להלל ולהודות שהיא העבודה שבלב, עכ"ל. והנה הב"ח מביא ראיה שכתוב בחז"ל שגורו עליהם לבטל את התמיד, וגם הענין עם המנורה, אבל מה הראיה שנתרשלו בעבודה – הוא לא מביא ראיות, ואולי יש לו ראיות לזה אבל הוא לא מזכיר. ומביא רק ראיה שכתוב בחז"ל שבטלו להם את העבודה, אבל מנא לן שזה היה בשביל שנתרשלו בעבודה, וזה הוא לא מביא. עכ"פ מדברי הב"ח משמע כי אם רואים שיש גזירות צריך לדעת שקודם כל נכשלו ח"ו, נתרשלו בדבר הזה, אז יש גזירות, ואם רואים שיש גזירות על העבודה, על כרחך שהיה 'התרשלות' בעבודה, בלי זה, כל זמן שכלל ישראל היה חזק בעבודה, לא היה יכול להיות גזירה לבטל את העבודה, ואם רואים גזירה לבטל את העבודה סימן שהיה התרשלות.

לדאבוננו, כל אחד יודע איך שברחוב היום יש מלא הסתה נגד תורה ונגד בני תורה, נגד תלמידי חכמים, נגד שומרי תורה ומצוות, זה לא היה כל כך כמו עכשיו, כך שמכל הצדדים, כל העולם מכל צד שומעים הסתה, הסתה, נגד היהודים שומרי תורה ומצוות. למה זה? אם רואים את זה סימן שהחסרון הוא – התרשלות!

חילול השם שיש היום, מסתמא היה התרשלות בענין של קידוש השם, וממילא העצה לזה להתחזק בקידוש ה', ושום דבר לא יכולים לעשות נגד הדבר הזה רק ההיפך

היות שהתכנסו המון בני ישראל לעשות משהו בשביל כבוד שמים, אז זה בבחינה של 'ויקשב ה'', בלי שום ספק.

הב"ח כותב בהלכות חנוכה (ס' תר"ע), ואיכא למידק היא גופא קשה למה לא קבעום למשתה ושמחה כמו בפורים. היה קשה לב"ח למה בפורים יש משתה ושמחה ובחנוכה לא קבעו למשתה ושמחה כמו בפורים, אומר הב"ח: ונראה דבפורים עיקר הגזירה היתה לפי שנהנו מסעודתו של אותו הרשע ועל כן נגזר עליהם להרוג ולאבד את הגופים שנהנו מאכילה ושתיה של איסור ושמחה ומשתה של איסור, וכשעשו תשובה עינו נפשותם, וכמו שאמרה אסתר לך כנוס את כל היהודים ואל תאכלו ואל תשתו שלושת ימים וגו', ולפיכך קבעום למשתה ויום טוב לזכור עיקר הנס. אבל בחנוכה עיקר הגזירה היתה על 'שהתרשלו בעבודה', ועל כן היתה הגזירה לבטל מהם העבודה כדתניא בברייתא שגזר עליהן אותו הרשע לבטל התמיד, ועוד אמר

בעניני' בחירות הבאנו דברים בגליון דחזיתת מס' 14, וכעת ששוב הגיע זמן בחירות הבאנו דברים נוספים.

בחירות תשנ"ט

כתוב בנביא (מלאכי ג, טז) אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו, ויקשב ה' וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו, ליראי ה' ולחושבי שמו. 'ויקשב ה'', ידוע שכל תנועה שבן אדם עושה – לא נאבד. לא נעלם מהקב"ה כל תנועה, כל משהו שבמשהו שבן אדם עושה לא נעלם מהקב"ה, אבל כאן כתוב במיוחד 'ויקשב ה'', משמע למרות שכל דבר הקב"ה משגיח על זה, ובן אדם נתבע על כל משהו שהוא עושה במשך החיים שלו, לא נאבד אפילו כל תנועה, כל מחשבה, על הכל בן אדם נתבע. אבל כאן כתוב במיוחד – ויקשב, משמע שזה מיוחד, התייחסות מיוחדת, שנדברו יראי ה' איש אל רעהו, על זה כתוב ויקשב, התייחסות מיוחדת שהקב"ה מתייחס למאורע כזה. כאן כמובן,

רבנו בכינוס בחירות בירושלים לצד מרן הגר"ש אלישיב, הגר"פ שינברג, הגר"צ פינקל

ממה שהיה, ואם היה התרשלות, שהיה חילול השם, צריך לעשות קידוש השם. ומהו הקידוש ה' ידוע שבעל הקהלות יעקב היה תמיד אומר כי הענין להצביע זה לא כל כך קובע בעיקר כמה נציגים יש, זה לא, העיקר קובע שכל אחד מביע שרוצה שכלל ישראל יתנהגו כפי התורה, זה שוקל יותר מהכל, ואפילו אם אין עוד נציג העיקר הוא שיהודים צועקים אנחנו רוצים שכלל ישראל יהיה תחת הנהגת התורה, זהו קידוש ה'! וזה מה שדורשים מאתנו.

אחד יגיד, מאי נ"מ אם אני אצביע או לא אצביע, יהיה אותו הדבר, בן אדם אחד פחות בן אדם יותר. זה לא כך, משנה כל קול, כי זה הפשט שיש קידוש שם שמים, הוא אומר בזה שרוצה שכלל ישראל יתנהגו על פי התורה, ובזה שהוא מצביע הוא אומר שהוא רוצה להתחבר לאלה שהולכים בדרך ה', ששומעים דעות חכמים, כשהוא מצביע בשביל אלו זה נקרא קידוש ה'! וזה מה שצריך לעשות בשביל לתקן את החילול השם שיש היום ברחוב. וכל אחד ואחד ידוע שלא פשוט אם על ידי זה יהיה עוד קול או פחות קול, לא. כל קול קובע! ברוב עם הדרת מלך. כל מה שבן אדם אומר שהוא רוצה בשביל אלה שרוצים להתנהג לפי דרך ה' הוא מקדש בזה שם שמים, וזה יהיה תיקון על החילול השם. ובזה הקב"ה יעזור שבאמת הקטרוג שיש חלילה וחס יפסיק, ונזכה שכלל ישראל יתורגמו, וידום קרן התורה וקרן ישראל, ונזכה לכל טוב בביאת גואל צדק.

88

דברי רבנו בכנס מרביצי תורה, ליל כ"א אייר תשנ"ט:

אני שמח מאד לראות האין שברוך ה' התקבצו כל אלו שרוצים לגדל את הדור לפי דרך התורה, דרך התורה כפי מה שמקובל מכל הדורות. וה' זמן שהיתה ירידה קצת, אבל עכשיו ב"ה עולים, וב"ה אני רואה ציבור גדול של בני תורה שמתאספים ורוצים לפעול למען יהדות התורה, למען יהדות החרדית, מה שכל כלל ישראל יבנה על ידי שיתקיים הפסוק וכל בניך לימודי ה' ורב שלום בניך. ותזכו כולכם באמת, וכל כלל ישראל יזכו שיקוים וכל בניך לימודי ה', והיו כולם צדיקים, ידאי שמים, תלמידי חכמים, והקב"ה יהנה מכולכם.

בהירות תשס"ג

דברי רבנו בכנס לאברכי הכוללים, אור ל"ז שבט תשס"ג באולמי וגשל בני ברק:

אותם דוד מה אני יכול לעשות כדי לכפר ותברכו את נחלת ה'. ויאמרו לו הגבעונים אין לנו כסף וזהב עם שאול וכו' רק מה יותן לנו שבעה אנשים מבניו והוקענום לה' וגו', ואומרת הגל' מייפייס ולא פייסינהו, [שרצה לפייס אותם במה שיש והם לא רצו לקבל פיוס], אמר שלשה סימנים יש באומה זו הרחמנים והביישנים וגומלי חסדים, רחמנים דכתיב ונתן לך רחמים ורחמך והרבך, ביישנים דכתיב לבעבור תהי' יראתו על פניכם, גומלי חסדים דכתיב למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו וגו', כל שיש בו שלשה סימנים הללו ראוי לידבק באומה זו, ויקח המלך את שני בני רצפה בת איה אשר ילדה לשאול את ארמוני ואת מפיבושת ואת חמשת בני מיכל בת שאול אשר ילדה לעדריאל בן ברזילי המחולתי, ושואלת הגל' מאי שנא הני [מה פתאום ראה לקחת את שבעת האנשים האלה] אמר רב הונא העבירים לפני הארון כל שארון קולטו למיתתו, כל שאין ארון קולטו לחיים, מתיב רב חנא בר קטינא ויחמול המלך על מפיבושת בן יהונתן בן שאול [ומשמע שה' תלוי בו] מפרשת הגל' שלא העבירו, וכי משוא פנים יש בדבר, אלא שהעבירו וקלטו וביקש עליו רחמים ופלטו [זאת אומרת שהארון באמת קלט אותו ובכל זאת ביקש עליו רחמים ופלטו], שואלת הגל' ואכתי וכי משוא פנים יש בדבר, אלא שביקש רחמים שלא יקלטנו הארון. שואלת הגל' והא כתיב לא יומתו אבות על בנים וגו' [כי אמנם נכון ששאל עשה איזה משנה אבל למה הבנים צריכים ליהרג?], אמר רבי חייא בר אבא אמר ר' יוחנן מוטב שתעקור אות אחת מן התורה ואל יתחלל שם שמים בפרהסיא. וזה כבר נקרא חילול שם שמים אם ע"ז גרם לשבע אנשים שנתמעטה הפרנסה שלהם, זה כבר חילול שם שמים, ועל זה מוטב שתעקור אות אחת מן התורה. ומה שקורא לזה אות אחת אע"פ שזה הרבה אותיות, בכל זאת קוראים לזה כאילו אות אחת, וצ"ל בודאי שה' הוראת שעה לעשות את זה כי רק ע"י נבואה אפשר לעשות כזה דבר, להרוג שבע אנשים מהמשפחה של שאול המלך בגלל ששאל הרג את נוב עיר הכהנים. ורואים כי ע"ז שהרג את הכהנים לא נענש אבל על זה שגרם שתתמעט הפרנסה משבע אנשים של הגבעונים, זה עד כדי כך חילול השם כזה גדול 'בפרהסיא' ובזה מוטב שתעקור אות אחת מן התורה מה שכתוב לא יומתו אבות על בנים ובנים לא יומתו על אבותם, כל זה כדאי כדי שלא יצא חילול שם שמים.

ואח"כ כתוב ותקח רצפה בת איה את השק

כבר שמענו את כל הדברים מה שצריך להבין, וכל אחד יודע ג"כ את הרצינות של השעה, מה שחלילה וחס השונאי הדת מאד מאד רוצים... וחס ושלום אם הם יצליחו זו סכנה גדולה. ואם כי אנחנו בטוחים בהבטחה שנאמרה לכלל ישראל שלא תשכח מפי זרעו, והקב"ה בודאי יעשה חסד עם כלל ישראל, אבל בכל זאת אי אפשר לסמוך על נסים, ואנחנו מחויבים ג"כ לעשות משהו. ויש הרבה אנשים שכשבא ענין של בחירות הם חושבים מה נפקא מינה זה או זה, והם לא רוצים להתעמק לדעת עד כמה הסכנה גדולה. ואף שאנחנו בטוחים שהקב"ה יעזור, אבל על סמך זה בן אדם לא יכול לומר אני אשב ולא אעשה שום דבר, כיון שיש כ"כ שנאה להקב"ה, שנאה לתורה, שנאה לבני תורה, שזה נורא ואיום! א"כ אי אפשר להיות בשקט, ומוכרחים לעשות את הדברים הכי גדולים מה ששייך, כדי להוסיף קולות.

ואמנם העיקר הוא 'טוהר הלב' מה שבן אדם עושה, ומעט מן האור דוחה הרבה מן החושך, בן אדם שהוא מצביע וחושב שהוא רוצה בזה לקדש שם שמים, מה שהרבנים הקודמים כבר אמרו, כי בהצבעה הוא מקדש באמת שם שמים! ממילא כל קול זה עוד קידוש שם שמים, עוד קידוש שם שמים. והדבר הזה שקידוש שם שמים זה שוקל יותר מהכל, ברור לכולם, ולא צריך כל כך הרבה להסביר. כל אחד יודע שהעיקר הוא קידוש שם שמים ואין דבר ששוקל נגד זה. ובדבר הזה יש את ההזדמנות, בכל יהודי שמצביע בשביל ה' הוא מראה בזה שהוא רוצה שכבוד שמים ישלוט בעולם, ולא ח"ו אלה שהם נגד כבוד שמים, וזה צריך כל אחד לעשות בכל כחו.

ורצינו להוסיף רק דבר אחד, מה שמצינו בחז"ל עד כמה הוא הענין של כבוד שמים, ואע"פ שזה פשוט בכל זאת כדאי להזכיר מה שהגל' אומרת (יבמות עט, א) מעשה נורא, הרי ידוע ששאל הרג את נוב עיר הכהנים, וכתוב בגמ' שעל ידי זה נגרם שכמה מהגבעונים נתמעטה להם הפרנסה, וכתוב שהגבעונים לא רצו למחול רק אם יהרגו את הילדים של שאול המלך. ומביאה הגל' שכתוב ויקרא המלך [הכוונה לדוד המלך] לגבעונים ויאמר אליהם מה אעשה לכם ובמה אכפר וברכו את נחלת ה' [כי היות שבזה ששאל המלך הרג את נוב עיר הכהנים נגרם שתתמעט פרנסה מכמה גבעונים, ומבואר בגמ' ויותר מפורש במדרש שזה ה' רק שבע אנשים שנתמעטה להם הפרנסה, ובכל זאת בשביל זה ה' כ"כ חרון אף, עד ששאל

ותתהו לה אל הצור מתחלת קציר עד נתן מים עליהם מן השמים ולא נתנה עוף השמים לנוח עליהם יומם וחית השדה לילה, שואלת הגמ' והא כתיב ולא תלין נבלתו על העץ, אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק מוטב שתעקד אות אחת מן התורה ויתקדש שם שמים בפרהסיא [קודם ה' כדי שלא יתחלל שם שמים, ועכשיו זה כדי שיתקדש שם שמים], שהיו עובדים ושבים אומרים מה טיבן של אלו [מה קרה כאן] הללו בני מלכים הם ומה עשו? פשוט ידיהם בגרים גרורים [שהגבעונים הרי היו גרים] אמרו אין לך אומה שראוי לידבק בה כמו זו, ומה בני מלכים כך בני הדיוטות על אחת כמה וכמה, ומה גרים גרורים כך ישראל על אחת כמה וכמה, מיד נתוספו על ישראל מאה וחמשים אלף, שנאמר ויהי לשלמה שבעים אלף נושאי סבל ושמונים אלף חוצבי בהר.

העיקר מה רואים מזה, עד כדי כך גדול, קודם כל צריך לומר שזה ה' הוראת שעה בנבואה מן השמים כי אחרת אי אפשר להבין את זה, סוף כל סוף לא יכול כל אחד ללכת ולעקור אות אחת מהתורה, זה אי אפשר לבן אדם לבד, ועל כרחק זה ה' ע"י נבואה, אבל רואים עד כמה שהקב"ה רוצה שכדי שיתקדש שם שמים כדאי לעשות כל כך כאלה דברים, להרוג שבע מהמשפחה של שאול המלך, הם היו צדיקים גדולים, שום פשע לא היה להם, רק מה, היות שהגבעונים דרשו שלא יצא חלילה חילול השם, שלא שתקו על זה שעשו עול. ומצד שני זה ה' ג"כ קידוש שם שמים שכולם יגיבו בהתפעלות על זה שהענישו מישהו ע"ז שגם שנתמעט פרנסה של אחרים.

א"כ רואים עד כמה ששוקל הענין של קידוש שם שמים, ולהיפך החילול שם שמים. אנחנו יודעים כי לא רק עצם הסכנה מה שיש, הרי יש סכנה גדולה ח"ו שהשונאי דת יעשו כל מיני גזירות רעות רח"ל, אנחנו צריכים על זה מאד מאד לעשות קידוש שם שמים, מה שיותר כל אחד יעשה, לא רק שהוא יצביע, רק שישפיע על מי ששייך להשפיע ג"כ שיע"ז יתרבה שם שמים, כמו שהזכירו כבר הרבנים מה שיש בזה כבוד שמים גדול מאד. כל אחד מחוייב לעשות עד 'מסירות נפש', עד כדי כך ששם כתוב כאלה דברים מה שעשו בשביל זה. וזה מה שכל אחד מחוייב לעשות, והעיקר מעט מן האור ידחה הרבה מן החושך, אם בן אדם עושה את זה, לא סתם הוא עושה, אלא עושה כדי להרבות כבוד שמים, זה שוקל להקב"ה יותר מהכל. והקב"ה יעזור שבאמת כל אחד ואחד שיעשה את זה יכוון בשביל

להרבות כבוד שמים בעולם, הקב"ה יעזור שבזכות הזה כולנו נזכה שלא יה' ח"ו שום דע לכלל ישראל, ולא יוכלו ח"ו לעשות דע לתורה ולבני תורה, ובזכות זה הקב"ה יעזור שנזכה ג"כ במהרה בימינו לגאולת עולמים.

דברי רבנו בכנס בשיבת עטרת צבי אשדוד, אור ל"ט שבט תשס"ג:

כל אחד יודע שהיום כלל ישראל צריך רחמים גדולים, מכל הבחינות. קודם כל הרי ידוע שיש כל כך הרבה שונאי ישראל שעושים צרות גדולות, ויש ג"כ תאונות דרכים, וכל מיני מחלות יש היום רח"ל, ויש כ"כ הרבה אלמנות ויתומים, כ"כ הרבה רחמי שמים צריך, ועכשיו יש ג"כ מה שהשונאי דת מרימים ראש ורוצים ח"ו לעקור תורה, בני תורה זה תורה, כי אם אין בני תורה אין תורה, הם רוצים לעשות עקירת כל מה שקיבלנו מסיני, ורוצים לעשות חוקים מה שזה סתירה גמורה למה שקיבלנו מסיני. א"כ בודאי שבעת צרה כזאת כולנו צריכים להירתם לעשות מה שאפשר, אי אפשר לתבוע לעשות מה שלא יכולים, אבל מה שאפשר צריך לעשות את כל המאמצים.

אנחנו אומרים תמיד, ידוע שבחובת הלבבות כתוב שכן אדם שמדבר לשון הרע הוא מקבל את העבירות של האיש שהוא מדבר עליו, ולהיפך המצוות שלו עוברות לאיש ההוא, וזה בעצם קשה קצת להבין למה זה, אבל בכל זאת אם הוא אומר או שיש כזה מדרש שלא ידוע לנו או שקיבל מסוד ה' ליראיו, עכ"פ יש כזה דבר ואנחנו לא מבינים את זה. אבל מה שכן אנחנו מבינים, שאם בן אדם יבוא לעולם הבא ויראו לו עבירות שעשה אז הוא יתפלא. למשל אם יראו לו שהוא עשה עבירה של שמירת שבת, הוא לא שמר שבת, הוא יתפלא, מה אני לא שמרתי שבת? תמיד נוהרתי בשבת ולא עשיתי שום חילול שבת חלילה, יאמרו לו נכון, אבל היות שאתה גרמת בזה שלא רצית לעשות דברים שלא יה' חילול שבת, זה נזקף על חשבונך, אתה יכולת למנוע ולא מנעת, אז אתה אחראי על זה. וזה אנחנו רוצים לדעת שבזמן שממנים חברי כנסת, לדאבוננו הם עושים חוקים, ואליבא דאמת אין לנו חוקים רק חוקי התורה מחייב אותנו, האם יש לנו חוקים אחרים, אין לנו חוקים אחרים! אבל לדאבוננו יש כאלה אנשים שעושים כן חוקים, והם שולטים, וכמו שלהבדיל היינו בין הגויים, הגויים עושים ג"כ דברים נגד כלל ישראל, מה יכולים לעשות, צריך רחמי שמים. אבל בזמן שיש אפשרות עד כמה

שאפשר להציל, אם לא מצילים, אם יש אפשרות למנוע ולא מונעים, אז יש אחריות, וכל אחד צריך להרגיש אחריות, ולא יאמר מה אני, הקול שלי? בודאי הקול שלו חשוב, 'כל קול קובע', אבל לא זה העיקר, העיקר הוא שצריך שכלל ישראל יביעו, כל אחד יגיד 'אני רוצה שכלל ישראל יתנהגו עפ"י התורה וכל החוקים הם לא עפ"י התורה, ועל זה כמה שאפשר למנוע מלעשות חוקים נגד התורה, בן אדם מחוייב לעצור, ואם לא עצר הוא אחראי על זה, ויגידו לו – אתה אשם בזה שעשו את הדבר הזה. אתה אשם מה שה' חלילה וחס דברים שהם נגד התורה, כל הדברים שה' נגד התורה אם יכולת למנוע ולא מנעת, אתה אחראי על זה.

ומצינו באמת שכתוב בתנא דבי אליהו (פרק י"ב) וז"ל ושמא תאמר אותן שבעים אלף שנהרגו בגבעת בנימין מפני מה נהרגו, לפי שהיה להם לסנהדרין גדולה שהניח משה יהושע ופנחס בן אלעזר עמיהם, לילך ולקשור חבלים של ברזל במתניהם ולהגביה בגדיהם למעלה מארכובותיהן, ויחזרו בכל עיירות ישראל, יום אחד ללכיש, יום אחד לבית קל, יום אחד לחברון, יום אחד לירושלים, וכן בכל מקומות ישראל, וילמדו את ישראל דרך ארץ בשנה ובשנים ובשלש עד שיתיישבו ישראל בארצם, כדי שיתגדל ויתקדש שמו של הקב"ה בעולמות כולן שברא, מסוף העולם ועד סופו, והם לא עשו כן – אלא כשנכנסו לארצם כל אחד ואחד מהם נכנס לכרמו וליינו ולשדהו ואומרים שלום עליך נפשי כדי שלא להרבות עליהם את הטורה. עכ"פ רואים עד כדי כך, הסנהדרין שהשאירו משה יהושע ופנחס, במי מדברים? בסנהדרין, אתם יודעים מה זה סנהדרין? כדי להיות אחד מהסנהדרין צריך להיות כל כך גדול בתורה, מהגדולים של כלל ישראל, אז הסנהדרין גדולה שהניח משה יהושע ופנחס, כל אלה מה ה' מוטל עליהם, לא לומר אני אשב בבית שלי ואלמד תורה, אלא היו צריכים ללכת עם חבלים של ברזל במתניהם ולהגביה בגדיהם למעלה מארכובותיהן, וליילך בכל עיירות ישראל, יום אחד כאן יום אחד כאן, וככה ה' כמה שנים עד שיתיישבו ישראל בארצם כדי שיתגדל שמו של הקב"ה בעולמות כולם, והם לא עשו כן, ולכן יש עליהם תביעה.

א"כ אם כזו אחריות יש על אלה, כל אחד שיכול לעשות ולא עושה האחריות היא עליו, וממילא לא יתפלא אדם אם יראו לו דברים שהוא לא חשב עליהם בכלל, הוא עשה חילול שבת? הוא עשה עקירת הדת? כן, הוא עשה, כיון שה' יכול למנוע, וכל

אחד יכול למנוע! ובעיקר אם הוא לא עושה דברים להראות שהוא רוצה שכלל ישראל יתנהגו עפ"י התורה כפי מה שהקב"ה רוצה כמו שאנחנו קיבלנו מסיני, אם הוא לא עושה את זה, על זה הוא אחראי ויתבעו ממנו. א"כ אנחנו צריכים מאד מאד לדעת שזה לא פשוט. היום זה זמן שאם בן אדם יקדש שם שמים בזה שהוא אומר ומצביע בעד מפלגה שרוצה לעשות הכל בשביל היידישקייט, בשביל היהדות החרדית, בשביל תורה, בשביל יראת שמים, אז זה נקרא שהוא רוצה לכל הפחות לקדש שם שמים, והקידוש ה' הזה יגרום שהקב"ה יעשה שניצל מכל הצרות האלה, לא רק הקול מצד עצמו, הקול מצד עצמו ג"כ, אבל זה לא העיקר כ"כ, העיקר הוא שכלל ישראל יקדש שם שמים. אם יקדשו שם שמים לא יצא שום רע, כי אז הקב"ה יעזור. ממילא כל אחד מחויב לעשות כל מה שיכול! כדי שיתרבו אנשים שיצביעו על קידוש השם, שיצביעו שרוצים הנהגה של הקב"ה, לא הנהגה של חלילה וחס של אנשים שהם נגד הקב"ה, וזה מה שכל אחד יעשה ונקוה לה' שיהי טוב.

ובלי זה הרי אנחנו רואים שבארץ ישראל יש ח"ו מליון [לא יודע בדיוק את המספר], כ"כ הרבה ילדים שלומדים בבתי ספר חילוניים ששמה אין תורה, אין יראת שמים, הכל נגד תורה, עקירת הדת. וזה נורא ואיום מה שיש בכלל ישראל שיש כאלה שלא יודעים אפי' א-ב של יידישקייט, לא יודעים שום דבר. ועל כל זה אנחנו צריכים להיות אחראים, ויכול להיות שנוכל לשנות קצת, ואפי' אם לא נוכל לשנות הרבה אבל קצת נוכל, אז על זה אנחנו מחויבים כל אחד לעשות כל הדברים כדי למנוע שלא יצא כזה מצב כמו שיש עכשיו.

ונקוה שאם כל אחד ישתדל בזה בכל כחו, בודאי הקב"ה יעשה שיושיע לנו, ואיך יושיע? אנחנו לא צריכים לתת עצות האין, אבל הקב"ה יכול לעשות שהכל ילך על דרך הטוב, שיוכלו ללמוד תורה, שיתנו לקיים את המצוות, שיעזרו שיוכלו לקיים שבת, כל הדברים הטובים מה שהקב"ה רוצה, שהקב"ה יעזור לנו, וזה אנחנו מחויבים בכל הכוחות לעשות. והקב"ה באמת יעזור שכל אחד יעשה את זה, ועי"ז אנחנו נזכה באמת לגאולה האמתית בעז"ה, ואז נוכל כל אחד לקיים את המצוות כהלכתן, ואז כל אחד יהי מאושר כשיגיע הזמן הזה של הגאולה האמתית, כל אחד יזכה שהקב"ה יעזור בקרוב שנזכה כולנו במהרה בימינו אמן.

רציני להוסיף שבזמן האחרון, עד כאן בכל

הפעמים שהי בחירות הגר"ש אלישיב לא הי' חותם רק ע"י נאמן ביתו, ועכשיו הוא יצא מגדרו וחתם, כנראה שצורך השעה הוא כל כך גדול שראה לנכון. אני לא יודע את הטעם למה עד כאן לא חתם אבל מה שעכשיו יצא מגדרו וחתם, מפני שעכשיו זה סכנה גדולה. ה' יעזור שבאמת עי"ז ניצל, והקב"ה יעזור שיצא באמת תועלת גדולה לכלל ישראל שינצלו, ולא יהי חלילה וחס שום דבר נגד התורה.

דברי רבנו בכנס חזק לקראת הבחירות בישיבת מיר ירושלים, כ"ד שבט תשס"ג:

מצד אחד יש סכנה, אך מצד שני יש לו אפשרות לבן אדם לזכות. החפץ חיים הי' תמיד אומר [כך שמעתי] שצריך להחזיק עם החזק! ומיהו החזק? הרבנו של עולם! תמיד אם יש שתי צדדים ויש שאלה עם מי להחזיק, הרי צריך להחזיק עם החזק ומיהו החזק הרבנו של עולם. ואנשים חושבים להיפך, מי החזק, אנשי השלטון ודומיהם, אבל באמת האם השלטון הוא חזק? חזק הוא רק הרבנו של עולם! השלטון וכל הדברים האלה הם רק דברים חולפים, היום הוא כאן ומחר כבר אין זכר ממנו, א"כ מי החזק רק הרבנו של עולם. וממילא כשיש עכשיו שאלה, צריך מאד להתחזק-להחזיק עם הרבנו של עולם. יש כאלה שרוצים ח"ו לעשות נגד הדת, לעשות דברים נגד הרבנו של עולם, אבל הרבנו של עולם יותר חזק מהם, אע"פ שלדעתי נראה כאילו הם חזקים כאילו הם עושים, אבל הם כלום! היום הוא כאן ומחר הם כבר... אין זכר ממנו.

ואנחנו צריכים לדעת שיש אפשרות עכשיו להגיד שאנחנו רוצים שיהי שליטת התורה כמו שקיבלנו מהר סיני, אין חוקים! מה פתאום עושים חוקים, ואפי' אם עושים חוקים כמו התורה, מה צריך אותם? האם צריך לבד לחקוק חוקים?! אנחנו שקבלנו חוקים בתורה מהר סיני, קיבלנו מהרבנו של עולם את כל החוקים, תורה שבכתב תורה שבעל פה, הכל יש בתורה, ומי שעושה נגד זה אי אפשר. רק יש דברים שרבנן הוסיפו, וזה הרי שוב תורה מה שרבנן בכחם להוסיף, אבל חוץ מזה אין.

וזה מה שרצינו לומר, כי חוץ ממה שזה יגרום שעי"ז יהי לנו כח לעשות משהו נגד השלטון או נגד אלה שרוצים לעשות גזירות, אבל חוץ מזה, עצם הדבר שאנחנו מביעים שרוצים שיהי שלטון התורה זה זכות וקידוש השם, וזה גופא יגרום שלא יהי גזירות, שהזכות הזה יגרום שלא יהי גזירות, מלבד מה שזה

מאפשר שיהי כח נגדם. הקב"ה יתן בלב שלהם, כמו שאנחנו מזכירים בתפילות, ויתן בלב המלכות ויועציו ושריו עלינו לטובה, וזה אנחנו צריכים גם זה, שעל ידי שאנחנו מביעים שרוצים שישלוט התורה, הקב"ה יתן בלב המלכות ויועציו ושריו שלא תהייה גזירות, ושיוכלו לעשות שיתרבו תורה, שיתרבו חזקים, שיתרבו ישיבות, כל מה שאנחנו רוצים שיהי כבוד להקב"ה, שיתרבה כבוד התורה, שיתרבה כמו שאומרים 'ברוב עם הדרת מלך'. וכל מה שאנחנו מוסיפים שיהי הדרת מלך, שיתרבה כבוד שמים, כבוד הקב"ה, על זה אנחנו צריכים לחזק, ועל זה צריך לעשות כל מה שאפשר, כל אחד כפי מה שאפשר לעשות יעשה 'בכל כחו' כדי שיתרבה כבוד שמים.

ובודאי שהקב"ה יעזור, אם אנחנו נשתדל 'בכל כוחנו' להרבות כבוד שמים, אז הקב"ה יעזור שבאמת נצליח, ולא חשוב כמה... אף שבודאי זה ג"כ צריך, שיהיו כמה אנשים שיהיו נציגים, אבל חוץ ממה שצריך נציגים, צריך שעי"ז הקב"ה יתן בלב מלכות ויועציו ושריו שיתנו ללמוד תורה, שיתנו לקיים את המצוות, ולשמור שבת, כל הדברים שמקודש לנו, הקב"ה יעזור שיהיה. ונקוה שעי"ז שנעשה כל מה שבכוחנו לעשות, הקב"ה בודאי יעשה שנזכה שבעזר ה' לא יהי שום רע לכלל ישראל, ובזכות זה ג"כ נזכה לזמן שנזכה לגאולה עולמים במהרה בימינו אמן.

מספר נכדו הרה"ג ר' אשר שטינמן:

בתקופת הבחירות נסע רבנו במסירות נפש. יום אחד נסע לבית שמש, קרית ספר אלעד. יום אחד בבני ברק. יום אחד בירושלים. ויום אחד באשדוד.

סיפרתי לרבנו שיש בבית שמש יהודי קנאי שלא לוקח כסף אפי' מביטוח לאומי ולא מצביע בבחירות, אבל אמר שהוא רואה יהודי כמו רבנו, בשנים של רבנו, מכתת את רגליו בכל הארץ לעזור כבוד שמים, לכן הפעם הוא יצביע (שבט תשס"ג).

אנשים אמרו באותו תקופה לרבנו כמה פעמים עי"ז שהוא מכתת רגליו ממקום למקום, ואמר: האוטו מכתת ולא הוא.

נשאל רבנו: מה לומר לבחורים שעובדים לבחירות והם מסתמא עובדים בגלל שהם נהנים ג"כ, האם להגיד להם לכוון לשמוע דברי חכמים? וענה לו רבנו: כן. והוסיף שהכונה צריכה להיות שיתנהגו במדינה ע"פ התורה ולא ח"ו ההיפך (ולא צריך לחשוב דברים גדולים).

בטאון רמת אלחנן

בס"ד, אדר ה'תש"פ
גליון 337 - שנה 40

קול ברמה

לקבל במייל: 6776168@gmail.com

המרא דאתרא. הגאון רבי יצחק זילברשטיין - לקראת הבחירות

הקב"ה הבטיח שמי שישמור את התורה בתקופה שהיא תהא נרדפת - שכרו יהיה גדול מאוד!

התובנה שאפשר ללמוד לקראת הבחירות מתוך מהלוקת הפוסקים בענין העדיפות של פרסומי-ניסא על סעודת-פורים ■ ראיות מהפוסקים שהשי"ת יזכור את החסד שעשו עם התורה בשעה שהיתה בעליבותה

רמת אלחנן מקדמת
בברכה את הרופא החדש
ד"ר ציון שלוסברג
המחליף את הרופא
הוותיק ד"ר ברוך שלר

הגר"ח מובשוביץ זצ"ל
ידע את היקצות' בעל פה.
ראיתם פעם את היקצות'
של הבן ברמת אלחנן?

תהודה רבה לספרי 'לקט
הלכות' של הגר"ח ש סגל

מדוע עלה רבה
של הרצליה
זצ"ל בגיל 90
לישיבה-קטנה,
שהה בה כמה
דקות, ויצא?

ה'בעיה' של הגבאים

מדי תקופה שואלים גבאי קופת הצדקה מתן
בסתר של רמת אלחנן את רבותינו הגאונים,
האם הפעם ניתן יהיה לפרסם על מקרה קשה
במיוחד, שחשיפתו תגרור תרומות גדולות ■
והתשובה, תמיד: לא! ■ אבל, מה עושים אם
המצב קשה ממש?

כל הקהל געה בבכיה

על מה ביקש הגר"י זילברשטיין להעביר על
קברו של רבי חיים פלאג' בתורכיה?

הגר"י זילברשטיין: בבית
גייסי מן שר התורה
אפשר לראות רוח-
הקודש, כתוצאה
מהקדושה של הבית

מרח הגרא"מ שך זצ"ל
הורה להתיר לבעל להגיע
לרמת אלחנן עם כלבו...

ביקופת העיר' שאלו איך
אפשר להתפלל על שתי
תפילות הסותרות אחת
את השניה?

מאות הקלסרים עם
הספרים שהוכנו לדפוס
של הגאון רבי צבי כהן

חדש

ב-10 הפרקים של הספר החדש 'שבת בשמחה' של הגאון
רבי יצחק זילברשטיין, בעריכת מ. מ. צורן, אפשר
למצוא חומר רב ומגוון ביותר בכל ענייני השבת, ובכלל
זה פרק מיוחד המכיל את לייט המלאכות, כאשר בכל
מלאכה הובאה חידה/שאלה קצרה, מעניינת
ואקטואלית, שתשובתה בצדה, וממנה השתלשלנו אל
סיפורים הקשורים ישירות לאותה מלאכה

שבת בשמחה

מיצג נמצא את השבת
לחשבת מנוחה-הנפש ושמחה-אמת?

להתפלל לרפואת דוד בן חיה וגרשון בן חיה

הקב"ה הבטיח שמי שישמור את התורה בתקופה שהיא תהא נרדפת - שכרו יהיה גדול מאוד!

לקראת הבחירות המתרגשות עלינו בשבוע הבא, מביא הגר"י זילברשטיין את מחלוקת הפוסקים בדבר העדיפות הניתנת לפרסומי-ניסא על פני סעודת-פורים, למרות שחיוב הסעודה נכתב בפירוש ■ כל זאת ללמדנו על החיוב הגדול המוטל עלינו לגרום לפרסומי-ניסא, ולקידוש השם ■ נדמה שלא צריך להסביר מדוע הבחירות הקרובות עשויות/עלולות להביא לקידוש השם, או חלילה ההיפך ■ המרא דאתרא מביא ראיות מפוסקים על המסר החשוב לפיו יבואו ימים שהתורה תהיה נרדפת, ורק מתי-מספר ימשיכו לחפש את קירבתה, ושכרם של אלה יהיה גדול עד מאוד ■ הם יהיו מאוכלי שלחנו של המלך, הלא הוא מלך מלכי המלכים, שיזכור להם את החסד שעשו עם התורה בשעה שהיתה בעליבותה

בכתוב. כי כל מגמתנו בזה העולם צריכה להיות לקדש את שמו הגדול של בוראנו יתברך ויתעלה!

כל קול למפלגות החרדיות - הוא קול של קידוש השם

נדמה שלא צריך להסביר מדוע הבחירות הקרובות עשויות/עלולות להביא לקידוש השם, או חלילה ההיפך מזה. כל ילד קטן ברחוב יודע את זה. ולכן, עלינו לעשות את כל מה שביכולתנו על-מנת לגרום לקידוש השם, ולא רק שאנחנו-עצמנו נלך לקיים מצוות חכמים, ולהצביע למפלגות החרדיות, אלא נפעיל את כל כוח-השפעתנו כדי להביא עוד קול ועוד קול. כי כל קול כזה, הוא קול של קידוש השם.

יש לזכור את הביטוי הנורא שיצא מפיו של גדול-הגדולים בדור שעבר, מרן רבי אהרן קוטלר זצ"ל, שאמר ש"יום הבחירות הוא ראש השנה לתורה!!! ואם הוא אמר זאת לפני שנות-דור, כמה נכונים הדברים בתקופתנו, כאשר הכל יודעים שאם גוש-שונאי-ה' יצליח בבחירות, וירכיבו את הממשלה, הרי שהתורה ולומדיה עלולים לרדת לשפל-המדגה, ירחם אלוקים וישמור.

מסר לכל העם היהודי

ויש לזכור דבר נוסף. אנחנו מצויים בתקופה של חבלי-משיח, והדרך היעילה ביותר להינצל ממידת הדין, היא, להקריב את עצמנו למען הקב"ה, ולהיות שייכים אליו, וגם כאשר מתרגשים על האדם בסיונות וקשיים - להמשיך ול'שמור אמונים' לתורתו ולמצוותיו.

כאשר דוד המלך נוטה למות הוא קורא לשלמה בנו ומצוה עליו את אשר יעשה. (וכך מסופר בבבלי) מלכים א', פרק ב': "ויקרב ימי דוד למות ויצו את שלמה בנו לאמר, אנכי הולך בדרך כל הארץ וחזקת והיית לאיש, ושמרת את משמרת ה' אלקיך ללכת בדרכיו, לשמר חוקותיו", וכו'. עד כאן לכאורה הכל מובן. אבל אחר כך מצוה עליו דוד דבר נוסף. "ולבני ברזלי הגלעדי תעשה חסד, והיו

בעוד ימים ספורים תתקיימה הבחירות בארץ ישראל, ואחרי כל הדיבורים ואחרי כל דברי החיזוק שהושמעו על ידי מרנן גדולי הדור שליט"א בדבר החובה הגדולה המוטלת על כל איש ישראל להצביע למפלגות החרדיות - צריך לזכור דבר אחד, שהוא-הוא לב-הענין, ורק בו יש להשקיע את מירב תשומת-הלב: על כפות המאזניים מונחת עתה השאלה הרת-הגורל, האם בחירות אלו יגרמו ל"כבוד ה'", או ההיפך מזה רח"ל.

רק בנושא זה צריך להשקיע את כל הראש, ואת כל המשאבים. בתקופה שבה כל הצדדים ליישראל נעשה ראש, ואחיו שמעבר לגדר מנסים להתחרות ביניהם מי יחלל יותר את השבת ומי ימאס יותר את כבוד התורה ולומדיה - המשימה היחידה הניצבת בפנינו היא לגרום לקידוש השם, ובוודאי שכל שירבו הקולות שהצביעו למפלגות החרדיות, כן ירבה ויתרבה כבוד השם, ופרסום הנס יהיה גדול יותר.

אנחנו מתקרבים לימי הפורים, והנה יש מחלוקת הפוסקים בענין אם יש לאדם אפשרות לעשות את אחד משני הדברים, קריאת המגילה או סעודת פורים, מה יעדיף? יש הסוברים שכיון שהסעודה נכתבה במפורש במגילת אסתר, ככתוב 'לעשות אותם ימי משתה ושמחה', ואילו החיוב בקריאת המגילה לא הוזכר אלא ברמז, יש להעדיף אפוא את הסעודה על פני המגילה.

אבל יש פוסקים הסוברים, שכיון שעיקר הפרסומי-ניסא של הפורים הוא בקריאת המגילה, שם מבוארים כל הנסים שאירעו לאבותינו בימים ההם, אזי גם אם חיוב-הקריאה אינו מפורש כמו חיוב-הסעודה, אלא רק ברמז בפסוק 'נזכרים ונעשים', יש להעדיף את הקריאה, כי היא-היא עיקרו של יום, היא-היא הפרסומי-ניסא הגדול.

נמצאנו למדים על החיוב הגדול המוטל עלינו לגרום לפרסומי-ניסא, ולקידוש השם, עד כדי כך שצריך להעדיף את קריאת המגילה, למרות שאיננה מפורשת

באוכלי שלחנך". מה הוא סיפורו של ברזילי הגלעדי, ומדוע ציוה דוד המלך על שלמה שיעשה איתם חסד כה עצום, עד שיהיו באוכלי שלחנו בבית המלך?

התשובה לכך מובאת על ידי דוד בעצמו בסופו של הפסוק הנ"ל. "כי כן קרבו אלי בברחי מפני אבשלום

אחיק". דהיינו, כאשר דוד המלך ברה מפני אבשלום בנו, לא רצה איש להסתירו בביתו. אבשלום שהיה צעיר, כבש אחריו לב העם, והכל נהו אחריו, וכשידעו שאבשלום רודף את דוד, פחדו להסתיר את הנרדף.

רק ברזילי הגלעדי, שהיה לכאורה איש פשוט, הסכים להציל את דוד ולהכניסו לביתו, וכאשר נוטה דוד המלך למות, הוא מצווה את שלמה בנו לא לשכוח את החסד הכביר שעשה איתו ברזילי, ולקחת את בניו שיהיו מאוכלי שלחנו הקבועים.

בכך ביקש דוד להעביר מסר חשוב מאוד לכל יהודי, ולכל אורך הגלויות והתקופות השונות של העם. יבואו ימים, ביקש דוד לרמוז לנו, שהתורה תהיה נרדפת, ורבים מבני העם היהודי לא ירצו להכניסה לביתם. רק מתי-מספר ימשיכו לחפש את קירבתה, ולעסוק בה במסירות, לעמול על כל מילה ומילה שלה, ועל כל תג ותג שלה. ושכרם של אלה יהיה גדול עד מאוד, והם יהיו מאוכלי שלחנו של המלך, הלא הוא מלך מלכי המלכים, שיזכור להם את החסד שעשו עם התורה - ועם עצמם - והכניסוה לביתם.

עומדים על משמרתם

וכך פירש מו"ח מרן הגרי"ש אלישיב את הפסוק (יחזקאל, פרק מ"ד פסוק ט"ו) המובא בהפסרת פרשת 'אמור'. "והכהנים הלויים בני צדוק אשר שמרו את משמרת מקדשי, בתעות בני ישראל מעלי, המה יקרבו אלי לשרתני, ועמדו לפני להקריב לי חלב ודם, וכו'. המה יבאו אל מקדשי, והמה יקרבו אל שלחני לשרתני, ושמרו את משמרתי".

בימי קדם, אמר מרן זצ"ל, בתקופה שבה כל מאוויו של יהודי היו 'מתי אבוא ואראה פני אלוקים', ותפילתו היתה 'שבתי בבית ה' כל ימי חילי, בתקופה שכו - להיות מ'הכהנים הלויים אשר שמרו את משמרת מקדשי, אינה מן העבודות הקשות שבמקדש.

אדרבה, היו נזקקים לפיס בעבודות המקדש, כדי להכריע בין הכהנים שביקשו לעבוד, ו'מעשה בשני כהנים שהיו שניהן שוין ורצין ועולין בכבש, קדם אחד מהן לתוך ארבע אמותיו של חבירו, נטל סכין ותקע לו בליבו' (יומא, דף כ"ג עמוד א'). אבל בתקופה של 'בתעות בני ישראל מעלי', ובימים שבהם נשמעו טענות כמו 'מה בצע כי שמרנו משמרתם', ובכל זאת היו כהנים שהמשיכו לשמור

כשיבוא משיח, ועם ישראל ינחל כבוד רב, יהיו גויים רבים שירצו להצטרף לעם ישראל. אבל הקב"ה מבטיח לנו, 'ושכנתי בתוכך! רק בתוכך! מדוע? - כי כשהשכינה היתה בעליבותה, וכל יושבי תבל לעגו לי, הרי שאתם, מקיימי המצוות, שמרתם לי אמונים, ולא עזבתם אותי. ולכן, לא אשכון בתוך אלה שיתלוו אליי, אלא רק בתוכם

את משמרת המקדש במסירות, להם מגיע שכר מיוחד - 'המה יקרבו והמה יבואו אל מקדשי', וכו'. וזה הוא גם המסר המיוחד שכל כך מתאים לתקופתנו, הבחירות המתרגשים עלינו. שומרי משמרת הקודש שנשארו עומדים

על משמרתם, וגם כאשר יש כל כך הרבה תועים ומתעבים, המנסים למשוך אותם מבית המדרש, הם ממשיכים ללמוד תורה בעמל וביגיעה, בקדושה ובטהרה, ומוסרים את נפשם כדי להמשיך ולהיות מבאי בית ה', עם כל קשיי הפרנסה הניצבים בדרכם, מבטיח להם הכתוב 'כי המה יבואו אל מקדשי, ואלה יקרבו אלי לשרתני'.

צריכים רק להתאזר בסבלנות, ולא ליפול באמצע, ולהמתין לרגע ההוא שיבוא. זכור-זכור: מי שימלא את חובתו בעת הזו, ויצייט לדעת גדולי הדור שליט"א, ויעשה ככל אשר הם מצווים עלינו, השם יתברך ישלם לו כגודל-מפעלו, וישיב לו כפפלי-כפליים.

מי ששמר אמונים - יתעטר בכתר-מלכות

עוד מעט-קט נזכה לראות את משיח-צדקנו בא בשערינו, ואז-אז יתברר לעיני כל העולם כולו, שמי שמסר נפשו על שמירת המצוות, ושמירת הברית עם השי"ת, וצייט לדעתם, דעת-תורה, של גדולי הדור, יזכה ללחוץ את ידיו של משיח. וככל שמסר את נפשו יותר, כך יגדל כבודו ותקרה גאותו בעת ההיא.

נצטט גם את הפסוק בספר זכריה (ב' י"ז): 'רני ושמחי בת ציון כי הגני בא ושכנתי בתוךך נאם ה'.' ובפסוק הבא נאמר: 'ונלוו גוים רבים אל ה' ביום ההוא, והיו לי לעם, ושכנתי בתוךך', וכו'. והפירוש הוא, שכאשר יבוא מלך המשיח, ומלכות ה' תיכון בעולם, ויראו כל עמי הארץ את שם ה' נקרא עלינו, יבואו 'גויים רבים' וירצו להתלול ולתקרב אל השי"ת, בראותם את הכבוד והיקר שינחלו היהודים. אבל הקב"ה מבטיח לנו, 'ושכנתי בתוךך! רק בתוךך! מדוע? - כי כשהשכינה היתה בעליבותה, וכל יושבי תבל לעגו לי, הרי שאתם, מקיימי המצוות, שמרתם לי אמונים, ולא עזבתם אותי. ולכן, לא אשכון בתוך כל אלה שיתלוו אליי, אלא רק בתוכם.

כן, כן; עד כמה שניסינו לשמור יותר ויותר אמונים להשי"ת, ולהיות לו עבדים נאמנים, ולא התפתנו אחר משאות-שווא ומדוחים, כך באותה מידה ישכון השי"ת בתוכנו. ומי ששמר יותר אמונים, והכל ניסו לחזק עליו ולגחך ממנו, הרי שבבוא המשיח הוא יקבל את מלוא הכבוד המגיע לו, ויתעטר בכתר-מלכות, וישובץ בין רואי-המלך הקרובים. ביום ההוא, בו יהיה ה' אחד וישמו אחד, גיווכה כולנו בשכר הגדול שישלם השי"ת לכל מי שהלך בדרכיו, ולא התפתה אחר משאות-שווא ומדוחים.

הרב זצ"ל

● מן הצד האזינה לדברים אשה בלבוש צנוע, והיא ניגשה לאחת מבנותיו של הרב זצ"ל, ואמרה: 'אני עבדתי באחת החנויות במרכז העיר, ולא שמרתי מצוות, ובדאי שלא הלכתי בצניעות. אבל, במשך שנים נפגשתי עם הרב, כשהיה הולך לכולל שלו, ותמיד תמיד הוא בירך אותי ב'בוקר טוב', במאור-פנים שכזה, עד שהחלטתי לכסות את ראשי, והתקרבתי יותר ויותר לשמירת מצוות. רציתי להיות שייכת לאן שהרב שייך! -- !

● זו היתה הרגשתם של כל תושבי הרצליה, שכולם היו אהובים אצלו, וכל אחד היה קרוב אליו, וללבו. בבית הכנסת הגדול, בשיעור הדף היומי אחה"צ, במועצה הדתית, בחברה-קדישא, עם ראשי העם ועם בעלי השררה, עם אברכים בני תורה ועם בעלי תשובה, לכולם היתה כתובה אחת: הרב.

● החוברת בת 230 העמודים מנסה לגנוע בשולי אדרתו של הרב זצ"ל, והיא מכילה עובדות והנהגות רבות, מהן אפשר ללמוד דרכי מוסר. בני המשפחה מציינים בפרק הראשון כמה וכמה דברים שהרב עשה כל ימיו, ובסגנון המובא בגמרא ששאלו את אלה שהאריכו ימים, בזכות מה זכו לכך, והשיבו 'מימי עשיתי כך וכך', גם אצל הגרי"י יעקובוביץ היו דברים כאלה, והם מוונים אותם.

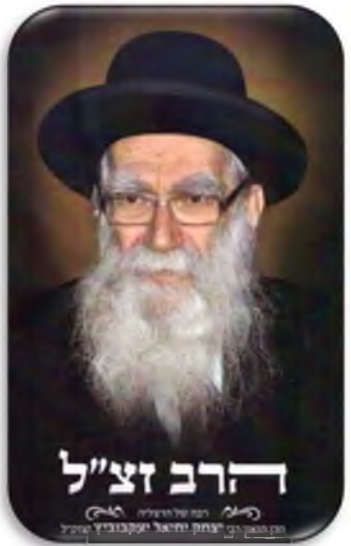
● מימיו לא איחר לתפילה במנין הקבוע שלו בבית הכנסת הגדול בשעה 7 בבוקר. גם כאשר היה נתון בחולי, או בכאבים, בקור ובחום, בברכיים כושלות או לאחר לילות חסרי-שינה - תמיד הגיע למנין בשעה 7. מימיו לא ישב בפסוקי-דמרה, והתבטא: איך אפשר לשבת כשאומרים את שבחיו של המלך. מימיו היה קורא במתנות קריאת שמע על המיטה מתוך סידור, ולפני כן קבע לעצמו ללמוד מדי לילה בספר 'חפץ חיים'. מימיו לא ביטל מנהג או הנהגה טובה מחמת חולי או כל תירוץ אחר. מימיו לא הוציא מפיו את המלים 'אין לי כוח'. המשפט הזה לא היה בלקסיקון שלו. מימיו קיים את הצו 'לא תגורו מפני איש'. מימיו לא החניף לאיש.

לראשו 'כיפה אורחת', ועיניו דומעות, ישב בפתח בית הכנסת הגדול והמתין למיטה. לשאלתו של האברך האם הכיר את הרב, פרץ האיש בבכי נסער, ואמר: 'הרב היה אבא של כולנו, הוא היה חלק מהחיים שלנו, אינני יודע מה נעשה בלעדי. הרצליה בלי הרב, כבר לא תהיה אותה הרצליה'. כך דיבר יהודי שאינו שומר מצוות.

בתמונות מלמעלה למטה: הכתרתו בחופה, יושב שלישי משמאל: כתב ההכתרה: בחתנותו, עם חבריו מיישיבת פוניבז'

● לקראת יום השנה הראשון לפטירת רבה של הרצליה, הגאון רבי יצחק יחיאל יעקובוביץ זצ"ל, הופיעה חוברת מרשימה במיוחד המתארת את קורות-חיו של הרב שהוכתר להמרא

שער החוברת המרשימה

אתרא ביום חופתו, ושימש ברבנות כ-70 שנה רצופות, והאיר את נתיבותיה של הרצליה תוך שמירה קפדנית על כל תג ותג של תורתנו הקדושה. הזרעים שנזרעו בעיר במשך 7 עשורי כהונתו, העמיקו שורשים, העלו גזעים, הצצו ניצנים והפריחו פרחים, הם לגיונות-לגיונות התלמידים, בני ובנות ישראל, שהקימו בזכותו משפחות לתפארת.

● כבר בהקדמה מספרים העורכים שאברך ממרכז הארץ שהגיע להלוויית הרב זצ"ל, סיפר שנתקל במחזה לא-מצוי. יהודי מבוגר, ששערותיו הלבניו,

הרב מרדכי שטרן זצ"ל

בהיכלי הישיבות הקדושות. נזכר כאן שהבן המתגורר ברמת אלחנן, יבדל לחיים הרה"ג רבי ישראל, שזכה לקיים מצוות כיבוד-אב בדרגה הגבוהה ביותר, אומר במקום אביו את השיעור בדף היומי בבית הכנסת הגדול בהרצליה. גם כעבור שנה מאז פטירת אביו, ממשיכים להגיע לשיעור זה עשרות יהודים המסרבים להפסיד את שיעורו של הבן

הרב מרדכי שטרן זצ"ל בבית הכנסת המרכזי ברמת אלחנן, לצד בנו רבי שלמה שליט"א, ומחותנו יבדל לחיים הרב יצחק הירש

שליט"א (המכהן גם בתפקיד מנהל ישיבת 'נחלת הלויים'), שאכן אומר את השיעור בטוב טעם ודעת.

● המונים הגיעו לנחם את מכובדו הדגול, איש התורה והחסד, הרה"ג רבי שלמה שטרן, עם פטירת אביו הרב מרדכי זצ"ל, אחד מאישיות המיוחדים של העיר בני ברק, שהיה בן 94 במותו. תושבי רמת אלחנן שזכו להתפלל שבתות רבות במחיצתו של הנפטר הדגול, הבחינו על-אתר שמדובר באישיות שמידותיה הסגוליות חסרות

החינוך. בחורים באחת הישיבות לצעירים בבני ברק הבחינו בזמנותו מעוררת-הכבוד של הגר"י יעקובוביץ שנכנס יום אחד להיכל ישיבתם, התיישב על אחד הספסלים האחוריים, והתבונן בנעשה סביבו. הוא לא פתח ספר, אלא רק הסתכל על הלומדים, ובחן את המצב בעיניו. יצוין שהיכל הישיבה ההיא ממוקם בקומה חמישית, ובבנין אין מעלית. איש לא ידע על מה ולמה הטריח הרב את עצמו לעלות עד לקומה ה-5, ולצאת לאחר כ-20 דקות.

● בימי הישיבה התברר הענין, מפיו של אחד הר"מים בישיבה שהגיע לנחם את האבלים וסיפר כדלהלן. המדובר היה באחד התלמידים שלמד בכיתה ח' בבית הספר החינוך העצמאי בהרצליה, שעדיין לא סודרה לו ישיבה. לאחר פעילות מסורה של המרא דאתרא, הוצע לו ללמוד בישיבה שלנו בבני ברק. אלא שאביו של התלמיד הגיע אל הרב ושאל אותו איך אפשר לשלוח את הילד לישיבה לא-מוכרת. הרב לא נבהל, והשיב לאבא המודאג: 'אני אלך לישיבה, ואעמוד על טיבה, ואודיע לך האם היא מתאימה לבנך, אם לא'.

● אמר ועשה. לקח הגר"י זצ"ל את כל 90 שנותיו, ועלה לקומה החמישית בה נמצאת הישיבה, שהה בהיכלה כ-20 דקות, וחזר אל האב ואמר לו שהישיבה מתאימה לבן שלו! שוו בנפשכם באיזו מסירות

מדובר; וכי הרב הישיש לא יכול היה לשלוח שליח מטעמו שיבדוק את הדברים? וכי הוא-עצמו צריך לעשות זאת? - התשובה היא: כן!!! בתנאי שהוא רב מסור לצאן-מרעיתו כמו רבה של הרצליה - - -

● הגר"י זצ"ל הותיר אחריו דור ישרים, וגם בעיר כמו הרצליה זכה לגדל את כל ילדיו לבני תורה מובהקים, המרביצים כיום תורה

הגר"י יעקובוביץ זצ"ל ביום החתונה, שבו הוכתר לרב ומרא דאתרא

מימיו לא קרה ששמע על יהודי מבני קהילתו שנפל למשכב, ולא סר לבקרו בבית, או בבית החולים. התמסר למצוה זו באופן בלתי-מצוי.

● כאמור, הגר"י יעקובוביץ זצ"ל התמנה לרבה של הרצליה ביום חופתו, כממלא מקום חותנו הגאון רבי בנימין מובשוביץ זצ"ל. והנה, שבועיים לאחר החתונה, הגיע זוג להירשם לנישואין, והיה קיים חשש באשר לכשרותם להינשא. ללא משוא פנים סירב הרב לסדר להם קידושין, ולא אבה להתפשר.

● מספר שבועות לאחר מכן הגיע זוג שביקש להינשא במקום לא-מכובד, שהיו בו גם בעיות צניעות חמורות, והרב אמר להם שאם לא יחליפו את המקום, לא יגיע לסדר קידושין. בני הזוג איימו שיפנו לשלטונות כדי שיפטרורו... הרב, כמובן, לא התרגש, והשיב - 'אינני זו כמלוא-הנימה מדרשית להעמיד את הדת על תילה'!

● ואולי עוד סיפור המובא בקונטרס המפואר שיצא לאור. רבה של הרצליה השקיע רבות בחינוך הדור הצעיר בעירו, ולא צריך להיות תושב-הרצליה כדי לדעת שהאוכלוסייה בעיר זו לא היתה דומה מעולם לזו של בני ברק. הוא השקיע בכל צעיר וצעיר, בכל משפחה ומשפחה, ושום דבר לא עצר בעדו כדי להכניס עוד נער לישיבה ועוד בת ליבית יעקב. הסיפור דלהלן ילמדנו לאיזו דרגה מבהילה הגיעה מסירותו לענייני

הרה"ג רבי ישראל יעקובוביץ בשיעור לבני הרצליה

הגאון רבי חיים מובשוביץ זצ"ל

עם פטירת אביו הגאון רבי חיים מובשוביץ זצ"ל, מרבני העיר הרצליה, ומראשי ישיבת השרון, שנפטר בגיל 94. ניכר היה על הבאים שהם מתרפקים על הזכרונות מימי נעוריהם בעת ששמעו את שיעוריו של הגר"ח בישיבת השרון, והקשר העז שהיה להם איתו סייע להם גם אחר כך, בכל מהלכי-חיהם.

● ת"ח אחד בשם הרב א. ז'ק, הביא איתו בבואו לחסם ספר 'מעדני יו"ט', ופתח בפני האבלים את מה שכתב הוא- עצמו על הכריכה ביום הראשון לאחר נישואיו. הדברים מרתקים לכשעצמם, ונצטטם מילה במילה. תחת הכותרת 'העונג יו"ט של הרב חיים', כותב הרב ז'ק: 'הספר הראשון שקניתי לאחר נישואי היה עונג יו"ט'. ומדוע? - כי יש לי פינה חמה לספר הנפלא הזה, זכרונות של ימי נעורי... זכיתי להיות תלמידו של הרב חיים בישיבת השרון. הרב'ה שלנו היה דוגמא חיה של אדם שאין לו בעולמו רק תורה, תורה, תורה.

● 'בשלהי שנת תשכ"ב, מספר ימים לפני החופש, היתה כבר אווירה של חופש, ותוכניות כיצד לנצל את החופש. הרב חיים נכנס לומר את השיעור, וקלט את האווירה, ואז אמר משפט אחד, ממש פצצה: גם אני מחכה לחופש... מה?... היתכן?... גם לו לו מושגים של חופש?... - התפלאו התלמידים. ואז הוא תיאר לנו את החופש שלו; מתפלל מוקדם, חוזר הביתה, ולוקח את העונג יו"ט' ולומד בו שעות רבות. זה העונג והחופש של הרב חיים.

כיום בעולמו. ר' מרדכי, מלבד הליכותיו הנעימות, והאצילות הטבעית שהיתה נסוכה על פניו, שימש גם בתפקידים רבים, שהעמידו את עירנו על אופייה התורני, וחלק מהתפקידים שמילא אינם זכורים כבר לתושבי העיר.

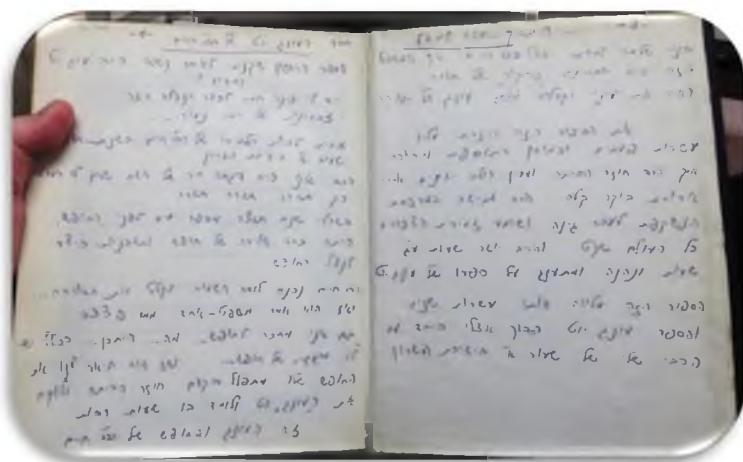
● הנפטר היה אחד מראשי המתנדבים של 'משמר השבת' בני ברק, שתפקידו היה לשמור שלא תיכנסנה מכוניות מחוץ לעיר, והבנים שליט"א סיפרו שמיד לאחר סעודת השבת לבש אביהם זצ"ל את מדי- המתנדב ויצא למלא את תפקידו. ר' מרדכי היה ממייסדי בית הכנסת המפורסם 'דברי שיר', והקים גם את קופת הגמ"ח שליד בית כנסת זה, ובמשך שנים רבות כיהן כמנהלה של הקופה. זאת בנוסף לתפקידו כמוזכר בית הדין של מרן הגאון רבי נסים קרליץ זצ"ל.

● לצד תפקידיו הציבוריים לא הזניח את חינוך הילדים, והקפיד לגדלם במורשת בית אבותיו. צאו וקראו את מי הותיר אחריו בפטירתו! די להתבונן בדמותו של הבן, רבי שלמה שליט"א, מוותיקי התושבים בשכונתנו, שנדמה שרק מתי-מספר יודעים את גודל- התפקידים שהוא נושא על עצמו. כל תארי-השבח שנכתבו עליו במודעות- האבל מטעם המוסדות שבהם הוא מכהן, היו כאין-וכאפס לעומת מה שלא נכתב שם... מלבד היותו מרביץ תורה לעדרי הצאן, נמנה רבי שלמה על אחד מראשי עולם החסד החרדי, בכל התחומים האפשריים. מי שידע כמה שעות מזמנו מקדיש הרב שטרן שליט"א לבעיות הנשירה של הצעירים החרדיים, וכמה זמן הוא משקיע בענייניהם של יתומים ואלמנות, יודע גם שאת החינוך לעיסוקיו בנושאים אלה קיבל רבי שלמה מאביו הדגול זצ"ל, שהיה אף הוא איש חסד משכמו-ומעלה. נשלח מכאן ברכת תנחומים לרבי שלמה ולכל משפחתו, שיוכו לשמחות ולרוות רוב נחת יהודי מכל צאצאיהם. המקום ינחמכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים!

● רבים הגיעו לחסם את ידידנו ומכובדנו הרה"ג רבי בנימין מובשוביץ

● 'שנה שלימה למדתי אצל הרב חיים, אך המשפט הזה היה בבחינת זרקור של תורה. האיר את עיניי, וקיבלתי מושג עונג של תורה. חזרתי על הסיפור הזה עשרות פעמים, ותיאירתי איך הרב חוזר הביתה, ועדיין כולם יושנים, ואז אחרי ארוחת בוקר קלה מתיישב הרב במרפסת הנשקפת לעבר גינה, ושומע ציוץ הציפורים, כל העולם שקט, והרב יושב שעות על גבי שעות ונהנה ומתענג על ספרו של העונג יו"ט. הסיפור הזה מלווה אותי עשרות שנים, והספר עונג יו"ט כרוך אצלי ביחד עם הרב'ה של שיעור א' בישיבת השרון.'

● למדנו מכאן על מידת ההשפעה שיכולה להיות מהרב על התלמידים. כל אחד מהמנחמים הרבים תיאר את הנוסטלגיה הכבירה שהותירו אחריהן

הכיתוב על הספר עונג-יו"ט שהוקרא בימי השבעה

מובשוביץ בשיחת אקראי באוטובוס, או בפנית רחוב, והשפיע עליהם לבוא וללמוד תורה.

● לתושבי רמת אלחנן דמותו של הגר"ח היתה מוכרת כאשר במשך שנים הגיע לעשות את שבתותיו אצל בנו, מכובדנו רבי בנימין שליט"א, והיו השניים יושבים ולומדים ושקועים בתורה במשך שעות בבית הכנסת המרכזי. רבי בנימין עצמו הוא ברא כרעא דאבוה, ארי שבחבורה, ומהווה אות ומופת להתמדה בלימוד התורה מתוך שמחה ואושר פנימיים, וכל זה מעמיד אותו בדרגה של אחד מעמודי התווך בכולל ערב 'קצות החושן' בראשו עומד הגר"י זילברשטיין.

● לא רבים יודעים שרבי בנימין שליט"א עובר מזה שנים את מבחני מפעל הש"ס על שולחן ערוך, והוא שולט בחומר בבקיות מדהימה. הגיע לזינו במקרה 'קצות החושן' שלו, והצגנו בו, והופתענו לראות את מאות ההערות וההארות שלו שנרשמו על הדף. בשם כל התושבים נחם אותו בנחמת ציון וירושלים, ולא תוסיפו לדאבה עוד.

● דמות ייחודית נוספת שהלכה החודש לעולמה הוא הגאון רבי צבי כהן זצ"ל, מחברם של יותר מ-50 ספרים הלכתיים שהאזירו את עולם ההלכה, וקבעו את ההלכות הללו בכרם בית ישראל בכל אתר ואתר. מי שעמד בקשר עם הנפטר הדגול, יודע שעם היותו מתמיד עצום, וממש לא מש פומיה מגרסיה, והגם שעמל ויגע על ספריו באופן בל-יתואר, מעלתו הבולטת היתה הנעימות המיוחדת שהשרה על כל סביבותיו, ומיותר יהיה לציין שתכונה זו היא אחת התכונות החסרות ביותר בתקופתנו הסוערת.

● במשך כל ימיו אחז הגר"צ כהן בעט-סופרים, ומשך בכתיבת ההלכות, וכל פעם מחדש התפעלו להיווכח שברגע שמת-דהו ניגש אליו להציג שאלה מסוימת, גם אם היה זה ממש באמצע מהלך הכתיבה, הניח הגר"צ את עטו בצד, והאזין בשתי אוזניו לדברי השואל. הדבר חזר ונשנה עשרות רבות פעמים מדי יום, ואי אפשר היה לתפוס אותו במצב שלא יקטה אוזן

להמתין זמן רב עד שקו הטלפון יתפנה.

● הגר"ח היה מתלמידי פוניבז' הראשונים, שם נודע כשולט בידעיות עצומות בשיעורי ראשי הישיבה בנשים-נזיקין, ובספר קצות החושן. גם לאחר שנסגרה

ישיבת השרון, בשנת תשמ"א, כיתת רגליו כל יום באוטובוס לבני ברק והרביץ תורה בישיבת 'משכן שמעון' ו'אהל משה'. לאחר מכן קבע את לימודיו בזכרון יעקב, שם למד ולימד בישובי הסביבה, עתלית ובנימינה.

● בהמשך למד בכולל האברכים בזכרון יעקב וגדולי הת"ח באו לשמוע מדבריו על כל סוגיה בנשים-נזיקין כשהוא מפגין שליטה מדהימה בשיעורי מרן הגר"ש וויזובסקי זצוק"ל, אותם זכר גם בגיל זקנה ושיבה, כאילו שמע אותם בבוקרו של יום. לעת זקנותו עבר לגור בבני ברק בשיכון ה', ועד מהרה נתבקש ע"י ראשי ישיבת 'נתיבות עולם', שהיו תלמידיו בישיבת השרון, לפאר את היכל הישיבה בתפילותיו, וכן בלימודיו בחברותא עם תלמידי הישיבה הצעירים כשהוא מלמד דעת, חכמה ומוסר. יצוין שבהיותו רב במשך כ-60 שנה בשכונת 'נווה עמל' בהרצליה, השיב רבים מעוון, ואברכים שהגיעו לנחם תיארו בבכי איך תפס אותם הגר"ח

האחים לבית מובשוביץ, רבי בנימין ורבי אריה שליט"א

שנות הלימוד בישיבת השרון אצל הגר"ח מובשוביץ זצ"ל. אלא שהנפטר הדגול לא קירב רק את התלמידים; בחוכמתו ובפקחותו הגדולים ידע גם איך לקרב אליו את ה...נכדים שלו. הבנים, רבי בנימין ורבי אריה, מספרים שגם בהגיעו לגיל מבוגר מאוד, רצה אביהם לשמור על קשר עם כל הנכדים. נו, איך עושים זאת? תשמעו פטנט.

● הוא הודיע לכל הנכדים שכל מי שיתקשר אליו וידבר בדברי תורה, הוא ירשום את זמן השיחה בפנקס מיוחד, ועל כל דקה ודקה ישלם סך כסף מסוים, ומדי תקופה יעשה את החשבון, וייתן לכל הנכדים את המגיע להם... הטלפון של הסבא היה תפוס אפוא במשך מרבית השעות שבהן שהה בבית. כל נכד ניצל את ההזדמנות כדי לשוחח איתו בדברי תורה, ו...לקבל כסף. הסבא עמד כמובן בהבטחתו, ושלם לכל נכד את המגיע לו... מרוב הביקוש לשוחח עם רבי חיים, היו נכדים שנאלצו

כך נראה ספר 'קצות החושן' של הרה"ג רבי בנימין מובשוביץ שליט"א

התרמת-דם בספירת העומר?

מכובדנו הרב **חנניה ציולק** שאל את המרא דאתרא הגאון רבי **יצחק זילברשטיין** בדבר התרמת-הדם שמתכננים לעשות ב'עזר מציון' לאחר חול המועד פסח, כי בימי הספירה נמנעים מעשיית דברים שיש בהם חשש סכנה! הרב השיב, שמרן **הגרי"ש אלישיב** סבר שהתרמת-דם איננה בגדר הקזת-דם, כי לעומת הקזה שבה מוציאים דם רב, כדי לחדש את התרענונות זרימת הדם בגופו של האדם, בהתרמת-דם הכמות היא קטנה, ולכן אין זה בגדר הקזה, ומותר לעשות זאת גם בימי ספירת העומר.

ליצר-הרע יש קו-פעולה שונה

עוד שאל הרב ציולק בעניינו של ילד בן 9, ששכלו מגיע לרמה של ילד בן 4, האם מותר לו להתרחץ עם ילדות בבריכה הטיפולית הקיימת בבנין 'עזר מציון'? שהרי גם אם בילד בגיל 9 אנחנו מחמירים בכל הלכות הצניעות, אבל בנידון דידן רמת-הדעת שלו אוזנת בגיל הרבה יותר קטן! הרב השיב לאיסור, והסביר שאמנם אין לילד דעת של גיל 9, אבל יתכן מאוד שליצר-הרע יש קו-פעולה אחר, והוא נכנס אל האדם בגיל 9 גם אם דעתו עדיין איננה עונה על הגיל הזה.

למי לגשת כשהכתף 'נתקע', לרופא או לגמ"ח?

אחד התושבים הגיע בליל שבת אל רבנו המרא דאתרא וסיפר שכתפו של אחד מילדיו נתקע, ושאל האם ללכת לרופא או לגמ"חים של ת"ח יראי-שמים היודעים לשחרר את הכתף? הרב השיב, ש'בערוך השלחן' מובא במפורש שבכל דבר הנצרך לרפואה, יש ללכת למי שקיבל 'רשיון' לעסוק בעניינים אלה, ובנידוננו מדובר באנשי רפואה שיש להם רשיון מטעם משרד הבריאות. ולכן, אם לפי ההשערה אנשי הגמ"ח היו נבדקים על ידי משרד הבריאות, והיו מקבלים רשיון, אפשר ללכת אליהם.

האם לקנות ש"ס או ספרי נביאים?

ת"ח הגיע בליל שבת ושאל על נדיב המוכן לתרום לבית הכנסת, מה עדיף - לתרום ש"ס-שוטנשטיין או ספרי נביאים? הרב השיב שעדיף לתרום נביאים, כיון שבש"ס שוטנשטיין אנחנו רק לומדים כיצד לקיים את התורה, אבל לא מקיימים, ובנביאים מתלמדים כיצד לקיים אותה בפועל. ואף שכתב הרא"ש שכהיום הספרים שלומדים בהם מקיימים בזה מצוות כתיבת ספר תורה, מ"מ כהיום, בזמננו, יש הרבה ש"סים ואין בהם צורך, ויש יותר צורך בנביאים.

שטרן, ומראשי ישיבת סדיגורה בבני ברק. רבים מתושבי השכונה מסתייעים בו בשאלות הלכה ובירורים מסועפים, ועומדים מופתעים מידיעותיו הכבירות. כבר פקיע שמה בחיבוריו הנוצצים, סדרת ספרי 'בירורי חיים'. בעברנו בין בתרי הספרים אי אפשר שלא להתפעל מבהירות הדברים וסידורם בסדר נאה ומתוקן, מתוך ישרות העיון והיקף אדיר. הספרים מעוטרים בברכותיהם ובהסכמותיהם הנלהבות של גדולי התורה וההוראה. ברכותינו להגאון המחבר שימשיך להרבות חיילים לתורה, ולהורות דבר ה' זו הלכה.

ותמצית הענין מופיעים בראש העמוד באופן ברור, כדי שהמעיינים יוכלו לדעת מיד את המעשה אשר יעשו. מסביב יש הערות והארות, ציצים ופרחים, עם ביאורי הזינים ומקורותיהם. הסדרה נכתבה כאמור על ידי האי גברא רבה ויקיאר, אשר ידיו רב לו בכל מקצועות התורה, הגאון המובהק הנ"ל, שהוא דיין בבית ההוראה של הגאון הפוסק רבי **יעקב מאיר**

הרה"ג רבי חיים שלום הלוי סגל, עם סט הספרים 'לקט הלכות'

יצחק אייזיק צ"ל שנפטר לדאבון לב פחות משנה לאחר נישואיו. שנות סבל עברו על רבי יצחק אייזיק זה כבר בהיותו עלם צעיר. כאשר הגיע עת נישואיו בשעט"מ גאתה השמחה בחצר פיטסבורג ובמעונו של אביו, כ"ק האדמו"ר מפיטסבורג צ"ל, בכפלים.

● הרבי צ"ל, שעוד התגורר אז בארה"ב, עלה לקראת השמחה ארצה וערך את החתונה כאן בארץ הקודש. את השמחה פיארו כל צדיקי בית נדבורנה. לכבוד השמחה הגדולה הלחין הרבי צ"ל את הניגון המיוחד הזה שהושר בהתלהבות רבה, בהודאה על העבר ובקשה על העתיד שיהיו הפירות מתוקים, והצל נאה, וחיש מהר התפשט והתפרסם השיר בכל תפוצות ישראל.

● למרבה הצער, כעבור ה'שבע ברכות' נפל החתן למשכב, וכעבור תשעה חודשים השיב את נשמתו לבוראו, ביום י"א שבט. או-אז הפטיר אביו האדמו"ר ואמר: 'מכל שמחת הנישואין של בני זה, לא נשאר לי אלא הניגון של 'אילן אילן במה אברכך', אשר השקעתי בו כל-כך הרבה בקשות על העתיד - - -

● שמחה רבה בקרב שוחרי התורה וההלכה עם הופעת סדרת הספרים הנכבדים "לקט הלכות", שנכתבה ע"י מיוזענו הרה"ג רבי **חיים שלום הלוי סגל**. הספרים העוסקים בעניני דיומא שהזמן גרמן, סובבים והולכים בהלכות חג בחג, לדעת את המעשה אשר יעשו בכל מועד. הספרים מקיפים את ההלכות הנצרכות למועדי השנה, ובצירוף נידונים מגוונים ומעשיים רבים. כל הרוצה לדעת דבר ה' זו הלכה למועדים, ימצא מבוקשו בספרים הללו. תבנית הספרים היא שמסקנת ההלכה

"שבת בשמחה"

שבת בשמחה

כיצד ננצל את השבת
להשגת מנוחת-הנפש ושמחת-אמת?

הופיע בס"ד ספרו המיוחד של מרן הגאון רבי **יצחק זילברשטיין שליט"א, 'שבת בשמחה'**, שנכתב ונערך ע"י **מ. מ. צורן** ■ בכ-700 עמודי הספר נעשה נסיון להנחיל את הידיעה החשובה שמי שיודע כיצד לנצל את ה'מנוחה' הניתנת לנו בשבת, בדרך שהשי"ת רוצה שננוח בדור זה, בדגש על 'דור זה', לא יצטרך לחפש מדי שבוע 'בית הארחה' אחר להתארח בו בשבת ■ ב-10 הפרקים של הספר אפשר למצוא חומר רב ומגוון ביותר בכל ענייני השבת, ובכלל זה פרק מיוחד המכיל את ל"ט המלאכות, כאשר בכל מלאכה הובאה חידה/שאלה מעניינת ואקטואלית, שתשובתה בצדה, וממנה השתלשלו לאחר-מכן אל סיפורים הקשורים ישירות לאותה מלאכה ■ כך יוכל האבא להגיע אל שולחן-השבת ולפרוס בפני הילדים את החידה ההלכתית, לתת להם לנסות להשיב, ובשלב הבא לגשת אל הסיפורים המופלאים המובאים בהקשרים ישירים, וכך לתפוס את ליבם ולמשוך את סקרנותם ■ התוצאה הישירה תהיה, ששולחן השבת ייהפך להיות מעניין, מרתק ומשמח, והילדים ירצו שהסעודה תימשך ותימשך... ■ גדולי המחנכים מעידים על התועלת המרובה של ספר זה, וזאת בשל ייחודיותם של לקחי-המוסר וסגנון הדברים המתאים לבני הדור הזה ■ בעמודים הבאים נצטט סיפורים ועובדות מתוך הכרך החדש

הספר 'שבת בשמחה' יוצא לאור לאחר שראינו שהמצב בשטח הוא, שניתן להוותנו להיתקל גם ביהודים טובים, שהמפגש שלהם עם יום השבת מתבטא רק בפרטים חיצוניים, כמו הלבוש, המאכלים, השהות לצד המשפחה, וכמובן התפילות הארוכות יותר.

אבל, השמחה - שמחת-האמת, והמנוחה - מנוחת-האמת, שהן חלק בלתי-נפרד מהווייתו של השבת, אינן מוצאות ביטוי במהלך השבת. וחבל! אוי, כמה חבל!

בגלל שנולדנו, ב"ה, עם כפית של זהב בפה, לתוך השבת, ומגיל ינקות אנחנו מורגלים בה, ובקדושתה, אין אנחנו זוכים לפעמים להספיג גם בביתנו-שלנו את הטוהר והזוך העולים על גדותיהם מתוך יום השבת.

מטרתנו העיקרית בספר זה, היא להנגיש את מושגי השבת לפני כל יהודי באשר-הוא, שיהא באפשרותו להגיע למימוש מעשי, פשוט ככל האפשר, של קדושת-השבת וטהרתה.

עוד לפני 'המושגים הגבוהים', צריך לדעת שהשבת הוא יום של מנוחה. מנוחת-הדעת. יום של 'וינפש'. ובמונחים שלנו: יום של שחרור מהעומסים הכבדים ולחצי-הנפש הפוקדים אותנו בכל ששת ימי המעשה.

ומי אינו מעוניין בשמינית-שבשמינית של מנוחת-הדעת, בעולם כה סוער ורוגש שבו אנחנו חיים???
- מנוחה זו נוכל להשיג בשבת-קודש!

משה מיכאל צורן

כיצד העביר מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל את יום השבת? - עדות אישית של הגר"י זילברשטיין

תושב אמריקה, שהיה מגיע לארץ מדי פעם, ומתאמץ להשתתף בשיעורו של מו"ח.

כשהסביר פעם הרב אלישיב פשט בדברי רש"י מסוים, הקשה אותו גאון ואמר: 'מה הרוויח רש"י בפירוש שלו? הכוונה בשאלתו היתה, לשם מה הוזקק רש"י לבאר את מה שביאר, הרי היינו מבינים זאת לבד!'

משתתפי השיעור הופתעו לשמוע את תשובתו של מרן זצ"ל שנאמרה בבדיחות-הדעת. אתה, פנה הרב אלישיב אל השואל, נולדת באמריקה, ושם נוהגים לעשות רק פעולות שייצא מהן רווח; אבל רש"י לא נולד באמריקה, ולא היה אמריקאי, וממילא הוא יכול להרשות לעצמו לומר גם דברים שאין בהם רווח...

זכרני שהתשובה הזו השרתה אווירה-של-שמחה בקרב משתתפי השיעור, וכולם - ובהם השואל עצמו - צחקו ונהנו...

זו דוגמא אחת לנינוחות שהיתה בו, במרן זצ"ל, בשבת-קודש. הביטוי העיקרי לכך היה, כמובן, בהיכנסו לביתו לאחר התפילות בשבת, שאז היה נוהג לשוחח עם זוגתו הרבנית ע"ה בבדיחות ובעליצות, וכדי לבטא זאת באופן ממשי יותר - היה אף נוקט במעשים שלא ראוי אצלו בימי החול. אפשר היה לדאות בחוש שהרבנית נהנית מאוד מהנהגתו זו עימה.

כל זה לא מנע ממנו, כמובן, להמשיך בהתמדתו העצומה. גם ביום ששי נהג

ללכת לבית המדרש 'אהל שרה', שם שקד על תלמודו במשך שעות ארוכות, ולאחר מכן הגיע לביתו בשעה מדויקת, וסידר את נרות-השמן בפמוטות-השבת, תוך שהוא עושה סלסולי-חיבה עם פתילות הצמר-גפן. כבר אז, עוד לפני כניסת השבת, ראו את השכינה על פניו.

אחד השינויים המובהקים שנראו בהנהגתו בשבת-קודש התבטא בכך שבועד שבימי החולין נהגו להשתתף אחריו עשרות אנשים מבית הכנסת עד הגעתו הביתה, הרי שבשבת-קודש מיהר מרן זצ"ל לביתו, ולא התעכב כלל. הוא אמנם השיב לשאלות, אבל עשה זאת בקיצור נמרץ, והזדרז ללכת לביתו.

הוא עשה זאת בגלל ההלכה המפורשת שנאמרה בשו"ע (אורח חיים, רע"א א') 'כשיבוא לביתו, ימחר לאכול מיד',

כשמדברים על 'האווירה הנינוחה' ועל צבינה הנעים של השבת, בבחינת 'מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים', נספר כאן כיצד היה נראה בית חמי, מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל - בשבת-קודש.

כל העם היהודי הכיר את מרן זצ"ל דרך 'מידת הדין' שלו, וזיהו אותו על פי כובד-הראש ומראה-פניו הרציני. ברם, יכולני להעיד שהחל מרגע כניסתה של שבת-קודש היה לובש מו"ח צורה אחרת, ממש בבחינת 'פנים אחרות באו לכאן'.

מלבד ארשת הקדושה-והטהרה שהיתה נסוכה על דמותו, וקלסתר-פנים נשגב שלא מעלמא הדין, היה שינוי בולט נוסף שהורגש בכל חזותו, והיא הנינוחות והשלווה שהשתררה על תווי-פניו, והיתה ניכרת גם במעשיו ובהנהגתו.

לכל אורך שעותיה של שבת-קודש היה מו"ח במצב הרבה יותר נינוח מאשר בימות החול, והדבר היה ניכר עליו. כל בר-דעת מבין שגם במצב זה של רוגע ונעימות, 'הרב

אלישיב נשאר הרב אלישיב', אבל בני-הבית ראו בבירור את 'נועם הנשמות' שהתפשט בכל הבית הקדוש ברחוב חנן 10.

רוח-אלוקים כמו ריחפה על תבנית-פרצופו, והדבר השפיע גם על צורת-הדיבור שלו, שבניגוד לימי החולין התערב בה קורטוב של בדיחות-הדעת, שבאה לידי ביטוי גם ביחסו לבני הבית, ובמיוחד לרעייתו

הצדקנית, וגם באמירת השיעור הקבוע בשבת.

כידוע, מלבד שיעורו הקבוע בימי החול היה אומר מרן הגרי"ש שיעור גם בשבת-קודש, אלא שבשיעור זה השתתפו רק אלה שהתגוררו בקרבת-מקום, בעוד שבימי החול הגיעו מאות איש מכל קצות העיר, וגם מחוצה לה.

כיון שבשבת נמנע מהרחוקים להגיע, היה אומר מרן זצ"ל בשבת שיעור במסכת אחרת, כדי לא לגרום הפסד לאלה ממשותתפי השיעור היומי שלא הגיעו.

השיעור בשבת היה נמסר באווירה נינוחה יותר, ומדי פעם היה מגיד-השיעור מפריח לחלל האוויר מלים של בדיחות-הדעת. זכורני דוגמא אחת שבה היקשה אחד המשתתפים דבר-מה על פירוש רש"י. היה זה גאון אחד,

הגאון רבי יצחק זילברשטיין מוסר את הספר החדש לגיסו מרן שר התורה הגר"י זילברשטיין

יום של שחרור מלחצי-הנפש

אפשר להניח שכל יהודי שומר-מצוות יודע ומכיר את מעלותיה של השבת, ומודע לכך שמדובר ביום גדול וקדוש; הוא גם יודע הרבה מקורות מחז"ל העוסקים בקדושת השבת, ובשכר-שומריה שהוא 'הרבה מאוד על פי פעל'.

אבל צריך להגיע למימוש מעשי, פשוט ככל האפשר, של קדושת-השבת וטהרתה. ועל זה באנו, בספרנו זה. עלינו להבין, למשל, שעוד לפני כל מה שדורשים מאתנו לעשות בשבת, השבת הוא יום של מנוחה. מנוחה-הדעת. יום של 'וינפש'. ובמנוחים שלנו: יום של נופש אמיתי, ושחרור מלחצי-הנפש הפוקדים אותנו בכל ששת ימי המעשה.

בשל עומס החיים שבו אנחנו נתונים, יש מצבים שההורים לא נמצאים ליד ילדיהם במשך ששת ימי השבוע. טרדות הפרנסה, ומועקות ממועקות שונות, מרחיקים את המבוגרים מן הבית למשך שעות ארוכות, וגם כאשר הם כבר כן שוהים בין כתלי ביתם, אין הם מסוגלים להתייחס לילדיהם בנחת רוח, ואין הם פנויים דיים למלאכת החינוך.

האבא טרוד מחוץ לכותלי הבית, ובשוכו הביתה הוא מספיק בקושי לעשות את הדברים ההכרחיים; וכך הוא ברוב המקרים גם ביחס לאמא, שאף היא עקרת בית, ואינה יוצאת לעבודה, היא עסוקה עכ"פ רק בצרכיהם הגשמיים של הילדים. מיותר לציין עד כמה התופעה הזו עלולה לפגוע בחינוך הילדים, ובעיקר בקשר החם שבין הורים לילדיהם. כי יש הרבה מקרים שילד זקוק לאבא עכשיו, ולא בעוד שעה, - ובוודאי לא מחר. ואם האבא לא נמצא לידו, הוא צובר יחס לא הכריהי כלי האבא.

זו בדיקת הסיבה שיש לעורר על כך שההורים יצלו לפחות את יום השבת, יום המנוחה, לתגבור הקשר עם הילדים וחזקוק, ועד כמה שהדבר אפשרי לא יעסקו בדברים אחרים, אלא ישמעו מה בפיהם. אם היום הקדוש והמיוחד הזה הופך ליום של הקפדה יתירה על הילדים, ואם דווקא בשבת מעירים ההורים לילדיהם על כל צעד ושעל (שהרי הם נמצאים לידם...) (עלולים הם לאבד במו-ידיהם גם את ההזדמנות הזו).

וב'משנה ברורה' שם מובא 'היינו לקדש כדי שיזכור שבת בעת תחילת כניסתו, דכל כמה דמקדמין ליה טפי עדיף, ומכיון שקידש צריך לאכול מיד' וכו'.

אבל נראה לי שהיתה סיבה נוספת להזדירותו להגיע הביתה מיד לאחר התפילה, והיא, החשש שקינן בליבו שמא רעייתו עייפה מעבודתה וטורח-משאָה במשך ימות השבוע. כדי שלא לגרום לה טרחה יתירה, השתדל תמיד להגיע הביתה כמה שיותר מהר.

סעודות השבת לא ארכו זמן רב מדי, אבל במשך כל הסעודה ישב מו"ח נינוח, וזימר את זמירות השבת. הוא היורה

במהלך הסעודות לשבח את רעייתו על טיב המאכלים, והיה חוזר כמה פעמים על כך ש"הקדים מאוד עֲרָבִים", "הצילונט מאוד טעים", וכן על כל מאכל ומאכל שהוגש לפניו היה מהלל ומחמיא להבנית על בישוליה הטעמים.

בשבת-קודש, ובעיקר בזמן הסעודות, היה מרשה מרן זצ"ל לעצמו לספר דברים ששמע על הנהגותיהם-בקודש של גדולי ישראל, כמו רבי יצחק אלחנן, ה'אור שמח', ה'חפץ חיים' ועוד.

כשאמרנו שהיה נוהג למר את זמירות השבת, נציין גם את חושיו המוזיקליים הגבוהים של הרב אלישיב, ונספר שפעם אחת הבחינו בני הבית שבשעות הצהרים בשבת קם מרן משנתו לפני הזמן הקבוע. כששאלוהו על כך, ותמרה הרי בשינה זו הוא מקיים מצוות 'עונג שבת', השיב, ש'היום בתפילה היה חזן שהנעים מאוד בקולו, ונהייתי מאוד מכר, ולכן יצאתי כבר ידי חובת מצוות 'עונג שבת', ואני יכול לקום עתה מוקדם יותר ולהתחיל ללמוד'...

כאשר הלך לישון מעט בצהרים, היה נוהג לעיין בספר 'ארץ צב' של הגאון מקז'יקלוב, שהוא כידוע ספר מפולפל מאוד. 'בעוד שבימי השבוע אני עסוק וטרוד בסוגיות הש"ס, הרי בעיני בספר זה הנני מקיים מצוות עונג-שבת', היה אומר.

כך היה נראה אצל מו"ח לימוד 'קליל יותר', שגרם לו עונג שבת מיוחד. הוא התבטא תמיד ואמר: 'אני באתי לעולם

כדי ללמוד תורה, ולא לעסוק בשום דבר אחר'. השקפת-החיים היסודית הזו לא התבטאה רק בלימוד התורה שלו, אלא בכל ענייני החיים.

היהודי רשם בצ'ק 'אָלף' במקום 'שמונה-מאות'

לפעמים ניתנת ליהודי אפשרות לתקן את חילול-השבת שעשה בפרהסיא, על ידי קידוש שם שמים ושמירת שבת - שנעשים גם הם בפרהסיא, כמו במעשה שלפנינו. המדובר היה בחולה יהודי שהזמין בשבת רופא גוי שיטפל בו, והרופא דרש כתשלום 800 שקלים. ליהודי לא היה מזומן והוא נאלץ לשלם בצ'ק. עכשיו תשמעו כיצד קידש יהודי זה את שמו יתברך. הוא הוציא צ'ק ורשם עליו לא שמונה מאות ש"ח, אלא אלף ש"ח!!!

הרופא התפלא מאוד, ושאל מדוע רשמת סכום הגדול במאתיים שקלים ממה שאמרתי לך? והיהודי השיב: בתורת ישראל אנחנו מצווים על מלאכת כתיבה בשבת-קודש, וכל שתי אותיות שכותבים היא מלאכה בפני עצמה, לכן כתבתי 'אלף', מפני שמילה זו היא בת 3 אותיות בלבד, לעומת 'שמונה מאות', שיש בה 9 אותיות, ורציתי להקל במלאכת-שבת... הדברים שהפליאו במאוד את הרופא-הגוי, התפרסמו אף הם ברבים, וגרמו לקידוש שם שמים גדול, כשאומות העולם ראו שיהודי מוכן לשלם יותר כסף, ולהקל על עצמו את המלאכה בשבת.

לא אחלל את השבת, ויהי מה! - הכריז רבי גדליה-משה

לאדמו"ר הקדוש רבי שלמה מזוויהל, שזכיתי כילד קטן להסתופף בצלו, היה בן קדוש וטהור, שהתמנה לכהן באדמו"רות אחרי אביו, ושמו היה רבי גדליה-משה. זכורני שסיפרו בזמנו מעשה הרואי שהתרחש עימו.

בשל מלשינות-שקר נשלח רבי גדליה-משה לערבות סיביר, לאחר שהעלילו עליו שהוא מורד במלכות. הוא שהה שם תקופה ארוכה, עד שהגיע היום שבו היה אמור להשתחרר. יום השחרור חל ב...שבת קודש. והנה נקרא רבי גדליה-משה אל המפקד, המונהג לו לחתום על כתב-השחרור, אבל הצדיק הזה סייר לחתום בשבת. 'אם לא תחתום, תישאר כאן לעולם ועד', איים המפקד.

'אז אשאר כאן לעולם ועד. אני לא אחלל את השבת, יהיה מה שיהיה', הכריז רבי גדליה-משה בגאון יהודי. גם הוא ידע שאפשר במקרה זה לצאת בקלות מחילול-השבת-דאורייתא, וזאת אם יחתום לא בחתימה ממש, אלא על ידי קשקוש, אבל רבי גדליה-משה רצה לקדש את שמו יתברך, וסייר לעשות גם את זאת.

הגאון רבי יצחק זילברשטיין מצביע בפני גיסו מרן שר התורה על נידונים בספר החדש 'שבת בשמחה'

אחרי רבי גדליה-משה עמד יהודי נוסף, שגם השחרור שלו חל באותו יום, דהיינו בשבת קודש. כיון שראה את מעשהו של בן-הרבי, החליט גם הוא לעשות כמוהו, וסייר לחתום.

עכשיו קרה משהו. ראה רבי גדליה-משה את היהודי ההוא, והנה מדובר ביהודי חלוש, שאם יישאר בסיביר יהיה זה עבורו פיקוח נפש, וקם ואמר לו בעוז ובתעצומות: 'אסור לך להחמיר כמוני. אתה חייב לצאת מכאן. ואם אינך רוצה לחתום, אני אחתום במקומך' - -

ולא רצה רבי גדליה-משה לבזבז זמן, וניגש למפקד ולחש באוזנו שמדובר ביהודי חלש, והוא מוכן לחתום עבורו. למרבה הפלא הסכים המפקד לכך. רבי גדליה-משה חתם, והיהודי שוחרר.

ראה המפקד את כל אשר נעשה, ואמר לרבי גדליה-משה: עתה ידעתי כי איש-אלוקים אתה, וכל מה שעשית היה בכוונת-אמת, פעם כדי לקדש את שם אלוקיך, ופעם כדי לסייע לעמיתך, ולכן אני משחרר גם אותך, למרות שאינך מוכן לחתום על כתב-השחרור.

כותבי הקורות ציינו שהיה זה מקרה חריג ביותר, שהסכימו לשחרר אסיר מסיביר

השבת המיוחדת של רמת אלחנן

אחד התמריצים לכתיבת ספר זה נבע בלבנו כתוצאה מהאווירה השבתית המיוחדת השוררת ב...רמת אלחנן. בעשרות שנות קיומה זכו תושבי השכונה להעביר את שבתותיהם בנעימות רבה - מחד, ומתוך הקפדה על כל תג בהלכות השבת - מאידך, בהכוונתם של מאורי-דרכנו, הגאונים שליט"א.

במכתבים שהגיעו אלינו מאורחים שהזדמנו לרמת אלחנן ביום השבת, הם מתארים את ההרגשה הרוחנית שהיתה להם בכל רגע ורגע, הן בשיעורי התורה הנאמרים בבתי הכנסיות על ידי רבותינו גדולי התורה, והן מהאווירה הכללית המתבטאת גם בכך שקול התורה נשמע ברמה במשך כל שעותיה של השבת, כשאחרוני הלומדים עוזבים את בית המדרש אחר חצות, ומיד לאחר מכן נראים כבר המשכימים...

שלושת רבני השכונה הורו לנו במשך כל השנים מה לעשות וכיצד לפעול בכל דבר ודבר, הן בפן האישי של כל משפחה, והן בהיבט הציבורי. עוד זכורות לנו היטב הפגנות-המחאה נגד מחללי שבת, שנוהלו בכביש גהה הסמוך לרמת אלחנן, כאשר כל התושבים, ובראשם הרבנים שליט"א, צעדו בצוותא ומתוך קידוש שם שמים גדול, וביקשו בנחת ממוכרי הפרחים, ומבעלי תחנות הדלק (שכבר לא מחללים שבת, כמוכן) לחדול ממעשיהם.

אף אחד מהתושבים לא העז לצאת להפגנה על-דעתו הפרטית. הכל נעשה בהוראה מגבוה, כאשר הרבנים שליט"א הנחילו, ומנחילים, את דעת-התורה, ומורים מה לעשות ומה לא לעשות.

ההוראות היו, תמיד, חד-משמעיות, ולא נתנו לאף אחד מקום להסתפק בו. 'יתירה מזאת: ברגע שהשואל לא קיים את ההוראה, התאמצו הרבנים לסייע לו... ואין הכוונה שהשואל לא רצה לקיים את מה שאמרו לו. זאת לא יעלה על הדעת; ברם, במקרים מסוימים, כאשר הורו לו, למשל, להדליק חשמל, מפני פיקוח נפש, הוא לא היה מסוגל לעשות זאת בעצמו... להדליק חשמל בשבת?! נוכחנו כבר במקרים כאלה כאשר הגר"י זילברשטיין בעצמו עלה לדירה ההיא, בה התגורר השואל, והדליק את החשמל, ועשה את כל מה שהיה צריך לעשות, כדי להוכיח לכולם שההוראה שלו היא חד-משמעית.

הימים היה 'הצדיק מרעננה', הלא הוא רבי יצחק הוברמן זצ"ל, שגם מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל דיבר תמיד בשבחו. את הדברים מספר הצדיק בעצמו, בספרו 'בן לאשרי' (עמוד כ"ה), כך שהעדות על כך יצאה ממש מפי קַתְבוּ.

הצדיק מרעננה שהה במשך תקופה ממושכת בגלות סיביר, ותפקידו היה לנסר עצים. כאשר קיבל פעם הוראה שעליו לעבוד גם בשבת-קודש, הוגיע צדיק זה את מוחו בשאלה כיצד יוכל לפטור את עצמו מהעבודה. הממונים עליו איימו באופן הברור ביותר שכל מי שיתחמק ממילוי-חובתו, ולא יתייצב ביום השבת לעבודה, אחת דתו למות. הנסיבות הללו העמידו את כל יהודי המחנה במצב של פיקוח נפש, מחד, ובסיטואציה של אונס מוחלט, מאידך.

והנה, למרות שהגר"י הוברמן היה יכול לפטור את עצמו בטענת 'אונס רחמנא פטריה', התאמץ צדיק זה לנקוט באמצעים על-מנת שלא יצטרך לממש את דרישת הממונים. הפתרון שהעלה היה שכאשר יבוא ביום ששי לעבודת ניסור העצים, יעביר את המסור על קצה-אצבעו, ועל ידי כך תצא האצבע, והיד כולה, מכלל פעולה, ובכך ישכנע את המעבידים שהוא איננו כשיר לעבודה!

אמר ועשה. במהלך העבודה ניסר הגר"י הוברמן חלק מאצבעו, ודם רב ניגר ממנה. ברם, הרשעים בסיביר לא השתכנעו שהיתה זו 'תאונת עבודה', וחשדו בו שעשה זאת בכוונה, כדי לא לעבוד בשבת.

הדבר היה כרוך בפיקוח נפש, כיון שלא היתה אפשרות לעזור את הדם הניגר מהאצבע, ולמרות הכל התבטא הצדיק - שהיה כהן - ואמר: 'כדאי לי להישאר כהן בעל-מום, ולא להקריב קרבנות, העיקר לא לחלל שבת אפילו באונס!!!'

על המעשה זה אפשר לומר, בדרך ה'חסידות', שגם ניסור האצבע כדי לא להגיע לחילול שבת - נחשבת כ'הקרבת קרבן', וחסידים היו אומרים שבאשר אדם מקריב את עצמו למען השי"ת, אין לך קרבן גדול מזה!

ויש אף המבארים על דרך זו את הפסוק בתחילת ספר 'ויקרא', 'אדם כי יקריב - מכס', דהיינו, שהאדם מקריב קרבן מתוך גופו-שלו! וכיון שהצדיק מרעננה הקריב את עצמו למען השי"ת, הסכים להיות בעל-מום, אפילו שהדבר יבוא על-חשבון אי-הקרבת קרבנות!

בלא שיחתום על המסמכים. אבל כאשר הדברים נעשים מתוך רצון עז לקדש שם-שמים, כ'עדותו' של הקצין הרוסי, גם לאלוהי-מרומם יש מה לומר...

כאשר סיפרתי את המעשה המופלא לגיסי מרן הגר"ח קניבסקי, אמר לי שגם אצל גיסו, הגאון רבי שאול ברזם זצ"ל, אירע דבר דומה. כאשר אשתו כרעה ללדת, הם נסעו לבית החולים 'אסותא' בתל אביב. והנה בבואם לשם, דרש הפקיד - שהיה כמובן יהודי - מהבעל לחתום על מסמכים שונים. גיסי, מספר מרן הגר"ח, ראה שמדובר במסמכים שאינם הכרחיים ואינם נחוצים, וסירב לחתום. מששמע הפקיד כך, אמר שה'חוק' אוסר עליו לקבל אותם לבית החולים, 'ואתם תסולקו מכאן, ואשתך לא תוכל ללדת אצלנו', אמר.

ראה רבי שאול שמדובר בפיקוח נפש, וכתב את מה שהיה צריך לכתוב, ולא הניח לפקיד לכתוב זאת, כי הוא, כבעל, מציל את אשתו מהסכנה (שיוציאוה מבית החולים), אבל הפקיד הרי יכול לוותר על החתימה...

'הצדיק מרעננה' ניסר את אצבעו, כדי שלא יצטרך לעבוד בשבת

סיפורנו מוסב על אישיות דגולה שהכינוי שניתן לה ברבות

תוכן 10 פרקי הספר

מלבד הפרק שבו חידודי-שאלות על ל"ט מלאכות, בתוספת סיפורים רבים שעדיין לא פורסמו, יש ב'שבת בשמחה' 9 פרקים נוספים. הפרק השני, ששמו 'בואי, בואי כלה', עוסק בענייני הקדמת השבת, שבו הצטיינה שכונתנו, רמת אלהן, והביאה לעולם את ענין '10' הדקות', כפי שהורונו גדולי הדור. הפרק השלישי, הוא 'מנוחה ושמחה' בת-דורנו, המתאר ומנווט את הקוראים כיצד ניתן לנצל את השבת למנוחה אמיתית, המתאימה לתקופתנו; הפרק הרביעי, ששמו 'עליך הורגנו', מכיל עשרות סיפורים חדשים על מסירות נפשם של יהודים בכל הדורות לשמירת השבת.

הפרק החמישי 'שולחן-השבת עם בני הבית'; השישי - 'לימוד תורה ותפילה בשבת', המדבר על כך שדווקא ביום השבת, נועם הנשמות, כאשר הכל רגוע וגינזה יותר, מתאפשר גם ליהודי פשוט להיות קצת יותר מחובר ללימוד התורה. גם לו יש יכולת לקום קצת יותר מוקדם, לקחת את הסטנדר ולשבת ללמוד בנעימה.

מלבד עצם הזכות שתהיה לו בלימוד המקודש, המתקדש עוד יותר בקדושתה של השבת, גם ילדיו הבאים-אחריו יזכרו תמיד את אביהם כמי שמשכים בשבת בשעה מוקדמת, ומשתדל לנצל את הזמן כדי להתמיד בלימוד התורה. ואם הוא יעשה זאת בניגון מעורר ושובה-לב, על אחת כמה וכמה!

הפרק השביעי עוסק בנושא 'כיצד נכבד את השבת'; השמיני - 'השכר המובטח לשומרי השבת'; שגם בו עשרות סיפורים חדשים המוכיחים כאלף עדים ששמירת השבת לעולם לא תביא לנזק; הפרק התשיעי מדבר על 'ההתייחסות לאחינו התועים', ובו התייחסותו של הגר"י זילברשטיין לחילולי השבת המתרחבים רח"ל בחוצות ארץ ישראל. גם פרק זה מלווה עובדות רבות.

הפרק העשירי, והאחרון, מכיל 50 שאלות-ותשובות בהלכות שבת המעשיות, כמו למשל האם מותר לרוקן את האשפה, כאשר ראש העיר (לשעבר, בטבריה) הכריז שיפנה אותה בשבת; האם אפשר להוכיח מה'סיאנס' (העלאת רוחות שכבר מתו) מתי חלה השבת ביפן; לסגור רחוב לנסיעה בשבת, למרות שעקב כך יתרבו הרכבים ברחוב הסמוך; האם להזעיק משטרה על חפץ חשוד תוך חילול שבת? כשהטלפון מצלצל בשבת שוב ושוב, האם מותר להרים מחשש פקוח נפש? ועוד ועוד.

רבינו המרא דאתרא הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, מלווה את מרן הגאון רבי מיכל פיינשטיין זצ"ל לביתו. לצדם, מכובדנו הרב הגאון רבי משה ברגשטיין

היה זה שסיפרה הרבנית ליפשה פיינשטיין ע"ה, בתו של מרן הגאון ד' דבריסק זצ"ל, וזוגתו של מרן רבי מיכל זצ"ל, שהתגוררו בשכונתנו במשך שנים רבות.

פעם, כשהייתי בביתם בחול המועד, ביקשתי מהרבנית לספר לנו דבר-מה מאביה. והיא סיפרה: אבא שלי יצא איתי פעם לטייל באחד היערות ליד דבריסק. אני הייתי אז בגיל 6 שנים לערך. והנה, תוך כדי ההליכה, מצאנו על הארץ פטיש גדול.

אבא התבונן בפטיש בכל צדדיו, והחליט שהפטיש היה שייך לשומר היער, שאיבד אותו בעת לכתו ביער. במשך כמחצית השעה חיפשנו את שומר היער, עד שהחלטנו לגשת אל ה'בדקה' שלו ששכנה בקצה השני של היער.

מרן זצ"ל הקדיש לכך זמן רב, ובכך חינך את בתו לקיום המצוה החשובה של קידוש השם. נטל מרן הגר"ז הלוי זצ"ל את בתו הקטנה והחל לעשות את דרכו ביער כדי למצוא את השומר ולהחזיר לו את האבידה, כדי לקדש שם שמים.

והנה מגיעים האב ובתו אל בקתת השומר. "אבא שאל את השומר האם אבד לו חפץ כלשהו, וזה השיב לו על-אחר שאכן אבד לו פטיש!"... סיפרה הרבנית. הרב מבריסק שאל אותו באיזה צבע היה הפטיש, ומשהשיב את הצבע הנכון, החזיר לו מרן זצ"ל את הפטיש, והשומר אכן אישר בו-במקום שהמדובר בפטישו האישי.

כל כך התפעל הגוי מהרב, ומהמאמצים שהשקיע כדי להשיב לו את הפטיש, שלא נחה דעתו עד שִקָד אפיים ארצה לפני מרן זצ"ל ואמר 'ברוך אלוקיהם של אלה'.

הרי בזמן הזה שהשקיע מרן זצ"ל בחינוך בתו לקידוש השם, הרי היה אפשר לכתוב עוד 'שטיקל' ברמב"ם או ללמוד עוד כמה דפים. למרות זאת ראה חשיבות רבה בחינוך בתו, ובכך הביא לקידוש שם שמים גדול בעיני הבריות.

כי זה כל ייעודנו בחיים עלי אדמות. לקדש את שמו יתברך. יקבל כל אחד על עצמו להתנהג עם הבריות באופן שיקדש את שמו של מלך מלכי המלכים, ויוכיח להמוני-העם איזה אושר עצום טמון בהתדבקות בדרכיו ובמידותיו.

סמינר בית יעקב בקראקא של מרת שרה שנירר ע"ה (צילום: גנוך קידוש ה')

פנינים מדבר הרב

לא טוב הדבר שהאבא עסוק רק עם הבנים, והאמא עם הבנות; האבא מחויב להיות מעורב גם בעניינים החינוכיים של בנותיו

באחת מדרשותיו האחרונות עורר הרב שליט"א על התופעה הלא-נכונה שפשטה בכמה מבתי ישראל ולפיה האבא פורש את חסותו רק על הבנים, והאמא רק על הבנות. 'הדבר אינו נכון בעליל, התריע הרב; 'ההשפעה הישירה מהאבא צריכה להיות מוטלת גם על הבנות'.

בתחילת דבריו הזכיר הגר"י זילברשטיין את מעלותיה ויתרונותיה של אם-הבית, 'ועם כל זה צריך לדעת שאין תחליף להשפעתו של אבי-המשפחה גם על הבנות', אמר הרב, וסיפר שכאשר נכנס פעם ראש ישיבת חברון, מרן הגר"י סרנא זצ"ל, לישיבת מועצת גדולי התורה, שאל את חבריו הגדולים, 'מי היה ראש הישיבה הגדול ביותר בתולדות האומה הישראלית?'

זה אמר בִּלְה, וזה אמר בִּלְה. עד שהשיב ראש הישיבה בעצמו ואמר: 'היתה זו מרת שרה שנירר'. וההסבר הוא פשוט, שהרי אם הגב' שנירר לא היתה מייסדת את סמינר 'בית יעקב' בקראקא, ולא היתה מחנכת אלפי בנות להקים בתים של תורה, לא היו הבתים הללו מתייסדים בעם ישראל, ובני הישיבות היו נאלצים לעזוב את תלמודם.

לאחר שהביא הגר"י זילברשטיין עוד כמה סיפורים על גדולתן של הנשים היהודיות, חזר הרב לדבר שוב על השפעתו של אבי-המשפחה גם על הבנות, ולכן אסור לו להזניח אותן ולהשאיר את מלאכת-חינוכן רק לאמא.

אחד הסיפורים שהביא הרב באותה דרשה על השפעתו של האב,

דבריו הנוראיים של ה'צדה לדרך'

יסוד גדול עד מאוד מצאנו בדברי בעל ה'צדה לדרך', שהיה תלמידים של הסמ"ע וה'לבוש', וחיבר גם את הספר 'באר שבע'. אם נבין אותו, נוכל להשתמש בו כדי להסביר אירועים רבים בחיינו.

והנשיא מכניס ידו בתוכו, ונוטל שני פתקין; עולה בידו פתק של שם שבט, ופתק של גבול המפורש לו, והגורל עצמו היה צוות ואומר - אני הגורל עליתי לגבול פלוני לשבט פלוני, שנא' ע"פ הגורל. עד כאן דברי רש"י.

וגם כאן קשה, אומר ה'צדה לדרך', אם מצאנו שהגורל מדבר, מדוע לא הזכירה התורה את הנס הזה במפורש, כמו שכתבה אצל אתונו של בלעם? הרי קל-וחומר הוא, שהרי הגורל הוא דומם!

וה'צדה לדרך' מביא את דברי תשובתו לאותו שואל: 'ואני השבתי, דאדברה איפכא מסתברא, דכיון שהגבול נתקדש קדושה יתירה עד שאפילו הנגיעה אסורה בו, מטעם המפורש לקמן בקרא 'מפני אשר ירד עליו ה' באש', לכן אל תתמה על החפץ אם היה יכולת בגבול לאמר להם השמרו מלעלות מכאן ולהלן וכו', כי בוודאי באותה שעה קנה הר סיני רוחניות לתוקף קדושתו'.

וגם בענין הגורל, כיון שהגורל היה על פי רוח הקודש, כדפירש רש"י שם, אם כן מובן שהוא מסוגל לדבר, והתורה כבר לא צריכה לציין זאת במפורש.

לאפוקי, כותב ה'צדה לדרך', גבי האתון של בלעם, אין בה סרך-קדושה, אלא אדרבה הוא טמא, ואתונו טמא (שהרי בלעם עשה עם האתון את החטאים המאוסים ביותר, כמו שכותב רש"י על הפסוק 'ההסכן הסכנתי') - וזה החידוש שלמרות הכל נתן הקב"ה באתון את כוח הדיבור, ולכן כתבה זאת התורה במפורש וציינה את הדבר כנס.

נמצאנו למדים שכל דבר הנעשה בקדושה, וכל פעולה שנפעלה לשם-שמים, ומתוך השקעה של מידות טובות ונאצלות על-מנת להידמות למידותיו של השם יתברך, לא יהיה זה חידוש גדול כל-כך אם נשמע לאחר מכן שהתרחשו שם נסים-ונפלאות בקנה-מידה עצום. כי כפי שכותב ה'צדה לדרך'

הדברים נסובים על הפסוק בפרשת יתרו (שמות, י"ט י"ב) 'והגבלת את העם סביב לאמר השמרו עלות בהר ונגוע בקצהו' וכו', שנאמר לפני מתן תורה. והנה על פירוש הציווי 'והגבלת' אומר רש"י, 'קבע להם תחומין לסימן שלא יקרבו מן הגבול והלאה'. אבל על פירושה של המילה 'לאמר' אומר רש"י דברים מבהילים. 'לאמר - הגבול אומר להם, השמרו מ'עלות מכאן והלאה' וכו'. ספק אם הקדשנו למלים אלה של רש"י תשומת-לב יתירה, ושאלנו את עצמנו האם שמענו פעם שהגבול עצמו - המורכב מחתיכות-עפר - מדבר? אבל כך רש"י אומר!

ועל כך מביא ה'צדה לדרך' שאלה קשה עד מאוד: 'נשאלתי, הוא כותב, למה לא כתבה התורה בפירוש נס גדול כזה, כשם שכתבה התורה נס של ויפתח ה' את פי האתון? שהרי נס זה הרבה יותר גדול מן הנס של האתון, כי הגבול הוא דומם, והאתון היא בעל-חי'!

והנה, ה'צדה לדרך' מביא שאלה נוספת שהוא-עצמו התקשה. בפרשת פינחס, בענין חלוקת הגבולות, אומר רש"י על הפסוק (במדבר, כ"ו נ"ד) 'לרב תרבה נחלתו' - לשבט שהיה מרובה באוכלוסין נתנו חלק רב, ואע"פ שלא היו החלקים שווים, שהרי הכל לפי ריבוי השבט, חילוק החלקים לא עשו אלא ע"י גורל, והגורל היה ע"פ רוח הקודש וכו', והשבטים היו כתובים ב"ב פתקין, ו"ב גבולים ב"ב פתקין, ובללוס בקלפי,

יומא ט"בא לרבנן

הופיע ויצא לאור

הספר 'מאור מרדכי' על מסכת מנחות
מאת הרה"ג רבי מרדכי אברהם הרבסט שליט"א

הספר כולל 2 חלקים

חלק א' - חידושים וביאורים בענייני ספר תורה, מזוזה, תפילין וציצית, וגם בכמה ענייני קדשים

חלק ב' - הערות והארות קצרות על סדר הדף במסכת מנחות

ניתן להשיג בבית המחבר, רחוב הרב זוננפלד 6, רמת אלחנן, או בטלפון
05041-51597

מחיר מיוחד לרגל ההוצאה

שלאחר שהגבול התקדש, יש בכוחו לדבר, כמו גם הגורל שהיה על פי רוח הקודש, כך גם בכל דבר וענין שנעשה בקדושה ולשם-שמים, הרי גם בדורנו זה אפשר להיתקל בפלאי-פלאות שיעשו מן השמים בעקבות המעשה ההוא.

על פי היסוד הנ"ל אפשר להסביר את ההצלחה של הילד בן ה-12 לכתוב ספר תורה

על פי היסוד הנ"ל אפשר, כאמור, לפרש אירועים תמוהים המתרחשים בחיינו, שעל פי המצב בשטח אי אפשר להסבירם ולהכילם.

בחודש האחרון פורסם מעשה מופלא הקשור לחטיפתם של 3 הנערים לפני כ-6 שנים, והריגתם בידי המחבלים. גופותיהם של הנערים נמצאו כזכור במערה בשטח פלשתיני ליד חברון, כשהם בצורה מבוזה מאוד.

והנה, ילד אחד, שהיה בעת החטיפה כבן 10-11, שמע על המקרה המזעזע, ולא יכול היה לשאת את הדברים. גם אם לאחר גילוי הגופות, נערכה ל-3 הנערים הלוויה מכובדת, אבל בעת יציאת נשמתם הם הושלכו כחיות השדה למערה, רח"ל. הילד הזדעזע, והחליט לעשות מעשה.

הוא קם בבוקר ואמר להוריו ש'אני הולך לכתוב ספר תורה לעילוי נשמתם של שלושת הנערים'. האב והאם חששו שמא מרוב הכאב והזעזוע שעבר עליו השתבשה דעתו, וניסו להניאו מהמחשבה וההחלטה הנ"ל, 'איך אתה מעלה על דעתך דבר כזה, הרי הפרויקט הזה כרוך בהוצאה כספית של רבבות דולרים?' - אמרו לו.

אבל הילד לא היה מוכן לשמוע דבר. אש-קודש פיעמה בו, לכתוב ספר תורה לע"נ הנרצחים. כדי להשיג את הכסף לכך הוא נקט בפעולות רבות ומגוונות כמו קנייתם בזול של מצרכים שונים, ומכירתם לחבריו בבית הספר במחיר גבוה יותר, וכמו-כן השתדל למעלה מיכולתו בהשגת כספים למטרה הנעלה של כתיבת ספר התורה.

נדגל על כל השלבים ונגיע לכך שהמשימה הלא-תיאמן שנטל הילד הקטן על עצמו הסתיימה בהצלחה, ובחודש האחרון נערכה ברוב פאר והדר הכנסת ספר תורה מרגשת עד מאוד, בהשתתפות משפחותיהם של ההרוגים.

למרות ההסברים ה'טבעיים' להשגת הכסף על ידי הילד, עדיין עמדו המשתתפים תמהים למול ההצלחה הכבירה של הילד. ואני רוצה לתלות את הדבר ביסוד שהנחיל לנו ה'צדה

שלושת החטופים שנרצחו ע"י המחבלים

לדרך'. אם הגבול יכול לדבר, והגורל יכול לצוות, למרות שהם עֲצָמִים דוממים, וזאת בשל הקדושה שאפפה אותם, הרי גם החלטה מקודשת של הילד הנ"ל יכולה להצמיח הצלחות שכאלו, כיון שהדברים נעשו לשם-שמים.

היסוד הנ"ל יסביר לנו גם את הנס בענין החתונה

כמו כן סיפרנו בעבר על כלה שהיתה צריכה להינשא באולם 'ארמונות וולף' בירושלים, בו מתקיימות בעיקר חתונות של אברכים נזקקים, ויש שם שני אולמות, האחד קטן והשני גדול יותר.

הכלה המדוברת קיבלה את האולם הקטן, ובאה אל אביה בתלונה שכיון שהיא בת חברתית מאוד, ויש לה הרבה חברות, האולם הקטן לא יספיק להכיל את כולן. היא ביקשה מאביה שייגש אל המשפחה השנייה שזכתה באולם הגדול, ויבקש מהם... להחליף את האולמות.

בתחילה סירב האב לעשות זאת, אבל משבתו המשיכה להפציר ולהפציר בו, לא היתה לו ברירה, והוא ניגש אליהם... להפתעתו ולשמחתו, הגיבה הכלה השנייה בהסכמה, ואמרה: 'הרי החתונה אורכת בסך-הכל 3-4 שעות, ואיך אוכל לשמוח בשמחתי אם אדע שבאולם השני, הסמוך, ניצבת כלה נוספת, בת ישראל כשירה, שאינה מרוצה... היא הסכימה מידית לעשות את עסקת החליפין.

ומה קרה אחר כך? - גביר נודע המתגורר בארה"ב, התקשר אל מנהל 'ארמונות וולף', והודיע שכיון שהוא משיא את בתו הוא מעונין לתרום את מימון החתונה של אברך ת"ח המשיא גם הוא את בתו באותו ערב. אבל, ציין, אני מעונין לתרום רק למי שמחתן באולם הקטן, כיון שמן-הסתם הוא יותר נזקק... המימון כלל את הכל-מכל-כל, אפילו את ה'טיפים' באולם, ואפילו את הסעתו של הרב מסדר-הקידושין במונית... וכך הווה. מי שקיבל את המימון היתה המשפחה והכלה שוויתרה על האולם הגדול...

הסיפור התפרסם בזמנו בכל קצוות תבל. אני רוצה לתלות את מה שקרה עם הגביר, ביסוד שהטביע ה'צדה לדרך', ולומר שקבלת המימון לחתונה לא הגיע רק בשל הוויתור הענק שעשתה הכלה, אלא גם בגלל שהמעשה הזה של הכלה נעשה לשם-שמים, וכדי להידמות למידותיו של השם יתברך, ולכן הוא מכיל קדושה גדולה. ובכל מקום שבו יש קדושה, אין להתפלא על התרחשויות של נסים גדולים כמו החלטתו של הגביר לתרום את כל הוצאות החתונה.

מכל זה נוכל להסיק וללמוד שכאשר אדם הולך בדרכו של השם יתברך, ומרגיל את עצמו בויתורים ובהנהגות-של-קדושה, הרי שמלבד עצם הרווח העצום של בניית אישיותו באופן שכזה, הוא מביא על עצמו את הנסים הגדולים ביותר, שלפי דברי ה'צדה לדרך' יבואו עליו בצורה טבעית, עד כדי כך שהתורה אפילו לא מפרסמת אותם ולא מציינת את התרחשותם במפורש.

תירוץ נוסף לשאלתו של ה'משך חכמה' בענין ר"ה שחל בשבת

על פי הדברים הנ"ל נוכל להוסיף בדבריו של ה'משך חכמה', בענין ראש השנה שחל בשבת.

יהי מים אלה הגיעו לכאן היישר מגן-עדן, אמר הגה"צ רבי י. שטיינברג זצ"ל לשוטרים

**מעשה נוסף שנוכל להסביר על פי היסוד
הנ"ל של בעל ה'צדה לדרך' הוא מה
שהתרחש פעם עם קרוב-משפחתנו, הרב
שטיינברג, שהיה בנש"ק לבית הוסיאטין.**

בשעה שהרוסים אסרו על קיום מצוות, החליט הרב ההוא
לפתוח מקווה טהרה בביתו. הוא ידע מראש שאם הסיפור הזה
יתגלה, אחת דינו יהיה למות, אבל מסר את נפשו על קיום
המצוות. הוא בנה את המקווה ממש במרכז ביתו, וכיסה אותו
בקרשים, כך שמי שנכנס הביתה לא יוכל לראות את המקווה.

אבל יום אחד התגלה העניין ושוטרים התפרצו לביתו,
והרימו את הקרשים וגילו את המקווה. הרב שטיינברג לא
איבד את עשתונותו, ואמר: 'אתם חושבים שזה מקווה? מה
קרה לכם? הלא המים הללו מגיעים לכאן היישר מגן-עדן!!!'

והמשיך ואמר לשוטרים שאם הם רוצים לטעום את המים
הללו מגן-עדן, הוא ימזוג להם כוסית... וכך עשה, והשוטרים
שתו, ואמרו שאכן נראה שהמים הללו הם מיוחדים מאוד,
והגיעו לכאן מגן-עדן... בעל-הבית מזג להם כוס נוספת, ועוד
כוס, והשוטרים השתכנעו שדבריו של הרב שטיינברג הם
נכונים, ועזבו את הבית כלעומת שבאו.

יש להתפלא מאוד: מה עלה בדעתו כשאמר לשוטרים
שהמים הללו הם מגן-עדן? מהיכן לקח הרב שטיינברג את
האומץ לכך? הרי היה מדובר במים סרוחים למאוד! ברם, גם
במקרה הנס הגלוי הזה, לפי בעל ה'צדה לדרך', לא צריך
להתרגש יתר על המידה, כיון שכאשר בעל הבית מסר את
נפשו על קיום המצוה, הרי מן השמים סייעוהו שדבריו הכל-כך
לא הגיוניים, יתקבלו על לב השוטרים הרוסיים...

הרב מ'קופת העיר' שואל איך אפשר להתפלל על שתי תפילות הסותרות אחת את השניה

**הגינה אלינו שאלה הקשורה ל'קופת
העיר', מאחד הרבנים המתפללים על
התורמים, על פי בקשותיהם.**

הרב ההוא מספר שכאשר התבונן ברשימת הבקשות נתקל
באחת מהן בבקשה מפתיעה, שהופנתה על ידי מי שנמצא
בהליכי גירושין מאשתו, ומודיע שהוא תורם 1,000 ₪ על-מנת
שיתפללו עליו שהגירושין יגיעו לידי ביצוע, במהירות.

אחרי ההפתעה הזו, עובר הרב לדף הבא, ושם הוא נתקל
בבקשה נוספת, והפעם מ...אשתו של האיש ההוא, המודיעה
שהיא תורמת 1,000 ₪ כדי שרבני 'קופת העיר' יתפללו
שהגירושין שהתרגשו עליה לא יבואו לידי ביצוע... שואל הרב
ההוא: מה עלי לעשות? הלא יש כאן דבר והיפוכו, ואין

סגולתו של השופר היא גדולה ועצומה, ומתבטאת בקבלת
מלכויות של יודעי-התורעה, עד כדי כך שהיא מכפרת על העם
היהודי כולו. ואם כן, שואל ה'משך חכמה', כיצד יתכן שאם
ראש השנה חל בשבת, ביטלו חז"ל את התקיעה; בהיעדרו של
השופר, מהיכן תגיע הכפרה לעם ישראל?

והוא מתרץ ואומר, שבשמירת השבת של העם היהודי,
שאינו תוקע בשופר כדי לא להגיע לחטא של הוצאה מרשות
לרשות, יש מסירות נפש! והיא-היא השומרת ומגנה על העם,
כשלא תוקעים בשבת.

לפי הדברים הנ"ל אפשר להוסיף ולומר דבר אחר. הרי
כשראש השנה חל בשבת, אנחנו אומרים בתפילה את הפיוט
אל-אדון, ולאחריו את הקטע הפותח במלים 'לא-ל אשר שבת
מכל המעשים', בו אומרים 'יוםם השביעי משבח ואומר!'

ולפי דבריו של בעל ה'צדה לדרך', הרי בשבת-קודש, יום
השביעי - בעצמו - משבח ואומר מזמור שיר ליום השבת,
והמלכויות נאמרות אפוא על ידי השבת בעצמה, ואין לך
מלכויות גדולות מאלו! וגם אומרים שם 'ביום השביעי נתעלה
ישוב על כסא כבודו' - שהיא הכרזת מלכויות!

בביתו של מרן הגר"ח קניבסקי אפשר לראות כל הזמן רוח- הקודש, המגיעה כתוצאה מפאת הקדושה היתירה של הבית

**ואם ביקשנו לראות את התגשמותם של
דברי בעל ה'צדה לדרך', צריך להגיע לביתו
של גיסי מרן הגר"ח שליט"א, ולהיווכח
בבירור ברוח-הקודש הנראית שם מדי יום
ביומו.**

אחד הסיפורים המופלאים הללו עוסק בשידוך, ובעינינו
ראינו את רוח"ק שפיעמה בלב גיסו. בחרו אחד הגיע אל מרן
שליט"א, והצביע על חתן גדול ובולט שיש בפניו, וסיפר
שהדבר קרה כאשר הציל פעם, בדרכו לכותל המערבי, בחורה
אחת שערבי דף אחריה. הבחורה הצליחה להימלט, ואני
נפצתי על ידי הערבי.

מאז אינני מצליח בשידוכיי, כיון שאף בת אינה מעוניינת
להתארס עם בחור שיש לו פגם גופני תמור שכזה, אמר הבחור
למרן בלב נשבר.

אמר לו הגר"ח: בשידוך הראשון שיוצע לך, תספר לבחורה
מה קרה לך, ואיך קרה הדבר. כך, במלים אלו, אמר לו מרן
שליט"א. בשידוך הראשון שיוצע לך...

והנה, בשידוך הראשון שהוצע, סיפר הבחור למשודכת מה
שקרה לו בדרכו לכותל המערבי, כשהציל את הנערה ההיא...
והמשודכת התפרצה לפתע בקריאה נרגשת: אתה ידע כמה
זמן אני כבר מחפשת אותך? אני הבחורה שהצלת, והנני
מוכנה להתארס איתך ברגע זה... ואת כל זה צפה מרן הגר"ח
בעיניו הקדושות. כי כאשר מתקדש האדם בקדושה יתירה, אין
כל פלא שהוא מגיע לדרגות כאלו...

והנה לפתע מגיע רבי דוד אבוחצירא למירון...

כשראיתי שהדברים עדיין לא התיישבו על ליבו של הרב, הוספתי לספר לו מה ששמעתי לאחרונה על בני זוג שנסעו להתפלל במירון, וכשסיימו את תפילתם אמר הבעל לאשתו שהוא מעונין לנסוע מכאן לנהריה, לרבו האדמו"ר רבי דוד אבוחצירא, כדי לטטוח בפניו כמה שאלות.

הבעיה היתה שהשעון הצביע על שעה מאוחרת מאוד, שבה כבר לא היו אוטובוסים ממירון לנהריה. הבעל לא נכנע, ואמר שהוא תורם 1,000 ₪ לקופת העיר כדי שיגיע לו עכשיו 'טרמפ' לנהריה.

האשה, מצידה, טענה שהיא כבר עייפה מאוד מטורח הנסיעות, ואין לה כוח להמשיך ולנסוע לנהריה. היא אף הוסיפה ואמרה שהיא תורמת 1,000 ₪ כדי שהטרמפ לא יגיע...

ומה עשה הקב"ה?

בתוך דקות ספורות שומעים בני הזוג המולה גדולה בסמוך למקום שבו עמדו. עד מהרה נודע להם שרבי דוד אבוחצירא הגיע בעצמו למירון, וכך קיים השם יתברך את שתי התפילות... הבעל יוכל להציג את השאלות בפני רבו, וגם הטרמפ לא הגיע כפי תפילתה של האשה...

למדנו מכך, שבאמת לא צריך לתת להש"ת עצות והדרכות מה לעשות כיצד לקיים את כל התפילות...

מִן הַגְּרָא"ם שֶׁךְ זַ"ל הוֹרָה לְהַתִּיר לְבַעַל לְהַגִּיעַ לְרַמַּת אֶלְחָנָן עִם כָּלָּבוֹ...

בספר החדש 'שבת בשמחה' סיפרנו על אירוע שהתרחש בשנותיה הראשונות של רמת אלחנן, כאשר בני זוג שחזרו בתשובה התכוונו לעבור ולהתגורר בשכונה. האשה עמדה במצב רוחני יותר גבוה מבעלה, אבל גם הוא התקרב כבר באופן משמעותי, ולא היתה לו בעיה להימצא ולגור בחברתם של בני תורה.

רק בעיה אחת הציקה לו, וממילא גם לנו... כלב היה לו, לבעל, שהלך איתו לכל מקום, והאיש טען שהוא אינו מסוגל להיפרד מכלבו זה... מי שמכיר את עולמם של בעלי-הכלבים, יודע גם 'להסביר' שהדבר אינו פשוט, כיון שהכלב מעניק לבעליו את ה...כבוד שהוא זקוק לו.

כל פעם כאשר הבעלים נכנס לחדר בו נמצא הכלב, מכשכש לו זה בזנבו, ו'מומח' לו בכך שהוא 'מעריך' ו'מכבד' אותו... והאדם נהנה מכך... וראו להלן 'וורט' מופלא בענין זה של 'הכבוד הנצרך לבני האדם', שאמר לי מִן הַגְּרָא"ל שטינמן זצ"ל.

לאחר שהאיש אמר שלא יוכל לעבור לרמת אלחנן בלי הכלב, לא ידענו מה לעשות. שכן, הציבור המתגורר בשכונתנו איננו מורגל להתגורר ליד כלבים, ואם אלה ינבחו וירעישו את הסביבה, תהיה זו בעיה חמורה, העלולה להציק ולגרום להפרעה חמורה לציבור כולו, ובעיקר לנשים ולילדים.

אפשרות להתפלל על שני הדברים גם יחד! הלא אם אתפלל על בקשתו של הבעל, הרי זה כאילו אני קובע שהבקשה של האשה לא תתקיים, וכן להיפך!

השבתי לרב, שהשאלה הזו נשאלה כבר על ידי... הצאר הרוסי. כאשר השלטונות ברוסיה ביקשו להטיל גזירה חמורה על היהודים, התאמצו ראשי הקהל להשיג רשיון לביקור אצל הצאר הרוסי עבור הגאון רבי איצ'לה מוולוז'ין זצ"ל, כדי שיעלה בידיו להסביר בפני השליט את השקפות היהדות.

הרשיון הושג, ור' איצ'לה בא לארמונו של הצאר, שהציג לפניו, בין היתר, שאלה זו:

האם אתם מתפללים עלי לפני אלוהים שאצליח במעשי ידיי? ענהו הגאון: בוודאי, יש לנו תפילה מיוחדת על כך, "הנותן תשועה למלכים".

המשיך הצאר: ויהודי גרמניה, גם הם מתפללים לשלומי של מלכם? בוודאי, באה תשובתו של ר' איצ'לה.

הצדיק מתפלל והש"ת מושיע

בנימת נצחון המשיך הצאר לשאול: תמיהה גדולה לי אפוא עליכם: הרי אם יהודי רוסיה מתפללים לשלומי, והקב"ה שומע להם, הרי שהוא צריך לסייע לי, וכשיהודי גרמניה זועקים בתפלה עבור מלכם, שהוא האויב שלי, אלוהים שומע להם, והרי יש רק אלוך אחד, וא"כ זוהי סתירה מיניה וביה. איך יתכן שהוא שומע לשני הכיוונים? או שמושיע לזה או שמושיע לזה?

כפי שהתבטא ר' איצ'לה בצאתו מן הפגישה, "לכל השאלות התכוננתי, רק לא לזאת... לא העליתי כזאת בדעתי". ומה עושה יהודי בעת שכזאת? - מתפלל לאלוהי שיוציאו מן הסכר. גם ר' איצ'לה שפך נפשו לפני בוראו שייתן בפיו מענה.

הצדיק מתפלל והקב"ה מושיע. השיב הגאון ואמר לצאר: התשובה לשאלתך מצויה באותה תפילה שאנחנו מתפללים עליך, ובה נאמר הנותן תשועה למלכים, שם מובא גם הפסוק (ישעיה, מ"ג ט"ז) "הנותן בים דרך ובמים עזים נתיבה".

ולפי דבריך, הצאר, יקשה, הרי יורדי הים שטים באוניות מפרש, ויש כאלה הנוסעים ממזרח למערב, וזקוקים לרוח מערבית שתסייעם, ויש ממערב למזרח וצריכים רוח מזרחית, וכן מצפון לדרום ודרום לצפון, והכל מתפללים שיגיעו למחוז חפצם, והכל באמת מגיעים! ואיך זה קורה? או שהקב"ה שומע לאלה או ששומע לאלה, ואיך יתכן שתפילת כולם נשמעת?

אלא מאי, זה כבר "מסתדר"... יש לו כח להקב"ה "לסדר" את הכל. והוא הדין בשאלתך. יש לו אפשרות לשמוע גם ליהודי גרמניה וגם ליהודי רוסיה.

להשיב תשובה מעין זו בתוך רגע קצר, זה בוודאי למעלה מדרך הטבע. אין כמעט באפשרותו של בר-אנוש להשיג זאת. גם הצאר ראה בכך השגחה אלקית על-טבעית, והפגישה הסתיימה בתוצאות חיוביות ביותר.

ואגב, צריך לדעת שהנס הזה קורה לכל יהודי ההולך בדרך הישר, ולא רק לר' איצ'לה זצ"ל. גם בדורותינו האחרונים יש סיוע שמיימי על-טבעי, והעזרה תגיע מכיוון בלתי צפוי - לכל ההולך בתומת-לב.

וזה מה שהשבתי לרב מ'קופת העיר. אתה צריך להתפלל על שני הדברים, והש"ת יסדר כבר את הדברים בצורה הטובה ביותר.

רצינו לחדש שלאשה שהסכימה לבנייה בתנאי שבעה"ב ישתתף בשיעור, מותר יהיה לאכול בשר בתשעת הימים

בעיר ביתר התפרסם סיפור-הוד שיש בו כדי ללמדנו על כוחן של נשים יהודיות, ועל ההשפעה שלהן על האווירה בבית כולו. אנחנו נוסיף כאן חידוש הלכתי שחידשנו בבית המדרש לאור המעשה המופלא.

בבנין פלוני בעיר ביתר ביקש אחד התושבים, שהתגורר בקומה שניה, לצאת בבנייה ולהוסיף מרפסת וחדרים לדירתו הקיימת. המדובר היה במשפחה מרובת-ילדים שלא הייתה יכולה להסתפק בדירה הישנה שלה, ובעל-הבית רצה לבצע הוספות.

בדירה מתחתיו התגוררה אשה שטענה שהבנייה תחשיך לה את האור בדירתה-שלה, והיא לא תוכל לסבול זאת. האיש שרצה להוסיף הבהיח לפצות אותה בסכומי כסף גדולים, אבל האשה אמרה שהכסף לא יעזור לה, ולא יאיר את החושך שתגרום הבנייה...

השניים המשיכו להתווכח, כשמחד גיסא מציג בעל-הבית את צרכיו, ומתאר כמה הדירה שלו כבר לא מספיקה להם, ומאידך גיסא האשה בקומה הראשונה טוענת שהחושך שיווצר יחשיך לה את הדירה, ואת כל החיים.

העסקה נחתמה כדת-וכדין

והנה, יום אחד, בעת הוויכוח, פונה האשה לבעל-הבית ואומרת לו: שמעתי שאינך לומד את הדף היומי, ואינך משתתף בשיעור תורה. אני רוצה לעשות איתך עסק; אם תבטיח לי שתתחיל להשתתף בשיעור הדף היומי, אהיה מוכנה להסכים לבנייה.

האיש הסכים, והאשה החתימה אותו על כתב-כתוב-וחתום שהוא מתחיל ללמוד את הדף היומי. 'אם אשמע שיום אחד התבטלת מהשיעור, ולא היה לך תירוץ מוצדק, אחזור בי אף אני מההסכם, ואדרוש ממך לסתור את הבנייה', אמרה.

העסקה נחתמה כדת-וכדין, ואני רוצה לחדש ולומר, שהנה כתוב בש"ע שבתשעת הימים של בין המצרים, מראש חודש אב עד לאחר ט' באב, אסור לאכול בשר, ורק מי שעושה סעודת סיום מסכת מותר לו לאכול בשר. ברם, בניגוד לזמנים אחרים, בתשעת הימים הללו רק מי שמסיים את המסכת בעצמו יש לו היתר לאכול בשר, ולא לכל המשתתפים והקרובים האחרים.

לענ"ד האשה הזו שבזכותה החל בעל-הבית להשתתף בשיעור הדף היומי, נחשבת כמי שלמדה בעצמה את המסכת, ויהיה מותר לה לאכול בשר בתשעת הימים. כיון שהזכויות של הלימוד של בעל הדירה, לא רק שהן נזקפות לזכותה, אלא הן שייכות לה בעצמה.

הראיה לכך היא מהדברים שאמר רבי עקיבא על אשתו רחל (נדרים, נ' א') - 'שלי ושלכם שלה היא'. דהיינו הלימוד

כיון שמרן הגר"מ שך זצ"ל היה עוד אתנו בחיי-חיותו, החלטנו לעלות למעונו ולשאול את פיו כדת מה לעשות, והאם להסכים לכך שהבעל יעבור לרמת אלחנן עם כלבו.

מרן ראש ישיבת פוניבז' זצ"ל שמע את השאלה, ועשה רושם שלא הבין מה השאלה... 'בודאי שאפשר להתיר לו שיעבור אליכם, ולא צריכה להיות בכך כל בעיה', אמר.

תשובתו של מרן הגר"מ שך זצ"ל היתה כל-כך ודאית וחד-משמעית, שלא היה כל טעם שאמשיך לשאול אותו בענין הנשים והילדים העלולים לסבול מנביחותיו של הכלב.

אמרנו אפוא לבעל שהוא יכול לעבור לגור ברמת אלחנן יחד עם כלבו. וכך אכן היה. התושבים שהופתעו מ'האורח הבלתי-צפוי' שמעו ממני את הוראתו של מרן זצ"ל, וכולם הסכימו לשמוע בקול גדולי הדור.

לאשה אחת שבאה והתלוננה שנביחותיו של הכלב מפחידות אותה, אמרנו שתנסה לדמיין לעצמה שעל כל נביחה ונביחה היא מקבלת סכום גבוה של כסף... הרי בודאי שבמקרה זה תסכימי גם אף לשמוע את הנביחות!

על אחת כמה וכמה כשבכל נביחה את מתגברת על עצמך, ומוכונת לציית לקול חכמים, הרי המחיר שתקבלי על כך יהיה גבוה הרבה יותר!

יהיה מוכן לוותר על הכל

בסופו של דבר, כעבור שבוע-שבועיים, כאשר האיש הבין ששקרתם של בני תורה איננה המקום המתאים לגידול כלבים, הסכים מרצונו להשתחרר מהכלב, והעביר אותו לאגודת צער בעלי חיים...

מהוראתו של מרן זצ"ל אפשר ללמוד על היחס שאנחנו צריכים להעניק לאחינו בני ישראל. בודאי שאי-אפשר להקיש ממקרה למקרה, ועל כל דבר צריך להתייעץ עם גדולי ישראל, אבל אם מרן הגר"מ שך, שמלבד גאונותו העצומה וצדקותו היתירה, היה גם חכימאי ד'הודא', הבין שאם נתיר לבעל להגיע עם כלבו, לא יעבור זמן רב עד שיבין לבד את אשר עליו לעשות, בהיווכחו בהנהגתם הנאותה והמכובדת של שכניו, הרי שאפשר ללמוד מכך שהעיקר תלוי בנו!

יהודי שאינו שומר מצוות הנפגש עם יהודי של בית מדרש, ומבחין באצילותו וביופי-מידותיו, יהיה מוכן לוותר על הכל, על כל האידיאות (ועל הכלבים) שהציפו את חייו עד עתה, ולשוב ולחדש ימיו, ולהתקרב לאביו שבשמים.

וכן להיפך, חלילה; אם שומרי המצוות אינם מתנהגים כבני אדם, ומוכיחים את קטנוניותם, הרי שהם מרחיקים בכך את אחיהם מחיי התורה והמצוות.

האנשים העומדים מעבר למתרחס בוחנים ובודקים אותנו בזוכית מגדלת, וכאשר הם רואים שהנהגתו של יהודי שומר מצוות טובה היא לשמים וטובה לבריות, יש סיכוי רב שגם הם יתדבקו עד מהרה בבורא עולם, וזכותם של כל הדורות שישמרו מעתה על מצוות ה', יוטלו על גבו של אותו יהודי שהתנהג כשורה, וקידש בכך את שמו יתברך.

גם בענין השבת, אילו היינו ממחישים בפני אחינו התועים את נועם השבת, את הִקָּר והתפארת שבשמירתה, בודאי שהדברים היו עושים עליהם רושם, וגם הם היו חפצים לעבדה ולשמרה.

החולים... כאשר שאלנו את בני המשפחה האם עשו את הסגולה המובאת בגמרא, השיבו בני הבית בחיוב, ואז שאלנו "האם עשיתם בדיוק כפי שמובא שם". בני הבית נזכרו שהעצם על הקדקד לא היתה של הודו אלא בשר רגיל.

הורינו להם לנסוע עם האמבולנס הביתה, ולהביא שארית מעצם-ההודו שאכל הבחור, ורק אם זה לא יצליח, לנסוע אח"כ עם הגוי לבית החולים. לאחר שהניחו עצם של הודו, ואמרו את הנוסח, השתחררה העצם התקועה. ניתוח מסובך למדי נמנע מהבן. הודו לה' כי טוב. לא שדברי חכמים צריכים לראיה, אבל כשזוכים לראות עין בעין את ישועת ה' ע"י אותן סגולות שנאמרו בגמרא, אי אפשר שלא להתחזק באמונה שלימה.

הרופא הגוי עמד משתאה למול המראה, והוציא מפיו את המלים: אנחנו אנשי רפואה, ויש לנו חוכמה; אבל העם היהודי הוא עם קדוש!

שבת בשמחה

כיצד נצל את השבת
להשגת מנוחת-הנפש ושמחת-אמת?

המתנה לפורים

הספר החדש

'שבת בשמחה'

של הגאון רבי יצחק זילברשטיין

לחוש את נועם השבת

כתב וערך: משה מיכאל צורן

להשיג בחנויות

פרטים: 053-310-3388

שייך ממש לה. וגדולה מזו מצאנו ב'בן יהוידע' (כתובות, ס"ב ב') השואל, אם רחל, בתו של כלבא שבוע שהיה עשיר מופלג, כל כך רצתה בעל תלמיד חכם, מדוע בחרה ברבי עקיבא, ואמנם הוא היה צנוע ומעילי, אבל 'כמה חכמים היו באותו הדור שהם ודאי שלמים ביראת שמים וצנועים, ותוכל להינשא לאחד מהם ברשות אביה, ולמה בחרה ליקח עם הארץ על מנת שילמוד תורה ויהיה תלמיד חכם, וגם שהוא דבר שלא מדעת אביה, הא מי שהוא כבר שלם בחכמה ויראת שמים עדיף טפי'!

ומתוך דברים מופלאים ואומר: 'נ"ל בס"ד כי היתה אשה משכלת וחכמנית, ויודעת שהאשה פטורה מתלמוד תורה, ורק יהיה לה חלק בעסק התורה מחמת בעלה, אך אמרה זה החלק המגיע לה מבעלה הוא בתורת צדקה ואינו מן הדין, לכן בחרה באדם שהוא עדיין לא גמיר כלל, ורק על ידה יהיה גמיר וחכם, ועתה יהיה לה חלק וזכות בעסק התורה שלו מצד הדין'.

והם-הם הדברים שאמרנו לעיל בדברי רבי עקיבא שאמר 'שלי ושלכם שלה היא', דהיינו שהלימוד של רבי עקיבא - שייך ממש לאשתו. וכך נראה לנו שגם האשה שהסכימה לתת היתר לבנייה בתנאי שבעל הבית ישתתף בשיעור, קונה ממש את הלימוד לעצמה, ולימוד זה שייך לה.

הרופא הגוי הוציא מפיו מלים בדבר קדושתו של העם היהודי

כאשר שומעים אדם גוי המשבח את קדושתו של העם היהודי, אין לך קידוש שם שמים גדול מזה. כך קרה לנו פעם בליל שבת, כאשר משפחה הגיעה אלינו עם בחור אחד שעצם נתקעה עמוק בגרונו.

הכל החל בסעודת שבת נינוחה בבית אחת המשפחות החשובות ברמת אלחנן. המשפחה הסבה ליד השלחן, והבנים הידועים כבני-אוריין וכתלמידי חכמים השמיעו דברי תורה. לקראת סוף הסעודה השמיע אחד מבני הבית אנחה, ועד מהרה התברר שעצם של 'תרנגול-הודו' נתקעה בגרונו. עצם זו היא קשה במיוחד, וההרגשה היתה שהעצם נתקעה במאוזן בתוך-תוכו של הגרון.

בני הבית נזכרו בסגולה המובאת בגמרא (שבת, דף ס"ז עמ' א'): "מי שיש לו עצם בגרונו, מביא מאותו המין ומניח ליה על קדקדו ולימא הכי, חד חד נחית בלע בלע נחית חד חד". אלא שמרוב הבהלה לא זכרו את התנאי המובא בגמרא "מביא מאותו המין", דהיינו מאותו המין שנתקע בגרונו, והביאו עצם של בשר רגיל, לא של תרנגול-הודו, והניחו על קדקדו של בן-הבית.

משלא חל שיפור, הובהל רופא גוי המתמצא בתחום זה. הוא הגיע עם המלקחיים המיוחדים שלו, בדק את הגרון אמר שאין הוא מצליח לראות את העצם, כיוון שהיא תקועה עמוק-עמוק בפנים, והציע לנסוע מיד לבית החולים.

בני המשפחה אמרו לרופא שהם לא מוכנים לחלל את השבת לפני שיעלו אל ביתו של הגר"י זילברשטיין. הרופא, סיפר הרב שליט"א בסעודה שלישית פרשת 'תרו', חשב שאין אנחנו מודעים לחומרתו של אירוע כזה, ו'הזהיר' אותנו שמדובר במצב של פיקוח נפש, ולדעתו צריך לנסוע מיד לבית

נפש אליהו-פורים

מהגה"צ רבי ישראל אליהו ווינטרויב זצוקללה"ה

אוצר הספרים

הבמה לסקירת ספרים ומחבריהם

בירורים וביאורים

באורח חיים ויורה דעה ג' חלקים

נפש אליהו – מאמרי פורים

ונלווה עליו ביאורי אנדות מהגר"א זיע"א

נוסף בו גם תיאור עבודת יום הפורים בבית רבינו זצוקללה"ה
תורת הגה"צ רבי ישראל אלי' ווינטרויב זצוקללה"ה

הגאון הצדיק רבי ישראל אלי' ווינטרויב זללה"ה חיבר חיבור גדול על ענייני פורים ומחיית עמלק, והנה הספר הזה היה חתום וסתום מרבים, ונכתב בקיצור נמרץ כדרכו של רבינו זללה"ה באותם שנים, ועתה סדרוהו וועד תלמידי רבינו זללה"ה והוסיפו בו עוד מעלות טובות כמבואר להלן. ובמהדורה זו באו שבעה מעלות טובות, ואלו הן בקצרה, א. ציונים לאלפי מראי מקומות שמציין רבינו זללה"ה. ב. לשונות הנמ' ראשונים ואחרונים במקום שהיה הדבר נצרך. ג. שינוי הלשון ללשון המקובלת בלא שתשנה משמעות דברי רבינו. ד. מילות קישור והתאמה במקום שקיצר רבינו. ה. במקום שיש ספק בדברי רבינו הוסיפו הצעת ביאור בהערה במה שנראה לענ"ד. ו. ציונים לסימנים אחרים שכתב רבינו בספרים אחרים. ז. סידור כל החשמוטות והחוספות שכתב רבינו במקומם, וחלוקת הספר לקטעים למען ירוץ הקורא בו.

החלק השני הוא ספר 'נפש אליהו' מאמרי שמחת פורים ומחיית עמלק שנאמרו ע"י רבינו זצוקללה"ה במשתה היין במשך השנים, בו טמונים גנוזים אוצרות טמירים שנתחדשו ונחבאו בלבו לב הארי ונתגלו בעידן חדוותא נכנס יין יצא סוד. גם מאמרים בדברי רבינו האריז"ל בעניינים אלו, נופת אמרים שפתי צדיק.

'נפש אליהו' בחלקו השני נחלק לכמה מדורים. א. מאמרים משנת תשל"ח שנאמרו בחבורות ובציבור. שיעורים על דברי האריז"ל בסוגיא זו. ד. מעט מאמרים שנאמרו בבית המדרש ע"י חבר תלמידיו של רבינו זצ"ל. יח"ר שיתקבלו הדברים בבית מדרשא.

עוד נדפס בסופו ביאור מהגר"א זיע"א על האגדות במסכתא מגילה אשר הדפיסו רבינו זצוקללה"ה בשעתו, ועתה נדפס מחדש בתוספת ציונים והערות והגהות.

עתה יצא לאור עוד במהדורה מחודשת ומתוקנת ספר נפש החיים לרבינו חיים מוואלאזין זיע"א עם ביאור יראת חיים ממורינו הגה"צ זצוקללה"ה

להשיג את הספרים בחנויות הספרים המובחרות

ביאורים ובירורים באורח חיים (ב' חלקים)

ביאורים ובירורים ביורה דעה-שיעורי המידות
מהרה"ג רבי אריה גלינסקי שליט"א

הספרים שהובאו לפנינו 'ביאורים ובירורים' ראויים היו שיתפרסמו על פני גליון מלא, שכן המחבר הוציא לאור את עמלו ויגיעו, בבחינת אנא נפשי כתבית יהבית, כל הרואה אומר ברקאי, חיבור מיוחד ועמוק במינו, היורד לשרשי הלכות מרכזיות בשו"ע או"ח וביו"ד ומעמיד חוקר ומברר כל דבר לגופו משורשו עד ראשי אילנו.

זאת ועוד שהמחבר שליט"א נו"נ עם גדולי מורי ההוראה שליט"א בעומקם של הלכות לא רק כמשיב בעלמא אלא במלחמתה של תורה כדרכה של תורה, ואכן עמלו ניכר הייטב בקרוב לאלפיים של גליונות מלאים מזן אל זן בהם פורם המחבר שליט"א את יגיעו בעיקרי הלכות שבאו"ח-הנהגת הבוקר נט"י שחרית, ציצית, תפילין, ברכות השחר, וקריאת שמע. גם בחלק יו"ד הקדיש כרך מיוחד מלא וגדוש לבירור השיעורים שם גם ניכר הייטב עומק המחקר העיוני והחמשא ומתן אשר ניהל עם מופלגי ההוראה בתחום זה להעלות דבר ברור להלכה ולמעשה.

על הספרים הסכימו הגאונים רבי נתן הכהן קופשיץ שליט"א רב דנחלה ומנוחה בית שמש, אביו הגאון רבי בצלאל גלינסקי שליט"א מו"ץ בירושלים, הגאון רבי שלמה פרטיג שליט"א רב ומו"ץ קרית הנציב ב"ש, והגאון רבי ניסן דוד קיוואק שליט"א ראש ישיבת מאירת עינים. ברכותינו להרב המחבר שליט"א שיוזכה לחבר עוד ספרים בעיונה של תורה ויתקבלו דבריו בבי מדרשא ולא תצא תקלה תח"י.

להשיג את הספרים אצל המחבר שליט"א

רח' מנחת יצחק 14 בית שמש ובטלפון 058-32-60647

עולם התורה

23N ר"פ כ"ג 23N

405

שאלת השבוע - חודש טבת-שבט תש"פ (3)

אפרים שם לב שזהירותו של מנשה מלשה"ר ומרכילות היא ברמה שאינה מצויה כלל. לעולם הוא לא ייכשל בשום דיבור או ברמז של גנאי על שום אדם, גם בסביבתו חשים הנוכחים שאין אפשרות לומר או לרמוז אפילו אבק לשה"ר.

יום אחד פנה אפרים למנשה: "מניין רכשת סלידה כה טבעית מלשה"ר ומרכילות, עד שנראה שאפילו אין לך 'ניסיון' בענין זה?"

ענה לו מנשה: "במשפחתנו הסלידה מלשה"ר ומרכילות היא דבר הזורם בעורקים. הסיפור החל בצעירותו של אבי, כשהיה גר בחו"ל. הוא עבד במפעל, ואחד העובדים עשה מעשה מסוים שהכעיס מאוד את המעביד. המעביד דרש מאבי לגלות לו מי עשה זאת, אך מכיוון שלא היתה שום סיבה להתיר לספר, הוא עמד בניסיון בגבורה, המעביד פיטר אותו, והוא ובני ביתו רעבו ללחם, אך הוא לא הסכים לספר. וכמו שכתב בח"ח כלל א' ס"ו: 'אפילו אם וכו', יסובב לו הפסד גדול וכו', ולא יהיה לו במה לפרנס את בני ביתו, אעפ"כ אסור לספר ככל שאר לאוין שמחוייב ליתן כל אשר לו ולא לעבור עליהן'. מעשה נפלא זה שעשה אבי בצעירותו, עומד לנגד עיני המשפחה בכל הזמנים".

א"ל אפרים: "נראה לי שדין זה שהבאת קשה מסברא, כיצד משווה הח"ח לאו דלשה"ר לשאר לאוין, ופוסק שעל האדם לתת את כל רכושו כדי להימנע מהאיסור, והרי שונה הוא לאו דלשה"ר שהותר 'לתועלת', כמבואר באריכות בכלל י' מלשה"ר וכלל ט' מרכילות. ואם כן, אין לך תועלת גדולה מזו שלא יפטרו אותו מעבודתו, ויהיה לו במה לפרנס את ב"ב שלא ירעבו ללחם".

לסיכום: * א. הח"ח כתב שאדם חייב להפסיד את פרנסתו ולתת את כל אשר לו, כדי שלא לעבור על לאו דלשה"ר, כמו שחייב לעשות כן בשאר איסורים. וקשה לכאורה שהרי שונה לאו דלשה"ר, שהותר משום 'תועלת', ואין לך תועלת גדולה מזו שהמספר לא יפסיד את פרנסתו? (ח"ח 'דרשו' כלל א' הערה מס' 30. עיין שאלה הבאה וכתוב סברת לבך).

ב. מדוע באמת הותר לאו דלשה"ר משום 'תועלת', ומאי שנא משאר איסורי תורה כגון חילול שבת ואיסור מאכלות אסורות שלא הותרו משום תועלת? (כלל ד' ס"י ובמ"ח סקט"ז ד"ה וכו'... דהכלל בלשה"ר וכו').

ג. האם גם על איסור קבלת לשה"ר חייב להפסיד את כל ממונו? (ח"ח 'דרשו' כלל א' הערה מס' 31).

* נא לכתוב כל תשובה על דף נפרד כדי שנוכל להכניס בנפרד להגרלה.

כללי השתתפות:

א. יש לציין בראש הדף: שם פרטי ומשפחה, כתובת וטלפון, שם הישיבה / הכולל.

ב. אין צורך בשום התחייבות ללימוד יומי או שבועי.

ג. העונה על שאלה אחת, יכנס להגרלה פעם אחת. כל תשובה נוספת במשך החודש, מכניסה את שמו להגרלה פעם נוספת.

ד. יש לכתוב כל תשובה בדף נפרד.

- הגרלה על דעת המארגנים -

בכל פנייה ניתן להתקשר לטל

054-8451571

ובאין מענה להשאיר הודעה קולית ואנו נשתדל לחזור בהקדם.

חיים 32 י"א כ"ג

ע"י לימוד יומי בהלכות שמירת הלשון

מה זה שובבי"ם?

ניתן לשמוע ב'קול הלשון' 03-6171132

עולם התורה

23N יום כ"ג אלול

טבת תשס"ח - טבת תש"פ

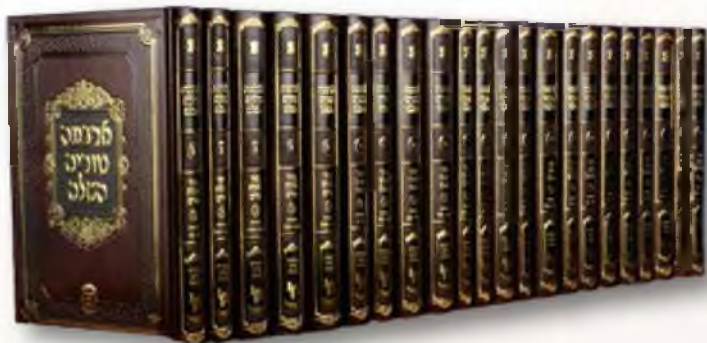
13 שנה ל'עולם התורה' ה'מדברים כמו שמותר'

בחודש טבת תש"פ כל ישיבה או כולל זוכים!!!

בחודש זה תתקיים בעז"ה הגרלה פנימית בכל ישיבה או כולל על זכות קניה לספרים!!!

בנוסף תתקיים הגרלה כללית על סט "ארבעה טורים" - 23 כרכים

סך הכסף שיוגרל בכל ישיבה או כולל, כפי מספר התשובות שישלחו הבחורים או אברכים במשך החודש. לדוגמה: 50 בחורים או אברכים שיכתבו בחודש 10 תשובות כ"א, תתקיים הגרלה פנימית ע"ס 500 ₪. (אפשר לחלק את מספר ההגרלות לפי ראות עיני הנציגים. לדוגמה, 5 זוכים ב100 ש"ח)

כל תשובה נוספת מגדילה את הסכום שיוגרל!

מינימום 40 תשובות לעריכת ההגרלה.

ההגרלה תיערך ע"י הנציגים בכל ישיבה / כולל.

על הנציגים לשלוח לנו מע"ג ה'כרטיס נציג' את שם הזוכה, כתובתו ומספר הטלפון שלו, שם הישיבה ומספר התשובות. כמו"כ, יש לשלוח את כל התשובות אלינו כדי שנוכל להכניסם להגרלה הכללית על "ארבעה טורים" 23 כרכים!!!

שי מיוחד לכל הנציגים: בחודש זה כל נציג מקבל ספר 'אהבת חסד' מהדורה חדשה!!

מצטרפים לרבבות הלומדים בספר

אל תשאלו לאן!!!

כללי השתתפות:

א. יש לציין בראש הדף: שם פרטי ומשפחה, כתובת וטלפון, שם הישיבה / הכולל.

ב. אין צורך בשום התחייבות ללימוד יומי או שבועי.

ג. העונה על שאלה אחת, יכנס להגרלה פעם אחת. כל תשובה נוספת במשך החודש, מכניסה את שמו להגרלה פעם נוספת.

ד. יש לכתוב כל תשובה בדף נפרד.

- ההגרלה על דעת המארגנים -

ע"י לימוד יומי
בהלכות שמירת הלשון

א. ההגרלה על דעת ההנהלה.

ב. כל התשובות שמגיעות - גם באיחור - נכנסות להגרלה החודשית.

אם יגיעו לאחר ההגרלה - יכנסו להגרלה בחודש הבא.

השאלות בפעם הבאה יופיעו בעז"ה בחודש שבט-אדר הבעל"ט

המעוניינים לצרף את ישיבתם ל"פריקט התנים" יפנו לטל': 03-6562824

קו מידע על מוקדי החלוקה של עולם התורה - 079-5700075

דוד טעון גניזה

חלוקת הספרים: י"ם: מ"ש, אלקיב, רבנו גרשום 27 ק"א 053-3105891 ב"ב: רח' מתתיהו 31 ק"ג 054-8467749

בכל פנייה ניתן להתקשר לטל

054-8451571

ובאין מענה להשאיר הודעה קולית

ואנו נשתדל לחזור בהקדם.

גליליט

במסורת אבותינו

בסיעתא דשמיא | עלון מס' 1

עלון תורני על מסורת השחיטה והכשרות

דבר העורך

חתימה, חותם ומסורת

מזן הרב שך זצ"ל, מזן הרב אלישיב זצ"ל, מזן הרב שטיינמאן זצ"ל אכלו, מזן הרב קנייבסקי שליט"א ומזן הרב אדלשטיין שליט"א אוכלים מושחיתת 'שארית ישראל'. זה כבר יותר ממסורת. יותר מחתימה. זה חותם. זו שקית עוף החתומה בחותמות כהן גדול. וחתימה זו מחייבת יום את מערכות השחיטה של רבני בד"ץ שארית ישראל ורבני השחיטה בתוך המפעל לעשות את המקסימום, כדי שגופם הקדוש של החרדים לדבר ה' ואברכי המשי שעליהם עומד העולם, יקבלו את האוכל הזך והמהודר ביותר.

חכמי התורה שליט"א רבני הקהילות מגיעים בעצמם חדשים לבקרים, כדי לעקוב, לדאוג שאכן אותו עוף שהרב שך קיבל, הם מקבלים לביתם בשנת תש"פ.

המחירים של 'שארית ישראל' עלו וירדו במשך השנים, בדרך כלל רק ירדו, אך בכל מקרה אותנו מעניין רק המחיר הרוחני. לא נשלם מחיר רוחני. נמשיך במסורת רבותינו ובמסורת הישיבות שמקפידות על בניהם תלמידיהם שיאכלו רק מרמת הכשרות של 'שארית ישראל'.

בגיליונות הבאים נציג לפניכם, באחריות ובידידות, זוויות מנועלותיה ומאחריותה של שחיטת המסורת 'שארית ישראל'.

חמורות' פורטא. הרב שוורץ הסביר: "הפרעה לבודקים, יש בה סיכון מכשול בדאורייתא. במטרים אלו שרר ריכוז רב. לכן תרחיקו את עולם הדיגיטלי, תצלמו ממרחק, ללא כל הפרעה! הרב שוורץ מרגיע "היום הגיע משק עופות בריא לחלוטין תראו בבדיקת הריאות ובשאר הבדיקות שרובא דרובא למהדרין מן המהדרין, אבל עם כל זאת אנא מכם צילומים ועניני תקשורת לא בתוך ד' אמות של הלכה!". כאן שטח אש. "סכנה כאן בודקים..." שני סיפורים בשני צילומים... צילום של ערבי שהביא עננה וצילום של התקשורת שהביא תקלה.

סכנה כאן בודקים!

1.

רבי משה רטמן שיבלחט"א שידיו רב לו בתחום שחיטת עופות וגם במערכת הכשרות של שארית ישראל, נכנס לאחרונה בהוראות חברי הבד"ץ לנעליו של אחד מיוחד ממייסדי השחיטה המסורתית והמהודרת ה"ה הרב הגאון ר' נחום יברוב זצ"ל.

רק נכנסנו לשטח המפעל וראינו היום כמו אתמול ושלשום, את המערכת המשונעת במרץ על פי הכללים הוותיקים עם הרוח החיה החדשה. אך היום, משום מה, מצאנו עננה על פני הרב רטמן שליט"א, דבר נדיר לראות כזו עננה על פניו.

בבירור יסודי גילינו את הרקע לעננה שעל פניו. ומעשה שהיה.

במריבה בין שני פועלים ערבים (דבר שיכול לקרות בין פועלים כמה פעמים בחודש), אחד הפועלים נעמד עם מצלמה כדי לצלם את יריבו בעבודתו (להניח את העופות הבדוקים על הליין) הפועל רצה להוכיח להנהלה שיריבו עובד בעצלתיים.

במריבה בין שני פועלים ערבים,
אחד הפועלים נעמד עם מצלמה
כדי לצלם את יריבו בעבודתו.

הרב רטמן שליט"א סבור שההסרטה כזו, גם אם היא בין שני פועלים שוליים לחלוטין, פוגעת בכל זאת באיכות ובריכוז של הרבנים הבודקים שמופרעים מהמתח השורר סביבם. וכיון שב'שארית ישראל' לא מתפשרים על פחות מהמקסימום, הוא נתן הוראה חד משמעית להפסיק את הליין ממרוצתו, לעצור את העבודה עד שהסיפור יסתיים. עצירת הליין עולה כסף, במערכות כאלו כמו בעוף ירושלים כל דקה שווה הרבה כסף, אבל הכסף הוא הדבר השולי בחלל כאשר רבני 'שארית ישראל' מופקדים יום יום שעה שעה על המערכת.

אחרי הפסד שחיטה של יותר ממאה עופות, כאשר השקט שב לשורר באולם הענק, הליין המשיך לנוע על צירו ואלפי עופות הגיעו אחריהם לשולחן הבודקים לעבור את עיונם של שבעת הבודקים העומדים סביב שולחנות הענק - לבדיקות פנים העוף צומת הגידין ובוקא דאטמא.

2.

באולם השחיטה תחת שריטו של רבי אליהו מאיר שוורץ שליט"א. "נתקלנו" בחרדת קודש כפי המסורת של שארית ישראל, נתקלנו?! כן נתקלנו בסירוב...

עמדנו מלפנים ומאחור כדי להנציח את עצמנו עם המולחים את העופות ועם המשגיחים, נעמדנו ממש לצידם בתוך ד' אמותיהם. ואז נתקלנו בסירוב ופנים

שאלה היא טריפה

שאלות שעלו במשחטה ושאלות מצויות

מה דינו של בשר שקנינו ומצאנו מתחת לעור מלח?
הרב הגאון רא"מ שוורץ

עקרת בית שיגרה השבוע שאלה. היא הכינה עופות טריים ובאחד מהם מצאה מלח מתחת לעור.

ובכן, דבר זה מעיד בראש ובראשונה שהעופות הללו נמלחו כדת וכדין על ידי מולחים יראי שמים, המקפידים להכניס מלח בכל מקום שצריך כגון מתחת הכנפים - במקום שאנו חותכים לפני המליחה חתך גדול מדינא דגמ' (חולין צ"ג, "חוטין שביד אסורין - חתכיה ומלחיה אפילו לקדרה נמי שפיר דמי) וכן במקום שהעור מתרומם מהבשר, ונעשית שם כמין בועה של מים או של אויר שיש צורך לקרוע שם את העור והוא אכן עשה והכניס מלח בפנים (סימן ס"ט סעיף ד' בגיליון מהרש"א).

וכיון שהכניסו שם מלח, קורה לפעמים שנעשה שם כמין כיס, ואח"כ בהדחה קורה לעיתים רחוקות שנשאר שם מלח, והחשש של השואל, שמא מלח שבלוע בו דם מהמליחה, חוזר ונבלע בבשר.

והתשובה היא, מותר לכתחילה לשטוף את המלח ולאכול את העוף.

המקור הוא בסימן ע' סעיף ה': יש אומרים שבשר שנמלח, אסור להשהותו במלחו לאחר פליטת כל צירו, דהיינו י"ב שעות שחוזר ובולע מלחלוחית דם שעליו ושעל המלח, ויש מתירים להשהותו במלחו אפילו כמה ימים,

ולכתחילה יש לחוש לדברי האוסרים (פי' ולא להשהותו יותר מ"ב שעות) ובדיעבד (פירוש אם שהה) מותר. עכ"ל. ופירש הט"ז דאף מאן דמחמיר במעשה דרש"י (תוס' ומרדכי לעיל ס"ט סעי' כ') מודה כאן, דאין ציר בעיין, וכן פירש בש"ך סי' ע' ס"ק י" וי"ב, והכא בס"ק כ"ד פירש הש"ך עוד היטב שהדם שעליו אינו אלא לחלוחית בעלמא שיצא ממנו לאחר שיעור מליחה, דלדעת הרבה פוסקים אינו אלא מוהל בעלמא. אם כן נהי דמחמירין לחשבו דם, מכל מקום איכא למסמך בכה"ג אטעמא דמשרק שריק.

וכן המלח שעליו, הרבה פוסקים סבירא להו שלאחר שפלט דמו אין לו שום כח, הלכך סמכינן הכא אטעמא דמשרק שריק. וכל שכן כאשר הוא בא במים רבים כמי ההשריה שלאחר המליחה. ולכן השבנו כנ"ל - שמותר לכתחילה לשטוף את המלח ולאכול את העוף.

(כיון שבני תורה רבים יוצרים קשר טלפוני - לשאלות ב'נצר הדם' שהם מוצאים לכאורה בעופות שהגיעו לביתם, בעלון הבא נעניק פירוט הלכתי מדויק ומסייע לשאלות המצויות).

שלוש רגליים
הרב הגאון רא"מ רטמן שליט"א:

דבר מעניין שהתרחש היום. יום יום ב' כ"ג טבת נמצא עוף בעל שלוש רגלים (ראה תמונה).

בגמרא חולין דף נח: אמרו "חסר ויתר ברגל טרפה, מאי טעמא כל יתר כנטול דמי". והנה בדין זה יש אריכות גדולה בראשונים מה הטעם בזה, ומכל מקום כתב הרמ"א בסימן נ"ה ס"ד דדוקא היכא דיש תואר רגל ועומדת במקום הרגלים טריפה. והנה במקרה דידן, העוף לא הלך עם הרגל ורק עמדה מדולדלת ואפילו לא נשען עליה.

אלא שאחרי שפתחנו את העוף נמצא שהרגל יצאה מהמעיים, שהייתה שם יותרת במעיים ומשם יצאה הרגל. ובמקום זה היה סניא דיבי נוסף. בבהמה יש מעי הנקרא סניא דיבי, ובלשונינו נקרא מעי עיור. ובגמ' שם בחולין איתא "תרי סניא דיבי טריפה", וכתבו הפוסקים דבעוף איכא תרי סניא דיבי, וכשר דהכי רבייתיהו, וזו המציאות אצלנו. אך הנה בעוף הזה היה ד' סניא דיבי, ואם כן בזה פשיטא דטריפה.

הלכה למשה מסיני "אזוי קוקט אויס א ערליכע שחיטה"

שעליה התבטא רבינו מרן הגרי"ש אלישיב באמרו שגם בפרט הזה רואים ש'שארית ישראל' היא שחיטה מהודרת (וכלשונו הק' 'אזוי קוקט אויס א ערליכע שחיטה'), כמו פירט והציג את הבדיקות הכפולות והמשולשות של הסכנים, בדיקת המעיים והגידין ועוד חומרות שאינן מצויות בכל המשחטות, ומקפידים עליהם בשחיטה של שארית ישראל עפ"י הוראות מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל וגם היום עפ"י הוראותיהם של גדולי הדור ובראשם רשכבה"ג מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א, וממשיכים את מסורת רבותינו לאורך כל הדורות מבית ישראל סבא וכהקפדת מייסדי הכשרות מרנן ורבנן הגרא"מ שך והגרי"ש אלישיב זצוק"ל.

הגרא"י זילברמן שליט"א הציג בתיאור מרתק את רישומיו מביקור שערך ב'עוף ירושלים' והתרשמותו מההקפדות הרבות והחומרות שכמותן אין כמעט בשום שחיטה אחרת.

הגאון רא"י גואלמן שליט"א בכינוס בשכונת רמות הרחיב ותיאר בפני הנוכחים את השתלשלות המסורת שעל פיה נתייסדה מערכת השחיטה המפוארת של 'שארית ישראל'.

הרה"ג רבי משה רטמן שליט"א מרבני השחיטה של 'שארית ישראל' הציג בפני הנוכחים את תהליך השחיטה בליווי מצגת מושקעת במיוחד, לצד הנהגות שונות שקבלנו מרבותינו בהם תלישת הנוצות,

שורת כינוסי אברכים נערכו בירושלים בשכונות נוה יעקב ורמות לחוות מקרוב את מסורת השחיטה של בד"ץ 'שארית ישראל' וללמוד על תהליך השחיטה, ההקפדות וההידורים ולשמוע את דבר גדולי התורה בענייני שחיטה שכל הלכותיה הם הלכה למשה מסיני איש מפי איש עד היום.

הגאון רא"צ וובר שליט"א בכינוס בנווה יעקב נקב בחידושי הלכות המצויות בשחיטה וסיפר על ההקפדות הרבות בהם נוהגים ב'שארית', והבהיר לנאספים כי הכל נעשה בהוראות הרבנים ובכל שאלה קטנה כגדולה מתייעצים עם הרבנים ושום דבר לא זז בלי פסק ברור.

מסורת מהי?

סיורים עדכניים במפעלי 'עוף ירושלים' בהשגחת 'שארית ישראל'

לשם כך נולד הרעיון של השחיטה המהודרת ביותר כיום בארץ ישראל – 'שארית ישראל', להשיג את המקסימום גם למהדרין ביותר ולבני התורה.

עוף כשר, אינו כולל שחיטה בלבד, השחיטה היא רק חלק אחד (מרכזי) במערכת המורכבת.

אחרי השחיטה מגיעות ה'בדיקות' המקיפות. יש מהם חובה גמורה, ויש מהם חומרא ותוספת הידור הנצרכת, שבועדי הכשרות וב'שארית' מקפידים עליהם. ברור לחלוטין שהבדיקות הללו מצריכות צוות כפול, וזה כרוך בתקציב נוסף, ובעיקר בצוות יראי שמים שלא נשחקים לרגע. כי אם מעוניינים להגיע להידור אמיתי, יש צורך בקבוצת אברכים שחייבים לעבוד בריכוז רב מול העופות המרובים המתגלגלים לידיהם בכל רגע.

זאת ועוד, למי שלא מודע. בנוסף לבדיקות של כשרות העוף כשלעצמו, יותר מחצי צוות העובדים ממונה על ההכנה המורכבת של העוף לקראת מליחתו. מלאכת קודש המורכבת מפרטי פרטים, שבימים עברו, עקרות הבית עסקו בהם כמה שעות מידי שבוע. לאחר מכן המליחה עצמה של מאות עופות מידי שעה בשעה. הנושאים הללו מצריכים צוות רב של פועלים והשגחה ללא פספוסים וללא מכשול.

◀ ההבדל בין השחיטות למיניהן - והמחיר

בלי להיכנס לפירוט. באופן כללי, הבדל המוכר לציבור בין השחיטות הזולות לשחיטות היקרות, היא הבדיקות של העוף בעת שהוא נוסע על הליין, מול הבדיקות הידניות האיטיות – עוף עוף – בשחיטות היקרות.

כאשר בודקים את העוף בעודו נוסע על הליין, ולא מורידים אותו לשולחן, אפשר לשחוט ולהכניס בבדיקה אלפי עופות נוספים בכל יום. וממילא יש אפשרות להוזיל מחירים. מה שאין בשחיטות המחמירות.

זאת ועוד, כאשר העוף נבדק אחד אחד על השולחן, עם נגיעות ידיים (נקיות עם כפפות) כנהוג בשחיטות המהודרות כמו ב'שארית ישראל', כיוון משרד החקלאות לא מאשר את היצוא של העופות הללו לחו"ל, כיוון שבאו איך שהוא במגע יד אדם. בעקבות כך אין לשחיטות המחמירות את האפשרות להכפיל את תוצרתן לחו"ל, רק לפי הביקוש המקומי.

חברי הבד"ץ בהתייעצות עם מרן הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל

בארץ ישראל. השחיטות הזולות המבצעות בדיקת צומת הגדין על הליין – במיעוט מגע יד, יש להם אישורים לייצא בכמויות ענק, ובמקביל גם להוזיל מחירים. אך בשחיטות 'שארית ישראל' לא מוותרים על הידור הזה. ולא יוותרו! כך בדקו אבותינו ואבות אבותינו.

כמו כן, בשחיטות המהודרות, בדיקת הסכינים לפני השחיטה ואחריה היא נינוחה מאד, פעם אחר פעם, (כפי שתקראו בשבוע הבא) ולכן הם חייבים צוות מורחב כיון שמקפידים מאד שהשוחטים ישחטו רק את הזמן הקצוב להם וייצאו למנוחה ויבואו שוחטים אחרים במקומם עם ריכוז חדש וטרי. וב'שארית ישראל' הדברים הללו הם 'עשרת הדברות' והשחיטה ובדיקות הסכינים חייבים להיות במסורת התורה בשלימות.

המשך הסיורים בשבועות הבאים.

אחרי נסיעה פקוקה ומתפתלת, הגענו בשעות הצהריים למשחטת הענק של 'עוף ירושלים' ב'עטרות' - לקראת סיום השחיטה של הצוות הראשון בראשות הרב הגאון ר' משה רטמן שליט"א, ולקראת תחילת שחיטת הצוות השני בראשות הרב הגאון רבי אליהו מאיר שוורץ שליט"א.

המדובר במפעל ענק שמורכב מכמה אולמות תעשייה מודרנית. בכל אולם, המכשור, השולחנות והליין מורכב ובנוי - לפי בקשת מערכת הכשרות המסוימת.

אין כאן סנטימטר אחד שלא על פי השולחן ערוך, עם המטרה הנכספת להגיע להידור שבהידור. לשם כך ראשי הצוותות היו

מרן פנסק הדור הגר"ש אלישיב זצ"ל בבדיקת פברים של 'שארית'

בחדרו של מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל כדי לקבל הדרכה אודות צורת השחיטה, החומרות וכל הרגישות ההלכתית, וכיצד לבנות את המערכת המודרנית, והוא ניווט והכריע על מה להחמיר ועל מה להקפיד.

אנו מתלווים לסיור באולמות השחיטה והבדיקות, והרב שוורץ והרב רטמן שליט"א מצביעים על כל שלב טכני והלכתי, ואנושי.

הם מפרטים את התוכנית והטכניקה של המכשור הבנוי על פי הצרכים ההלכתיים. ומצביעים על תפקידים של המשגיחים, הבודקים והצוות המורחב, והפועלים הישמעאלים הרבים שיש להם דרך ארץ רב ובעיקר פחד - מהרבנים הממונים, זה החשוב ביותר - שהם יודעים שאסור להם לפסוע ללא שאלה והתייעצות.

באולמות שורר יראה ומתח מחד גיסא ובמקביל מנוחת הנפש אדירה. בעיקר אפשר להבחין בכך עוד לפני הכניסה לאולם, בחדר הגדול הצדדי - המיוחד לבדיקת הסכינים שם שוררת תוספת רוגע, שהיא חובת קודש לשוחטים ולבודקים, השרויים כל העת במתח ובריכוז רב מחד גיסא, וברוגע ושלווה מאידך גיסא.

◀ המציאות

גם המחמירים ביותר, אין להם אפשרות של שחיטה אישית פרטית בבית שלהם, בעיקר מסיבות טכניות, כמו הקושי להשגת עופות בריאים ואישורים חוקיים לשחיטת עוף. ולכן, כל החרדים לדבר ד' לרבבותיהם אוכלים משחיטה תעשייתית המונית - עם ההכשרים המהודרים.

תעשיית השחיטה המודרנית, היא הענף הכשרותי המסוכן ביותר שרק שייך. אם פעם שחטו עוף או שניים בחצר הבית והביאו את העוף לשאלה לפני הרב, כיום שוחטים בשעה אחת מאות עופות, (ובשחיטות הזולות והמקילות, מתקרבים לשמונה מאות עופות בשעה) וכאמור, מהשחיטה התעשייתית ממנה אוכלים כל היראים לדבר ה'.

המסורת בשטח

תיעוד מצולם

השבוע נערכו כמות סיורים במשחטת עוף ירושלים ע"י רבני השכונות שבחנו מקרוב את הידורי הכשרות של 'שארית ישראל', בנוסף השתתפו מאות בני תורה ורבנים בכינוסים בהם ראו מקרוב את תהליך השחיטה ואת מסורת הכשרות של שארית ישראל.

0722-222-430